GELECEK SAYI

Tecrit ve Toplum

- Tecritin teorik ve felsefik anlamı
- Tarihsel süreç içinde izolasyonla boyun eğdirme
- Devlet açısından zindanın gerekliliği ve sonuç
- Ulus-devlet mühendisliği ve toplum
- Ulus-devlet tekçiliği; dil ve kültürel tecrit
- Zindan-mahkeme ilişkisi ve toplumsal fonksiyonu
- İmralı Zindanı ve dışa yansımaları
- Toplumsal tecritten çıkış seçeneği

KÜRESEL BİRLİK VE DAYANIŞMA

DEMOKRATİK MODERNİTE

DEMOKRATİK MODERNİTE

40

DEMOKRATİK MODERNİTE

DÜŞÜNCE VE KURAM DERGİSİ TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2022 SAYI 40 30 TL

Küresel Birlik ve Dayanışma

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 40

Temmuz-Ağustos-Eylül-2022

ISSN: 2147-1703

Gülistan Yayınları Adına Sahibi

Hasan Akbaba

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ramazan Yurttapan

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Gülistan Yayınevi

İletişim
Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sk.
No: 5 Daire:14 Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0212 293 95 98

Posta Kutusu: 308, Beyoğlu/İstanbul

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite
editor@demokratikmodernite.org
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı

Nesimi Aday

İç Mizanpaj

Saliha Aras

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 180 TL (Kargo Dahil)
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 100 Euro (Kargo Dahil)
Türkiye İş Bankası
Rıhtım-Kadıköy Şubesi / Hasan Akbaba
Hesap No: 1025-4228406
IBAN: TR 63 0006 4000 0011 0254 2284 06

Basım Yeri
Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

Tarihin Bilgisi Geleceğin Işığıdır

Editör

Dergimizin 10. yıldönümüne denk gelen 40. sayımızda 'Küresel Birlik ve Dayanışma' konusunu ele aldık.

Demokratik Modernite, paradigma dergisi olarak 10 yıl önce yayın hayatına başladı. Dergimiz temel olarak, çözüm odaklı yayıncılık yapmaktadır. Amaç ve hedefleri içerisinde; sistem dışı bırakılan, baskı, sömürü ve zulme tabi tutulan toplumsal gruplar yer almaktadır. Bu bağlamda iktidar-devlet ekseninden kaynaklı yaşanan sorunların çözümü, zulme uğrayanların, zülüm cenderesinden nasıl kurtulabileceğinin ifade edildiği bir platform olarak da görülebilir. Tek başına eleştiri yapan, çözümleme gerçekleştiren bir yayın olmaktan öte; çözüm perspektifini de sunan, zihniyet ve yaşamın değişim ve dönüşümünü de mümkünler çerçevesinde gerçekleştiren bir yayın olma isteği taşıyor.

Kurulu merkezi uygarlık sistemi, toplumsal sorunların esas kaynağı olmaktadır. Bu bir belirleme değil, bir eleştiridir. Kurulu merkezi sistem, beş bin yıllık iktidar ve devletin inşa ettiği bir sosyal mekanizmadır. Günümüz devletli toplumu ve onun mekanizması olan modernite, başta insanın olmak üzere, tüm canlıların ihtiyaçlarını, şey'leştirip, tüketim nesnesi haline getiriyor. Üstelik bu sömürü sisteminin devamlılığını da iletişim araçları (TV, sinema vb. görsel işitsel araçlar…) üzerinden, toplumsal rıza üreterek yapıyor. Bu yöntemle son beş yüz yıllık kapitalist modernitenin oluşturduğu merkezi hegemonik sistem ve onun ulus-devlet modeli salt yerküre üzerinde değil, uzayda da hegemonya rekabetine girmiştir artık. Yeryüzünü kâr hırsına kurban eden kapitalist azınlıklar, artık gökyüzünü de kâr amaçlı parsellemişlerdir. Tepemizdeki çok amaçlı uydular, devletlerin ve şirketlerin yeni beka bekçileri olarak siteme hizmet etmektedir. Çokuluslu ve dünya ötesi kapitalist şirketler, dünya üzerinde zayıflayan hegemonya ilişkisini uzay üzerinden güncellemektedir artık. İnsan algısını yeni iletişim araçları (sosyal medya vb.) üzerinden manipüle ediyorlar. Tahkim edilen bu olguya göre; zamanımızın yarısını etki sahasına çeken yeni araç ve aparatlar olmadan bir yaşamın olamayacağıdır. Bu göreceli olarak doğrudur da. Özellikle de iletişim araçları olan görsel ve işitsel araçlar ve internet gibi ağlarla insan hayatının hemen her saniyesi denetim altın alınmıştır. Çünkü sistem bunun üzerine kurulmuştur. İnsan emeğinin karlı görülmediği ve otomasyon sistemlerinin artı değer ürettiği bu düzen, bu aparatlarla işlemektedir. Borsa ve kripto paralarla bir sanal gerçeklik oluşturan bu yeni sistem ve düzen, insan toplumsallığında da büyük bir yarılmaya neden oluyor.

İnsanı özgürleştirdiği düşünülen teknoloji aslında insanı, kapitalist sistemin doyumsuz aparatına dönüştürmüştür. Sürekli tüketen, tatmin olmayan, doyumsuzluk histerisiyle yaşayan, hep daha fazlasını isteyen, alamayınca da sistemin döngüsüne daha fazla dahil olan insan sorunsalı ile karşı karşıyayız. İnsan artık klasik bir egemenin sömürü altında değil, onun kontrol ettiği yapay zekanın sömürüsü altındadır. Harezmi'nin 7. yüzyılda temellerini attığı ve bilim alanında büyük gelişmelere kapı aralayan algoritmalar, artık insanın hegemonya altına alınmasına neden oluyor. Harezmi'nin matematiksel dehası, kapitalizmin bir sömürü aparatına dönüştürülmüştür. Çünkü, günümüzde bilimsel gelişmeler ve teknolojik yenilikler, çoğunlukla kapitalist üretim döngüsü içerisinde ilgiye mazhar oluyor. Bilim merkezi olarak lanse edilen üniversiteler, bağımsız AR-GE yapamaz duruma getirildiler. Kapitalist bir işletmeden sponsor bulamayan bilim insanı proje geliştiremez duruma gelmiştir. Sistem hegemonik ağını bilim üzerine de kurmuştur. Sistem için bilgi üretim merkezine dönüştürülen 'eğitim sistemi ve onun üst kurumu olan üniversite' ticarileşmiştir. Son yıllarda her sokak başında açılan özel üniversiteler, toplumsal hakikatin görülmesini perdeleyen, hegemonik sistemin birer şubesine dönüşmüş durumda. Öğrenciler birer işçi, öğretim elemanları birer şirket müdürü, üniversite binaları birer kapitalist işletme haline getirildi.

Sistem muazzam propaganda araçlarıyla insan ve toplum zihniyetinde kendi gerçekliğini inşa ediyor aslında. Bireyciliğin ve sanal dostluğun revaçta olduğu bu yeni insan halinin pozitif sonuçlar doğurmayacağı tahmin edilebilir. Ama yine de kesin yargı oluşturmanın riskli olacağı bir varoluş durumu olarak daha fazla analize ihtiyacı var bu yeni çağın. Toplumsal hakikat nedir, nerede ve nasıl oluştu? Bu sorulara cevap arayışları, iktidar ve devletin Sümer'le birlikte doğuşu ve tarihsel yarılmanın, saptırmanın başlamasıyla birlikte insanlık gündemine girdiğini söyleyebiliriz. İktidar ve devlet öncesi döneminde toplumsal varlıklar daima varlığını toplumsal ihtiyaçlara göre değişim, dönüşüm ve oluşum halinde sürdürmüşlerdir. Yani hakikat sapmaya uğramadığı için o tarz sorulara da gerek olmamaktaydı.

Tarihte komünal ve demokrasi için direnen sayısız hareket vardır. Zerdüşt'le başlayan Mazdeki, Hürremizm, Zenç, Spartakus, Şeyh Bedrettin gibi çok sayıda direnişle tarihsel hakikatin günümüze ulaşmasının ön ayakları olmuşlardır. Yenilmiş, büyük zülüm ve katliamlara uğramış, ancak komünal hakikatin çağımıza taşıyıcıları olmuşlardır. Günümüz dünyasında insanlığın demokratik ve özgür bir yaşam oluşmasının asıl bilgi kaynaklarıdırlar.

Bir yanıyla devlet öncesi neolitik devrim; klan, kabile, aşiret türü oluşumlar, diğer yandan da bu direnişlerin iktidar-devlet süreçlerinde taşıyıcısı olma, devletçi uygarlığın insanın toplumsal varlık olmadan çıkarımı, saldırıları karşısında devletsiz ve iktidarsız bir yaşamın olabileceği hakikatinin yankısı olmuşlardır. Kıymetli olan; devlet ve iktidar dışı bir yaşamın mümkünlüğü ve gerçeğinin kaynağını yaratması ve bu bilginin günümüze ulaşmasıdır. O halde çözüm, farklılıklar içerisinde birlik olmaktadır. Ancak nasıl bir birlik? Farklılık yoksa birlik tekçidir. Benzerlerin çokluğu birliğin kıymetini çoğaltmaz. Anadolu ve Mezopotamya'nın kültürel zenginliği günümüzde dahi göz kamaştırıyorsa, çokkültürlü bileşiminden kaynaklıdır. Peki farklılık içerisinde birlik nasıl oluşacak? Bu sorunun cevabı, yüz binlerce yıllık toplumsal varlığın mirasında gizlidir. Doğanın ve insanın tarihini anlamak, geçmişi de geleceği de daha doğru kavramamıza katkı sunacaktır.

Dergimiz hemen her sayısında iktidar ve devletin, üzerini kalın perdelerle kapattığı ve gerçeği eğip, büktüğü, hatta kendisi için varlık gerekçesi haline getirdiği hakikat bilgisini açığa çıkarma uğraşı güttüğümüz gözlenmiştir. Klanla başlayan tarihsel oluşumdan günümüze, farklı anlayış ve kimliklerin bilgisine ulaşma, o bilgiyi açığa çıkarma ve insanın bilincine yansıtarak, yarını kurma esasları üzerine yoğunlaştık. Geçmişten kopuk bir geleceğin yaratılmayacağını, yarını kurmak için, dünün bilgisine ihtiyaç olduğunu hatırladık hep. İnsan ve toplumlar nasıl bir toplumsallık yaratırsa, demokratik ve özgür bir yaşamları olur? sorusu tarihin ve ideolojilerin en büyük sorularından birisidir hiç kuşkusuz. Sonuçta insan bir emek varlığıdır. Birleşerek varlık haline gelmiştir. Aslında iktidar-devlet de birliği buradan öğrendi ama bilgiyi çarpıttı. Yalanla, abartıyla yeniden kurdu. Egemenlerin de kendi içlerinde hep birlik arayışı vardır. Çünkü, birlik olduklarında sömürü amaçlarına daha kolay ulaşabiliyorlar. Salt yerellerde değil, küresel çapta da çok sayıda birlikler oluşturmuşlardır. Bunun en başında da Birleşmiş Milletler geliyor. BM ulus-devletler birliğidir. Yine çok sayıda yerel ve bölgesel ekonomik, askeri, finansal, ticari, siyasi gibi birlikleri vardır. O halde ezilenlerin, sistem içi olmayan dinamiklerin, sistemlerin başta; kadın olmak üzere, ulus, sınıf, dinsel inanç gibi iktidar ve devletin parçaladığı, birliğini bozduğu toplumsal kesimlerin yerel ve küresel çapta birliklerini oluşturmalıdırlar. Kurtuluş ancak bu tarzda gerçekleşebilir. Ortadoğu'da bir 'Ortadoğu Uluslar Birliği'ne' ihtiyaç vardır. Kuzey Doğu Suriye bunun ilk örneğini vermeye başladı. Kürt dinamiği, Ortadoğu Uluslar Birliğin oluşmasında tarihi bir rol oynamaya adaydır. Tek başına merkezi uygarlık sisteminin çirkinliğini söylemek, zulmünü eleştirmek yetmiyor. Alternatif çözüm seçeneğini ortaya koymak gerekiyor. Bunun başarısı demokratik ve özgür yerel, bölgesel ve küresel birlik seçenekleri oluşturmaktan geçer. Bunun şartları oluşmuştur. 3. Dünya Savaşı koşullarında her zamankinden daha fazla demokratik modernist güçlerin, hem dayandıkları tarihsel bilgi, deney ve tecrübe, hem de oluşum halleri önemli bir güç açığa çıkarmıştır; Rojava Devrimi bir örnek ve deneyimdir.

İşte dergimizin 10. yıl dönümünde böylesine çok önemli bir konuyu derli toplu işlemeyi çalıştık. 10. yıla böyle bir yanıt olmayı esas aldık. Bu yönlü geliştirilen tartışmalara bir derinlik katacağını düşünüyoruz.

İyi okumalar diliyoruz.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Dünya Demokratik Uluslar Konfederasyonu

Ali Fırat

Andre Gunder Frank'ın 'farklılık içinde birlik' formülü doğru olmakla birlikte aşırı bir genellemedir. Nasıl yaşama geçirileceğine ilişkin hiçbir açıklama sunmamaktadır. Yanlışlığı ise, sistem içinde daha iyi ve farklı modern yaşamların (teori ve pratikte) olabileceği konusunda umutlu olmasıdır. I. Wallerstein, bu konuda olumlu ve radikaldir; sistem içinde çözüme hiç inanmamaktadır. Yaşanan bunalımın, sistemsel ve yapısal olduğunu, bıkmadan tekrarlamakta ve çok doğru olarak belirlediği entelektüel, ahlaki ve politik görevlere dört elle sarılmayı önermektedir. Eksikliği, hangi sistem sorusuna kapsayıcı çözümler sunamamasıdır. Entelektüel sermayenin ne denli kapitalist moderniteye bağlı olduğunu ve ondan radikal kopuşun zorluğunu dile getiren hayli ders çıkarılması gereken şeyler söylemektedir. Andre Gunder Frank'ın, 'Farklılık içinde birlik' arayışı doğrudur ama yetersizdir. Tarihsel-Toplumun bütünlüğünü, kesintisizliğini ve sürdürülmesindeki farklılıkları birlik içinde doğru bir yoruma tabi tutmak gerekir. Toplumsal Doğaya karakterini veren, farklılık içinde birliğini sürdüren, tarihselliğini ve ana bütünlüğünü ifade eden belirleyici unsur rolünü oynayan, ahlaki ve politik toplum tanımıdır.

Birlik olmadan farklılık anlam ifade etmez. Farklılıklar, birliğe bağlı olarak olur. Mühim olan, birliği neyin temsil edeceğidir. Bazen devlet, bazen demokrasi, ahlaki ve politik boyutlar, zihniyet biçimleri ve ekonominin durumu, farklı birlik temelleri olabilir. Önemli olan, hangi farklılıkların hangi birlik temelinde geliştiğini tespit etmektir. Toplumsal Doğaya hem tarihsel hem de bütünlüklü anlamını veren ve farklılaşma içinde birliğini temel varoluş özelliği olarak temsil eden ana unsuru, ahlaki ve politik toplumdur. Klanın birliğini sağlayan, ahlak ve politikadır. Ahlâkını yitiren klan, dağılmış, dağıtılmış veya yok edilmiş klandır. Aynı özellik, politika için de belirtilebilir. Klan toplumu, çok basit ama hayati bir politik topluluktu. Bir gün bile politika yapmazsa ölürdü. İnsanlığı birleştirecek ilk hal, belki de klan toplumunun ana özellikleriydi. Klanı, 'ahlaki ve politik toplumun en saf hali' olarak nitelemeye çalıştık. Aile, klan içinde ilk farklılaşan kurumdur. Uzun süre anacıl aile dönemi olarak yaşandıktan sonra, köy-tarım devriminin ardından (tahminen M.Ö. 5000'lerde) gelişen erkek egemenlikli hiyerarşik otorite altında ataerkil aile dönemine geçildi. Kadın üzerindeki sahiplik, ilk mülkiyet düşüncesinin temeli oldu. Peşi sıra erkek köleliğine geçildi. Kapitalist şebekeler, kârın en önemli kaynağını, aile içinde kadın emeği üzerindeki sömürüyle gerçekleştirdikleri halde, bunu örtülü kılarak aileye ek yük olarak bindirmişlerdir. Aile, âdeta düzenin sigortası kılınarak en tutucu dönemini yaşamaya mahkûm edilmiştir. Binlerce yıl saygınlığından çok şey yitiren kadın, büyük saygınlık ve güç kazanmadıkça, anlamlı aile birlikleri gelişemez. Erkek-kadın birlikteliği için en ideal yaklaşım, ahlaki ve politik topluma bağlı özgürlük felsefesini esas alanıdır. Zorla birlik olmaz, anlamlı birlikler özgür birliklerdir. Ulusların birliğinden söz edilirken de aynı örnek verilir. Nasıl ki kadın erkek arasında zorla birlik olunmaz ise ulusların birbirleriyle ilişkilerinde de zorla birlik olmaz, eşit, özgür, gönüllü birlik olmalı denilir. Kabile ve aşiretler, klan ve aile, gelişen üretim ve güvenlik sorunlarının çözümünde yetersiz kalınca, kabile biçimine dönüşme gereği duymuşlardır. Sadece kan bağına dayanan birlikler değil üretim ve güvenliğin gerekli kıldığı çekirdek toplum unsurlarıdır. Binlerce yıllık geleneği temsil ederler. Kabile, ahlaki ve politik toplumun en güçlü yaşandığı toplum biçimlenişidir. Aşiretler, kabile topluluklarının bir nevi federasyonu olarak daha da önem taşımışlardır. Köleci uygarlıkların

saldırıları karşısında yok olmamak için birleşme ve direnme ihtiyacı, aşiret örgütlenmesini doğurmuştur. Aşirette, ortak zihniyet ve örgütsel birlik esastır. Kavimler ve uluslar,kabile ve aşiretler halinde gelişme kaydeden toplum, daha yerleşik hale gelip ortak dil ve kültürünü geliştirdiğinde ve özündeki ahlaki ve politik toplum kimliğini sürdürdükçe kavim ve ulus olarak şekillenmeye başlar. Toplumlar, başlangıçtan itibaren kavim ve ulus kimliğinde doğmazlar, ancak Ortaçağda kavim ve Yakınçağda da ulus kimliğine çok daha fazla yaklaşmışlardır. Kavim, ulusun bir nevi kimlik malzemesidir. Yakınçağla (kapitalist çağ-kapitalist modernite) birlikte kavimlerin, iki yoldan uluslaştığı, resmi uygarlığın kavim asabiyetini modern milliyetçiliğe dönüştürüp devlet, burjuvazi ve kentin yeni toplum şeklini devlet-ulusu olarak belirlemeye çalıştığı görülür. Hâkim bir etnik grup, çekirdek rolü oynar. Ona ait kimlik, tüm ulusa mal edilir. Hatta kimlikleri çok farklı kabile, aşiret, kavim ve uluslar, zorla bu etnik grubun dil ve kültürü içinde eritilmeye tabi tutulur. 'Vahşi uluslaştırma' denilen yol budur.

Klan toplumu, çok basit ama hayati bir politik topluluktu. Bir gün bile politika yapmazsa ölürdü

Kapitalist modernitenin ulus-devlet anlayışıdır. Alternatifi demokratik modernitenin ulus anlayışı, demokratik ulustur. Bu temelde ikinci yol uluslaşma, ahlaki ve politik toplum kapsamındaki aynı veya benzer dil ve kültür gruplarının demokratik siyaset temelinde demokratik topluma dönüştürülmesiyle gerçekleştirilir. Tüm kabileler, aşiretler ve kavimler hatta aileler, ahlaki ve politik toplum birimi olarak uluslaşmada yer alırlar. Kendi lehçe ve kültür zenginliklerini, bu ulusa aktarırlar. Yeni ulusta, kesinlikle bir etnik grubun, mezhebin, inancın, ideolojinin tek başına egemenliğe damgasını vurmasına yer yoktur. En zengin sentez, gönüllüce gerçekleştirilenidir. Hatta birçok farklı dil ve kültür grubu bile aynı demokratik siyaset aracılığıyla demokratik toplumlar olarak, ulusların ortak üst birimi halinde, ulusların ulusu kimliği altında yaşayabilir. Toplumsal doğaya uygun olan da bu yoldur. Demokratik ulusta aynı zamanda köy ve kentin uyumlu birliği, ideolojik ve yapısal olarak temel öneme haizdir. Toplumsal doğa, ancak bu uyum temelinde varoluşunu güvence altında sürdürebilir. Köy veya modern köy, bir eko-topluluk olarak, ekolojik ölçekli ekonomik birimler olarak varoluşunu yeniden kazanabilir.

Ulus-Devlet Dini Olarak Milliyetçilik

Modernite, ulus-devlet özellikle 'Birlikçilik-Üniterlik' ile Tanrının Bir'liği kavramı arasında yakın bir ilişki vardır. Tarihte nasıl bazı kabileler ve kavimler, tanrılarıyla birlikte tasfiye edilip hâkim kabile veya kavim içinde eritilmişlerse, tanrıları da hâkim kabile ve kavim tanrısının içinde eritilip tekleştirilir. Tanrı Bir'liği kavramına, bu sosyolojik gerçeklik içinde baktığımızda anlamına daha kolay varırız. İçinde sömürgecilik, asimilasyon vardır. Tüm silahların, tekçi bir yapıda yoğunlaşması, tarihin hiçbir döneminde görülmediği kadar toplumun, politik güçten düşürülmesi dolayısıyla ekonomik varlığından soyulması anlamına gelir. Ulusal birlik adı altında çoğunlukla hâkim bir etnisite veya dinî cemaatin kültür normlarını resmileştirip, geriye kalan tüm kültürel varlıklara karşı savaş açar. "Ulusal birliğe zararlıdır" deyip, binlerce yıldan beri varlığını koruyan ne kadar din, etnisite, kavim, ulus, dil ve kültür varsa ya zorla ya da maddi teşviklerle hepsinin sonunu hazırlar.

Binlerce yıldan beri süzülüp gelen dil ve kültür değerleri, grupları ile birlikte tam bir çılgınlıkla 'ulusal birlik' yaratma kutsal eylemi uğrunda kurban edilir. Ulus-devlet dini olarak milliyetçilik, bu yönüyle çelişik gibi görünse de temelde aynı olan iki fenomen halinde kendini gösterir: Bunlardan birincisi, 'üniter devlet' tanrısallığı biçimindedir. Ulus içinde, tek tanrı devleti olarak çok hassastır. Uluslararası alanda, bu tek tanrı biçimi, kendini Süper Hegemon olarak yansıtır (Süper Hegemon, ABD'nin Başkanı G. W. Bush'un kendisinin Tanrı adına görevlendirildiğini söylemesi bunun kanıtıdır). Süper Hegemon, Hegel'in deyişiyle (gerçi kendi dönemindeki Napolyon ve Fransa için söylemişti) "yeryüzüne inmiş tanrının yürüyüş hali" dir. İkincisi, her ulus-devlet, tanrı olarak Süper Hegemonun ulus-putudur. Bu biçimde kendini çoğaltması, birliğinin parçalanması ve çok tanrılı bir sisteme geçiş anlamına gelmez; put olarak çoğaltılması anlamına gelir. Solda hâlâ etkili olan ve yüz elli yıl

reel sosyalist solun resmi görüşü olan, "Merkezi ulus-devlet olmadan demokrasi ve sosyalizm olamaz" görüşü, korkunç bir kendini aldatmadır. Bunun vahim sonuçları, özellikle Almanya'da başta Rosa Luxemburg olmak üzere çok sayıda sosyalistin ve demokratın imhasında görüldü; reel sosyalist sistemin çözülüşünde yaşandı. Hiçbir aldanma, sosyalizme ve demokrasiye bu denli zarar vermemiştir. Andre Gunder Frank'ın sosyalizm, kapitalizm, kölecilik ve feodalizm gibi temel toplum-biçim kavramlarını ideolojik gerçekler olarak değerlendirmesi doğruya daha yakın yaklaşımdır. Bu kavramların toplumsal gerçekliği izahtan çok perdelemeye hizmet ettiğini söylemesi de yabana atılmaması gereken bir düşünce olup üzerinde durulmaya değerdir.

Tarihi ve mekânı, sosyolojiye dâhil etmek, gerçekleşecek olan yaşamın nasıl akıp yol aldığını, tarihte ve 'şimdide' ne olduğumuzu anlamamızı sağlar

Tarihsel-toplum çözümlemesine bu temelde daha zengin bir katkı sunduğu açıktı. Tarihi ve mekânı, sosyolojiye dâhil etmek, gerçekleşecek olan yaşamın nasıl akıp yol aldığını, Tarihte ve 'şimdide' ne olduğumuzu anlamamızı sağlar. Eğer tarih ve şimdi, birbirine çok yakınsa, yine Mekânlar, bir merdivenin basamakları gibi peş peşe gelip birbirlerini tamamlıyorlarsa, o zaman, insanlığın bir bütün olduğunu, kavimler, dinler, devletler, uluslar, ittifaklar, BM'ler ve enternasyonaller olmadan da zaten birliğini ve bütünlüğünü yaşadığını daha iyi yorumlayacağız. Demek ki sözde birlik arayan kurumlar, bunun tam tersini gerçekleştirenler oluyor. Kapitalist modernitenin ulus-devlet sistematiği ağır sorunlar yaşasa ve çatlaklıkları her gün artsa da halen ulusal, bölgesel ve küresel alanda en güçlü sistematiğe sahiptir. Sayıları iki yüzü aşan ulus-devletler, bölgesel birlikler (başta Avrupa Birliği-AB-, ABD-Kanada-Meksika -NAFTA-, Güneydoğu Asya-APEC) ve küresel BM (Birleşmiş Milletler) ile temsil edilmesine karşılık, demokratik uygarlık sisteminin, Dünya Sosyal Forumu gibi gevşek ve formsuz, devlet ve iktidar olmayan çeşitli emekçi ve halk birlikleri çok yetersizdir. Yetersizlik, ideolojik ve yapısal temeldedir. Bu yetersizliği gidermek için Dünya Demokratik Konfederalizmi, yerel ve bölgesel, ulusal demokratik konfederasyonlar, bunların parti ve sivil toplum aygıtları geliştirilmek durumundadır.

Asıl Olan Meclisli, Tartışmalı Karar Alma Yeteneğidir

Ne Nietzsche gibi doğruyu söylemekle yetindim ne Michel Foucault gibi insanlık olarak ölümümü ilan etmeye razı oldum; ne Adorno gibi kaderci, küskün biri olarak "başa gelen çekilir" dedim ne de Andre Gunder Frank gibi 'farklılık içinde birlik' arama sloganına sığınmayı yeterli buldum. Hatta I. Wallerstein'ın tersine entelektüel, ahlaki (etik) ve politik görevlerin önemini belirlemenin yeterli olduğuna da inanmadım. Alternatifini denemeyi, çok daha gerçekçi ve cesurca buldum. Demokratik modernite, modern ulus-devletin evrenselci, düz ilerlemeci ve kesinlikçi (olasılıklar ve alternatiflere kapalı yöntem anlayışı) yöntemle çizdiği yolda gerçekleştirmek istediği homojenleşmeye (tek tipleşmeye), sürü ve kitle toplumuna; çoğulcu, olasılıkçı, alternatiflere açık ve demokratik toplumu görünür kılan yöntemlerle cevap verir. Farklı siyasi oluşumlara açık, çok kültürlü, tekelleşmeye kapalı, ekolojist ve feminist özellikleriyle, temel toplumsal ihtiyaçlara cevap veren ve topluluk tasarrufuna dayalı ekonomik yapısıyla alternatifini geliştirir. Kapitalist modernitenin ulus-devletine karşı demokratik modernitenin siyasi alternatifi, demokratik konfederalizmdir.

Ahlaki ve politik topluma dayanır. Demokratik siyasete dayanır. Ulus-devletin katı merkezli, düz çizgili, bürokratik yönetim ve idare anlayışına karşılık, tüm toplumsal gruplar ve kültürel kimlikler kendilerini ifade eden siyasi oluşumlarla toplumun özyönetimini gerçekleştirirler. Çeşitli düzeylerde atamayla değil seçimle başa gelen yöneticilerle işler görülür. Asıl olan meclisli, tartışmalı karar alma yeteneğidir. Başına buyruk yönetim geçersizdir. Genel merkezî koordinasyon kurulundan (meclis, komisyon, kongre) yerel kurullara kadar her grup ve kültürün bünyesine uygun, çok yapılı, farklılıklar içinde birlik arayan kurullar demetiyle toplumsal işlerin demokratik yönetimi ve denetimi gerçekleştirilir. Süper hegemonik

gücün denetimi altındaki ulus-devletlerin BM'li birliklerine karşılık, ulusal toplumların Dünya Demokratik Konfederal Birliği'nden yanadır. Gerek sayısal gerek niteliksel olarak, çok daha geniş toplulukları demokratik siyaset kriterlerince Dünya Demokratik Konfederasyonu'nda birleştirmek daha güvenlikli, barışçıl, ekolojik, adil ve üretimsel bir dünya için şarttır. Toplumsal doğanın, esnek zekâ olarak, özgürlük kapasitesi yüksek, farklılıklar içinde birlik olarak varoluş haline demokratik modernite demek uygun düşebilir. Belki şu soru sorulabilir: Bir sistem bu kadar farklılığı nasıl kaldırabilir? Buna verilecek yanıt, ahlaki ve politik toplum esasında birliktir. Her birey ve grubun ödün vermeyeceği tek değer, ahlaki ve politik toplum olarak kalmaktaki ısrardır. Farklılık için, eşitlik ve özgürlük için tek ve yeterli koşul, ahlaki ve politik toplumdur. Demokratik toplum, bu tarihsel-toplumun modern hali olarak kendini gittikçe daha çok kanıtlamaktadır. Kapitalist modernitenin ulus-devletinin gözünde politik toplum, kendi varlığına, birliğine ve bütünlüğüne karşı bir tehdittir. Hâlbuki toplumun varoluş hali olan politik unsuru, daraltmanın da ötesinde fiilen kullanılamaz hale getiren ulus-devlet idareciliği ve bürokratizmi, toplum üzerinde sadece Demokles'in kılıcı olarak durmuyor, saat saat toplumu doğruyor. Çağımızın politik felsefesinin en temel sorunu, bu gerçeklik olduğu gibi faşizm olarak da pratikte yaşamın önündeki en büyük engeldir. Demokratik modernite ile ne kapitalist ne de sosyalist olarak yeni bir toplum tipi yaratılıyor. Demokratik modernite, bu kavramların, toplumu nitelendirmekten uzak propaganda kavramları olduklarını belirtiyor. Şüphesiz bir toplum gerçekleştiriliyor ama bu toplum; ahlaki ve politik ilkenin azami rol oynadığı, sınıfsallaşmanın pek gelişme imkânı bulamadığı dolayısıyla iktidar ve devlet aygıtlarının ya zorlarını dayatamadıkları ya da karşılıklı uzlaşmayla birbirini tanımanın gerçekleştiği, farklılık içinde birlik, eşitlik ve özgürlüğün hem bireyselliğin (bireyciliğin değil) hem de toplumsallığın özelliği olarak yaşandığı bir modern demokratik toplumdur. Daha fazla eşitlik, özgürlük ve demokrasi, bu toplumun doğası gereği, demokratik siyaset kurumunun yol açtığı değişim ve gelişimin sonucudur. Demokratik konfederalizm, ulus-devlet sistematiğinden kaynaklanan olumsuzlukları aşma potansiyeline sahip olduğu gibi toplumu politikleştirmenin de en uygun aracı konumundadır. Basittir ve uygulanabilir. Her topluluk, etnisite, kültür, dinî cemaat, entelektüel hareket, ekonomik birim vb. birer politik birim olarak kendilerini özerkçe yapılandırıp ifade edebilir. Federe yapı veya özerklik, kendilik denilen kavramı, bu çerçeve ve kapsamda değerlendirmek gerekir. Her kendiliğin, yerelden küresele kadar konfederasyon oluşturma şansı vardır. Yerelin en temel öğesi, özgür tartışma ve karar hakkıdır. Her kendilik veya federe birim, katılımcı demokrasi olarak da kavramlaştırılan doğrudan demokrasiye uygulama şansı tanıması nedeniyle eşsizdir. Bütün gücünü doğrudan demokrasinin uygulanabilirliğinden alır.

Her kendiliğin, yerelden küresele kadar konfederasyon oluşturma şansı vardır

Temel bir rolü olmasının gerekçesi de budur. Ulus-devlet, doğrudan demokrasinin ne kadar inkârı ise, Demokratik konfederalizm de tersine o kadar onun oluşturucu ve işlevselleştirici biçimi konumundadır. Doğrudan katılımcı demokrasinin ana hücreleri olarak federe birimler, koşullar ve ihtiyaçlar gerekli kıldığı kadar konfedere birliklere dönüşme esnekliği bakımından da eşsiz ve idealdir. Doğrudan katılımcı demokrasiye dayalı birimleri esas almak kaydıyla geliştirilecek her tür siyasi birlik, demokratiktir. En yerelde doğrudan demokrasinin uygulandığı, yaşandığı birimden en küresel oluşuma kadar geliştirilen politik işlevselliğe, demokratik siyaset demek mümkündür. Gerçek demokratik sistem, tüm bu süreçlerin yaşanmasının formülasyonudur. Toplumsal doğa dikkatlice gözlemlenirse, ulus-devletin 'demirden kafes' niteliği ile demokratik konfederalizmin en uygun özgürleştirici niteliği rahatlıkla anlaşılabilir. Ulus-devlet, toplumu ne kadar bastırıyor, tek tipleştiriyor ve demokrasiden uzaklaştırıyorsa, demokratik konfederalist model de o kadar özgürleştirici, çoklaştırıcı ve demokratikleştiricidir. Dikkat edilmesi gereken bir husus da federe ve kendilik birimlerini çok zengin bir kapsamda düşünmektir. Bir köy veya şehir mahallesinde bile konfedere birliklere ihtiyaç olacağını anlamak büyük önem taşır. Her köy veya

mahalle rahatlıkla bir konfedere birlik olabilir. Örneğin köyün ekolojik birimi yani federesinden özgür kadın, özsavunma, gençlik, eğitim, folklor, sağlık, yardımlaşma ve ekonomi birimlerine kadar çok sayıda doğrudan demokrasi birimi köy çapında birleşmek durumundadır. Bu yeni birimler birimine de rahatlıkla konfedere (federe birimlerin birimi) birim veya birlik denilebilir. Aynı sistemi yerel, bölgesel, ulusal ve küresel seviyelere kadar taşırdığımızda, demokratik konfederalizmin ne denli kapsayıcı bir sistem olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Demokratik modernitenin temel boyutlarından (demokratik ulus, ahlaki-politik toplum, eko-endüstri) üçünün de birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğunu konfederalizm sistematiği ile daha iyi anlamak mümkündür. Her boyut bu sistem içinde kendini tartışma, değerlendirme, kararlaştırma, yeniden yapılandırma ve eylemselleştirme potansiyeline sahip olduğu için, toplumsal doğanın tarihsel-toplum gerçekliği ve bütünselliği de en iyi biçimde sağlanmış oluyor.

Geniş Bölgesel Federasyonlar

İdeal olan 'farklılık içinde birlik' halinin en uygun biçimi demokratik ulus olabilmedir. Demokratik Konfederalizm, kapitalist modernitenin ulus-devlet eliyle yürüttüğü monolitik, homojen, tek renkli faşist toplum modelinden kaynaklanan etnik, dinsel, kentsel, yerel, bölgesel ve ulusal sorunların temel çözüm aracı olarak demokratik ulus seçeneğini sunar. Demokratik ulusta her etnisite, dinsel anlayış, kentsel, yerel, bölgesel ve ulusal gerçeklik kendi öz kimliğiyle ve demokratik federe yapısıyla yer alma hakkına sahiptir. Demokratik ulusların küresel birliğinin BM'ye alternatifi Dünya Demokratik Uluslar Konfederasyonu'dur. Kıtasal parçalar ve büyük kültürel alanlar daha alt düzeyde kendi Demokratik Ulus Konfederasyonlarını oluşturabilirler.

Çağımız, bilim ve tekniğin alabildiğine geliştiği bir dönemden geçerken, yurtseverlik ile enternasyonalizmi de geliştirmiştir. Egemenlerin küreselciliği kadar, emekçilerin ve ezilenlerin daha kardeşçe ve gerçek anlamına kavuşan küreselciliği de bir o kadar gerekli ve gerçektir. Artan küreselleşme ve özellikle yeni bilimsel-teknik gelişmenin zorladığı dünya çapındaki pazar ve piyasa güçlerinin oluşumu, ulusal pazar ve devletini (ulus-devleti) engel konumuna sokmuş bulunmaktadır. Dolayısıyla ulus ve ulusal-devlet, dünün feodal hanedanlarının tutucu rollerine benzer bir konuma gelmektedir. Giderek önem kazanan uluslar-üstü siyasal, hukuksal ve ekonomik birimler ortaya çıkmaktadır. Bölgesel çapta ekonomik ve siyasal oluşumlar önem kazanmaktadır. Uluslararası toplum, tarihin en güçlü dönemini yaşamaktadır. Eskinin birçok ulusal devleti, federal birlikler yönünde evrim göstermektedir. Dünyanın en güçlü devleti olarak ABD'nin federal niteliği, Avrupa'nın tümünde benzer bir AB federalizmine doğru yol alınması, yeni doğrultuyu göstermektedir. Halkların çıkarına en uygun çözüm, özgürlüklerine ve eşit hak anlayışlarına bağlı olan ortak siyasi ve ülkesel birlikler kurmak, yine ortak ulusal değerler yaratmaktır. Halen illa bir küçük devletim olsun diye onlarca yıl boş yere kan dökülmektedir. Böyle olacağına, hak eşitliğine dayalı ve özgür birlikteliği esas alan siyasi ve ülkesel bütünlükler, halkların tarihi, ekonomik ve tüm kültürel varlıkları açısından en zenginleştirici bir yaşama imkân vermektedir. Halkların çıkarı, ayrılıkçılığa dayanmayan, hak eşitliğini ve özgürlüğü esas alan çeşitli birlikte yaşama biçimlerindedir. Özgürlük mücadelesinin enternasyonal karakteri de bundan ileri gelmektedir. Halklar asıl kişiliklerini, tutarlı ve gerçekten uygulanan demokratik sistem altında geliştirmektedirler. Halklara kalsa, bir 'Dünya Federasyonu'nda yaşamak başta gelen idealleridir. Küçük devletçikler halkların değil, egemenlik peşindeki beyliklerin, şoven karakterli her tür dar sınıf ve etnik, milliyetçi kesimlerin idealleridir. Geniş bölgesel federasyonlar, her türlü kültürel farklılıkların, dil, din ve ırk ayrımcılığının anlamsızlığını ortaya koyan çağdaş demokratik biçimler olarak varlıklarını sürdürmekte ve gelişmektedirler. En ileri ve demokratik devletler; ABD, AB ve BDT gibi birlikler altında toplanmaktadır. Buna zorlayan da halkların kültürel varlığı ve siyasal katılım gücüdür. Toplumdan aileye, devletten ekonomiye kadar her düzeyde gücün ve olanakların adil dağılımına ve özgürlüğe dayalı çoğulcu bir yapı gelişmektedir. Bu çerçeve; devletin bir yandan demokratik evrimini geliştirirken, diğer yandan yeni anayasalar hareketinin de önemli bir hedefi olarak, konfederasyonlardan, demokratik anayasa yerel demokrasiye kadar zengin bir biçimlenmeye götürmektedir. Bu olgu, zoraki birlik anlayışından doğan sakıncaları giderdiği gibi, sonuçta tüm taraflara daha çok kaybettiren ayrılıkçı

mikro devlet sakıncalarını da ortadan kaldırmaktadır. ABD, AB ve BDT gibi olgular, çağdaş demokratik devletin evrim yönünü gösteren, özünde yeni toplum ve demokratik siyasetin zorunlu kıldığı tarihsel gelişmelerdir. BM kendini yenilemezse, aşılmaya mahkûm bir devletlerarası model gibi durmaktadır. Benzer kıtasal ve bölgesel birlikler, yenilenme ihtiyacıyla karşı karşıyadır. Siyasi alanda, eski model devletlerarası birlik anlayışı ne kapitalizmin küreselliğine ne çağın demokratik uygarlık ölçülerine cevap olabilmektedir. Bunlar, klasik kapitalizm ve reel sosyalizmin denge durumunun ürünüydüler. Bu dönem aşıldığına göre, siyasi yapılanmaları da aşılmak durumundadır. Sorunların, ne kadar karmaşık da olsa siyasi sınırlar, farklı din ve ideolojiler, etnik ve ırki nedenlerle çatışmaya dönüşmeden çözüme kavuşturulması, yeni siyasi kültürün en önemli özelliğidir. Bu gelişmenin en somut ifadesi, Avrupa Birliği (AB) olgusunun giderek gelişmesidir. AB sadece bir siyasi birlik olmayıp, genel uygarlık prensibidir. Genişleme ve derinleşme sorunları vardır. Tüm Avrupa ülkelerini federal bir çatı altında birleştirmesi güçlü bir olasılıktır. Daha geri bir Avrupa'ya yol açması düşünülemez. Dünyayı da en çok bu yeni uygarlık projesiyle etkilemesi gündemdedir. Demokratik uygarlığı ne kadar derinleştirir ve genişletirse, dünyadaki öncü konumunu da o denli pekiştirebilir. Fakat bu konum, kapitalizmi doğuran koşulların varlığı ve kapitalist yaşamın kök salmış olmasından ötürü, fazla ilerleme potansiyeline sahip değildir. Yeni uygarlıksal gelişmenin sağ güçlerini temsil edecektir.

Demokratik Ortadoğu Seçeneği

Ortadoğu'ya bir bütün olarak baktığımızda, dünyanın birçok bölgesinden daha geride bulunduğu gözlenmektedir. Büyük tarihi geçmişinin çok uzağında seyretmektedir. O tarihten habersizdir ve layık olmanın yanına bile varmış değildir. Ne tam Avrupa uygarlık değerlerine, ne de Ortadoğu'nun köklerine dayanan, teslimiyete yakın bir özümsenme ve sahte bir bağımsızlık çizgileriyle çıkarlarını örgütlemiş marjinal gruplar tarafından yönetilmektedir. İstisnai olarak tarihe yaraşır bazı önderlikler çıkmış da olsa, genel yapıyı zorlamaktan uzak kalmıştır. Rönesans ve Aydınlanmasını bir bütünlük içinde gerçekleştiremeyen Ortadoğu'nun, bu tabloyu bozması zordur. Ama tüm dünya, bölgesel ve uluslararası birliğe giderken, Ortadoğu'nun kendi içinde bu kadar ortak bir stratejiden ve birlik adımlarından uzak durmaları, hiçbir ülke ve halkının çıkarına olmaz. Ortadoğu'nun birbirine çok yakın, adeta bir federasyon hükmünde olan tarihi de bu dağınıklığı kaldırmaz. Çağ, tarih, ülkelerin iç ve bölgesel koşulları, giderek daha çok Demokratik Ortadoğu'ya zorlamaktadır.

Demokratik Ortadoğu seçeneği, stratejik bir hedef olarak her zaman göz önünde bulundurulmak durumundadır. Bu temelde öncellikle ulusallık ve birlik kavram ve kuramlarına; hem siyasi hem hukuki yönleriyle açıklık getirmek, doğruları ve yanlışlarıyla ortaya koymak son derece önemlidir. Ortadoğu kültürü, dünyanın diğer tüm bölgelerinden daha fazla kardeşlik ve dayanışma duygularına sahiptir. Ayrıca coğrafik, demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel içiçelik, ortak bir siyasayı zorunlu kılmaktadır. Milliyetçiliğe, aşiret taassubuna, mezhep çatışmalarına dayalı içe kapanık birliklerin, uzun vadeli gelişme ve kendilerini koruma şansı yoktur. Bu objektif gerçekliğin, üst tabakalar tarafından olumlu değerlendirildiğini söylemek doğru olmaz; tersine, İlkçağ'da etnik ve kentler arası savaşlarla, Ortaçağ'da din ve mezhep çatışmalarıyla, Yakınçağ'da da milliyetçilik kavgalarıyla paramparça edip yönetmeyi, politik sanat bellemişlerdir. Halk önderliğinin geliştirmeye çalıştığı, başta komşu ulusların halkları olmak üzere tüm halklarla ve kültürlerle kardeşlik, özgür birliktelik ve genel olarak demokratik kriterlerde çözüm stratejilerine karşı, sinsi bir düşmanlık geliştirmektedirler. Ancak hem ideolojik hem de pratik olarak gelişme gösteren demokratik birlikler temelinde Ortadoğu'nun demokratikleşmesine ve birliğine engel olunamıyor. Bazıları istemese de, ırkçı hâkim ulus milliyetçiliği ile ezilen burjuva milliyetçiliğinin, sahipleri olsa da eski solculuk ile siyasal İslam'ın da artık rollerinin kalmadığı ve olamayacağı bir döneme girilmiştir. Halklar milliyetçi sloganlar kadar demagojik çatışmacı yaklaşımları da benimsemiyor; demokratik sistem altında, hukuk devletiyle birlikte yolsuzluklardan arınmış, enflasyondan kurtulmuş, işsizliği çözebilen, adaletli paylaşımı gözetleyen bir ekonomik düzen ve tarihi özlemi olan barış, özgürlük ve adalet istiyor. Halklar uyanmıştır. Oyunun da sonu gelmiştir. Dönem, halkların özgür birlik dönemidir. Tarihin girdiği doğrultu budur. Bütün iç ve dış koşullar, demokratik dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Gerçek

birlik demokrasinin tam uygulanmasında aranmalıdır. Tarihin merkezî akışında tez-antitez-sentez döngüsü, bir kez daha harekete geçmek durumundadır. Somutlaştırırsak, öncelikle Dicle-Fırat vadilerini paylaşan ve tarihte hep bütünlük halinde yaşamış olan kültür üzerinde yeniden bütünlüklü bir çıkışa şiddetle ihtiyaç bulunmaktadır.

Demokratik Ortadoğu Çağı, hem eski tarihin uyanışı hem de yeni tarihin özgür yaşamının haykırışı ve sevinci olacaktır

Bugün adına Suriye, Irak ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları denilen yapay çizimlerin, Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri olan İngiliz ve Fransız hegemonyasından miras kaldığı, tarihsel-toplumsal kültürün bu temelde parçalanmasının, jeostratejik böl-yönet politikasının gereği olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bu sınırların yapaylığını, derinliğine ve bütün sonuçlarıyla kavramadan, tarihin Verimli Hilal'inde anlamlı kültürel birlikler inşa edilemez. En büyük ahmaklık, bu sınırların kutsallığına (en kutsal olmayan, yabancı hegemonyanın en uğursuz çizimleri) inanıp bütünlüklü bir kültürel çıkışa niyet etmemek ve bu çıkışı aklına getirmemektir. Kültürel bütünlükten kasıt, eşitlik, özgürlük ve demokratik değerler etrafında örülen maddi ve manevi kültürdür. Böylesi bir kültür, milliyetçi olmayan bir ulusallık, dinci olmayan bir dinsellik, cinsiyetçi olmayan bir toplumsallık ve pozitivist olmayan bir bilimsellik zihniyetiyle yorumlanmak ve inşa edilmek durumundadır.

Demokratik modernitenin ahlaki ve politik toplum unsurları; hukuk ve iktidar fetişizmi yaratan ulus-devletçi hegemonyayı aşarak demokratik toplumun gelişimine yol açar. Bölgenin jeopolitikasını parçalayan, kısırlaştıran, ucu kapalı ve katı kimlikli iktidar tekelciliği yerine, bölge ve hatta dünya çapında ucu açık, esnek ve demokratik siyaset anlayışıyla şiddetle ihtiyaç duyulan olanca farklılığı içindeki bütünselliği ve kardeşliği mümkün kılar. Tarihsel-toplumsal kültürün bütünlüğü üzerinde demokratik toplumu gerçekleştirir. Demokratik ulusların bütünlüğüne giden yolu açar. Kapitalist modernitenin yol açtığı sorunlara çözüm için yakın geçmişte geliştirilen Bağdat Paktı, CENTO, RCD (Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Örgütü) türü ulus-devlet birliklerinin, bünyesel nedenleri dolayısıyla çözümleyici ve uzun ömürlü olmadıkları bilinmektedir. Halen yaşatılmak istenen Arap Birliği, İKÖ (İslâm Konferansı Örgütü) gibi örgütlerin, bölgenin hiçbir önemli sorununa çözüm getiremedikleri ve etkisiz kaldıkları yine ulus-devlet niteliklerinden ötürü anlaşılır bir husustur. Kaldı ki bölgenin her ulus-devleti, kendine özgü bir kapitalist hegemonik merkeze bağlıdır. Bağlı oldukları merkezin denetimi dışına çıkacak kapasiteden yoksundur. Toplantı üstüne toplantı, zirve üstüne zirve yapmalarına rağmen, çözümsüz ve etkisiz olmaktan kurtulamamaları bu gerçeklikle bağlantılıdır. Ulus-devletçi zihniyetin kıskacındaki Irak, İsrail-Filistin, Suriye, İran, Türkiye, Pakistan, Afganistan sorunlarına elbette sorunun bizzat kaynağı olan bir zihniyetle çözüm getirilemez. Sorun kaynaklı zihniyetlerin, bölgenin tümünde yaşanan siyasal-toplumsal sorunlara yaklaşımlarının, son iki yüz yılda yol açtığı tahribatlar ve kaybettirdikleri yeterince ders vericidir. Hem laikinin hem de dincisinin, çözüm geliştirmek şurada kalsın, çözümsüzlüğü derinleştirmekten öteye rol oynamadıkları yeterince açığa çıkmıştır.

Ortadoğu jeokültürü, jeopolitikasına yansıtılmak durumundadır. Bunun için en uygun çerçevenin Demokratik Komünal ve Konfederatif (devlet konfederalizminden ve federasyonundan bahsetmiyorum) olacağı açıktır. Çünkü ne kadar farklı birlik veya komün varsa, hepsine ana komün veya konfederasyon çerçevesinde yer vardır. Olası politik bütünlük merkezlerinden birisi, Dicle-Fırat tarım-su-enerji komünüyle bağlantılı olarak, bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'ni, Suriye Arap Cumhuriyeti'ni (Büyük Suriye, Lübnan, Ürdün, Filistin-İsrail dahil) ve Irak Federal Cumhuriyeti'ni yıkma temelinde değil bu devletleri süreç içinde reformlarla dönüştürerek inşa edilebilir. Mevcut cumhuriyetler, ulus-devlet niteliğini başlangıçta korusalar da süreç içinde esnek, ucu açık ulus-devlet kimliklerine dönüşerek demokratik birliğe doğru adım atabilirler. Ortaya çıkacak siyasi oluşum, ABD ve AB'den de daha ileri bir demokrasiye açık olmak durumundadır. Komünal demokratik unsurların ağır basacak olmasından ötürü böyle olacaktır. İçerisinde

bölgenin mozaiği durumunda olan bütün kimlikler, bu oluşumların içinde yer alabilir. Öncelikle bu kimlikler, demokratik ulus birimleri olarak inşa edilebilir. Böylesi bir inşa, ulus-devletin içerdiği ucu kapalı, katı, tek dilli, tek etnisiteli milliyetçilikten kaynaklanan çatışma riskini asgariye indirebilecektir. Tarihte de binlerce yıl sürüp gelen iç içe yaşam gerçekliğini yenileyebilecektir.

Bölgenin kadim kültürlü halkları olan Arap, Kürt, Ermeni, Yahudi, Asuri (Süryani-Keldani), Türk, Türkmen, Kafkas kökenliler, Fars bazı etnisiteler (aşiret ve kabileler) demokratik ulus kimlikli olarak inşa edildiklerinde, hem tarihsel kültür benzerliğine uygun karşılık vermiş hem de kapitalist modernitenin ulus-devlet aracılığıyla körüklediği böl-yönet çıkmazından, çatışma ve savaşlarından kurtulmuş olacaklardır. Açık uçlu ve esnek kimlikli olmaya özen gösterdiklerinden, aralarında çok zengin ve verimli bütünlükler dolayısıyla kardeşlikler geliştirebileceklerdir. Tarihte örneklerine çokça rastlandığı gibi aynı yaklaşım, dinsel kimlikler için de geçerlidir. Ezici çoğunluğu ortak bir teolojik inanca dayalı olduğu için, bütünlük daha da kolay gelişebilir. İbrahimî Dinler olarak Musevilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık, tüm mezhepleri ve tarikatlarıyla tarihte çokça yaşandığı gibi aynı ucu açık, esnek dinsel kimlik anlayışıyla birbirlerine yaklaşıp verimli sentezlere yol açabileceklerdir. Oluşturulacak siyasal bütünlük içinde çok dillilik ve kimlik armaları, ortak vatan ve ortak ulus bağlamında sorun teşkil etmez. Kentlilik, yerellik, bölgesellik, tarihsel kültürel özelliklerine uygun kimlikler olarak demokratik birim niteliğinde inşa edileceğinden, var olan farklılıklar için ideal sinerji mekânları olarak anlam kazanacaktır. Tüm bu kimliklerin, ahlaki ve politik niteliği esas olacaktır. Hukuk, ahlâk ve politikanın hizmetinde olacak, ahlâk ve politikanın yerini tutmayacaktır. Bölgenin çekim merkezi olarak geliştirilecek demokratik konfederalizm (Federasyon, demokratik birlik vb. unvanlar da mümkündür), ekolojik ve ekonomik komünleri esas alacağından (çünkü toprak-su-enerji başka türlü verimli kılınamaz), Kapitalist Modernitenin üç mahşeri atlısı olan kapitalist kârcılığın, endüstriciliğin ve ulus-devletçiliğin yol açtığı yapısal kriz, kaotik durum, çatışma ve savaş ortamlarına karşı en ideal ve tarihsel yanıt niteliğinde olacaktır. Ulus-devlet kavgalarından çıkarılması gereken tarihsel ders, ulus-devlet olmayan demokratik siyasi oluşumlarla, ekolojik ve ekonomik komünlerle başta komşu uluslar olmak üzere tüm bölge halklarını demokratik modernite çözümüne ortak etmektir.

Zengin tarihsel mirasın yığdığı sorunlarla güncel kriz, çatışma, katliam ve soykırımlara karşı somutlaştırılması gereken çözümün ilk ortaklaşa adımı, Dicle-Fırat demokratik konfederasyonu düşüncesi veya projesi olabilir. Böylesi bir düşünce Arap, Türk, Kürt ve Fars çoğul uluslarıyla azınlık ulus ve kültürleri arasındaki çatışmalı, asimilasyonist süreci tersine çevirip dayanışmacı, komünal demokratik siyasi oluşumlarla barışa, ulus-devlet ötesi ortaklıklara yol açabilir. Dicle-Fırat Demokratik Konfederasyonu projesi, bu tarihin mecrası doğrultusunda atılacak en anlamlı ilk adım olacaktır. Hiç kuşku duymuyorum ki bu proje, üzerinde adım adım ve çok yönlü yükseltilecek ekolojik, ekonomik ve demokratik toplum komünleri, tarihine ve kültürüne yaraşır Demokratik Ortadoğu Çağı'nın altın değerinde başlangıcını oluşturacaklardır. Demokratik Ortadoğu Çağı, hem eski tarihin uyanışı hem de yeni tarihin özgür yaşamının haykırışı ve sevinci olacaktır. Ortadoğu Demokratik Modernite Projesi, ABD hegemonyasının çizdiği BOP'tan (Büyük Ortadoğu Projesi) daha gerçekçidir. Bir projenin gerçekliğini belirleyen, tarihsel arka planı ve kültürel temelidir. Neolitik ve uygarlık çağının ana akış istikametine bakıldığında, böylesi bir tarih ve ortak kültürel temelin oluştuğu teslim edilecektir. Ortadoğu kültüründe AB türünde birlikler, bir ütopya, proje olmanın berisinde kriz ve çatışmaların, parçalanmışlıkların ve yabancılaşmanın arayışa zorladığı her alanda adım adım inşa edilmesi gereken evrensel-tikel yaşam gerçekleridir. Toplumsal birlik için sınırlar, eski önemini yitirmişlerdir. İletişim olanakları, farklı mekân sınırlarına rağmen dünyanın her alanındaki bireyler ve topluluklar arasında bütünleşmeyi mümkün kılmaktadır. Kültürel bütünlüğün çatı örgütü Ortadoğu Demokratik Uluslar Konfederasyonu olarak inşa edilmelidir. Demokratik ulusların inşası, mevcut ulus-devlet sınırlarına dayandırılamaz. Daha da önemlisi, demokratik ulusların çizilmiş sınırları olamaz. Yoğunlaşmış ulusal bölgeler, yereller, kent ve köyler olabilir. Ama çok uluslu karışık yereller, bölgeler ve kentler de olabilir. Daha normal olanı da budur. Tarih hep iç içe yaşayan kabileler ve kavimlerle, dinler ve mezheplerle dolu sayısız bölge ve kente tanıklık etmiştir. Tarihte ünlü yetmiş iki milletli Babil'den boşuna bahsedilmemiştir. Ulusların ortak

vatanı da olabilir. Tarih, bu gerçekliğin örnekleriyle de doludur. Ayrıca saf toplum, saf ulus anlayışları, asla bilimsel değildir. Şüphesiz, aynı tek dili konuşan uluslar olabileceği gibi çok dilli olanları da olabilir. Çok sembollü uluslara dair örnekler de az değildir. Tarihte örneği olmayan model, ulus-devlet tekelciliğidir, homojenliğidir. Bu modelin, gayri insani ve vahşi karakteri herkesin malumudur. Dolayısıyla ucu açık ve esnek ulus kimliklerine dayalı Demokratik uluslar konfederasyonu, tarihsel ve toplumsal gerçekliklere sadece uygun olmakla kalmaz aynı zamanda ideal ifadesidir de. Konfederasyonu, bir devletler birliği olarak değil demokratik komünler birimi olarak düşünmek gerekir. Demokratik komünler, içinde yer aldıkları ulusal toplumsal birimlerin yönetimi olarak düşünülmelidir. Oluşumları, demokratik ilkelerin en iyi uygulanma ayrıcalığını taşır. Toplumun demokratik yönetiminin mükemmel örneğidir.

Ortadoğu Demokratik Uluslar Birliği

Konfederasyonun ulusları, iktidar ve devlet gücüyle değil demokratik ilke ve uygulamalarla inşa edilir. Güce dayalı inşalar özellikle iktidar ve devlet gücüne dayalı ulus inşaları, ne kadar öyle olduğu iddia edilirse edilsin, tüm ulusal çıkarların gereği değildir; oligarşik bir zümrenin egoist çıkarları içindir. Demokrasiye dayalı ulus inşaları, gönüllü, adil ve özgürlük idealiyle sağlandığı için tüm ulusun çıkarlarına cevap verir. Demokratik ulus kavramı ve gerçeği, ulus-devlet çılgınlığına karşı geleceğin barış, adalet ve özgürlük içindeki en anlamlı toplumunu ifade eder. Demokratik konfederasyon, hem kendinden daha büyük hem de daha küçük konfederal birliklere açıktır. Kıtasal ve dünyasal çapta Demokratik konfederalizmi teşvik eder. Sadece başka bir dünyanın mümkün olduğunu belirtmekle kalmaz, en gerçekçi, adil ve özgür dünyanın kendisi olduğunu ilan eder. Demokratik Konfederasyonlar, sadece bir devletin içinde örgütlenme ile yetinemezler. Sınırların dışında da istedikleri kadar örgütlenebilir, üst konfederal birlikler oluşturabilir ve kendi diplomasilerine sahip olabilirler.

Demokratik ulus kuramı, her şeyden önce bu kasap tarzı kültürel bütünlüğü parçalayıp doğrama hareketinin yani ulus-devletçiliğin durdurulması ve bütünlüğün yeniden başlamasının zihniyet dünyasının kurgulanmasıdır. Demokratik ulus kuramı, Ortadoğu'nun kültürel dünyasını Demokratik uluslar birliği kavramı altında bütünleştirmeye ilkesel bir değer ve öncelik atfeder. İnşa edildiği tüm tarih çağları boyunca olanca çeşitliliği içinde bütünlük arz eden kültürel dünyamız, Kapitalist moderniteye alternatif olarak bu kavram altında bütünleştirilmek durumundadır. Son yüzyıla bakalım: Gidişat hep parçalanmaya doğru evrilmiştir. Arap kavmi, sadece yirmi iki ulus-devlete bölünmemiştir; birer proto-ulus-devletçik olarak habire birbirlerine zıt yüzlerce çelişkili zihniyete, örgütlenmeye, aşiret ve mezhebe bölünmektedir. Liberal felsefenin amacı da sömürgesel anlamda budur. Kapitalist bireyciliğin, toplumu atomize etme potansiyeli sonsuzdur. Dolayısıyla demokratik ulus kuramı, yeniden özgür ve demokratikçe bütünleşmeye giden yolda temel ilkesel bütünlüğü ifade eder. Bu kuram, ulus olmak için katı siyasi sınır anlayışı olmayan, aynı mekânlarda ve hatta kentlerde farklı ulusları çeşitli bütünlükler içinde daha üst ulusal topluluklar halinde inşa etmeyi mümkün kılan bir ulus anlayışını öngörür. Böylece birbirleriyle sınırlar yüzünden sürekli savaştırılan büyük ulusal topluluklarla daha küçük olan ulusal toplulukları, azınlıkları, aynı ulusal bütünlük içinde eşit, özgür ve demokratik kılar. Sadece bu ilkenin uygulanması bile hegemonik sistemin 'böl-yönet' ve 'tavşan kaç, tazı tut' politikalarını boşa çıkarmaya yeterlidir. Bu ilkenin muazzam barışçı, özgürlükçü, eşitlikçi ve demokratikleştirici değeri, sadece bu yönleriyle bile ulus-devletçi fesadın bütün savaşçı, köleleştirici, katmanlaştırıcı ve despotik faşist uygulamalarını boşa çıkarmak suretiyle üstün çözümleyici rolünü kanıtlar. Tekçi ve mutlaklaştırıcı ulus-devletçi milliyetçilik, ancak demokratik ulus zihniyetiyle durdurulabilir. demokratik ulus zihniyeti, Orta Asya'dan Hindistan'a kadar çok büyük bir çeşitlilik gösteren kültürler ve halklar için en uygun bütünleştirici çerçeveyi oluşturmaktadır. Demokratik Ulusal Birlikleri, Ortadoğu çapında geliştirmek gerekir. En uygun alternatif, Ortadoğu çapında geliştirilecek bir Demokratik Ulusal Birlik Projesidir. Ortadoğu çapında geliştirilmiş demokratik uluslar birliği, çok muhtaç olunan kalıcı barış ve güvenliği sağlar. Bunun için demokratik uluslar birliği projesi çok önemlidir. Ancak Demokratik ulus zihniyeti, tüm tarihsel kültürleri barış, eşitlik, özgürlük ve demokrasi içinde bir arada tutabilir. Her kültür bir yandan kendini demokratik ulusal bir grup olarak inşa ederken, öte yandan iç içe

yaşadığı diğer kültürlerle daha üst düzeyde demokratik ulusal birlikler içinde yaşayabilir. Tekçi ulus anlayışı aşıldıktan sonra birbirini eritmeye ihtiyaç kalmaz. Bunun yerine kültürel bütünlükler halinde tarih boyunca yaşandığı gibi yaşanır. Ortadoğu'nun tarihsel-Toplumsal bütünlüğü de demokratik konfederalizm ve Ortadoğu demokratik ulusal birliğini gerektirir. Buna karşı ABD'nin gündemleştirmek istediği Büyük Ortadoğu Projesi'nin başarı şansı pek yoktur. Zaten bu proje, ulus-devletlere dayalıdır. Benzer birçok proje, Ortadoğu'yu daha çok karışıklığa itmiştir. Son projenin yol açtığı durumlar da farklı olmamıştır. Ulus-devletçilik mantığı aşılmadıkça hiçbir proje, Ortadoğu'yu yaşadığı derin bunalımlar ve sorunlardan kurtaramaz, çatışmalar ve savaşlardan alıkoyamaz. Gerek var olan Arap Birliği gerekse İslâm Konferansı Örgütleri, aynı ulus-devlet mantığıyla sakatlanmış oldukları için, hiçbir sorunu çözümleyici rolleri olmamıştır. Mevcut zihniyet ve yapılanmalarını aşmadıkça, çözüm şansları da olamaz. Demokratik ulus modelinin dayattığı çözüm, ulus-devletlerin inkârını değil onların demokratik anayasal çözüme bağlı olmasını gerektiriyor. Batı Avrupa'da iç içe geçmiş devlet-demokrasi izdivacı, yegâne çözüm modeli değildir. Tersine, sorunları çok olan ve çözümünü erteleten bir modeldir. Ortadoğu'da denenmesi gereken model, devlet-ulusuyla demokratik ulusun varlığını ve özerkliğini esas alan demokratik anayasal çözümdür. Aksi halde ortaya çıkacak birlik modelleri, rolleri bakımından İslâm Konferansı ve Arap Birliği (bunlara Türki Devletler Konseyini de eklemek gerekir) gibi oluşumların ötesine geçmez. İçte demokratik anayasal sisteme bağlı ulusların (buradaki ulus kavramı ile devlet-ulusu ile demokratik Ulusun uzlaşmasından doğan üst ulus veya uluslar ulusu kastedilmektedir) kendi aralarında oluşturacakları demokratik uluslar birliği, şüphesiz büyük bir gelişme olacaktır. Sadece kalıcı barışın sağlanması değil işsizlikten tümüyle kurtulmuş yığınların komünal ekonomi ve ekolojik endüstrinin birlikteliğiyle ekonomik üretkenliği ve Kültürel Rönesans'ı yaşaması anlamına da gelecektir. Hiç kimse, mevcut bilgi ve teknoloji çağında bölgedeki işsizliği, verimsiz ekonomiyi ve umut vermeyen kültürel yaşamı bir kader olarak göremez. Böyle görenler, ideolojik körlük içinde olanlar veya sistemin ideolojik hegemonyasını yaşayanlardır. Ortadoğu ancak Demokratik Uluslar Birliği çatısı altında tarihte çok uzun sürmüş olan evrensel rolünü yeniden oynayabilir.

Kapitalist Modernitenin ulus-devlet birimlerine dayalı birçok bölgesel birlik (Avrupa, Asya, Amerika ve Afrika'daki ulus-devlet birlikleri) ve BM, kurulduklarından beri hiçbir küresel ve bölgesel soruna çözüm bulamamışlardır. Çünkü ulus-devletin bünyesel olarak yaşadığı çözümsüzlük, sorun geliştirme ve erteletme kapasitesi, bu tür bölgesel birlikler ve BM birimleri için de fazlasıyla geçerlidir. Bu başarısız örneklerin yerine, ulus-devlet birimlerini aşan birimlerle yeni birliklerin oluşturulması ertelenemez bir ihtiyaçtır. Bölgesel Demokratik Ulusal Birliklere ihtiyaç olduğu gibi mevcut BM yerine ulus-devletleri aşan demokratik ulusal birimlerden oluşan Dünya Demokratik Uluslar Birliği'ne (DUB) de şiddetle ihtiyaç vardır. İster bölgesel ister küresel düşünelim, Demokratik Uluslar Birliği'nin sadece devlet birimlerinin değil demokratik sivil toplum örgütlerinin de katıldığı bir birlik olması gerekir. Dünya barışı, savaşın kaynağı olan ulus-devletlerle sağlanamaz. Aynı zamanda krizlerin kaynağı olan modernite kurumlarıyla kalkınma da sağlanamaz. Mevcut örnekler, bu gerçeği fazlasıyla kanıtlamaktadır. Dünya barışı, demokratik uluslardan geçtiği gibi dünya halklarının çalışma hakkı ve temel ihtiyaçlarının giderilmesi de kapitalizmin çılgın kâr peşindeki Finans Tekellerinden değil, herkesin çalıştığı ve çalışmanın özgürlük sayıldığı Komünal ve Ekolojik Ekonomi ve Ekolojik Sanayileşme birliklerinden geçer. Komünal Ekonomik Birlikler Federasyonu yerel, ulusal ve bölgesel çapta Ortadoğu Demokratik Uluslar Birliği'nin ekonomik temelini ifade eder.Sonuç olarak başta Kürtler olmak üzere tüm Ortadoğu halklarının çözüm ve kurtuluş yolu olan Ortadoğu Demokratik Uluslar Birliği için, onların da bir parçası oldukları dünya halklarının çözüm ve kurtuluş yolu olan Dünya Demokratik Uluslar Birliği için sonuna kadar gerekli olan her söylem ve eylem tarzıyla sürekli mücadele ve bunun gerekli kıldığı etik, estetik, felsefi ve bilimsel güçle yerel, bölgesel, küresel birlik ve dayanışmayla yeni bir dünya yaratmak mümkündür.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Hegemonyaya Karşı Yerel-Evrensel Demokratik Mücadele Dinamikleri

Fırat Aydın

Giriş

Kapitalist sistem, devletçi uygarlığın son aşaması olarak belirgin hale gelmesinden itibaren kendisini, tüm dünya ölçeğinde gerçekleştirmeye yönelmiştir. Aslında onun var olmasını sağlayan temel dinamiklerden uzun mesafeli ticaretin artan yoğunluğu, hem ona bu yolu açmış hem de bir açıdan onu buna zorunlu kılmıştır. Uygarlığın başından itibaren gözlemlenen kapitalist sömürü tekelleri, Batı Avrupa'da bu kıtalararası ticaretten elde ettikleri gelirle hem güç biriktirmiş hem de siyasal ve ahlaksal baskıdan da esasta bu şekilde sıyrılmışlardır. Bu nedenle kapitalizmi daha embriyo aşamasındayken bile bir dünya sistemi olmaksızın düşünmek oldukça zordur. Kuşkusuz bu onun en temel niteliği olan sınırsız kar anlayışı ile de yakından bağlantılıdır. Bu sistemde karı en üst noktaya getirebilmek için yapılmayacak bir şey yoktur. Bu nedenle tüm dünyayı sömürülecek bir alan olarak birleştirmesi bu itkinin temel bir sonucudur.

Öte yandan kapitalist sistem, kendini siyasal düzlemde ulus-devlet formunda şekillendirir. Kapitalist modernitenin üç sacayağından olan ulus-devlet mekanizması (diğer ikisi endüstriyalizm ve kapitalist sömürü biçimi) aynı zamanda devletçi uygarlığın ortaya çıkışı ile gözlemlediğimiz toplumsal tabakalaşma ve sınıf farklılaşması temelindeki hiyerarşik düzeni devletin egemen olduğu toprak parçası esasında yeniden şekillendirmesinin aracıdır. Kapitalizm ulus-devlet ile bir ülkede yaşayan insanları sömürü hiyerarşisinde sıralarken, aynı şekilde tüm dünya ölçeğinde hegemonik gücün öncülüğünde ulus-devletlerin de yerini belirler. Bu durum kuşkusuz sadece kapitalist moderniteye özgü değildir. Devletçi sistem her alanda egemen ezilen ilişkisi üzerinde şekillendiği için her zaman devletler arası bir hiyerarşi de üretir. Fakat kapitalist dönemde hegemon öncüllerinin aksine sadece bir uygarlık havzasında değil, tüm dünyada egemen durumdadır.[1]

Yani kapitalizm sadece mali finans evresine girdiği 1970'lerden sonra değil, daha baştan itibaren küresel bir olgudur. Fakat tam da bu durumun tartışmasız en görünür olduğu 70'lerden itibaren toplumsallığa saldırısında, insan toplumsallığının örtük inkarını en temel argümanı haline getirmiştir. Küresel egemenliğini insan toplumlarının yerel kültürel özgünlüklerini aşılmaz duvarlar gibi sunarak meşrulaştırmaya yönelmiştir. Önce her bireyi atomize ederek her şeyin ölçüsü haline getirirken, ardından da her halkı ve belli ölçütlerle birbirinden ayırarak insanlığı bir kültürel adalar bileşkesi halinde sunmuştur. Bu kuşkusuz liberalizme içkin olan yapay birey inşası ve Batı merkezli ırkçılığın farklı biçimlerle tekrardan üretimiydi. Fakat bu sefer postmodernite üst başlığı ve aydınlanma eleştirisi adı altında. Farklı kültürlere saygı ambalajı da olan bu eleştiri literatürünün etkili olduğunu da ifade etmek gerekir. Günümüzde de aynı şiarın bayraktarlığı altında halklar birbirinden uzaklaştırılmakta ve ahlaki politik toplumun direnişini bölgelere sınırlayarak denetim altına almak istemektedir. Bu saldırıların en bilinen teorik zemini ABD hegemonyasının haklılığını kanıtlamaya çalışan Samuel P. Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" kitabıdır. Bu eserle yerel kültürel farklılıklar ve farklı uygarlık birikimleri birbirine zıt-karşıt toplumsal formlar olarak sunulmuş ve bu savaşın "önemi" ifade edilmiştir. Aynı şeyi kapitalizmin zihinsel dünyasından beslenen sözde İslamcı akımların tüm türevleri de

---

1 **Kapitalizmin bu özelliğini İ. Wallerstein onun biricikliğine kanıt olarak sunar. Fakat kendisinin de kabul ettiği dünya ekonomi sistemlerinin önceki varlığı bu sefer bir dünya ekonomik sisteminin tüm gezegen ölçeğinde gerçekleşmesinin neden tarihsel bir kopuş olduğunu tam izah edemez. Bkz. Dünya Sistemi Der. Ander Gunder Frank- Barry K. Gills**

din olgusunu esas alarak yapmaktadır. İkisinin ortak özelliği, insanlığı keskin sınırlarla (ister din, isterse coğrafi bölge esas alınsın) bölmeleridir. Bu açıdan liberalizmin evrensellik algısının görünümlerini, son saldırısını ve buna karşı direniş alternatiflerini ele almak için öncelikle epistemolojik düzlemde evrensel-yerel ikilemini ele almak, sonrada bunun toplumsal boyutlarını incelemek gerekmektedir.

Yöntem Olarak Evrensellik-Görelilik İkilemi

İnsanlık anlam arayışının başından itibaren belli evrelere ihtiyaç duymuştur. Anlam çabası her açıdan var olanın ötesine geçmekse bu nasıl olacaktır? Yani görünenin arkasındakinin açığa çıkarılması gerekiyorsa bunun bir yolu ve yöntemi olmalıdır. Yani belli bir zihinsel ve maddi süreç bize görünenin ötesini gösterebilir. İşte geçilmesi gereken bu evreleri yöntem olarak adlandırabiliriz. Yöntem sorunu hakikat arayışının sadece bir türünde gündeme gelmez. Mitolojiden felsefeye bilimden dine kadar her anlama çabasının hesaplaşmak zorunda kaldığı bir sorundur, yöntem problemi. Ve birçok şekilde cevap verilmiş ya da bazı görüşlerde kendisi çözüm olarak ele alınmıştır.

Derinlikli katmanları olsa da yöntem tartışmalarının en can alıcı olan sorusu ise bir kez çözüm ya da anlam üreten ya da doğru sonuç verdiği düşünülen metodun her zaman geçerli olup olmayacağıdır. Yani bir sorunda işe yarayan yolun her zaman ya da daha önemlisi her şeyde, her yerde işe yarayıp yaramayacağıdır. Ya da herhangi bir alanda varılan anlamın nasıl genelleştirilebileceği, nasıl sistemleştirilebileceğidir. Daha doğrusu ulaşılan mananın çizilen sınırlarıdır. İşte anlam arayışlarının başlangıçlarında karşımıza çıkan tümel-tikel ya da evrensellik-yerellik ikilemi bu şekilde açığa çıkmaktadır.

Bu bağlamda yürütülen tartışmaların devletçi uygarlığın toplumla girdiği çatışma ve yine bu uygarlığın aldığı şekillenmeyle doğrudan bağını görmemiz gerekmektedir. Sadece kapitalist modernite döneminde değil, tüm devletçi sınıflı sistemlerin, düşünce sınırlarını kendi iktidar yöntemleri ile bağlantılı olarak belirlediğini ifade etmeliyiz. İnsan ne hakkında düşünürse düşünsün toplumsal durumun bu süreci belirlediğini unutmamalıyız. İnsan gezegenlerin yapısını araştırdığı zaman da toplumsal sorunlara çözüm aradığında da belirleyici olan devletçi güçler ile ahlaki ve politik toplum arasındaki çatışmadan doğan toplumsal durumdur. Bunun ötesine geçebilmek imkânsız değilse de istisnadır.

Bu açıdan küçük, birbirinden kısmen kopuk kent devletlerinin damgasını vurduğu dönemde evrensel kurallar ve belirlemelerden ziyade özgünlükler öne çıkarılır. Her kentin mitolojik panteonu anlam dünyasını belirlemektedir. İmparatorluklar dönemiyle bu kapalılığın bir nebze aşıldığını, fakat esas olarak tek tanrılı dinlerin evrensel kurallar dizisi ile tüm anlam dünyasını çevrelemeye başladığını ifade edebiliriz. Özcesi evrensellik-yerellik ikileminde hangisinin etkili olduğunu anlamamız için dönemin uygarlık dinamiklerini incelememiz gerekmektedir. Çünkü cevap orada saklıdır. Bu ikilemin hangi ucunun insanı hakikate daha fazla yakınlaştırdığından bağımsız olarak bu temelde gerçekleşmektedir. Bu ikileme nasıl yaklaşılması gerektiğine ancak bu temel doğruyu sürekli aklımızda tutarak varabiliriz. Çünkü tarih ve toplum üstü hakikat arayışı anlam üretmez. Bu durum tüm düşünsel alanlar için geçerli olduğu gibi ondan daha fazla toplumla ve toplumsal olanla ilgilidir. Çünkü insana dair bir araştırma yapılırken verilecek cevap, doğrudan toplumsal durumun örgütlenmesinin yansımalarını taşıyacaktır. İnsan topluma dair düşünürken, insanın toplumu biçimlendirdiği gerçeği bir kenara bırakılamaz. Bu aslında kapalı ve tek yanlı bir süreç değildir. Zaten toplumsal inşa dediğimiz değiştirme ve dönüştürme eylemi bu sürecin diyalektik işleyişinden kaynağını alır. İnsanlar örgütlenip mücadele ettikçe toplumsal inşa ile değişimi mümkün kılabilirler. Fakat bu sürecin yapısal sınırlarının yani toplumsallığın her zaman bu sürecin içinde olduğunu bilmek gerekir. Bundan dolayı insan eyleminin yerellikle bağı da evrensel sonuçları da bu çerçevede anlam kazanır. Fakat her şeyden önce bir düşünce sisteminin insan toplumunu tümel-tikel ikileminde nasıl ele aldığı önemlidir. Çünkü burada iktidar aygıtlarının etkinliği ve yol açtığı toplumsal sonuçlar çok daha kolay görülebilir. Bir düşünce sisteminin topluma dair söylediği söz de -her ne kadar diğer sözleri bu çerçeveden azade değilse de- o düşünce sisteminin iktidar ile bağını anlamak doğal olarak daha rahattır.

Devletçi güçlerin toplum içerisinde yarattığı tabakalaşmayı düşünsel bağlamda meşrulaştırmanın temellerinden biri; önce toplumun kendi içinde, sonrada halklar arası parçalanmayı gerçekleştirmektir. Önce erkeği kadının üstündeki bir varlık olarak tanımlamayla başlayan bu tabakalaşma, sonradan ezen ezilen sınıflar bağlamında, en sonunda ise halklar arası farklılaşmayla sonuçlanacaktır. Bu çerçevede erkek, egemen sınıflar ve egemen halklar neredeyse toplumun geri kalanından farklı bir tür, farklı bir gerçekliğe sahip bir kesim olarak ele alınacaktır. Erkekler, efendiler, soylular ve bilcümle egemenler için iyi doğru güzel olan, kadın-köle ve devlet dışında yaşayan halklar için aynı şekilde değerlendirilmeyecektir. Tümel-tikel farklılaşması burada en uç noktada ele alınacaktır. Tanrı krallar, mavi kanlı soylular, köle sahipleri kendilerini toplumun üstünde konumlandırdıkça insanlık kavramı muğlaklaştırılacaktır. Tek tanrılı dinlerin özellikle Hristiyanlık ve İslamiyet'in bu farklılaşmaya karşı evrensel bir itiraz üzerinden geliştikleri ifade edilmelidir. Fakat bu dinler iktidarla bütünleştikçe bu sefer ayrımın bir aracı haline gelmişlerdir. Kapitalist modernite öncesi toplumların din üzerinden birbirinden koparılmaya çalışıldıkları ifade edilmelidir. Ve bu bakış açılarının ne kadar hakikate yakın olduğu da devletçi tekellerin toplumu kontrole almak için izlediği yöntemlerden yani tahakküm biçimlerinden ne kadar bağımsız oldukları ile doğrudan orantılıdır. Bunu en iyi ve en berrak biçimde kapitalist modernitenin düşünce biçimi olan liberalizmin, evrensellik-yerellik ikilemini nasıl kullandığını da bu ikilemi toplumsallığa tekellerin saldırısına nasıl açtığında görebiliriz. Kapitalist modernite tüm dünyayı kapsıyor ve onu birleştiriyordu lakin onu sömürmek için.

Liberalizmin Evrensellik-Yerellik Görüşleri ve Hegemonik Sistemi

Liberalizm ve onun dayandığı yöntem olan pozitivizm, evreni ve tabi ki toplumu tam olarak kesin katı çizgilerle çözdüğünü, açıkladığını ya da en azından çözülmedik problemler varsa da onları da zamanla açıklayacağını söyler. Kendini bilimsel yöntem olarak ezel-ebed ve biricik sunmasının temeli de bu düşüncedir. "Bilimsel" olarak tüm evreni kanunlara bağlayan pozitivizmin toplumsal alana uyarlaması da bir o kadar iddialı olacaktır. "Sosyoloji" olarak adlandırılan bu görüşün çok çeşitli yorumları olsa da öncelikle tüm insanlığı kapsayan genel bir anlatısı vardır. Aydınlanma döneminin insanı hiçleştiren görüşlere karşı tüm toplumları akıl üst başlığında eşitleyen hümanizmi, kendinden önceki düşünce sistemlerinin, insanlığı "doğal" ayrımlara tabi tutan bakış açısına kökten karşı çıkıyordu. İnsanı ve onun aklını kullanma gücünü öne çıkarması devrimsel bir değişimdi fakat, kapitalist tekeller bunu kendi egemenliklerini sağlamak için topluma karşı kullanacaklardı.

Hümanizm, kapitalist modernitenin evrenin merkezine yerleştirdiği "birey" inşasına zemin olarak kullanıldı. İnsan toplumu aklını kullanan birey temelinde birleştiriliyordu. Bu birey yaratımı kuşkusuz insanı toplumsallığından koparıyor ve kapitalizmin ekonomik çıkarın egemen olduğu ormanında tek başına bırakıyordu. Tek ölçü artık maddi somut ekonomik güçtü.[2] Tanrısal, kalıtsal, geleneksel tüm söylemler geride kalmıştı. Dönem PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın deyimiyle "Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı"ydı. Kapitalist modernite tüm toplumsallığı bu temelde yeniden örgütlemeye koyuldu. Siyasal zeminde ulus-devlet de bu çerçevede dizayn edildi. Yönetimin meşruluğu bireyler ve bireylerin oluşturduğu ulustan kaynaklanmalıydı. Kapitalist modernitenin düşünsel paradigması olan liberalizm, "birey"e dayalı bir evrensel açıklama geliştiriyordu. Felsefeden sanata artık düşünen insanın devri başlamıştı. Fakat bir sorun vardı. Sorun tüm retoriğine karşın kapitalist modernite devletçi uygarlıkta hiç olmadığı kadar eşitsizliği doğuruyordu. Bazı bireyler -egemen sınıfın bireyleri- diğerlerinden bazı uluslarda -tabi ki uygar uluslar- diğerlerinden üsteydi. Bunun mantıklı bir açıklaması olmalıydı. Açıklama aklı kullanma yoluydu. Çünkü herkesin aklı vardı fakat herkes bu aklı aynı şekilde kullanamıyordu. Birilerinin bu aklı kullanmayı birilerine öğretmesi gerekiyordu. Aynı ulus-devletin

2 Marks Komünist Manifesto'da bu süreci oldukça güzel betimler; "Burjuvazi, üstünlüğü ele geçirdiği her yerde, bütün feodal, ataerkil, romantik ilişkilere son verdi. İnsanı "doğal efendiler"ine bağlayan çok çeşitli feodal bağları acımasızca kopardı ve insan ile insan arasında, çıplak öz-çıkardan, katı "nakit ödeme"den başka hiç bir bağ bırakmadı. Dinsel tutkuların, şövalyece coşkunun, dar kafalı duygusallığın en ilâhi vecde gelmelerini, bencil hesapların buzlu sularında boğdu. Kişisel değeri, değişim-değerine indirgedi, ve sayısız yok edilemez ayrıcalıklı özgürlüklerin yerine, o tek insafsız özgürlüğü, ticaret özgürlüğünü koydu. Tek sözcükle, dinsel ve siyasal yanılsamalarla perdelenmiş sömürünün yerine, açık, utanmaz, dolaysız, kaba sömürüyü koydu."

içinde egemenler toplumun geri kalanına aklı kullanmanın yolunu öğretmeliydi. Kapitalizmin yaygın eğitim seferberliğinin amacı kuşkusuz tek tip homojen ulus yurttaşı yaratmaktı. Gerekçesi de aklı kullanmayı öğretme olarak formüle edildi. Öğretilen pozitivist liberalizmin düşünsel sistemiydi. Eğitime rağmen bazıları aklını kullanamıyorsa bunun farklı nedenleri olmalıydı. Bu farklı nedene tekrardan döneceğiz.

Yerel özelliklerin bileşkesi gibi görülen "ulus" da aslında kapitalist kozmopolitizmin bir ürünü olarak dışsaldı

Bu temelde akla dayalı uygarlık olarak kapitalizmi tüm dünyanın kabul etmesi gerekiyordu. Bu uygarlık ilerleme demekti, akıllanma demekti. Maddi anlamda kat edilen teknik gelişim kapitalizmin zaferinin kanıtı olarak sunuluyordu. Kim treni, buharlı gemiyi ya da sanayi üretiminin gücünü inkar edebilirdi ki? Direnenlere çevrilmiş son model silahlar bu itirazı kanla susturuyordu. Kapitalizm akıl çağıydı. Ve herkes buna ya gönüllü ya da zorla katılacaktı. Zaten emperyalizm kendini bu şekilde meşrulaştırıyordu; geri toplumları medenileştirmek. Onları köleleştirerek akıllandırmak. Emperyalizmi kutsayan İngiliz şair Rudyard Kipling'in "Beyaz Adam'ın Kaderi" şiirinde tarif ettiği şey tam olarak buydu. Tüm halkları kapitalizmin getirdiği uygarlığın içerisine dahil etmek. Onları "adam etmek" tam olarak ifade edilmek istenen buydu. Adam olmayanlar ise ortadan kalkacaktı.

Uygarlığın ulaşmadığı yer, ona katılmayan tek bir coğrafya parçası kalmamalıydı. Tabi daha akıllı olanların piramidin üstünde daha az akıllı olanların, vahşi ve barbarların altta olmaları şartıyla. Çünkü doğal olan buydu, hem tarihin hem de doğanın yasaları bunu emrediyordu. Bazı insanlar baştan daha akıllı doğmuşlardı. Bu açıdan kadın zaten daha baştan devre dışıydı. Cinsiyetçiliğin ve ırkçılığın, biyolojik açıklaması ve meşrulaştırması bu süreçte devreye girdi. Sosyal Darwinizm, kimin daha akıllı kimin daha güçlü olduğunu kimin yönetmeye kimin yönetilmeye daha uygun olduğunu ve aynı zamanda kadının aklını niye kullanamadığını anlatıyordu. Güçlü ve akıllı olan ayakta kalacak, geriye kalanlar elimine edilecekti. Evrensel yasa bunu gerektiriyordu. Bu yukarıdaki soruna da çare olmuştu. Eğitime rağmen alt sınıflar gelişmiyorsa bu biyolojik sorunlardan kaynaklanıyordu. Tıpkı Batı dışındaki toplumların geri olmaları, akıllı olmamaları fiziki varlıklarından kaynaklanması gibi, aynı toplum içerisinde geri kalanlarda biyolojik sorunlardan kaynaklı bu hale gelmişlerdi. Öne sürülen farklı farklı söylemlerin içindeki çekirdek esasta buydu. Sistemde bir sorun yoktu, her şey olması gerektiği gibi işliyordu. Irkçılık, kapitalist sistem içerisindeki egemen sınıfların iktidarının ve merkez devletlerin egemenliğinin tezahürü olarak ona içkindi. Kapitalizm devletler arası egemenlik sistemini ve hegemonik ilişkilerini bu şekilde açıklıyordu. Bazıları piramidin üstünde olmalıydı çünkü onlar daha akıllı doğmuşlardı. Tabi bu biyolojik nedeni kültürel yapıyı öne sürerek saklayan fikirler de vardı. Batı'nın uygarlığı dışındaki kültürel formlar insanların akıllı olmasını engelliyordu. O zaman daha akıllı doğmayanlar ya da kendi kültürleri akıllı olmalarına izin vermeyenler, durumlarını iyileştirmek istiyorlarsa kendi olmalarını bırakmaları ve ileri olanlara yani Batılılara benzemeliydiler. Bu ırkçı sistem aynı zamanda bu şekilde kendine has bir evrensellik de dayatıyordu. Bu, kendi kültürel birikimini ve yerelliğini inkar ederek sözde modern uygarlığa dahil olmaktı. Kapitalist kozmopolitizm dünyayı tek tipleştirerek kültürel emperyalizmin yayılmasının en etkili yoluydu. Merkez emperyalist devletler dışında kalan bölgelerdeki tekeller ve kapitalist müfredatın hasadı olan aydınlar buna ikna oldular[3]. Kendi coğrafyalarının tarihsel kültürel birikimi ile bağlarını koparmaktan hiç sakınca görmediler ve bunu kendi halklarına ve toplumlarına zorla ya da gönüllü bir biçimde dayattılar. Yerel özellikler artık geride kalmıştı. Herkes Batılı gibi düşünmeli, onlar gibi giyinmeli, onlar gibi konuşmalı ve her şeyden önemlisi onların yönetimine girmeliydi. Kendi kendilerini yöneteceklerse de bu Batı tarzı yönetimlerle olmalıydı. Ancak bu şekilde geri olmaktan kurtulabilirlerdi. Bu düşünce sadece açıktan Batı savunusu yapan kesimleri değil, ona karşı gibi görünen çevreleri de derinden etkiledi. Buna dünyanın her

3 Türkiye'de 19.Yüzyılda yaygınlaşan Batıcılık tamamen bu çerçevede gelişti. Egemen devlet ve egemen sınıf olmak hangi şekle girmeyi gerektiriyorsa Türk egemenleri o şekle girerek vatanı kurtarmaya hazırdılar.

yerinde toplumlar direniş ile karşılık verdiler. Fakat dünyanın son iki yüzyılında silinen, ortadan kalkan ya da bir biçimde asimle olan halklara baktığımızda bu direniş ancak kısmen başarılı olabildi. Yüzlerce dil bu temelde yok oldu. Dünyanın büyük oranda kültürel çoraklaşmasına yol açıldı.

Yerel özelliklerin bileşkesi gibi görülen "ulus" da aslında bu kapitalist kozmopolitizmin bir ürünü olarak dışsaldı. Kaldı ki Avrupa dahil hiçbir yerde bildiğimiz anlamda ulus kendi kendine şekillenmemişti. Ulus, kapitalist modernitenin temel bileşkesi olarak her yerde devlet tarafından kuşkusuz toplumsal bazı özelliklere dayanarak inşa edildi. Yani açıkça kendi bölgesel niteliklerinden vazgeçmeyi savunan, artık ağırlıklı olarak Batı dillerinden birini ya da birkaçını konuşan özellikle aydın kesimler de kendi yerel dillerini konuşup sözde bağımsızlıktan dem vuran milliyetçiler de dinin modernleşmesini savunan yeni tip muhafazakârlar da kapitalist modernitenin doğrudan ürünüydüler. Kapitalist sistemin hegemonik sistemi sadece kabul edilmiyordu aynı zamanda tek yol olarak görülüyordu. Amaç sadece kendilerini bir şekilde egemenlik piramidinde üst katlara taşımaktı. İstisna olsa da örnek olarak gösterilen bazı ülkeler vardı. Japonya bu örneklerin başında geliyordu. Batılılar gibi olduklarında er geç onların ülkeleri de kalkınacak, ilerleyecek ve güçlü bir devlet olacaktı. Bu şekilde toplumsal gerçekliğine yabancılaşan bir üst sınıf açığa çıktı. Franz Fanon'un "Beyaz Maske takan Siyah Derililer"i bu kesimlerdi. Buna karşı emperyalizmin suçları ve baskısı artık dayanılmaz hale geldikçe ve sosyalist hareket özellikle Ekim Devrimi, sonrası hızla yükseldikçe Ulusal Kurtuluş Hareketleri etkinlik kazanıp mücadeleyi yükseltmeye başladılar. 1945 sonrası, yavaş yavaş klasik sömürge mantığının geride bırakılmasını dayatan baskı bu mücadeleden kaynağını alıyordu. Bu hareketlerin kapitalist moderniteden ulus-devlet formu bağlamında ne kadar etkilendiği daha sonra açığa çıkmasına karşın Ulusal Kurtuluş Hareketleri o dönem kapitalizmin klasik emperyalist yöntemine de kapitalist kozmopolitizme de büyük darbe vurdu. Bu hareketlerde, reel sosyalizmde enternasyonalizmi öne çıkarsalar da esas alınan "ulus formu" kapitalist modernitenin inşasıydı ve bu paradigmasal bir kopuşa neden olmuyordu.Biyolojik Irkçılık faşist bloğun yenilgisiyle birlikte-İkinci Dünya Savaşından sonra-tüm toplumlar tarafından açıkça suç olarak görülmeye başlanmıştı. Bu durum sistemin ırkçılığı bıraktığı anlamına gelmiyordu fakat ondan açıkça bahsedilmiyor, biyolojik açıklamalarından ise katiyen söz edilmiyordu. Biyolojik ırkçılık, klasik modernleşme teorileri, kıyameti andıran sonuçları inkâr edilemez olduğu için artık gözden düşmüştü.[4] Adorno'nun dediği gibi Auchiwtz'den sonra kim şiir yazabilirdi ki? Pozitivist sosyoloji duvara çarpmıştı. O zaman toplumsal hakikati çarpıtan başka bir açıklama bulunmalıydı. Toplumun kendisini de farklı toplumları da ayrıştıran ve birini üstün diğerini altta kılan başka bir ölçüt bulunmalıydı. Kültür egemenlerin gündemine bu dönem bir ayrıştırıcı olarak girdi. Piramidin basamaklarını belirleyen artık kültürel farklılıktı. Bazı toplumlar geriyse, bazı toplumlar akılcı düşünceyi kabul etmiyorsa bu onların kültüründen kaynaklıydı. Kuşkusuz bu söylemde kültürel farklılıklar açıktan aşağılanmıyordu. Hatta daha öteye her kültürel dünyanın kendine has doğruları, hakikatleri olduğu ifade ediliyor ve evrensel hakikat ret ediliyordu. Bunun zeminin oluşturan düşünce postmoderniteydi. Postmodernizm, öncelikle bir pozitivizm eleştirisi olarak gündeme geldi. Toplumsal hakikat karşısında pozitivist açıklamalar yetersiz kalıyordu. Daha ötesinde bilimden felsefeye kadar her yerde yöntem tartışmaları bu başarısızlığın ardından başlamıştı. 1970'lerde Postmodernist olarak adlandırılan düşünürler bu temelde bir fikir silsilesi sunmaya başladı. İlk olarak başladıkları genel doğrular ve evrensel hakikatlerdi. Liberalizmin tahakküm rejimine dokunmadan vardığı sonuçlar eleştiriliyordu. Topun ağzında olan "büyük anlatılardı." Aslında çokta yanlış olmayarak aydınlanmanın sol damarı olarak ele alınan sosyalist düşüncede temel hedeflerindeydi. Evrensellik-görelilik ikileminde rota ikinciden yana kırılmıştı. Hakikatin ölçüsünü bireye kadar düşüren postmodernite, tüm eleştirel söylemine karşın liberalizmin çekirdek bireyciliğini temel alıyordu. Yer yer nihilizme varan eleştiriciliği nedense bireye gelince duruyordu. Kuşkusuz doğrunun, hakikatin tümünü inkâr eden

4 Tıpkı kölecilik gibi biyolojik ırkçılığında ABD'de diğer merkez kapitalist devletlerden çok sonra bile açıkça uygulanıyor olması aslında dikkate değer ve istisnai bir durumdur. Bu durum kapitalist sistemin ırkçı özünü onun hegemon devleti şahsında açıkça sergilemesinin yanında geç oluşturulan bir devlet olarak ABD'nin kapitalizmin tüm evrelerini uçta yaşadığını da göstermektedir. Keza 17.Yüzyıldan sonra ne kölelik ne de ırkçılık Batı Avrupa devletlerinin kendi sınırlarında bu denli pervasızca uygulanmamıştır.

eğilimler de vardı. Ama ana akım postmodernite tikel hakikatlere dayalı bir dünya inşa ediyordu ve bu kapitalist modernitenin doğasına uygundu. Yerelliğin insan toplumuna içkin niteliği, evrensellikten koparılarak düşüncel bir rotasızlık yaratılıyordu. Doğru eleştiriler yanlış sonuçlarla bezeniyordu.

Birey eksenli insan hakları önermesinin çok kültürlülük sosu ile bezenmesi yeni dönem ırkçı düşüncesini örten perdedir

İnsan toplumsallığının evrenselliği ret edildiğinde yerine ikame edilen çok kültürlülük aslında farklılıklara vurgusu nedeniyle toplumsal hakikate uygun gibi görünüyordu. Oysa postmodernitenin çok kültürlülüğü ve farklı kültürlere saygı retoriğinin altında Batı merkezli bakış açısının egemenliği saklıydı. Modernizmin "farklılıklarınız geri olmanızın nedeni, bize benzeyin" sloganı "farklılıklarınıza saygı duyuyoruz, geri olmanız normal, bize benzeyemezsin" şekline çevriliyordu. Bu durumda sadece hegemonyanın piramidi meşrulaştırılmıyor aynı zamanda tabakalar arasındaki farklar güçlendiriliyordu. Modernizm farklı kültürleri eriterek ortadan kaldırırken postmodernite bu farklara sözde saygı duyduğunu iddia ederek dışlıyordu. Kültürel görelilik olarak ifade edilen tutum bu dışlamanın formülize edilmiş haliydi. Daha açık bir örnek vermek gerekirse modernite liberal demokrasiyi zorla dayatırken postmodernite sizin kültürünüz demokrasiye uygun değil diyerek liberal demokrasinin üstünlüğünü yeniden üretiyordu. Postmodernizm, kapitalist modernitenin temel düşüncesinin farklı biçimlerdeki yeniden inşasıydı. Toplum içinde tabakalaşma ve sınıfa dayalı eşitsizlik sürerken toplumlar arasında ise hem siyasal hem kültürel hegemonik sistem yerli yerinde dururken, çok kültürlülüğe saygı altı boş bir argümandır. Bu, katilin maktulü bıçaklarken ona saygı duyduğunu ifade etmesinden farksızdı. Günümüzde kapitalist modernitenin farklı kültürlere saygısı toplumları aynılaştırıcı söylem ve popüler tek kültür bombardımanıyla birlikte siyasal hegemonik dayatmanın yanında yerel kültür eserlerinin metalaştırılarak pazara sunulmasından ibarettir. Sanal medyanın artan yoğunluğu bu bombardımanın gücünü artırmaktadır. Bunun da ötesinde toplumsal hakikat muğlaklaştırılarak toplumsallığa darbe daha vurucu hale geliyordu. Pozitivizmin türevleri olarak klasik modernizmin evrenselciliği de postmodernizmin göreceliği de toplumsallığı dağıtma sonucunda aynılaşıyordu. Kapitalist hegemonik sistem ikisinin de ortak paydasıydı."Toplumu kuraldan yoksun, sonsuz tekilci ilişkisel gelişmeler halinde incelemek de sıkça karşımıza çıkan bir yaklaşım türüdür. Neredeyse tasvirci edebî yaklaşım modeli olarak da niteleyebileceğimiz bu aşırı göreci yaklaşımlar, ancak toplumsal ormanlar içinde kaybolmaya götürür. Tersi gibi görünen ama özde aynı rolü oynayan aşırı evrenselci yaklaşım modelleri ise, toplumu fiziki yalınlığı içinde birkaç kanunla tarif etmeye çalışır. Toplumun zengin çeşitliliği karşısında körleşmeye en çok hizmet eden yaklaşım bu olsa gerek. Pozitivist toplum anlayışı hem aşırı göreciliği hem de aşırı evrenselciliği bağrında taşıyan en kaba model olarak anılmaya değerdir." Kapitalist sistem, Sovyetler Birliği'nin yıkılışından itibaren kendi hegemonik gücünün egemenliğini kültürler arası savaş, uygarlıklar arası savaş, gibi retoriklerle meşrulaştırırken dayandığı zihinsel temel postmodernitenin görecelik düşüncesidir. Merkez kapitalist devletlerde yeni tür tüm faşist eğilimlerin mülteci karşıtlığı üzerinden kültürlerinin yozlaşacağı temeline dayanması, bu çerçevede anlamlı hale gelir. Toplumsallığı bölen karşıtlıklar bu sözde göreci kültür açıklamalarından hareket etmektedir. ABD'nin şimdi açıkça sarsılan hegemonyasını savunmasının temeli, Batı medeniyetine öncülük iddiasıdır. İnsanlığın bir kez daha egemenlik temelinde bölünmesi bu hegemonyanın sürmesinin olmazsa olmazıdır. Birey eksenli insan hakları önermesinin çok kültürlülük sosu ile bezenmesi yeni dönem ırkçı düşüncesini örten perdedir. Ve bölünme önermesinin oldukça etkili olduğunu ifade etmektedir. Dünya yüz yıl öncesine göre teknik olarak daha fazla birleşmiş, tek tip kültür daha fazla yayılmış ama ezilenlerin birleşmesini engelleyecek biçimde zihinsel olarak çok daha fazla bölünmüştür. Dünyaya yabancılaşma kesinlikle bu dönem çok daha fazla derinleşmiştir. Demokratik sosyalist hareketler, bu bölünmeyi aşma eksenli mücadele etseler de ezilenler bölgesel sınırlara çok daha fazla gömülmüştür. Bunu aşmanın yolu insan

toplumsallığın hakikatine uygun yeni bir örgütlenme ile kapitalist hegemonik sistemin karşısına çıkmaktır.

İnsan Toplumlarının Farklılığı ve İnsan Toplumsallığının Birliği

İnsan toplumsallığının hakikati ise pozitivist çarpıtmalarının, gizleyici argümanlarının ardında yer almaktadır. Bu hakikate ilişkin fikir yürütebilmek için öncelikle egemenlerin bakış açısından kurtulup, varlığa toplumsal pencereden bakmak gereklidir. Bu tartışmalar aynı zamanda insan toplumsallığını varoluş niteliklerine dair sonuçlarda doğurmaktadır. Bunun için öncelikle toplumun kuruluşunu irdelememiz gerekmektedir. Bu süreci irdelememiz bize evrensellik ve yerellik kavramlarının birbiriyle ilişkilerinin hakikate yakın bir tablosunu da sunacaktır.

İnsanın toplumsal bir canlı olduğunu, hatta insanın toplum olmaksızın tanımlanamayacağını toplumsal hakikati kavrayabilmek için bir çıkış noktası olarak ele almalıyız. Bu ilişki tek yönlü bir ilişki değildir. Çünkü toplumun kendisi insan tarafından inşa edilmiştir. Yani toplum da doğal, tarih, insanüstü ve mekansız bir oluşum değildir. İnsan varlığını gerçekleştirmek için toplum formunda yaşamaya başlayarak bir tür olarak özgünlüğüne ilk adımı atmıştır. Ki burada insan aklının esnek ve yaratıcı niteliğinin ilk örneğini görmekteyiz. Bu formu inşa ettikten sonra bu form onun içkin niteliği haline gelmiştir. Yani artık insanın eyleme, düşünme gibi tüm faaliyetleri toplumsal zeminde gerçekleşmiştir. İşte bu toplumsallığın inşası bir çekirdek üzerinden şekillenir. Bu çekirdeği demokratik, ekolojik kadın özgürlükçü paradigma çerçevesinde ahlaki ve politik toplum olarak adlandırıyoruz.

İnsanlar bir arada kalabilmek için belirli ilkeler oluşturmak zorundadır. Bu ilkeleri yani toplumun bir arada yaşama ölçütleri ahlakı tanımlamaktadır. Yine insanlar toplum formunda bir araya geldikten sonra yaşamsal faaliyetleri yürütmek, yani bu ahlaki ilkeler çerçevesinde eyleme geçmek için karar vermek zorundadır. Bu kararların devletçi-sınıfçı güçlerin tabakalaşma yaratmadan önce tüm toplum tarafından verildiği ve pratiğe geçirildiği bilinmektedir. Bu faaliyet yalın bir biçimde politikadır. İnsan toplumsallığı çerçevesindeki eylemleri politikadır. Yani yaşamsal faaliyetlerin örgütlendirilmesi ve pratikleştirilmesi. Demokrasi ise ahlak ve politikanın yaşama geçme yöntemidir. İşte bu iki temel nitelik, ahlak ve politika toplumun çekirdeği, yani tüm toplumsal örgütlenmenin özünü teşkil etmektedir. Ahlaki ve politik toplum bu nedenle tüm toplumlarda olmazsa olmaz evrensel bir olgudur. Bu temellerin ortadan kalktığı toplumların yaşamlarını sürdürme olanağı da yoktur. Kapitalist modernite her ne kadar bu özü dağıtmayı hedeflese de bunu gerçekleştirme olanağı yoktur. Çünkü ahlaki ve politik niteliklerini yitirmiş bir toplumdan bahsedemeyiz. Eğer bu dağılma gerçekleşirse, ahlaki ve politik çekirdek ortadan kalkarsa artık ortada başka bir oluşumdan bahsedebiliriz. Faşizmin robotlaştırmış bir insan sürüsünü arzularken hedefi de, tüm saldırılarına rağmen başaramadığı da tam olarak budur. Toplumsallığa yönelik tüm saldırılara karşın bu çekirdeği en zayıflamış toplumlarda bile ahlaki ve politik özü ortadan kaldıramamıştır. Ahlaki ve politik toplum ne kadar evrensel bir olgu olarak tüm toplumlar için geçerliyse, toplumlara göre farklı biçimde görünür olması da o kadar geçerlidir. Bu durumda yine insana içkin bir nitelikten kaynaklanır. Düşünceden duyguya tıpa tıp aynı herhangi insan bireyi söz konusu değildir. Çünkü bu farklılık insanı insan kılan, aslında toplumsallığa giden inşa yolunu da açan, temel bir nitelikti. İnsanlar farklı olmasalar, zaten belli ilkeler temelinde toplum örgütlenmesi inşa etmek zorunda kalmazlardı. Bu farklılıkları belirleyen coğrafyadan fiziksel özelliğe kadar birçok etmen vardır. İnsanlar aynı özü yani insan olmayı paylaşmıyor olsalar, yani eşit olmasalar bir araya gelmezlerdi. Toplum eşitler arası üretilebilecek bir inşadır. Eşitsizlik temelli inşanın ne ile sonuçlandığını biliyoruz. Bu bilindiği gibi devlettir. Kaldı ki toplumun ilk örgütlenme evresinde eşitsizliğe kaynaklık edecek artı ürüne el koyma, yani özel mülkiyette erkeğin kadına hükmetmesini yol açacak cinsiyetler arası yabancılaşma da yoktur. Bu nedenle toplumun bir araya gelmesindeki ilişkiler kesinlikle dikey olamaz. Aynı sürecin dünyanın her yerinde aynı şekilde işlemesi insanların eşitliğinin evrensel bir görünümünü de bize sunmaktadır.

Farklılık içindeki eşitlik kendini insanın toplumsal olarak örgütlenmesinde de gösterir. Birbirine en yakın toplumsal formların bile bu nedenle kendine has özgünlükleri vardır. Birbirine yakın coğrafi, dil ve diğer genel özellikleri aynı olan iki köy bile birbirinden farklılık gösterir. Ama bu farklılık insan toplumsallığının evrensel birliğini zedelemez, aksine

toplumları birleştiren bu farklılığıdır. İnsanlar nasıl tıpatıp aynı olsalar insan olarak adlandırılamayacaklarsa bu her şeyi ile aynı toplumlarda toplum olarak ifade edilemezler. Bu durumda doğru tanım ancak sürü olabilir. İnsanların eşitliğini ve farklılığını Hannah Arendt "İnsanlık Durumu" eserinde eylem ve dil gibi temel insani faaliyetler üzerinden çok yalın biçimde şu şekilde ifade etmektedir;

"Gerek eylemin gerekse konuşmanın temel koşulu olan insani çoğulluğun, eşitlik ve farklılık gibi ikili bir niteliği vardır. Eğer insanlar eşit olmasalardı ne birbirlerini ve kendilerinden öncekileri anlayabilir, ne de geleceği planlayabilir ve kendilerinden sonrakilerin ihtiyaçlarını öngörebilirlerdi. Eğer insanlar birbirlerinden kim oldukları bakımından farklılık göstermeselerdi, kendilerini anlaşılır kılmak için ne konuşmalarına ne de eylemde bulunmalarına gerek olurdu. Aynı olan ihtiyaç ve istekleri birbirlerine iletmede, işaretler ve sesler yeterli olurdu."

Bu eşitlik ve farklılık aynı zamanda insan toplum ve kültürlerinin çoğulluğunu, çeşitliğini de açıklamaktadır. Ahlaki ve politik toplum coğrafyadan bağımsız, tarihin üstünde değildir. Zaten bu dinamikler farklılıkları doğurmaktadır. Ahlak ve politika bu değişimlere göre dünyanın her yerinde farklı görünümlere sahip olur. Toplumların farklılıklarını bu zeminden anlayabiliriz. Dil, kültür, halk ve ulus gibi toplumsal inşalar bu temel zeminden kaynakla yaşam bulurlar. İşte tam da bu nedenle her toplumun kendi özgünlüğü onu insanlığın bir parçası haline getirmektedir. Bu evrensel-yerel ilişkisinin optimal dengesi hangi cepheden aşırı yorumlanırsa hakikatten o denli uzaklaşılır. Öcalan bu dengeyi "Yerel olan evrenseldir" belirlemesiyle net bir şekilde ortaya koymaktadır. Aynı diyalektik, devletçi uygarlığın evreleri için de geçerlidir. Devlet de neredeyse beş bin yıldır farklı farklı biçimde dünyanın her yerinde eşitsizlik, sömürü ve baskı üzerinden kendini örgütlemektedir. Günümüzde ise Kapitalist modernitenin küresel düzeyde ve onun ulus-devlet formunun verili coğrafyalar bağlamında gerçekleştirmek istediği homojenleştirmenin toplumsallığa saldırı olduğu bu temelde daha rahat anlaşılır. İnsanlar toplumsaldır, insanlar eşittir, insanlar farklıdır ve insan toplumları birdir. Tüm bunları inkâr etmek ve bu inkâr üzerinden sistem inşa etmek insanlığa yönelmiş saldırılardır. Buna karşı mücadele etmek, önce bulunduğun yerelden ama her zaman evrensel düşünerek insanlığı daha eşit, daha özgür ve daha demokratik bir sisteme götürecek başlangıç noktasıdır.

Hegemonik Uluslararası Sisteme Karşı Demokratik Ulusun Örgütlenmesi

Bu temelde ele alındığında toplumun savunulmasının yerel kültürel değerlerin savunulmasından başladığını ifade edebiliriz. Ulus-devletin milliyetçilik temelinde gerçekleştirdiği homojenleştirici müdahalelerine karşı da kültür emperyalizminin dünya çapında geliştirdiği tekil popüler kültür hamlesine karşı da yerel olanı koruyup geliştirme toplumun ahlaki ve politik cevherini öne çıkarmakla eşdeğerdir. Kuşkusuz aynı şey devlet tarafından alıkonan toplumun, yönetim yeteneğini mahalleye kadar yerel birimlere kadar yaymak için de geçerlidir. Bu açıdan hegemonya ile emperyalizme karşı mücadele yerelden toplumları örgütlemekle başlar ve bu temelde evrenselleşir. Bu model toplumun doğasına daha uygun olduğu için toplumu bir siyasal kalıp içine sokmayı değil, onun kendini ifade etmesine ve kendini yönetmesine yol açtığı için demokrasinin de esasını temsil etmektedir. Doğrudan demokrasinin toplumsal örgütlenmenin en küçük biriminden başlayarak esas kılınması bu temelde radikal demokrasi olarak anlamlı hale gelmektedir. Farklılık içinde birlik esprisi toplumsallığı anlattığı kadar eşitliği temel aldığı için sosyalizmin de gerçek anlamıyla yaşamsallaşmasını ifade etmektedir.

Geçtiğimiz yüzyılda devrimci sosyalist hareketler, kapitalist sistem ile mücadele ederken onun ulus-devlet formunu esas alıyorlardı. Halklar arası kardeşliğin ve eşitliğin savunusu olan enternasyonalizm de bu temelde ele alınıyordu. Fakat reel sosyalizmin ulus-devlet olgusunu esas alması hem toplumun ulus formunda örgütlenmesinde kapitalist moderniteye benzeştiriyor hem de onun enternasyonalizmini devletler arası ilişkiyi daha fazla öne çıkararak kusurlu hale getiriyordu. Oysa bilimsel sosyalizmin ilk adımlarından itibaren en temel özelliği devlet sınırlardan bağımsız tüm insanlığa seslenmesiydi. Doğrudan demokrasinin en alttan başlayarak örgütlenmesi, devletçi sistemin toplumun elinden aldığı yönetimi tekrardan topluma vermesi; toplumun güçlenmesi anlamına gelmektedir. Yerellerden başlayarak örgütlenecek ve dikey değil, yatay ilişkiyi esas alacak olan demokratik konfederalizm,

aynı zamanda toplum içindeki tüm farklılıkları da güvence altına almaktadır. Demokratik değerler üzerinden örgütlü toplum anlamına gelen demokratik ulus bu temelde kapitalist moderniteye karşı gerçek alternatif olarak öne çıkmaktadır. Zaten demokratik ulus basitçe ahlaki ve politik toplumun kendini ulus düzeyinde örgütlenmesinin adıdır. Yerelden başlamak aynı zamanda özgünlükleri koruma anlamına gelecektir. Kapitalist hegemonyanın tektipleştirici müdahalelerine evrensel perspektifli yerel cevaplar gerçek toplumsal zenginliği açığa çıkaracaktır.

Kapitalist modernite cinsiyetçilik, milliyetçilik, ırkçılık, dincilik gibi toplumlar arası nefret ve kopuşu körükleyerek egemenlerin sistemini garanti altına alan akımlarla insanlar arası uçurum oluşturmaktadır. Bu uçurumları kapatıp, onları tesirsiz hale getirmenin yolu da toplumların yerelden başlayarak, küresel düzeyde eşitlik temelinde bir araya gelmesidir. Demokratik modernite de bu sitemin düşünsel paradigması anlamına gelmektedir. Bu paradigma tekleştirici tüm yöntemleri bir kenara bırakarak, toplumların düşünsel esnekliğin en yaratıcı tarzda açığa çıkmasını sağlayacaktır. Tüm yerellerin özgünlüğünü ve özerkliğini garanti altına alan demokratik konfederal örgütlenme modelinin esnekliği bölgeler arası farkları bir karşıtlaşma değil, toplumsal zenginlik olarak kabul eder. Bu sistem içerisinde başat hale gelip diğer kültürel değerleri öteleyecek bir eğilim çıkmaz. Bu insanlığın kendi yerel niteliklerini koruyarak bir araya gelmesinin de önünü açmaktadır. Tüm insanlığın mirası her yerde bu şekilde kendi coğrafyanın niteliklerinden damıtılarak içselleştirilir. Günümüzde tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar bunun imkanları söz konusudur. Toplumlar arası ilişkilerin sıklaşmasında maddi olanaklar, teknik alanındaki gelişme sayesinde oldukça olanaklıdır. Demokratik ulus örgütlenmesi toplumun yaşam mekânı olarak ülkenin de gerçek anlamına kavuşmasını sağlar. Kapitalist modernitenin egemenlik alanı olarak çevrelediği pazarın adı olan ulus-devletin vatan anlayışından da bu şekilde azade olunur. Bu insanı köksüzleştiren ve kendi toplumuna yabancılaştıran kapitalist kozmopolitizmin panzehridir. Yerellere dayalı örgütlenme ile bir toplum kendi olabildiği sürece evrenselle buluşabilir. Bu toplumların kendi coğrafyaları ile kuracakları ilişkinin sağlıklı olmasını sağlar. Demokratik vatan ancak örgütlenmiş toplumun mekânı olarak açığa çıkar ve ancak o şekilde özgürleşir. Kendi kendini yönetme anlamındaki siyasal bağımsızlıkta ancak ve ancak toplumun örgütlü hale gelmesi ile mümkün olur.

Demokratik konfederal örgütlenmenin esasında da şematiklik yoktur. Aksine her yerelin özgünlüğünde kendini ifade etme biçimini pratikte kendisi bulur. Öncelikle yerel ve güncel sorunlara cevap verdiği için o bölgenin özelliğini taşıması doğaldır. Kaldı ki gücü ve tarihselliği zaten bu yerel örgütlenme çeşitlerine açık olmasında yatmaktadır. Bu örgütlenme zemininde toplumsal muhalefetin farklı hareketleri de ortak zeminde birleşebilir. Kadın özgürlük hareketinden halkların özgürlük mücadelesine, ekolojik hareketten emek hareketlerine tüm toplumsal dinamikler demokratik modernitenin asli bileşenleri olarak ortak mücadele edebilir, etmektedir de. Çünkü bu düşünce bir gelecek ütopyası değil, pratik olarak toplumsal hareketlerin sistem ile güncel pratik mücadelesinde açığa çıkan birikim, devrimci potansiyeldir. Asıl mesele bu potansiyel enerjiyi devletçi zihniyetten kurtarıp esas açığa çıkacağı toplumun bağrına aktarmaktır. Bu açıdan 21.Yüzyılın ilk çeyreği, Rojava devriminin büyüttüğü umudun dünyanın her yerinde yükselen demokratik mücadelelerde birleşmesinin pratiğini göstermektedir. Kapitalist sisteme karşı olan toplumsal mücadelelerin birbirine yakınlaşması, dayanışması ve ortak mücadele geleneğini geliştirmesi bu çerçevede gelişmeyi göstermektedir.

Demokratik konfederalizm devletçi sistem ile toplum demokrasisinin bir süre beraber yaşamasını dışlamaz. En alttan başlayarak demokratik ilkelere dayalı yatay örgütlenme, tek bir bölge ya da alanla sınırlı kalmadan geliştikçe, dünyanın tümü aynı toplumsal sorumluluk altına girecektir. Kapitalist modernite ile mücadelesi de bu çerçevede anlamlı hale gelecektir. Yerel meclislerin bir araya geldiği konfederal sistem, bölgesel kongreler açığa çıkarabilecek ve en sonda Dünya Demokratik Uluslar Kongresi ile kapitalist sistemin alternatifi olarak kendini açık bir şekilde var edebilecektir. Fakat bu mücadele en azami hedeften başlamaz, aksine yerel meclislerde ahlaki ve politik toplum canlandıkça, pratikleşip geliştikçe insanlığın gelecek umudu şeklinde dal budak salacaktır. Bu bağlamda ahlaki ve politik toplumun devrimci atılımı gerçekleştireceği zemin yereller ve zaferi kazanacağı mekân ise tüm dünya olacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Mazdek ve Hürrem'in Eşitlikçi, Ortakçı Dünyası

Newroz Bozkurt

Günümüzde malın, mülkün, toprağın ve bütün imkânların herkes tarafından paylaşıldığı bir dünya fikri ütopist bulunurken geçmiş, bu fikrin eylemleriyle coşup taştı âdeta. Tarihin sınıflı, devletli ve iktidarcı zamanlarının tümünde bu fikir kimi zaman da sosyal bir karakterde ifadeye kavuştu ve özgür yaşam deniziyle buluştu. İnsan toplumu bir anahtarla açılabilen kapıların yapıldığı kişiye, aşirete has mühürlerin üretilen mala vurulup özelleştirildiği, toprağın kişisel sınırlarla bölündüğü, yerleşim yerlerinin etrafının surlarla çevrildiği, devletin kurulduğu zamanlardan sonra hiç mutlu, eşit ve özgür olamadı. Ancak bir an bile bu değerleri istemekten, aramaktan vazgeçmedi. Geçmişin güzel zamanlarına duyduğu yoğun özlemle hep örgütlendi, harekete geçti. Çok tanrıcı inancın yol açtığı dogmatizm üzerine bir karabasan gibi çöktü. Bundan büyük darbeler aldı. Yine de devletçi ataerkil sisteme tam anlamıyla dahil edilip köleleştirilemedi. Hep psikolojik ve fiziki şiddete, zora maruz bırakıldı. Bunların tümü insan toplumunu kısmen denetim altına alma dışında hiçbir sonuç vermedi.

İnsan toplumu özgürlüğüne kasteden her girişime, projeye, sisteme karşı ayaklanmıştır. Çoğu kez bu ayaklanmalar vahşice bastırılmış, katliamlar yapılmıştır. Fakat hiçbir zaman toplumun aldığı yenilgiler başarılarından fazla olmamıştır. Her köyde, kentte, bölgede, ülkede bir karşı çıkış hareketi gelişmiştir. Ama kendini yok etmeye ant içmiş devletçi sistemi reformlarla geriletmeye çalışan, yumuşatan her hareket, inanç, felsefe iktidarın yedeğine düşmekten kendini koruyamamıştır. Yine de toplum, her sistem içileşen hareketin yerine yenisini kurmayı başarmıştır. Böylece direniş çemberi hiç bozulmamış, durmadan büyüyüp genişlemiştir. Sasaniler zamanının zulmü, bu zulmü aşmayı denemiştir. Yine de bastırılmış, inşa ettiği model dağıtılmış, örgütlü bileşeni gizlenmek zorunda kalmıştır. Devlet dinine dönüştürülen, Zerdüşt'ün kendisine bile karşıtlaşan rahiplerin Zerdüştlüğü, Mani'nin aldığı yenilgiden cesaret alarak daha da saldırganlaşmış, halka yabancılaşmıştır. Konfederatif yapısını sürdüren devlet ise fethettiği toprakları denetleyemez hale getirmiştir. Akhunların dıştan gelen saldırıları, Bizans İmparatorluğuyla devam edegelen savaş hali, esir alan iç iktidar kavgaları sonucunda gelişen iktidarsal istikrarsızlık, kuraklığın yol açtığı aşırı yoksullaşma ve egemen sınıfın bileşenleri olan aristokrat, soylu, rahip gibi kesimlerde artıp duran zenginlik Sasani Devletini yıkımın eşiğine getirmiştir. Zamanın zulmünün kurucusu ve koruyucusu Kral I. Kubat'tı (Kavad). Bu kıralın devletin gemisini karaya ulaştırmasının iki yolu vardı. Birincisi, halkların yaşam koşullarını düzelterek toplumla buluşmak iken ikincisi, devleti merkezileştirmekti. Kral, ikincini seçer ve ikili bir karaktere sahip olan bir politikayı uygulamaya koyar. Bu politikaya göre, çeşitli reformlarla halkı ve onların haklarını her yerde savunup, talep eden en büyük baş rahibi kendi yanına çekecek, ardından da sistemden nemalanan soyluları ve zenginleri zayıflatıp devleti merkezi bir yapıya kavuşturacaktır.

Baş Rahip Mazdek

Zerdüşti rahipler devlet yönetiminde aktif olarak yer almaktaydılar. Rahip grubu kendi içinde de bir hiyerarşi geliştirmiş ve egemen sınıfın etkili bir bileşenine dönüşmüştü. Her bir rahip, din adamı çokça din taciriydi. Kendilerine ve tapınağa ait olan topraklarda binlerce köle ve köylüyü çalıştırırlardı. En büyük rahip kralın yardımcısı ve ülkedeki en

yetkili ikinci kişiydi. Bu rahip, kralın ve devletin ihtiyaçları doğrultusunda dini kurallar belirler ve herkesin uymasını talep ederdi. Rahipler günahların bağışlanmasını bir tarifeye bağlamışlardı. Buna göre, kişi işlediği günahın karşılığı olan maddi bedeli öder ve arınmış sayılırdı. Bu uygulama toplumda ciddi bir tepkiye yol açtı. Zerdüşt'ün iyi düşünmeye, doğru söylemeye, güzel davranmaya bağladığı cennetin kapısını rahipler tutmaktaydı. Zenginler, ücretini ödeyerek giriş hakkını elde ederken yoksullar böylesi uygulamalara karşı eşitlik, adalet ve özgürlük talebini mırıldanmaya ve örgütlenmeye başladı.

Dönemin en büyük rahibi başrahip Mazdek'tir. Bu başrahip de eşitlikçi ve ortakçı yaşamın savunucularındandı. Tarihçiler Mazdek'in güçlü bir sosyal devrimci, hareketini de tarihte görülen ilk komünist hareket olarak tanımlamaktadır. Mazdek, Zagrosludur ve zihninde, hafızasında, yüreğinde orada kurulan özgür, komünal yaşamı taşımaktadır. Din adamıdır, dolayısıyla çıkışı da dini karakterde olur. Zerdüştlüğün öz değerlerine bağlıdır. Mani, Buda gibi öncülerin öğretilerinden, Hristiyan ve Yahudi inançlarından, felsefi ekollerden haberdardır. Bu donanımıyla, Zerdüşt ve Mani'nin öğretilerini sentezleyerek Mazda dini inancını (Zerdüştlük) yeniden yapılandırmak ister. Amacı iktidarı ele geçirmek veya devleti yıkmak değildir. O, ülkenin tüm olanaklarını egemene sunan; zenginlerin üzerine inci, altın, elmas işlemek yorganlar örten; halkı büyük bir sefalete mahkûm eden; ateşe suya, havaya, toprağa el koyup kirleten yozlaşmış Zerdüştiliği, onunla övünen krallarla egemen sınıfın tüm bileşenlerini halka duyarlı kılıp dönüştürmeyi hedefler. Mazdek, bu amacı doğrultusunda halkın ihtiyaçlarını temel alan ve gideren bir toplum ve devleti yapılandırmaya yönelir. Kuracağı toplum ve devletin özelliklerini sentezleyerek inancının ilkeleri olarak formüle de eder. Bu ilkeler:

1) Mal ve servetin toplum tarafından paylaşılması ve özel mülkiyetin ortadan kaldırılması

2) Kadın ve erkek arasında oldukça bozulmuş olan eşitliğin yeniden kurulması

3) İnsan üzerindeki tahakküm ve iktidara son verilmesi, buna götüren tüm baskı unsur ve kurumlarının dönüştürülüp aşılması

4) Hayvanların öldürülmemesi, etlerinin yenilmemesi biçiminde özetlenebilir. İlkelerinden de anlaşılacağı gibi Mazdek ve eşi Hürrem'in kurmak istediği toplum eşitlikçi-ortakçı-komünal bir toplumdur. Felsefesine göre bütün kötülüklerin, günahların kaynağında özel mülkiyetle birlikte şiddet, kıskançlık, öfke ve açgözlülük bulunmaktadır. Dolayısıyla insanların bu duygu ve arzulardan arınması gerekmektedir. Arınmayı başaran topluluklar sevgi ve aşk toplumunu, yani ana-kadının ahlaki-politik toplumunu yeniden yapılandırabilecektir. Mazdek ve Hürrem dünyadaki her şeyin sahibinin iyilik tanrısı olduğuna, bunları herkese eşit olarak paylaştırdığına inanırlardı. Gerçek günahın birilerinin çok birilerinin ise az şeye sahip olmasıydı. İyilik tanrısı herkesi eşit yaratır; zengin-fakir, güçlü-güçsüz, köle-egemen, kadın-erkek, büyük-küçük gibi ayrımlar yapmazdı.

Tanrıyla doğru ilişkide bu eşitliğe sadık kalındığında kurulabilirdi. Bu iki öncünün öğretisinde iyiliğin kazanacağına dair güçlü bir inanç da vardı. İyiliğin tanrısı Işık'tır. Dünyası ateş, su ve topraktan oluşur. İnsanda bu dünyaya aittir. Işık ne kadar kutsalsa insan da bir o kadar kutsaldır. Bu nedenle insanı öldürmek, (hayvanı da) yasak; eziyet edip üzmek günahtır. Savaşmak durumunda kalındığında da ölçülü olmak, az kan dökmek esas olmak durumundadır. İnsanlar tanrı katında kardeştirler, birbirlerine kardeş gibi davranmaları gerekmektedir. Kin gütmek, zıtlaşmak, kavga etmek çirkinlikle, kötülükle birleşmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bunlardan kaçınmak hayatidir, ilkeseldir. Hürrem ve Mazdek'in özelliklerine ek yaptığı iyilik tanrısı her şeyin ortak olmasını ve eşitliğin yeniden kurulmasını emreder. Çünkü bütün sorunların kaynağında eşitlik ve komünalliğin olmaması yatmaktadır. Mazdek'in bu emri yerine getirmek için peygamber misyonunu yüklenip Zerdüşt'ün yarım bırakmak zorunda kaldığı işi tamamlayacağını ilan ettiği de iddia edilir. Bu yaklaşımı, Zerdüşt'ün iyilikle kötülüğün savaşında tanrının, insanlara yardımcı olması için peygamberini göndereceği belirlemesine dayandırma imkânı da vardır. Ancak bilebildiğimiz kadarıyla Mazdek peygamber olduğunu iddia etmez, daha çok bir peygamber gibi yaşayıp hareket eder. Kralın yardımcısıdır ve başrahiptir. Bu gücünü Hürrem'le birlikte toplumu için harekete geçirir.

Önce Kubad'ın zenginlerden aldığı vergileri arttırmasını sağlayarak yoksullara bir soluk aldırmaya çalışır. Bu küçük değişim bile egemenleri ayağa kaldırmaya yeter. Egemenler kralı tahttan indirerek hapsederler. Mazdek ve Hürrem de yılın MS 488'i gösterdiği bu zamanda anahtarları kendilerinde olan devletin tahıl ambarlarının kapılarını açarak ürünleri halka dağıtırlar ve isyanın fitilini ateşlerler. Topraklar onları gasp eden zenginlerden geri alınır ve herkese dağıtılır. Hızlıca savaşçı bir topluluğa dönüşen muhaliflerin ele geçirdiği yerlerden ele geçirilen mal ve servet yerleşim yerinin meydanına yığılarak herkese eşit paylaştırılır. Buna karşı çıkmaya çalışan pek çok soylu, aristokrat canından olur. İsyan kısa bir sürede ülkenin pek çok yerine yayılır. Devrik kralın kardeşi olan Prens Jamaspa'da isyanı destekler. Soylular, sistemlerinin sonunu getireceğini gördükleri isyanı pasifleştirmenin yollarını ararlar. Çünkü isyanı zorla bastırmaları imkânsızdır. Bu amaçla bir Mazdeki-Hürremi olduğunu bildikleri Prens Jamaspa'yı soylular kendi elleriyle tahta çıkarırlar. Bu hamleyle isyanı yumuşatıp sistem içileştirebileceklerine inanırlar. Yeni kral Jamaspa Mazdeklerin talepleri doğrultusunda adımlar atar, sosyal reformlar gerçekleştirir. Mazdekiliği de devletin yeni dini olarak resmen ilan eder. Bu adımlarla isyancılar sakinleştirilmiş olur. Malların ortak paylaşımı ve özel mülkiyetin kaldırılması soyluların, zenginlerin ve iktidarcı rahiplerin uykularını kaçırmaktadır. Mallarını geri alamayan bu kesimler zaman M.S 496 yılını gösterdiğinde birleşirler. Kendilerini mülkleriyle, mallarıyla özdeşleştiren bu kesimler hapisten kaçıp Akhunlara sığınan devrik kral Kubad'la da anlaşırlar. Bu işbirliğinin mimarı Ortodoks bir Zerdüşti olan Kubad'ın oğlu ve halefi Hüsrev'dir. Daha on beş yaşında olan bu prens hem ülkelerinin egemenleriyle hem de Akhunlarla ilişki kurar ve babası Kubad'ın emrine bir ordu verilmesini sağlar. Akhunlar yoğun çelişki yaşadıkları Sasani üst sınıfıyla, halklara karşı birleşmede bir sakınca görmezler. Kubad, büyük bir orduyla döner ve karşı isyan başlatır. Kral Jamaspa tahtı kardeşi Kubad'a bırakıp sessizce geri çekilir. Bu durum Mazdekilerde bir tepkiye, rahatsızlığa yol açmaz. Çünkü Kubad ve oğlu/halefi Hüsrevi dost olarak görürler. Kralın ve halefinin dostluğu sahte bir dostluktur. Mazdekiler iktidara karşıdırlar ancak iktidarın iyi insanı çok rahatlıkla yutup hızla kötü bir insana dönüştürebileceğini öngörmezler. Yine mevcut durumda iktidarın ancak iktidarcı egemen güçlerle ittifak sonucu el değiştirebileceğini görmezler. Bu nedenle Kral Kubad'a güvenirler. Kubad geri dönüşü kutlama bahanesiyle sarayda bir ziyafet verir ve Mazdek'i de bu ziyafete davet eder. Mazdek eski dostun ziyafetine yüzlerce yoldaşıyla birlikte katılmak için saraya gelir. 499 yılında verilen bu davette kral gözünü kırpmadan vahşi bir katliam gerçekleştirir. Tek bir Mazdeki bile saraydaki bu katliamdan sağ kurtulamaz. Hemen ardından da hareketin tüm üyelerine ve halklara karşı bir saldırı başlatılır. Amaç hareketi tasfiye etmek ve eşitlikçi-ortakçı toplum kurma umudunu kırmaktır. Fakat bu egemenlerin bir düşü olarak kalır, yani başarılamaz. Çünkü hareketin eş lideri olan -belki de asıl lideridir-Hürrem hayattadır.

Hüsrev eliyle sarayda gerçekleştirilen katliamdan sonra Mazdek'in eşi de olan Hürrem Binti Qade,Medayin'den ayrıldı ve savaşçı kadın ağırlıklı olan ciddi bir Mazdeki güçle Rey şehrine çekilir ve isyanı sürdürür. Hürrem'in bu kararı harekette lider boşluğunun oluşmasını ve güçlerin dağılmasını engeller. Yer altına çekilen güçler, Hürrem'in öncülüğünde Hürremiler adıyla mücadelelerini sürdürürler. Öncülüğün bir kadın tarafından gerçekleştirilmesi, hareketin bir kadın adını alması yoğun bir kadın katılımına ve desteğine yol açar. Hürrem hareketinin kurmay ekibini kadın ağırlıklı oluşturur ve demokratik bir işleyişte ısrarcı olur. Ülkede Mazdekilik yasaklanmıştır. Hürremlik ise daha devletin dikkatini çekmemiştir. Bu nedenle egemenler hareketi tasfiye ettiklerine inanmaktadırlar. Fakat durum hiç de öyle değildir. Toplumsal sorunlarla birleşen kadın sorunu mücadelenin ciddi anlamda gelişmesine ve genişlemesine yol açar. Kadınlar çeşitli yollarla eşitlikçi-ortakçı toplum kültürünü sürdürüp savunmaya çalışırlar. Bu onların kendi öz kültürleridir. Kimi bunun için oğlunu, yeğenini, kardeşini ve eşini hazırlayıp mücadeleye sevk ederken kimisi de Hürrem gibi doğrudan kendisi mücadele arenasına öncü, savaşçı ve örgütleyici olarak çıkar. Hürrem bu gelişmelerle birlikte eşitlikçi-ortakçı neolitik kadın kültürünün etkili bir taşıyıcısı ve sözcüsüne dönüşür. Mücadeleleriyle egemen Sasani İmparatorluğunu

temellerinden sarsarken kendinden sonraki zamanlar için de muhteşem bir direniş mirası bırakır.

Doğal toplum değerlerine bağlı olarak direnen Mazdeki-Hürremi hareket yüzyıla yayılan etkili bir direnişin sahibi olur. 528 yılında Hüsrev tarafından bir soykırım saldırısı daha başlatılır. 535 yılına kadar süren katliamlarda dört yüz bin Mazdeki-Hürremi katledilir. Egemen sınıflar Hüsrev'in bu vahşetini onore etmekten geri durmazlar. Soykırımcı Hüsrev "Nuşirevan (adil)" unvanıyla ödüllendirilir, yüceltilir. Aslında ortada kutlanılacak gerçek bir başarı yoktur. Çünkü Hürremi hareket Hicaz, Yemen, Güney Irak gibi yerlerde faaliyetlerini gizlice sürdürmeye devam etmektedir. Diğer yerlerde ise yok olmamış, yer altına çekilmiştir. İslam orduları epey zayıflayan, sarsılan Sasani hanedanlığına son verdiklerinde ise hareket Hürremdin/Hürremiye fırkası adı altında ortaya çıkıp İslam halifeliğine karşı meydan okumuştur. 10-11. yüzyıllara kadar da Keysanniye, Müslimiyye, Hattabiye, Rizamiyye, Zenadikal Muhammara, Hidaşiye, Babekkiye gibi adlar altında varlığını sürdürmüştür.

Hürremiyye/ Hürremdin Çatı Partisi

İslam zamanının ilk eşitlikçi toplum talebi 684 yılında ifadeye kavuşur. Muhtarül-sakafi adlı Keysan lakaplı Ebu Amr; Fars, Kürt, Nebati,Suryani Berberi gibi halklardan oluşan Mevalilere dayanarak Emevi zulmüne karşı ayaklanırlar.İslam içi iktidar savaşında Ali'nin Muhammed'in kızı Fatima'ya dayalı soyu muhalefetin temsilcisine dönüşmüştü. Ehlibeyt denilen bu ailenin zulme ve haksızlığa uğradığını düşünen Müslümanlar intikam alınması gerektiğini savunmaktaydı. İşte bu durum gizlilik içinde çalışmalarını sürdüren Hürremilere ortaya çıkma imkânı sunar. Tam bir eşitlik yanlısı olan Hürremist Keysan Muhtar'la ittifak kurar. Kurtarıcı Mehdi inancına dayanarak isyanı başlatır ve Hürremi kadroların halklarla buluşmasını sağlar. İsyanın talepleri ve mücadele programı; Emevi iktidarına karşı mücadele etmek, Müslümanlar arasında var olan zengin-fakir, efendi köle gibi ayrımlara son vermek, mal, mülk, toprak ve elde edilen ürünlerden eşit pay almaktı. Kürt, Fars, Nebati, Süryani, Berberi gibi halkların halklarını savunmak, Araplara tanınan imtiyazları ortadan kaldırmak; savaşta ve barışta birlikte olmak gibi önemli maddelerden oluşur.

İsyanı Kûfe'de başlattılar. Burada Emeviler tarafından horlandıklarını düşünen kentin ileri gelenleri, esnaf ve Bedevi topluluklar da desteklerini sunar. Ancak Mevaliler, hâkim olup kentte eşitlikçi bir yönetim kurulunca bu durum değişir. Kentin ileri gelenleri yoksul halkla ve sığıntıları olan Mevalilerle aynı haklara sahip olmaktan hoşlanmazlar. Bu nedenle bu kesimler gizlice Emevi egemenleriyle anlaşırlar ve isyanın bastırılarak önderlerinin asılmasına yol açarlar. Keysan'ın yoldaşları Keysaniyye adlı bir parti kurarak eşitlikçi-özgürlükçü yönetim modelini, Emevilerden savaşarak aldılar. Nusaybin'de kurmaya yönelirler. İki yıl süren bu deneyim 690 yılında, Emevilere karşı verdiği direniş savaşını kaybeder. Keysaniyye'nin kadroları Kûfe ve Horasan'a geçerek mücadelelerini sürdürürler. Bu parti Ebu Müslim Horasani gibi pek çok halk önderini yetiştiren bir ocak rolünü oynar. Horasan'da kurulan ve aralıksız bir mücadele yürüten Hürremiye çatı partisinin bir bileşeni olan Keysaniyye, Emevi İmparatorluğunun yıkılmasında da oldukça önemli bir rol oynar.

Ali oğullarının elinde olan Önderlik/İmamlık makamı Abbasioğullarına (Muhammed'in amcazadeleri) geçtiğinde özellikle Keysaniyye içinde örgütlenen pek çok Dai (davetçi) Kûfe'den devrim merkezi olarak belirlenen Horasan'a yollanır. Hidaş lakaplı Ammar bin Yezid ve İbrahim bin Osman (Ebu Müslim) bunlardan ikisidir. Hidaş, Emevilere karşı Abbasilerle kurulan ittifakın kurmay ekibinde yer alan bir öncüdür de. Bu öncü Abbasilerin amaçlarının farklı olduğunu erkenden fark eder ve güvenmez. Baş Dai olarak gittiği Horasan'da şüphelerinde haklı olduğunu ve Abbasilerin iktidarı ele geçirmek için kendilerini kullanmaya çalıştığını görür. Bu nedenle Hidaş zaman kaybetmeden doğrudan Hürremiye çatı partisinin amaçları doğrultusunda ve Hürremiye adıyla çalışmalarını yürütmeye başlar. Bu arada Keysaniyyeli yoldaşlarını da uyarır. Ve Abbasilerin gerçek niyetini görmeleri için çabalar. Hidaş halkı etrafında toplamayı başarır ama yoldaşlarını ikna edemez. Abbasiler Hidaş'ın yalnız kaldığını görünce bir komployla onu katlederler. Ardından da Emevilerin Hidaş'ı idam ettiğini yayarak destekçilerini yanlarına çekmeye çalışırlar. Ona inanan yoldaşları bu oyuna gelmez ve

Hidaşşiye adlı bir parti kurarak, Hidaş'ın bıraktığı yerden mücadeleye devam ederler. Abbasilerin oyununu bozmak için komployu deşifre etmeyi de denerler. Fakat bunu başaramazlar.Abbasilerin katledip çıkarları doğrultusunda kahramanlaştırdığı Hidaş'ın ardından Keysaniyye partisinin bir diğer üyesi olan Ebu Müslim Horasani sahneye çıkar. Bu Hürremist önder Sasanilerin İslam orduları tarafından ele geçirilmesinden sonra Müslümanlaştırılan Kürt Rewandi aşiretindendir. O da diğer Mevaliler gibi Kûfe'ye getirilir ve Yemenli bir muhalif Arap kabilelerinin yarı köle sığıntısı olur. 719 yılında Azerbaycan'ın sınırları içinde bulunan Mavvit adlı bir Kürt köyünde doğduğunda ailesi ona hangi isimle seslenmeyi seçti bilmiyorum. Onları kılıcın gölgesinde Müslümanlaştıran Araplar kendisine İbrahim bin Osman adını verirler. Gerçek adını öğrenemediğimiz bu Kürt öncü, öz-gerçek varlığını yok sayan İbrahim adıyla tarihe giriş yapar. Aslında diğer Mevaliler gibi kendisi de özgür iradesiyle sığınacağı kabileyi seçemez. Kûfe'ye getirilen her Mevaliyi Arap kabileler kendi aralarında bölüşür ve kimse payına düştüğü sahibini (kabileyi) değiştiremez. İbrahim bu bölüşümde Yemenli muhalif Benu İçi kabilesinin payına düşer. Bu kabilede savaştığı, öğrendiği ve Kûfe çarşısında hayvanlara semer, eyer yapar; eskiyenleri yeniler, tamir eder. Kûfe hem ticaretin hem de Emevi karşıtı muhalefetin kalesidir. Saraçhane ise fikir alışverişinin yapıldığı, bölgeler arası haberleşmeyi sağlayan habercilerin buluştuğu bir yerdir. Burada çalışan İbrahim; Kûfe, Azerbaycan, Amed, Horasan, İsfahan gibi yerlerde propaganda faaliyeti yürüten Emevi karşıtı mezhep, akım ve partilerle tanışma imkânı bulur. Böylece geniş bir coğrafyaya yayılan Emevi karşıtı faaliyetler hakkında geniş bilgiler edinmiş olur. İbrahim'in mallarını satmak amacıyla İsfahan'la, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Azerbaycan'ın El Cibel'ine, Amed ve Nusaybin'e yolculuklar da yapar. Soydaşlarıyla ilişkilenir, dil ve kültürünü yaşatabilmenin fırsatlarını oluşturur. Zerdüşti felsefeyi, Manici hoşgörüyü, Mazdeki-Hürremi eşitlikçiliği-ortakçılığı, duygu ve düşünlerinde buluşturup geliştirir.Kûfe'ye döndüğünde de Hürremiyye'nin bir bileşeni olan Keysaniyye partisine katılır ve hızlıca militan bir çizgide yürümeye başlar. Bu partinin 738 yılında Said bin Müğire önderliğinde Kûfe'de başlattığı isyana katılır. Müğire'nin tutuklanıp idam edilmesiyle bastırılan isyanda o da tutuklanarak Medine'ye götürülür. Orada hapishanede kaldığı süreç içinde ise eşitlikçi-ortakçı düşüncelerini daha da geliştirip olgunlaştırır. Emevi saltanatına son vermeyi kendisi için siyasi bir hedef olarak belirler ve buna göre hazırlanır. Keysaniyye Ebu Müslim hapishanedeyken Abbasoğullarıyla ittifak kurma hatasını yapar. Horasan başta olmak üzere pek çok bölgede faaliyet yürüterek tek amacı iktidar olmak olan Abbasoğullarına halkların güvenmesine, inanmasına yol açar. Horasan/ Hüremmiyye'nin ana karargahı gibidir. Çok dinli, çok dilli, çok kimlikli ve çok kültürlü yapısıyla da Araplaştırma politikasının karşısına güçlü ve aşılması zor bir duvar olarak dikilmektedir. Buraya sonradan yerleştirilen Arap kabilelerinin ve merkezden atanan Emevi valilerin halkı haraca bağlayarak sömürmesi ciddi bir öfkeye yol açmakta; bu öfke sık sık patlama noktasına gelerek isyanlara dönüşebilmektedir.

İbrahim, Horasan'la Abbasoğulları arasında bağlantı kuran bir baş dai tarafından Medine hapishanesinde keşfedilir. Bu baş Dai 744 yılında cezası biten İbrahim'i sığıntısı olduğu kabileden satın alarak Abbasoğlu imamına hediye eder. Bu durum deha düzeyinde bir dehaya sahip olan İbrahim'in hayatını her yönüyle değiştirir. Yaşlı imam Muhammed onu yanına alır ve iyi bir eğitim almasını sağlar. Aldığı eğitimlere kendi kendini eğitmeyi de ekler ve kısa sürede etkili bir siyasetçiye, güçlü bir ideoloğa dönüşür. Savaşçı özelliklerini de geliştirerek strateji ve taktik oluşturmada ustalaşır. Kendi çabalarıyla Hüremmiyye çatı partisinden haberdar olur ve İslam'a sızmış Hürremi-Mazdeki akıma yakınlık duyar. Eşitlikçi-ortakçı düzeni benimser, kurtarıcı Mehdinin geri dönüp adaleti sağlayacağına inanır. Ona göre doğru, adil, eşitlikçi-ortakçı, düzeni kurup zulmü ortadan kaldırabilecek herkes mehdi olabilirdi. Soylu, Arap veya ehlibeyt olması şart değildir.

Emevi karşıtı hareketin imamı ona Ebu Müslim adını verir. Hemen ardından da devrim hareketinin yönetimine dahil edilir ve göreve yollanır. Ebu Müslim Horasan başta olmak üzere pek çok bölgede etkili bir faaliyet yürütür ve Emevi karşıtı muhalefeti birleştirmede önemli adımlar atan baş dai olarak görevlendirilir ve örgütsel önder olarak konumlandırılır. Horasan hareketin gövdesi

olduğu için buradaki güçlerin başına geçer ve otoritesini kurar. Buna paralel olarak Hürremiye'de harekete geçer ve onun kurtarıcı Mehdi olduğunun propagandasını yapar. Bu propaganda her halk ve sınıfın Ebu Müslim'i temsilcisi olarak görmesini, etrafında bir araya gelmesini ve Abbasoğullarından koparak daha bağımsız bir çizgide yürümesinin ve mücadeleyi yükseltmesinin imkânlarının oluşmasını sağlar. Ancak Ebu Müslim bunu yapmaz, ittifaka güvenme yanlışını sürdürür.

Kapsamlı bir hazırlık sürecinden sonra 748'in Mayıs ayında dağlarda ve ovalarda büyük ateşler yakılarak Emevi saltanatının sonunu getirecek olan isyan başlatılır. Her kavim, topluluk, siyasi akım ve dinden insanlar harekete geçer. Yakılan ateşle ilk ayağa kalkarlar. Horasan'ın altı köyünde yaşayan ateistler olur. Ardından da Sünniler, Şiiler, Sistan Haricileri, Zerdüştiler, Budistler tüm bileşenleriyle Hürremiyye çatı partisi Ebu Müslim öncülüğünde Horasan'ı ayağa kaldırır. Bu isyandan kısa bir süre önce startı verilen iki ayrı Hürremi isyanın kuvvetleri de Ebu Müslim öncülüğünde Horasan Ordusuyla birleşirken Ebu Müslim aşiretçi yapıya bağlı güçleri dağıtır ve kavim memleket bağına dayalı birlikler kurar. Bu birlikler de Horasan Ordusunu meydana getirir ve Horasan başta olmak üzere pek çok bölgeyi ele geçirir. Ebu Müslim zaman kaybetmeden özellikle Horasan'da tüm ezilenlerin, halkların, inançların, ihtiyaç ve beklentilerini karşılayan bir yönetim sistemi kurar. İsyana katılan herkes de "devletin gerçek sahibinin" kendileri olduğunu benimsetir. Aşiretler konfederasyonu tarzında örgütlenen Horasan'ı yeniden yapılandırıp Kavimler Konfederasyonuna dönüştürür. Yeni sisteme itiraz eden aşiret liderlerini, yerel yöneticileri ve soyluları tasfiye eder. Musevi, Hristiyan, Zerdüşti, Budist, Maniheist topluluklara dayatılan Müslüman olma zorunluluğunu ortadan kaldırır, tüm insanlara özgürlük tanır.Emevi tahtında annesi Kürt olan ve El Cezire (Cizre-Zaho Bölgesi) Valiliğinden tahta geçen 2. Mervan bulunmaktadır. Annesi Arap olmayan bir prensin tahta oturması sarayı karıştırmıştır. 2. Mervan kendi güvenliği için başkenti Harran'a taşımış ve merkezi Meyafargin (Silvan) olan Mervani Kürt Beyliğine dayanarak ayakta durmaya çalışmıştır. Horasan ordusu Kürdistan'ın Şarezor (Süleymaniye) ve Musul kentlerini ele geçirdikten sonra Zap Irmağı yakınında 2. Mervan'ın ordusuyla karşı karşıya gelir. Horasan Ordusu, bu savaşı da kazanır ve Mısır'a kadar ilerler. 740 yılında da 2. Mervan yakalanıp öldürülür. Kesilen başı yeni halife Ebu'l Abbas'a armağan olarak gönderilir. Bu Emevi devrinin bittiğinin ilanı anlamına gelir. Ebu Müslim bu hareketiyle halkların binbir emekle zulümden kurtardığı yerleri yeni bir zalimin eline düşünmeden altın tepside vermiş olur.

İsyanın başarıyla sonuçlanması üzerine Ebu Müslim Horasan'a döner ve orayı küçük bir devler gibi yönetmeye başlar. Tarihçilerin "Horasan'ın Spartaküsü" adını verdikleri bu önder Abbasi halifesini gölgede bırakan bir üne ve etkiye sahiptir. Ve Abbasilerin uygulamalarından pek hoşnut olmadığı için biat etmeyi düşünmemektedir. Yeni halife devleti sağlamlaştırıncaya kadar buna sesini çıkarmaz. Ancak, Horasan dışındaki yerleri kendisine bağladıktan sonra, Ebu Müslim'in de biat etmesin talep eder. Her yere Abbasi soyuna ve egemenlere hizmet etme taahhüdünde bulunan yöneticiler atanmıştır. Horasan'a da bu yapılmak istenir. Fakat başarılı olunamaz. Ebu Müslim Horasan'ı devlet içinde bir devlet olarak korumakta ısrarcıdır. İki ayrı iktidar odağı yeni imparatorluğu oldukça zorlamaya başlar. Abbasiler halklara verdikleri sözleri tutmamış, Emevilerden devraldıkları Sünni-İslam çizgisini sahiplenmişlerdir. Horasan yavaş yavaş kendi eliyle kurduğu devletin muhalefet odağına dönüşür. Bu arada halife ölür ve yerine kardeşi geçer. Yeni halifenin ilk icraatı, Ebu Müslim'e komplo kurmak olur. Halife tahta geçtiği gibi Horasan önderini yoldaşlarının tüm uyarılarına rağmen davete icabet eder ve orada katledilir. Ardılları, yoldaşları Müslimiyye partisini üç isyan gerçekleştirirler ancak başarılı olamazlar.

El Muqanna (Maske) ile Tarihte İlk Eş Liderlik

Ebu Müslim Horasani'nin katledilmesinden on beş, yirmi yıl sonra 770'te, Horasan'da boyacılık yapan bir adam işini bırakır ve yüzüne bir maske takarak yeni bir isyan başlatır. Sünni düşünürler ona El Muqanna (maskeli) adını vermişlerdir. Kim olduğu bilinmese de eşitlikçi-ortakçı bir Hürremiyye önderi olduğu kesindir. Taraftarları da ezilen, sömürülen tüm

toplumdur. Abbasi devletinin kurulmasını sağlayan isyancıların bayraklarının ve kıyafetlerinin rengi siyahtı. Bu isyanın rengi ise beyazdır. El Muqanna ve yoldaşları insanları iki sınıfa ayırırlar. Bir ak-beyaz olan sınıftır ve ezilenlerden oluşur. Diğeri ise egemenleri temsil eden kara sınıftır. Ak beyaz; özgürlüğe, aydınlığa götüren yaşamın sembolüdür. Kara ise karanlığın, köleliğin sömürünün simgesidir. İsyan ak halkın kara topluluğa karşı savaşıdır. Horasan'da başlayan bu savaş Irak'a oradan da Afganistan'a kadar geniş bir bölgeye yayılır. Ele geçirilen her yerde eşitlikçi-ortakçı toplum sistemleri kurulur. Bunlar birbirleriyle ilişkilendirilerek "Beyazlar/Aklar Cumhuriyeti" adıyla geniş bir toplum organizasyonu geliştirilir. Cumhuriyet Hürremiyye çatı partisinin bir bileşeni olan Rizamiyye partisinin eseridir. Bu parti kendisini ortakçı bir köylü hareketi olarak örgütlemiş ve Kürt, Fars, Türkmen aşiretlerinin de içinde olduğu geniş toplulukları bünyesinde buluşturmuştur. Partisinin iki lideri vardır. Birini El Muqanna, diğeri ise Horasan ordusunda komutanlık yapmış olan Hürremi kadrolardan birinin eşidir. Adı veya lakabı verilmeyen kadın öcü, El Muqanna'yla birlikte tarihte ilk eş liderlik kurumunu oluşturup, isyanın pratik eylemsel sorumluluğunu üstlenmiş gözükmektedir. İsyanın savaş karargahının başında bu kadın lider bulunmuş ve etkili, başarılı bir savaşa komutanlık etmiştir. Yedi yıl süren bu savaşın sonunda iki lider Abbasiler tarafından katledilir. Ve Beyazlar Cumhuriyeti ortadan kaldırılır. Hürremiye ağır yenilgiye rağmen isyanın uzun yıllar daha sürmesini sağlar. İsyancılar beyaz elbiselerini çıkarıp kızıl kıyafetler giyerler. Beyaz bayraklar yerine de kızıl bayraklar taşırlar. Bu sefer öncülüğü doğrudan Hürremiyye yapar. Tarihçiler bu zamanın Hürremist öncü ve kadrolarına Muhhammara (Kızıllar) adını verirler. 777 yılında yenilgiye uğratıldığı sanılan beyaz ordunun yerini bir yıl sonra Kızıllar alırlar ve uzun yıllara geniş bir coğrafyaya yayılan bir isyan gerçekleştirirler. Halklar, kızıl elbise ve bayraklarıyla bir kez daha Hemedan, İsfahan, Rey gibi pek çok yerde kendi kendini yöneterek eşitlikçi-ortakçı bir yaşamın tadına varırlar. 808 yılına kadar kendilerini korumayı başaran halklar, bu yılda gerçekleşen ağır saldırılar nedeniyle yeniden geri çekilmek zorunda kalırlar. Hürremiye bu yenilgi ve geri çekilmelere rağmen Hürremi-Mazdeki öğretiyle İslam dünyasına sızmaya devam eder. Adını Mazdek'in önder eşi Hürrem'den alan bu parti ciddi bir devrimci dinamiğe sahiptir. Ve kendini silahlı bir ayaklanma gerçekleştirebilecek bir toplumsal harekete dönüştürmekte zorlanmamaktadır. Yine öyle olur. Kızılların yenilgisinden birkaç ay sonra yani aynı yıl iki Hürremist lider olan Cavidan bin Sahl ve Abu Ümran öne çıkarlar. Cavidan, Hürremist bir kadın önderle de evlidir. Ancak bu bilinen anlamda bir evlilik değildir. Bir zamanlar gelenek olan, ana tanrıçanın yeryüzündeki kadın temsilcisinin kralın onaylanmasını sağlayan evliliğine benzemektedir. Cavidan böylesi bir evlilikle onaylanan liderliğini eşitlikçi-ortakçı yönetim geleneğinin gereği olarak başka bir öncüyle de paylaşır. İsyan daha sürerken bu iki öncü 816 yılında bilinmeyen bir nedenle birbirlerini öldürürler. Cavidan ve Abu Ümran'ın aynı anda ölmesi isyanın kısa süreli olarak öndersiz kalmasına yol açar. Bunun üzerine Cavidan'ın eşi Hürremist kadroları toplar ve Cavidan'ın birebir eğittiği bir Kürt köylüsü olan El Hasan'ı liderliğe aday olarak gösterir. Kadın önder, bunun Cavidan'ın vasiyeti olduğunu da açıklar. Toplantıya katılan tüm kadrolar El Hasan'ın liderliğine onay verirler. Cavidan'ın eşi aynı toplantıda El Hasan'a "küçük ilahi elçi" anlamına gelen Babek El Hürrem unvanını verir. Evlilik geleneğine uygun olarak yeni lidere bir reyhan demeti atarak liderliğini herkese ilan etmiş olur.

Babek, 817 yılında Abbasilere karşı yüz yıl sürecek olan Hürremi isyanın başına geçer. Hem askeri hem de politik bir önder olarak rolünü oynamaya başlar. Mazdek-Hürrem zamanında formüle edilen tüm talep ve hedefleri güncelleyerek eşitlikçi-ortakçı köyler, kasabalar ve kentler kurmaya yönelir. İsyanın karargâhını Azerbaycan'da yaşayan Kürtler arasında kurar ve yirmi öncü kadrolardan oluşan kurmay ekibiyle Hürremi isyanı yöneterek zirveye ulaştırır. Kolektif önderlik geleneği isyanın Abbasilerin denetiminde olan pek çok bölgeye etkili bir şekilde yayılmasını sağlar. Babek, Hürrem ve yoldaşları Abbasi İmparatorluğunu yıkmayı hedeflemezler. Onlar ezilen, sömürülen halkların olduğu her yerde çiftlikçi-ortakçı düzenler kurmak isterler. Bu amaçla Azerbaycan'da otuz bin metrekarelik bir bölge kurtarılır ve burada yirmi yıl boyunca varlığını

sürdüren bir eşitlikçi-ortakçı toplum düzeni inşa edilir. Tarihi kaynaklar bu bölgeye yapılan ve isyanın bastırılması için gerçekleştirilen saldırılar nedeniyle imparatorluk hazinesinin neredeyse boşaldığını not düşerler.

833 yılında Hürremist bir Kürt önder olan Marseh de belirtilen bölgede verilen direniş savaşını güçlendirmek amacıyla Kırmanşah ve Hemedan bölgelerinde bir isyan başlatır. Ancak halifenin ordusu bu girişimi engelleme gayesiyle altmış bin Kürt isyancıyı katleder. Bunun üzerine Marseh kıyımdan kurtulur. Taraftarlarının büyük çoğunluğuyla Bizans topraklarına geçer ve ittifak kurmaya çalışır. Nihayetinde Bizans ordusunda bir Kürt-Hürremist birliği kurmayı başarır. Kendisi de Theopholbur adını alarak bu birliğin komutanı olur. Zamanın imparatorunu Babek isyanına destek için sefer düzenlemeye de ikna eder. Bizans ordusu bu amaçla harekete geçer ama zamanında yetişemez. 837 yılında Bizans ordusu ve Marseh bölgeye ulaşmadan birkaç ay önce isyan bastırılır. Fakat bu öyle kolay olmaz. Babek ve yoldaşlarının yürüttüğü etkili gerilla savaşı karşısında Abbasiler büyük kayıplar verirler.

Özgür Hürremiyye bölgesi yakılıp yıkıldıktan sonra Babek de yakalanır. Abbasilerin ona duyduğu öfke imparatorluğunun tüm topraklarını doldurabilecek güçtedir. 838 yılının ilk ayının ilk günlerinde bir file bindirilen Babek halkın içinde dolaştırılmaya başlanır. Bu arada yavaş yavaş önce elleri sonra ayakları kesilir. Herkesin gözü önünde yapılan bu işkenceyle amaç isyana katılan Kürt, Ermeni, Türkmen, Fars, Gürci, Berberi gibi halkların iradesini kırmak ve sindirmektir. Yoğun kan kaybı Babek'in aydınlık yüzünü soldurmaya başlar. Bunun korktuğuna işaret sayılması ihtimaline karşı bileklerinden akan kanla yüzünü özenle sıvayan Babek El Hürrem tarihe, direnen halklara ve özgürlüğe kızıl bir selam verir. Ardından da zamanın halifesine hitaben söylediği "Bütün zalim hükümdarlar gibi sen de yanılıyorsun. Çünkü benim destanım ne Babek'le başlamıştır ne de Babek'le bitecektir!" sözleri ve son nefesinde zalimlerin yüzüne çarptığı özgürlük! O ister acı olsun, ister tatlı! Yalnız oydu benim secdegahım." Cümleleriyle köleci tarihe komünal özgürlükçü neşterini atar.

Bu vahşete rağmen isyan durmaz halklar geri çekilmez. Tüm İran'a, Kürdistan'a, Anadolu'ya yayılır. 900'lü yılların başına kadar da Hürremiyye partisinin öncülüğünde etkili olmaya devam eder. 867'de Basra Körfezi'nin "Zenci Spartaküsleri" ses verirler. Huzistan, Ahvaz ve Basra'yı içine alan bölgede eşitlikçi-ortakçı özgür bir toplum kurulur. Bu toplum on beş yıl varlığını sürdürdükten sonra bastırılır. Selçukluların ünlü veziri Nizamülmülk Siyasetname adlı eserinde bu yiğit Zenclerin (Zendekalar) Mazdek, Babek ve Hürremiler gibi hatta onlardan da beter olduğunu belirtir. Babek İsyanı da dahil Hürremist isyanlar doğrudan imparatorluğu yıkmayı hedeflememişlerse de ortaya çıkardıkları sonuçlarla Abbasileri bir daha toparlanamayacakları düzeyde sarsar. Kendine bir daha gelemeyen devlet yavaş yavaş yıkılır. Halkların yenilip geri çekilmesine rağmen.

Zaman doğuda hem özgürlük için mücadele eden hem de bu mücadeleyi ezmeye çalışan toplulukların kendisine yüklediği anlamda akışını sürdürmektedir. Bireyi, toplumu yutup çıkarlarına uygun cemaatler olarak kuran egemen devlet kendini sağlamlaştırmaya çalışırken halklar ve öncüleri de hemen her mekânda özgürlükçü-komünal toplum direnişini sürdürmektedir. Bu dün de öyleydi, bugün de öyle olmaya devam etmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- **Eşitlikçi Dervişan Cumhuriyetleri ve Hasan Sabbah Gerçeği;Faik Bulut, Berfin Yayınları**
- **Ebu Müslim Horasani;Faik Bulut**
- **Halklar, İsyanlar, Derleme, Ceylan yayınları**
- **Kürtler, Mihrdad İzady, Doz Yayınları**
- **Savunmalar, Abdullah Öcalan**
- **Devlet Dışı Toplum ve Demokratik Konfederalizm; Ergin Atabey, Mayıs, 2016, Aram**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Ümmetin Demokratik Değerlerle Kendini İnşa Etme Sorunu

Hafız Ahmet Turhallı

Makaleye bir soruyla başlayalım.

İslam Ümmetinin demokratik değerler üzerinden kendisini yeniden inşa etmesi mümkün mü?

Tarihte ve günümüzde Ortadoğu "İslam coğrafyası" olarak tanımlanıyor. Daha doğrusu millet ve devletlerin büyük çoğunluğu kendini İslam dinine mensup olarak görüyor, bireyler de kendilerini Müslüman olarak tanımlıyor. Büyük bir coğrafyada aynı dine mensup milletlerin kendi aralarındaki sorunlarını çok daha kolay çözebileceklerine, değişim ve dönüşüme daha açık olduklarına ilişkin yaygın bir kanaat vardır. Ben de şahsen bu kanaate katılıyorum. Ancak bu kanaatin nesnel gerçekliğini sorgulamak gerekiyor. Eğer bu kanaat doğruysa tarihte Emevi-Memluk-Pers, Osmanlı-Safevi, Hazarşah-Selçuklu-Abbasi, Osmanlı-Arap çatışmaları neden asırlar boyu sürmüştür? Günümüzde de bu çelişki ve çatışma İran-Yemen-Suudi, Irak-İran ile Türkiye-Suriye çatışmaları biçiminde devam etmesi bu kanaatin doğru olmadığı sonucunu doğurmuyor mu?

Hakeza bu kanaate göre aynı dine mensup milletlerin iç sorunlarını karşılıklı anlayış, hoşgörü ve sulhla çözmesi, demokratik bir hukuk düzenini inşa etmeleri için bir şans olarak görülmesi gerekiyor. Oysa ki Ortadoğu'daki hiçbir İslam devleti çağdaş demokratik değerlere ve hukuk düzenine sahip değildir.

Peki, öngörü ile sonuç arasındaki derin çelişkinin kaynağı ne? Bir kere çelişki ve çatışma, milletler arasında değil, devletler ve siyasal iktidarlar arasındadır. Çatışmaları yaratan İslam milleti değil, iktidarlardır. O halde burada sorgulanması gereken İslam Ümmeti ve milletleri değil, İslam ülkelerinin hükümetleridir. İkincisi; eğer bu kanaat yanlış olsaydı aralarındaki tüm sınırları kaldıran Hıristiyan Avrupa Birliğinden söz edebilir miydik?

O halde sorunun kaynağını İslam fıkhı ve akidesinde değil, siyasal iktidarlarda aramak gerekiyor.

İslam Hukuku devlet ile taba arasındaki ilişkileri çok açık ve net ifadelerle düzenlemiştir. Buna göre devlet erki:

1)-Halkın can güvenliğini ve huzurunu sağlamak,

2)-Teba'nın iaşesi ve geçimini temin etmek,

3)-Namus, onur ve haysiyetini korumakla yükümlüdür.

Oysaki İslam ülkelerinin hükümetleri tebasını savaşlara sürerek can güvenliğini ortadan kaldırıyor, ekonomisini yıkıp halkını yoksullaştırıyor; işkence, baskı ve zulümle onur ve haysiyetlerini ayaklar altına alıp çiğniyor.

Fıkhi hükümler bu kadar açık ve net iken İslam ümmetini yöneten bu iktidarlar için "İslam" denilebilir mi?

Bu durumda sorumluluk İslam ümmeti ve alimlerine düşüyor. Sorunlar İslami bakış açısı ve ölçüleri ile ele alınıp çözümlenebilir. Aynı inanca mensup insanların algı ve değer yargılarının birbirine yakın olması münasebetiyle İslami bakış açısı ve ölçüleri sorunların çözümünü basite indirger ve kolaylaştırır. İslam katı ümmetçi bir din değil, evrensel değerlere sahip bir dindir. İslam dininin kutsal kitabı olan Kuran-ı Kerim'in neredeyse her ayeti "Ey insanoğlu" ile başlıyor. Allah u Teala'nın hitabı ve muhatabı millet ya da ümmet değil, insanoğludur. Kuran ayetlerinde gördüğümüz bu hitap bile tek başına İslam dininin evrensel değerlere sahip bir din olduğunun göstergesidir. İslam dini Hz. Peygamber sonrasında ailesel, siyasal çıkarların, Arap-Türk ve Fars şovenizminin aracı haline getirilmiştir. İslam dininin

iktidar güçleri tarafından araçsallaştırılması ümmet bilincini köreltmiş, sorunları kördüğüm haline getirmiştir.

Siyasal iktidarların İslam fıkhı dışına taşmaları toplumların kendisini mezhepler, fırkalar, tarikatlar biçiminde örgütlenmesinin yolunu açmıştır. Tarihte İslam dini içinde ortaya çıkan mezheplerin tümü siyasal iktidarların zulmüne karşı bir örgütlenme biçimi olarak ortaya çıkmışlardır. Mezhepler iktidarların değişmez tutum ve zulmüne karşı bir değişim hareketi olarak doğmuşlardır. İslam ümmetinin değişim arzusundan doğan bu mezhep ve hareketler hem evrimci hem de devrimci karaktere sahiptirler. Mezheplerin doğuşu ve İslam ümmeti içinde kabul görmesi bize dini kuralların, toplumun ihtiyaçlarına göre değişebileceğinin yolunu göstermektedir.

İslam dinini değişmez-katı kurallar bütünü olarak algılamak, mezheplerin de reddini gerektirir. Mezheplerin varlığını kabul ediyorsak, dini kuralların toplumun ihtiyaçlarına göre değişmesini de kabul etmek durumundayız.

Mezhepler, İslam ümmetinin iç dinamiklerinin ortaya çıkardığı olgulardır. Bu olgular değişimin bir göstergesi olarak görülmelidir. Kaldı ki Alemlerin Rabbi, Kuran ayetlerinde “Ey insanoğlu” diye hitap ederken bize İlahi değerlerin evrensel değerlerle ortak bağlar oluşturduğuna işaret etmektedir.

O halde toplum değişim istiyor ve bu arzusunu açıkça ifade ediyorsa bu değişimin gerçekleşmesi İslam'a aykırı bir durum olarak değerlendirilemez. Değişimi, İslam'a uyum olarak değerlendirmek gerekiyor.

Çok daha açık bir ifade ile İslam Ümmetinin çağın gereklerine göre kendisini demokratik esas ve değerler çerçevesinden yeniden inşa etmesi, İslam akaidine göre bir aykırılık yoktur. Tam tersine bir gereklilik ve zorunluluk vardır. İman ve amel muktedirlerin söylem ve uygulamalarına göre değil, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına göre biçim almalıdır. Hadis ve ayetlerin ruhunu ve lafzı bu realite esas üzerinde değerlendirilmeli, yorumlanmalıdır. Bu bakış açısı sorunların çözümünü kolaylaştırır, bizleri de çözüm gücüne kavuşturur. İnanç, bireyin maddi-manevi yaşamına yön veren bir olgudur. İçsel bir durum olmakla birlikte bireyin davranışları üzerinde de etkilidir. Bu yönüyle inanç, ahlâki yapının oluşumunda belirleyici bir rol oynar. Bu anlamıyla ahlak aynı zamanda bir kültür durumunu da yaratıyor. Demokratik hukuk anlayışı da bir kültür sorunu olduğu için karşılıklı hoşgörüye dayanan, içsel kabul görmüş bir ahlak anlayışı demokratik değerleri benimsemiş İslam anlayışına da kaynaklık edebilir. İslam ümmeti kendisini demokratik bir hukuk sistemi içinde yeniden inşa edebilir mi sorusuna verilecek cevap evettir. Karşılıklı hoşgörüye dayalı bir ahlak anlayışı bu sürecin gelişimine hem dayanak hem de kolaylık sağlar.

İslam ümmetinin artık şunu kabul etmesi gerekiyor. Tarihte Amr İbnül As'ın mızrak uçlarına geçirdiği Kuran ayetleri gibi bugün de din, muktedirlerin elinde kalkan gibi bir araç haline getirilmiştir. Araçsallaştırılan din, din olmaktan çıkar, siyasete dönüşür. Siyasal İslam ise İslam değildir.

İslam dini manevi ve ahlâki değerlerde bir bütünlüğü ifade eder. İnanç ve imandır. Siyasallaşan din ise iktidarın bir aracı haline gelir. Hürriyet, adalet, sadakat ve itimat gibi değerlerden uzaklaşır. Bugünün Türkiye'sinde olduğu gibi diyanet kurumları da maddi ve mevki çıkara hizmet eden müsteşarlık haline gelir. Bu din Allah ve Resulünün dini değil, Yezid'in dinine dönüşür. Din adına katliamlar yapılır, talan, tecavüzler yapılır, fetvalar çıkarılır. Türk Diyanet işleri başkanının Efrin'in işgalinde çıkardığı fetvalarla yapılan vahşet gibi İslam ve insanlık dışı uygulamalar sıradanlaşır.

Bunlar İslam ve ümmet kardeşliğini dillerinden düşürmez. Ancak fetih ve işgal söz konusu olduğunda zulüm ve vahşette sınır tanımazlar. Araçsallaştırdıkları din ile iktidarlarının gücünü sınırsız ilahi bir güce ulaştırmanın çabası içinde olurlar. Talan ettikleri halkın maddi varlıklarını yandaşlarına peşkeş çeker, makam ve mevkileri liyakata göre değil, sadakate göre dağıtırlar. Öyle ki bu zulme karşı çıkanların “katli vaciptir” diyerek kafa kesmekte tereddüt etmezler. Oysaki İslam, sultana, halifeye sadakat değil, hadis ve Kuran'da ifade edilen değerlere bağlılıktır. Bugün Ortadoğu'da yaşanan kaosun nedeni İslam dini değil, araçsallaştırılan dindir. İnsani ve tabii değerlerden uzaklaştırılan bu dinin İslamiyet ile hiçbir alakası yoktur. Muktedirlerin yarattığı bu din en önce Allah ve Resulü ile çatışır. Sonra da kendi içinde ve dışında kaos yaratır. İslam devletleri diye adlandırılan

devletlerin bugün hem kendi içlerinde hem de dünya ile çatışma halinde bulunmalarının nedeni budur.

“İslam huzur getirir” sözü doğrudur. Ancak muktedirlerin oluşturduğu bu din külliyatı ile Ortadoğu coğrafyasını, İslam dünyasını kan deryasına çevirmiştir. Öyle ki Müslümanlar kendi dinlerinden, ahlaki değer yargılarından ve birbirinden nefret eder duruma getirilmişlerdir. Ve bu dinde Müslümanlar kardeş değil, düşmandır. Arap-Türk ve Fars milliyetçiliği ile harmanlanarak Müslüman halka giydirilen bu din anlayışı vahşi kapitalist ekonomik bir döngü ile sürdürülmektedir. İstisnasız tüm İslam ülkelerinin durumu budur. İslam ve iktidar sorunu kökleri Peygamber sonrasına kadar dayanan tarihi bir geçmişe sahiptir. 14 asırdır biriken sorunlar, İslam karşıtı bir kültür ve külliyat yaratmıştır. Bazı değerlendirme ve önerilerde bulunuyor olsak da bunun öyle kolay kolay aşılamayacağını da biliyoruz.

İktidarlar değişse bile 1 milyar 500 milyon insanın asırlar boyu beslendiği anlayış, alışkanlık ve kültürün kısa süre içinde değişmesi, değiştirilmesi beklenmemelidir. On yıllarca süren evrensel ve üstün ahlaki değerlerle yürütülecek devasa büyüklükteki eğitimlerle kısmen de olsa bu başarılabilir.

Burada dini mefhum ile çatışma halinde bulunan bir kaç hadiseye daha değinmekte yarar var. Dini araçsallaştıran egemenlerin söylemleri ile yaptıkları sürekli olarak birbiriyle çatışma halinde olur. Örneğin İslam kardeşliğini dillerinden düşürmezler. Ancak bütün din kardeşleri ile çatışma halinde bulunurlar. Buna karşılık İslam dışı devlet ve iktidarlarla dostane bir ilişki içinde olurlar. Bu dostane ilişkinin kaynağında ise maddi çıkar ilişkileri yatar. Silah alıp verirler. Din ve devlet adına el koydukları halkın zenginliklerini ortaklarına peşkeş çekerler. Bunun karşılığında da iktidarlarının ömrünü uzatırlar. Yoksullaştırılan kitleler göç etmek zorunda kalır. Umut yolculuğuna çıkarlar. Bu yolculuğun sonuna ulaşanlar da emeklerini en ucuz bir biçimde satarak köle durumuna düşerler. Ama yine de baskıcı bir rejimin altında çile çekmektense dokunulmayan köle onları mutlu etmeye yetiyor!

İslam milletinin yeryüzündeki nüfusu bir buçuk milyarı aşıyor. Devasa büyüklükteki bu insan kütlesinin mevcut iktidarlar tarafından buhrana sürüklenmesi küresel dünyamızda barış ve istikrarın bozulmasına neden olmaktadır. DAİŞ terörü bu buhranın bir sonucu olarak “Ey Müslümanlar! Bizi takip edin. Sizi asrı saadete götüreceğiz” diyerek ortaya çıkmıştır. Asrı Saadet umuduyla DAİŞ'in arkasına takılanlar İslam ümmetini asrı felakete sürüklemiştir. DAİŞ araçsallaştırılan dinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Araçsallaştırılan din ile İslam ümmetinin sürüklendiği bu kaotik durumdan mutlaka çıkılmalıdır. İslam ümmetinin sorunlarını çözerek bu kaotik durumdan çıkmaları dünya barışını olumlu yönde etkileyecektir.

Korkusuzca ve büyük bir cesaretle her türden soruyu kendimize sormayı bilmeliyiz ki soruların cevabı da bulunabilinsin. Örneğin birçok çevrenin ifade ettiği gibi Müslüman ülkelerdeki sorunun kaynağı İslam dini mi? İslam ülkelerini tümü neden kaotik sorunlarla boğuşuyor? Bunun kaynağı İslam değilse nedir, türünden soruları sormak cevaplar vermek zorundayız. İslam ülkeleri neden kaotik sorunlar yaşıyor? Sorunların kaynağı ne? Bazılarının İddia ettiği gibi, İslam din olarak sorunların kaynağı mıdır?

Allah'ın yeryüzüne gönderdiği ve elçisi vasıtasıyla insanlara tebliğ ettiği din, sorunların kaynağı olabilir mi? Bin beş yüz yıl önce vahşi Arap kabilelerinin sorunlarına çözüm getiren din, neden bugünün insanına sorun yaratsın? Önümüzde Medine sözleşmesi duruyor. Bu sözleşme yerli Medineliler ile göçmen sahabeler arasında yapılmış bir sözleşme değil, aynı zamanda başta Yahudiler olmak üzere diğer dini azınlıklar ile yapılan bir sözleşmedir de. Asrı saadetin kaynağını işte bu sözleşme oluşturuyor. Sözleşme karşılıklı güven ve itimada, sulhu esas alan ve hoşgörüye dayanan bir metindir.

Demek ki sorunların kaynağı İslam dini değil, muktedirlerin ve zorba iktidarların yarattığı dindir. İslam'ın ruhuna aykırı din kültüdür.

İslam alemi bugün iki sorunla birlikte boğuşuyor. Kendi aralarında ve komşu milletlerle yaşadıkları sorunlar.

Kendi aralarındaki sorunları hoşgörü ve karşılıklı anlayışla aşabilirler. Bunun için üstün ahlaki bir anlayışa ulaşmaları gerekiyor. Üstün Ahlaki anlayışı da İslam'ın özünde Kuran ve Hadislerde aramak

gerekiyor.

Komşu milletlerle sorunlarını Medine sözleşmesi baz alınarak karşılıklı çıkar ilişkileri çerçevesinde çözebilirler. Bunun için zorba iktidarların asırlar boyu oluşturdukları "fetih" anlayışı ve kültürünü terk etmeleri gerekiyor.

İslam dini bir saldırı durumunda savaşı red etmiyor. Bununla birlikte savaşı büyük bir fitne olarak değerlendiriyor. Fitne olarak değerlendirilen savaş hangi savaştır? Fetih gayesi ile komşu halkların toprağını işgal, malını talana dayalı savaş mı yoksa, komşu milletlerin İslam ülkesine yönelik saldırı savaşı mı? İster İslam ülkeleri tarafından yapılıyor olsun, isterse İslam dışı devletler tarafından dayatılan savaşların tümü fitne savaşlarıdır. Savaşı büyük bir fitne olarak değerlendiren İslam dini neden komşu milletlere savaş halinde olsun? Küresel barışın sağlanması için Müslümanlar "fetih" olgusunu yeniden değerlendirmek zorundadırlar.

Daha ilk satırlarda ifade etmeye çalıştığımız gibi İslam dini sorunlara değişik biçimlerde çözüm bulmaya kapalı değildir. Eğer böylesine bir katılık olsaydı mezhepler olmaz, oluşmazdı. Örneğin dünya ve bölge barışının korunması için İslam alimleri bir bütün olarak "fetih" olgusuna haram kılabilir. Bu durumda İslam alemi kadar dünya da rahat bir nefes alabilir.Sorunların çözümüne kaynaklık etmesi bakımından mezhepler olumlu rol oynamıştır. Ancak aynı zamanda mezhepler çatışmaların da kaynağını oluşturmuştur. Örneğin Halife Hz. Ali'den bu yana devam eden Sunni-Şii çelişki ve çatışması günümüze kadar devam etmektedir. Her ne hikmetse bu çelişki ve çatışma fitnesi Şam Valisi Muaviye tarafından ortaya konulmuş Emevi saltanatı boyunca derinleştirilerek günümüze kadar getirilmiştir.

İslam akaidi çerçevesinde bu her iki mezhebe bakıldığında büyük bir fark görülmemektedir. Ancak bu iki kesim asırlar boyu birbirinden yüzbinlerce can almıştır. O halde mezhepler arasındaki kavgaların nedeni de "iktidar olma hırsıdır" demekte beis yoktur. Her iki taraf da dini araçsallaştıran egemen güçlerin iktidar aracı haline gelmiştir. Hal böyle iken Müslümanlar, dini araçsallaştıran egemenlerin aracı olmaktan çıkarak bu fitneye karşı durabilirler. Araç olmaktan çıkmak, siyasal İslam'dan uzaklaşmakla olur. Egemenler örneğin Emevi saltanatı İslam'ı kendi iktidarları için yeniden düzenlerken buna karşı çıkan İmam-ı Azam Ebu Hanife'yi soruşturmuş ve işkencelerden geçirmiş, daha sonra da katletmiştir. Sunni mezhebin üç büyük imamı İmam-ı Şafi-i, İmam-ı Hambeli ve İmam-ı Maliki Abbasi hükümdarları tarafından büyük işkence ve zulümlere maruz bırakılmışlardır. Gerek Emeviler ve gerekse Abbasiler tarafından Ehli Beyt'ten olan onlarca imam ve alim işkence edilerek katledilmiştir.

Buna karşılık Sünni ve Şii mezhebine mensup olanlar küfre ve zorba saltanata karşı birlikte savaşmışlardır. Örneğin İmam-ı Azam Ebu Hanife Hz. Hüseyin'in torunlarından olan Zeyd'in başlattığı isyana ekonomik destek ve taraftar sunmuştur. İmam-ı Şafii ise Yemen'deki Şii isyanına bizzat katılarak destek vermiştir. Yine her iki mezhebin Alimleri birbirlerine hocalık ve talebelik yapmıştır.

Tarihsel hakikat bu iken bu her iki mezhep neden ve niçin birbirlerine düşman kesildi? Neden birbirlerinin kanını oluk oluk akıttı? Bütün bu sorunlar İslam-İktidar çelişkisinden kaynaklanmaktadır. İktidar ve İslam birbiriyle bağdaşmaz. İslam ümmeti artık bunu kabullenmek durumundadır. Peygamber efendimizin vefatından sonra Halife Ebubekir dışında tüm halifeler katledilmiştir. Neden? Bu katlin sorumlusu iktidarlaşan İslam, muktedir olan Müslüman Ululemr'dir. O halde dini iktidardan uzak tutmak, fitneden de uzak durma sonucunu doğuruyor dememememiz için hiçbir neden yok. İktidar ve saltanat mefkuresi maneviyat ve ahlak nüveleri barındırmaz. İnanç ve maneviyat karşıtlığı olarak zuhur eder. İman ve iktidar bir arada bulunmaz. Bir toplumda din ve maneviyat mı, yoksa iktidar ve saltanat mı hakim diye bir gözlem yaptığımızda, sonuçları açık ve anlaşılır bir şekilde karşımıza çıkacaktır. Zira her ikiside kendilerini pazarda, çarşıda, mahallede ve sokakta gösterirler. Eğer bir toplumda, öldürme, faiz, tefecilik, yolsuzluk, rüşvet, yoksulluk, hırsızlık, aldatma, fuhuş, uyuşturucu ve işsizlik gibi cürümler kol geziyor ve taraftar buluyorsa bilinmelidir ki, orda İman ve din zayıflamış, saltanat ve iktidar hakim hale gelmiştir. Eğer bir toplum Hz. Peygamberin Medine şehrinde ki gibi, dayanışma, paylaşma ve kardeşçe yaşıyorsa, her kes emeği ile çalışıp alın teri ile hakkını alıyorsa,

herkes güven ve huzur içerisinde ise, adı ne olursa olsun, bilinmelidir ki orda Allah'ın dini ve imanlı bir toplum mevcuttur.

Biz Müslümanlar gerçekten başka dinden olanlarla bir arada yaşayabilir miyiz? İslam'ın ana ölçüsü olan Kur'an, bir arada yaşam konusunda herhangi perspektife sahip midir?

İşte farklılığı kabul edin, kabullenin diyen Allah'ın ayeti:

"***Ey insanlar! Sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, ona karşı yüksek sorumluluk bilinci ile yaklaşanıdır. Allah herşeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır". (Hucurat 13).***

Kur'an'a iman eden bireyin dünya görüşünü ve değer ölçülerini üzerine inşa edebilecek nadide ayetlerden biride, bu mealen verdiğim ayettir.Şahıslar, cinsiyetler, kavimler, gruplar, ümmetler, milletler, siyasi, kültürel ve coğrafi olarak birbirlerinden ayrılır; bu farklardan kaynaklı farklı bir kimlik edinir. Bunu bir gurur ve üstünlük farkı olarak algılayabilir. Ayet bunların bir üstünlük aracı yapılamayacağını söyler.

Ayet farklı kimliklerin olduğunu, olabileceğini söylüyor. Üstünlüğün ve şerefin insanın, cins, etnik ve dini aidiyetinden olamayacağını söyler. İnsanın şeref ve değerini, kendi iradesi ile elde etmediği cins, ırk ve benzeri olgularla değil, tam tersine kendi irade ve çabası ile çalışarak elde ettiği evrensel değerlere bağlı olduğunu ayet vurguluyor.Bu ayet insanların birbirleri ile iletişimine vurgu yapar, insan oluşumunun ve tarihçesinin hakikatini anlatır. Çağrı bütün insanlık için olmakla birlikte, bu inşanın öncülüğünü de Kur'an'a ve Muhammed (s.a.v) inananların yapması gerektiğini salık verir. İnsanların kendi fıtri(doğal) yapıları ile buluşmaları için çalışanların Allah katında en iyi davranış sahibi olacağını söyler. Bu kısacık ayette erkek, kadın ve etnisitelerin bir övünme ve üstünlük meziyeti olmadığını anlatır. Cinsiyetin, farklı ulusal ve aşiretsel yapıların Allah'ın iradesi ile yaratıldığını bu yaratmanın, eksiklik ya da üstünlük olarak görülmesi yaratıcı tarafından kabul görmediğini, ayrı cins ve etnisite olmanın, sadece bir çeşitlilik olduğunu söyler.

Yaratıcıya dost ve sevgili olabilmenin tek şartının, bu yaratılışa göre yaşam inşa edenlerin ve bu manada sorumluluk alanlar olduğunu söyler. Bir başkasına cinsiyetinden, etnik kökeninden, dininden, mezhebinden dolayı yermenin ya da üstünlük taslamanın Allah'ın genel iradesine karşıtlık olacağını bildirir. Üstünlüğün ne maddi güçte, ne ibadetlerin fazlalığında, ne farklı bir etnisiteye sahib olmaktan kaynaklanmadığını ve herkesin bu manada eşit olduğunu belirtir.

İnanç özgürlüğü:

Bu konu ile ilgili de onlarca ayet mevcut.

"***De ki: 'Ey insanlar! Elbette size Rabbinizden gerçeğin ta kendisi olan Kur'an gelmiş bulunuyor. Artık kim doğru yolu seçerse kendi faydasına seçmiş olur; kimde doğru yoldan saparsa yine kendi zararına sapmış olur. Ben sizin vekiliniz değilim'. (Yunus 108)***

O halde Müslüman kimseye kendi dinini dayatamaz, kendi inancını dayatamaz. İnsanlara zorla inanç, din ve düşünce dayatanların, prensip olarak Kur'an'a karşı oldukları anlaşılmalıdır. İktidarlar din dayatır. Hz Musa'ya Firavun din dayattı, Hz İbrahim'e Nemrut din dayattı, Hz Muhammed ise Ebu Cehil ve Mekke zorbaları din dayatmışlardı. Ümmet yeniden nasıl yapılandırılmalı? Sorusu "zorba iktidarlara hayır" ile cevap verilmelidir. Temel ölçü Kur'an da belirlenmiş olan hakkaniyet, adalet, meşveret, ehliyet ve merhamet ölçüleri olmalıdır. Hakkaniyet, adalet, meşveret, ehliyet ve merhamet gibi evrensel prensipler etrafında bir araya gelebilirsek sorunlarımızı çözme fırsatı yakalamış oluruz. Bu ölçüler evrensel olduğu için, zalimlerin ve din satıcıların dışında herkesin kabul edeceği ölçülerdir.

Bizler Peygamberin, Mekke ve Medine'de kurmuş olduğu kendi demokratik özyönetimini, iktidarcı ve tahakkümcü devlet olguları ile karıştırmamalıyız.

Hz. Peygamber' in Medine'sinde yürürlükte olan sistem iktidar ve devlet idaresi değil, toplumun kendi kendisini demokratik olarak yönetme biçimidir. Medine Sözleşmesi'ne göre, her sosyal grubun dini, kabile kimliği ve kültürel değerleri sözleşmeye taraf tüm grupların ortak güvencesindedir. Her grup yaşamını kendi inancı, kabile gelenekleri ve kültürü temelinde kurma ve sürdürme özgürlüğüne sahiptir.

Bu sözleşmeyle dışarıdan gelen saldırılara karşı hep birlikte bir meşru savunma savaşı verilmesi yasalaştırılmış, sözleşme taraflarının birbirlerinin aleyhine üçüncü bir tarafla anlaşma içerisine girmelerini yasaklamıştır.Sözleşmenin haksız kazancı zarar ve gayri meşru ilan etmesi de, onun iktidar ve tekelcilik karşıtı olma özelliğini ortaya koymaktadır. Ayrıntılar artırılabilir, Medine Sözleşmesi, özü itibariyle bir demokratik siyaset belgesidir. Medine Sözleşmesi ve Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminin siyasal toplumsal sistemi iyice incelendiğinde görülecektir ki, İslam dininin hedefi devlet değil; eşitlik, kardeşlik, sevgi ve barışı esas alan demokrasi huzur ve adalettir.

Bu konu ile ilgili Peygamberlerin vazife ve hedefleri anlatılırken, esas görevin insanlar arasında adaleti tesis olduğu açıktır.Yüce Allah (c.c.) her insanı, özgür iradesiyle tercihini ortaya koyabileceği demokratik bir zeminde imtihan edeceğini, Maide suresinde bizlere anlatmıştır. "***Her biriniz için bir kanun ve bir yol tayin ettik. Allah dileseydi, hepinizi bir tek ümmet yapardı. Fakat sizi, her birinize verdiği şeylerde imtihan edecek. O halde durmayın, hayırlı işlerde yarışın*". İslam dini sosyal farklılıkları tanıyan, ama sömürü, tekelcilik ve sınıflaşmaların aşırısına karşı olan bir dindir. Kapitalizmin hakimiyet sahalarında zulüm ve sömürünün bu kadar pervasızca gelişmesi, onun dini ve ahlaki değerlerden yoksun olmasıyla ilgilidir. Hz. Peygamber bunu erkenden tespit ettiği içindir ki faiz, tefecilik ve gereksiz sermaye birikimini en büyük günahlardan saymıştır. Allah yolunda sarf edilmeyen her türlü maddi birikimin, mahşer gününde tasarrufçusunun boynunda ateş olacağını bizlere bildirmiştir.Medine sözleşmesinin tarafları sadece Müslümanlar değildir; Medine'de yaşayan tüm inanç gruplarıyla kabileler bu sözleşmeye taraftır. Bu da Ümmetin, kapsam olarak evrensel bir karakter taşıdığını göstermektedir. Sözleşmenin içeriğinde ise eşitlik, dayanışma, özerk yapılar ve ahde vefa gibi sosyal ve ahlaki özellikler öne çıkmaktadır.Ümmetin yeniden inşası, Ortadoğu'da bütün kesimlerin dahil olduğu bir toplumsal sözleşme ile sorunlarımızı çözme gayreti gerekmektedir. Bu konuda Kur'an ın temel prensipleri, hem inanç anlamında, hem etnisite ve cinsler anlamında oldukça açıktırlar. Peygamberin Medine sözleşmesi, sadece içerisinde Müslümanların değil, Yahudi, Müşrik ve diğer inançlarında içerisinde yer aldığı kapsamlı bir ümmet anlayışı ve uygulaması vardır. Bunu güncelleştirmek için Ortadoğu'da ve dünyada samimi ve dürüst kesimlerin, iktidarcı zalimlerden rahatsız olan, mazlumların, mağdurların ve ezilmişlerin güçlerini birleştirmeleri ve vahşi kapitalizme karşı birlikte hareket etmeleri gereklidir. Bu yeni bir ümmet anlayışı değil, bilakis Hz Peygamberin oluşturmuş olduğu ve daha sonrada peygamber ve İslam karşıtları olan kesimler tarafından dağıtılarak, yerine paralel din olarak ikame edilen bu sahtekarlığın dağıtılması ile hayat bulacaktır. Milyarlarca insan, savaş, açlık ve sömürü ile karşı karşıyadır. En fazla da İslam dinine mensup olanlar bu vahşete düçar olmaktadırlar. Ümmet bütün mazlumlardan, ezilmişlerden, mağdurlardan, açlardan, haksızlığa uğramış bütün cins ve sınıflardan, dürüst ve samimi dindarlardan oluşmalıdır. Prensipleri; herkes için hakkaniyet, adalet, meşveret, ehliyet ve merhamet olmalıdır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Devlet Öncesi Toplumda Aşiret Konfederasyonlarının Oynadığı Rol

Salih Adam

Devletin Toplum Dışılığı

İnsanlık tarihi devletçi uygarlıkla başlayan bir süreç değildir. Devletçi uygarlık uzun insanlık tarihi bağlamında düşünüldüğünde kısa bir sürece tekabül ettiği bir gerçektir. Ve bu hiyerarşik devletçi yapıyı topluma karşılık biçiminde konumlandırmak mümkündür. Başka bir ifadeyle devletli toplum öz ve biçim olarak toplum dışıdır. Devletçi yapıyı Sümerlerde gerçekleşen ilk biçimiyle (şehir devletleri) günümüz kapitalist modern tekçi, tekelci ulus-devletlerine kadarki tüm devletçi iktidarcı oluşumları bu biçimiyle tanımlamak hakikate daha yakındır.

Elbette devlet kendiliğinden ortaya çıkmamıştır. Ahlaki, politik, komünal toplumun yarattığı değerler üzerinde gelişmiş ve kurulmuştur. Devlet oluşumu bir zorunluluk değildir. Toplumun herhangi bir ihtiyacından dolayı çıkmamış. Demokratik komünal toplumun bu tür örgütlenmelere ihtiyacı da esasen yoktur. Bu açıdan devlet gibi her türlü çelişkileri bünyesinden barındıran, tekleşmeye açık, sömürü ve sınıfları doğuran, geliştiren ilişkiler olarak çatışmayı, savaşı meşrulaştıran özellikleriyle yine toplumun ahlaki ve politik düzeyini bozan en önemlisi de toplumun tüm birleştirici dinamiklerini dağıtan yönleriyle bir fazlalık olarak görmek elzemdir. Devletin ilk gelişim ve kuruluş aşamalarında bazı yararları gözükse de sürekliliği anti toplumcu bir karakter taşımıştır. İster köleci dönemdeki devlet tipi olsun ister feodal devlet olsun ister kapitalist çağdaki tüm versiyonları da dahil öz itibariyle bu bireysel özelliğini taşır. Biçimsel olarak kimi değişiklikler olsa da dönemlere göre bir tanımlama getirilmişse de değişmeyen şey devletin despotik ve sömürücü karakteridir. Bu nedenle devlet hiçbir zaman azami bir kâr yasasından ve tekelci olma özelliğinden vazgeçmemiştir. Bu özellikler devlet tipi örgütlenmelerin esas varoluş gerekçeleridir. Bunlarsız varlıklarını sürdürme kabiliyetleri yoktur. Dolayısıyla ***"zora dayalı kavramsal otorite devlet"***[1] beş bin yıllık sürekli hali toplum için bir ilerleme değil, bir ihtiyaç ve gereklilik değil, bir gerileme "uygarlığı" ve gereksiz bir ur olarak görmek, değerlendirmek ve aşmak demokratik toplum için gerekli hale gelmiştir. Toplumun gerçek özgürlüğü, çıkarı ve gelişmesi devletli toplumda değil, toplum devlet dışı kalmayı başardığı oranda sağlayabileceği tarih bize göstermiştir.

Devletçi uygarlık öncesi insanlık uzun zaman diliminde (paleolitik, mezolitik ve neolitik) klan, kabile ve aşiret tarzı toplum form biçimlerinde varlık kazandılar. Klan, kabile ve aşiret tüm gereksinimlerini eşit ve özgür temelde karşıladılar. Toplumsallığın en küçük birim olarak klandan kabileye, kabileden daha yüksek bir aşamayı ifade eden aşiret oluşumlara doğal yollarla geçiş göstermiştir. Toplumsallığın bu doğal gelişimi evrensel bir karakter taşır. Kimi yerlerde farklı gelişme göstermiş olsa da zamansal olarak olarak da ayrılıklar olsa da toplumun bu doğal yollarla gelişmesinin özünü değiştirmiyor. Doğal yollarla gelişen her şey toplumla uyumludur. Topluma aykırılık arz eden şey hem içten hem dıştan dayatılan aykırı hususlardır.

Toplumu Doğru Tanımlama

Devlet öncesi toplumu kimi toplum bilimcileri ilkel komünal toplum olarak tarif etmiştir. 17. Yüzyılın modern ruhun temsilcilerinden Thomas Hobbes gibileri ise devlet öncesi bu toplumu barbarlıkla izah etmiş ve herkesin herkesle savaşı olarak ilan etmekten geri kalmamıştır. Aynı paralelde toplum,

---

1 **Abdullah Öcalan; Demokratik Uygarlık Manifestosu, Cilt 4**

tarih ve devlet hakkında düşünce ileri süren Hegel, ilerlemeci devlet perspektifinde şunları söyler: ***"Bu nedenle doğal durum, daha çok haksızlık, şiddet dinginlenmemiş doğal içgüdü, insanlık dışı eylemler ve duygulanımlar durumudur."*** devamla, ***"… ilerleme göstermeden önce halklar uzun bir süre devletsiz yaşamış olabilirler. Yukarıda söylediklerimizden de anlaşılabileceği gibi bu türden bir tarih öncesi bizi hiç mi hiç ilgilendirmiyor."***[2] diyebilmiştir. Hegel, hakikat bütündür sözüyle ünlü olsa da her zaman olduğu gibi bu konuda da hakikat kendi eliyle diyalektiğin kucağında uyutmuştur. Son tahlilde ise Abdullah Öcalan, hiyerarşik devlet öncesi toplumu yeni sosyal bilim perspektifinde doğal, ahlaki, politik ve de komünal olarak izaha kavuşturmuştur. ***"Esas almamız gereken tarih, hiyerarşik ve sınıflı toplumsal gelişmede zıt kutbu yaşayanların tarihidir. Tüm resmi, siyasi tarihler bu tarihin varlığından ya hiç bahsetmezler ya da bir anarşi grubu hikmeti olmayan kalabalıklar, amaçları için her istismara layık sürüler olarak görülür. Kuru, soyut idealist olduğu kadar zalimce duygusal bir anlayıştır bu tarih. Tarihimiz doğal toplumdan başlayıp hiyerarşiye ve siyasal iktidara karşı duran etnisite, sınıf, cinsiyet mahkûmlarının her türlü düşünce ve eylemlerine dayanarak anlam bulabilir."***[3]

Klan, kabile ve aşiretlerin elbette kendilerine göre sorunları vardır. Birçok zorluk yaşamıştır ancak yaşadığı sorunları da aşmayı başarmıştır. Zorluklarla mücadelede geliştirdiği ve bulduğu yöntemlerle üstesinden gelmiştir. Klan, kabile ve aşiretin kendilerine has sorumlulukları, Hobbes'un dile getirdiği gibi değildir. Birbirini yok etme ve ortadan kaldırma gibi sürekli amaçlı bir savaş ve çatışma devrede değildir. ***"Köyler arası ilişkilerde sürtüşmeler sonucunda kavgalar çıkabilir. Gene de iş sistemli, örgütlü kavgalara (savaşlar) varmaz. Öldürmeye, yenmeye, boyun eğdirmeye, egemenlik kurmaya yönelik savaşlar ise hiç bilinmez…"***[4]Aşiretin tüm boyutlarıyla netlik kazandığı neolitik dönemde dahil toplumdaki çatışma ve savaş hali sürekli değildir. Çatışma ve savaştan ziyade bir arada yaşama ve barış hali egemendir. Hiçbir toplum biçimi ve toplumsal siyasal düzen sıfır problemli değildir. Sıfır sorunlu bir toplum ve politik düzen diyalektiğe terstir. Hiç kuşkusuz burada sorunların neliği ve niteliği önemlidir. Çıkarlar, amaçlar ve çelişkiler toplumsallın iç bütünlüğüdür. Amaçları belirleme ve çelişkileri çözme yaklaşımları toplumun güvenliği, savunması ve geleceği odak alındığında yararlı sonuçlar doğacaktır. Nihayetinde devlet öncesi tüm toplum süreçlerinde kabilelerin ve aşiretlerin fazla yıkıcı bir faaliyeti olmamıştır.

Devlet öncesi tüm toplum süreçlerinde kabilelerin ve aşiretlerin fazla yıkıcı bir faaliyeti olmamıştır

Toplumsal sorunlar çok derinlikli değildir. Sınıflaşmalar, toplumsal iş bölümleri antagonist karakterde olmayıp ancak gelişme halinde olduğu belirtebilinir. Toplum çok boyutlu sınıf ve bireysel, ailesel çıkarlara göre parçalanıp dağılmamış olduğunu da öne sürmek mümkündür. Neolitik dönem itibarıyla toplumu oluşturan aşiretler henüz böyle bir ayrışma zihniyetine yabancıdır. Doğal iş bölümünden kaynaklı kimi ayrımlar ve değişiklikler kültür olarak gelişmiş olduğu bilinen bir husustur. İş bölümünden kaynaklı en belirgin farklılık erkek ve kadın arasında baş göstermiştir. Çelişki iki cins arasında erkek lehine olmuştur. Bunu devlet öncesi erkek egemen bir yaklaşım olarak toplumsal bünyeye girdiğini belirtmek mümkündür. ***"Daha sınıflı devletli topluma geçiş olmadan kadın üzerinde sert bir erkek egemen (ataerkil) hiyerarşinin kurumsallaştığını görüyoruz."***[5] Ataerkil hiyerarşinin kadın cinsi ve toplumsallığı üzerinde gelişme göstermesi elbette toplumun aleyhine olan bir durumdur. Toplumu derinden etkilemişe benziyor. Bu ayrışma uzun toplumsal gelişmenin tüm süreçlerine sirayet etmemiş, daha fazla neolitiğin belli bir aşamasında belirginlik kazandığı büyük ihtimallidir. Avcı ve toplayıcı toplumsal iş bölümlerinde herhangi bir cinsin egemenliği yoktur. Avcılıktan kaynaklı erkeğin

2 **Hegel; Tarihte Akıl**

3 **Abdullah Öcalan; Bir Halkı Savunmak**

4 **Aladdin Şenel; İnsanlık Tarihi**

5 **Abdullah Öcalan; Demokratik Uygarlık Manifestosu,Cilt 4**

bazı hileleri, kurnazlıkları, akıl yürütme kabiliyetleri (avlama, yakalam, tuzağa düşürme ve elde etme) gibi gelişmiş olabilir. Bu da erkek cinsine bir avantaj sağladığı kuvvetle muhtemeldir.

Toplumsal İnşa

Toplumsal süreçler ve toplumsal inşalar elbette hiçbir dönemde basit olmamıştır. En kolay gibi gözükenler bile kendi içinde birçok zorluğu ve yoğunluğu vardır. Aşiretlerin toplumda yeri ve oynadığı rolü de öyledir. Birçok çelişki ve çatışmayı bünyesinde taşır. Bazı aşiretler daha devletli bir aşamaya geçmeden kadın üzerinde ve kadın emeği üzerinde egemenlik kurdular. İç ve dıştan kaynaklı sınıflaşmayı yaşadılar. Buna neolitiği derinliğine ve genişliğine yaşanan Kürt orijinli Guttilerden görebiliriz. ***"Kürtlerin tarih boyunca iç ve dıştan kaynaklı sınıflaşma eğilimleriyle yoğunca tanıştıkları rahatlıkla belirtilebilinir. Neolitiği derinliğine ve devrimci tarzda yaşayan Kürt orjinler, Sümer sınıflı toplumlarından biri giderek iç boyutlu olmaya taşınmaktadır. Örneğin Guti Hanedanlığı (MÖ 2150-2050) Sümer toplumunda sınıflaşmayı yaşayan Kürt orijinli bir kabileler federasyonuna dayanmaktadır."***[6]

Devlet öncesi toplumsal örgütlenmenin en üst aşaması federe ve konfederasyonlardır. Burada bir ayrım koyarak şöyle izah edebiliriz: Aşiret içerisinde bazı aileler, daha fazla ön plana çıkarak güçlendiler. Kabilelerden oluşan aşiretlerin tümü aynı çizgide gelişme sağladığı söylenemez. Ayrıcalıklı konumu elde eden bu ailelere rağmen yinede aşiretler ahlaki ve politik yaşamayı bildiler. Özünde komünaldir. Aşiretin toplumsal formda kaldığı sürece yaşadığı sorunlar hiçbir zaman devletin yarattığı yıkıcı ve uzlaşmaz meseleler değildir. Aşiretlerin birleşim ve iç mantığından kaynaklı olarak her zaman demokratik yönü ağır basmaktadır.

Tarihsel olarak aşiretler ağır da olsa bir gelişme ve değişmeyi yaşamış. Dışarıdan ve içeriden zoraki dayatmalar olmazsa aşiretler kendiliğinden devletleri doğurmayabilir. Uzun süreler boyunca varoluş biçimiyle sürebilir. Özellikle dış tehditler ve saldırılar aşiretin doğal gelişim evrimini hızlandırmış olduğundan kuşku yoktur. Başka bir boyutta aşiretlerin yoğun olarak Mezopotamya, Eski Yunan, Avrupa ve Asya kıtalarında görüldüğü gibi sürekli merkezi uygarlık bölgelerine saldırı düzenlediklerini ve büyük göçler yaşadıklarını da unutmamak gerekir.

Neolitiğin artık ürünleri üzerinde gelişen sınıflı devletçi yapı doğal ve komünal toplumu bozmuştur. Toplumsal süreci tehdit etmiştir. Sümer şehir devletlerin ortaya çıkmasından günümüze kadar devletli toplum ve komünal, demokratik toplum arasında bir çelişki ve çatışma devam etmiştir. Komünal demokratik toplum bileşenleri etnisite, kabile ve aşiretin değerleri ve üretim biçimi sınıfları ve dolayısıyla hiyerarşik devletçi, iktidarcı oluşumlara kapalıdır. Bunları doğuracak ne zihniyet nede üretim araç-gereçleri buna müsaittir. Demokratik komünal eşitlikçi toplumun ahlaki yargıları ise kökten bu ayrımcı, çıkarcı ve özel mülkiyet birikimine müsaade etmemektedir. Dış tehdit ve saldırılar ki tümü sınıflı devletçi yapıdan ileri geliyor. Devletçi uygarlığın saldırıları sürekli demokratik komünal toplumun yaşam alanlarını baskı altına almaya yöneliktir. Tarihte ilk olarak sınıflı devletçi uygarlıkla, demokratik komünal toplum bileşenleri arasındaki çatışmalar ve savaşlar böyle başlar. Devletçi yapı doğal topluma yöneldikçe ve tehdit ettikçe kabileler, aşiretler ve etnisiteler karşı koymuş, demokratik toplumsal değerlerini öz savunma biçimiyle savunmuştur. Sınıflı devletçi güce karşı kabileler birleşerek aşiretleri, aşiretler bir araya gelerek konfederasyonlara gitmiş ve konfederasyon güçlerini meydana getirmiştir.

Doğal toplumun en temel unsurlarından biri olan aşiretlerin oluşturdukları konfederasyonların tümü dış tehditten, devletin saldırılarından kaynaklı değil, dış saldırılar önemli bir etken olsa da esasen doğal toplum üyelerinin kendini yönetme biçimidir. Her iki durumda da temel olan toplumun korunması, güvenliğini sağlaması, geliştirilmesi ve yönetilmesidir. Önemli olan toplumun bu tarz bir örgütlenme geliştirme yeteneğidir. Devlet olmadan da toplumlar farklı biçimlerde kendini yönetme seçeneğine sahip olduğunu bilmesidir. Devlet dışı bir yaşam tarihsel olarak sürekli olagelmiştir. Demokratik yaşam, komünal birlikler insanlık tarihinin esasıdır. Devlet gibi hiyerarşik yapılar sonradan ihtiyaç dışı gelişmiş ve varlık kazanmıştır. Demokratik komünal birimleri

6 **Abdullah Öcalan; Demokratik Uygarlık Manifestosu, Cilt 5**

her yerde ve her zaman kendini korumayı, iyi güzel ve doğru olanı yapmayı, geliştirmesini bilmiştir. Devletçi yapılar içinde de bu ahlaki ve kültürünü çeşitli düzeylerde yaşamıştır. Kurulu düzenler dışında ise daha özgür olarak yüzyıllarca yaşamış olduklarına dair bolca kanıtlarına rastlıyoruz.

Aşiretlerin Örgütlenmesi Olarak Konfederasyonlar

Tarihte aşiret konfederasyonları, doğal toplumun gelişim evrelerine dek değişmemektedir. Dönemin koşulları uygunluk arz etmektedir. ***"Bir konfederasyon, hiç değil belli durumlarda, akraba aşiretleri birleştirir. Bu yalın örgütlenme, kendini doğuran toplumsal koşullara tamamen uygun düşer..."***[7] Dikkat edilirse aşiret konfederasyonlarının tümü hem dönemin koşullarına uygun düşmekte hem de toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Konfederasyonlar ne toplum üstü ne de toplum dışından empoze edilen bir örgütlenme modelidir. Komünal toplum bileşenlerinin onayı ve istemi doğrultusunda örgütlenmiş demokratik ve ahlaki bir yapıdır. Aşiret konfederasyonlarının bir yönü belki de en önemli boyutu yukarıda da vurgulandığı gibi güvenliğini sağlama ve kendini koruma iken diğer taraftan ise en azından birincisi kadar önem arz eden kendini yürütme modeli oluşturmalarıdır.

Akraba aşiret ve etnisiteler, komşu aşiret ve diğer toplum üyeleri çıkabilecek zorlukların üstesinden gelebilecek ve en önemliside olası risk ve çıkabilecek sorunların önüne geçebilme adına ve yine olası tahripkâr durumları konfederasyonun içinde barışçıl tarzda çözümünü kolaylaştırmıştır. Oluşumun bu yönü dikkate değerken diğer yönde ortak iş yapma ve ortak politika üretme kapasitesinin fazla ve yararlı olması bakımından önemlidir.

Toplumsal sorunlar ne olursa olsun, yapılacak işler nelerse, oluşması ve yürütülmesi gereken politika ne ise bunları konfederasyon içinde (ilgili kurullarda) tartışıp belirleme yeri ve mekanizmasıdır. Demokratik tarzda bir araya gelen konfederasyon aşiretlerin tarihte oynadığı yararlı rol bakımından önemlidir. Toplumsal fayda, toplumun kendini özgürce geliştirme ortamını ve ferasetini geliştirmiştir.

Aşiret konfederasyonların ayırt edici özelliklerinden bir tanesi de her aşiretin kendi içinde özerk olmasıyla dikkat çekicidir. Her aşiret aynı zamanda kendi dil, inanç ve geleneklerine de bağlıdır. Bunları yaşar ve geleneklerini yerine getirmekte de geri durmazlar. Özerk olma, yaşama durumları, konfederasyon üyeleri önünde engel değildir. Aşiret konfederasyonları tümü aynı dönemde meydana gelmedi. Bazıları daha sınıflı devletçi sistemleri oluştuktan sonra aynı devlet sınırları içerisinde oluştu. Günümüzde kapitalist uygarlık merkezi konumunda olan Avrupa hariç (Ki, burada özellikle kabile ve aşiretlerin daha önceki hem kurdukları konfederasyonların hem de diğer türlü varlıkları mevcut devlet sınırları içerisinde eritildi.) dünyanın hâlâ birçok bölgesinde kabile, aşiret ve etnisiteler varlıklarını şu veya bu düzeyde sürdürmektedir.

Aşiret konfederasyonların ayırt edici özelliklerinden bir tanesi de her aşiretin kendi içinde özerk olmasıyla dikkat çekicidir

Demokratik komünal toplumsal ilişkileri sürdürmeye yatkındır. Aşiretler ve diğer komünal, doğal toplum üyeleri genel toplumun özünü teşkil etmektedir. Devletin tüm baskı, şiddet, asimilasyon ve yok etme girişimlerine rağmen bu toplumu dağıtamamakta, komünal demokratik toplumun zihniyeti, alışkanlıkları, ahlaki ret ve kabul ölçüleri çok köklüdür. Aşiret çok köklü tarihsel ve toplumsal yapıdan (geçmişten) geldikleri için kolay erimemekte ve otorite altına girmemektedir. Bu yönüyle aşiretler ve diğer devlet dışı halk kesimleri demokrasiye, ortak yaşam sistemlere açıktır. Bu anlamıyla demokratik uygarlığın objektif ve subjektif temel bileşenleri olmaktadır. Aşiretler, kabileler, etnisiteler tarihsel bağlamda, konum itibariyle demokratik çizginin sahipleridir. Yukarıda da vurgulandığı üzere tarihte bazı aşiret konfederasyonları birçok nedenden dolayı devletleşmeye gitmiştir. Özellikle aşiretin ileri gelen hanedan aileleri buna ön ayak olmuştur. Hanedan aileler otorite olma özelliğiyle ve birçok

7 **F. Engels; Ailenin Özel Mülkiyeti ve Devletin Kökeni**

ayrıcalıklarıyla devlet tipi örgütlenmelere açıktır. Tarihsel aşiret konfederasyonları politika geliştirme noktasında ve yönetme organlarını geliştirmekle tam bir demokratik anlayış ve ruhu içinde genel toplumla uyumluluk arz etmiştir. Tarihte en eski kabile ve aşiret konfederasyonlar; özelde Mezopotamya'da genelde

Ortadoğu'da, daha sonraları Yunan, Roma, Avrupa'nın diğer birçok halkı, Amerikan kıtasında ve dünyanın diğer coğrafyalarında gelişme göstermiştir. Gutiler federasyon biçiminde örgütlenmiş. Dönemin Ortadoğu köleci devleti olan Asurlara karşı ise Med organizasyonu birçok etnik halkın ve aşiretin katılımıyla olmuş. Med konfederal gücü ve bileşenlerin Asur gibi tarihin en güçlü köleci despotik imparatorluğuna son verilmiştir. Daha uzak bölgelerde İrokua aşiret konfederasyonu, Yunan aşiretleri, Roma oluşumu ve gelişimi sürecinde halk örgütlenmeleri, Keltlerde ve Cermenlerde ailelerin, kabilelerin ve aşiretlerin meydana getirdikleri demokratik konfederal yapılar bilinen örneklerdir. İnsan toplum yaşamında devlet öncesi ve devletlerin ortaya çıkışından sonra oluşan aşiret konfederasyonları önemli düzeyde işler başarmış. Her bir konfederasyon kendi yönetim sisteminde demokratik kurumlarını geliştirerek örgütlenmelerini derinleştirmiş. Konfederasyonlarda yer alan aşiretler yılın belirli günlerinde bir araya gelirler. Oluşturdukları meclisler, konseylere, komünlere temsilciler gönderebilmektedirler. Demokratik toplum en iyi yöneticilerini (deneyimli, tecrübeli, iş bileni, cesur olanı) seçerek bu meclislere gönderebildikleri gibi olumsuzlukları olduğunda da üyelerini geri çekebilmektedirler. Konfederasyonu meydana getiren aşiretler ve diğer toplum kesimleri konfederal gücüne savaşçı veriyor veya gerekli durumlarda kendileri bizzat katılabiliyor.

Savaş ve barış dönemlerinde konfedere meclisi karar verip sözcüye ya da konfedere başkanına (şef) tam yetkili kılabiliyor. Savaş ve barış gibi hayati konularda konfedere güçlerinden herhangi birisi tek başına karar veremiyor. Tek başına ne savaş başlatabilir nede konfederasyon adına barışı sağlayabilir. Savaş ve barışla ilgili her politika mecliste ele alınıp tartışıldıktan sonra temsilciyi tam yetkiyle donatırlar. Konfederal meclisleri, komün, konsey ve diğer kurumları sadece dışa dönük kararlarda karar alma ve uygulamayla sınırlı değil, dış konularda olduğu gibi iç meselelerle ilgili de önemli demokratik tartışmalar yürütme yanında önemli kararlar alabiliyor.

Mal-mülk paylaşımları, idari ve hukuki işler gibi, kavga ve insan öldürme gibi suçlarla ilgili cezai müeyyide gerektiren durumlarda yaptırımlar devreye girebiliyor. Af ve cezalar toplumun genel ahlaki kültürü dikkate alarak uygulamakta.Konfederasyon her bir organı işlevi ve baktığı konular farklı olabilmektedir.

Hem teorik olarak hem de pratik olarak insanlar sınıflar olmadan da, devletler olmadan da kendi yaşamlarını örgütleyebilir, yönetim sistemlerini inşa edebilir

---

Konfederasyonlarda sadece tek bir kurumdan oluşmuyor. Kimi konfederal sistemlerde yönetim ve idari organları daha yaygındır. Bazılarında ise daha kısıtlıdır. Gerek yaygınlık kazanan konfederasyonlarda olsun gerekse yönetim, hukuki, idari bakımından kurumların daha kısıtlı olan konfederasyonlarda demokratik öz ve anlayış sekteye uğramakta. Her iki biçimde de demokratik işleyiş ve zihniyet esas alınmaktadır. Demokratik toplumun oluşturduğu bu ilk insan örgütleme kadınlar neredeyse eşit düzeyde katılım sağlamakta ve erkek cinsiyle eşit düzeyde hak ve hukuka sahip olduğu belirtilmektedir. F. Engels, Keltlorde ve Cermenlerde Gens başlığı altında şöyle söylemektedir: "Kadınlar, halk meclisinde oy hakkına sahiptirler… Kadınlar birçok nedenlerle, ayrılma sırasında haklarında hiçbir şey yitirmeksizin boşanmayı isteyebilirlerdi." demektedir.En eski demokratik halk örgütlenmelerinde cins yaş farkına bakılmaksızın katılımcılığı esas almış ve bunu özgür yaşamın temel ilkesi olarak kavramış, sadece kavramakla yetinmemiş yaşama ve pratiğe geçirmiş olmaktadır. Özgür irade ve gönüllü katılım ise ahlaki bir tutum olarak ortaya çıkmaktadır. Konfederasyonlara içerilmiş bu demokratik, ahlaki tutum ve ilkeler hiç kuşkusuz doğal toplumun eşitlikçi-özgürlükçü yaşam anlayışı ve pratiğinden ileri gelmektedir. Doğayla

uyumlu kendi içinde komünaliteyi esas almaları belirleyicidir. Sömürü, talan ve savaştan uzak olmaları, onları ahlaki kılmaktadır. Devlet dışı toplumlarda ister aşiretlerde ister şehirlerde birikmiş emekçi kesimlerde olsun bu ahlaki ve demokratik özellikler oranında korumaktadır.

Yetersiz de olsa tüm sağduyulu bilimsel çalışmalarda toplumun ilk yaşam biçimi komünal ve eşitlikçi olduğunu bildirmektedir. İnsanlaşmanın ve toplumsallaşmanın temellerinde böyle atıldığı da ileri sürülmektedir. Sonuç olarak insan toplumu devletle tanışmaları toplumda beş bin yılı geçmemektedir. Ama devletsiz toplum yaşamı on binlerce hatta yüz binlerce yılla ifade edilmektedir. Demek olur ki hem teorik olarak hem de pratik olarak insanlar sınıflar olmadan da, devletler olmadan da kendi yaşamlarını örgütleyebilir, yönetim sistemlerini inşa edebilir. Bu çerçevede devletçi uygarlık (eski ve yeni) bir ilerleme değil, toplumsallık açısından bir gerileme olduğu tüm yönleriyle ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Dolayısıyla günümüz küresel, kapitalist kuşatma tüm dünyada insan hayatını tehdit etmektedir. Dünyamızı ve gezegeni zehirli gazlarla, artıklarla yaşanamaz hale getirmiş durumdadır. Kâr, çıkar ve sermaye gibi. Kapitalist sermaye kâr ve rant için demokrasiyi hiçbir zaman akıllarından bile geçirmiyorlar. İnsana, doğaya saygı kalmadığı gibi. İnsan özgürlüğü de hiçe sayılmaktadır. Bu anlamıyla denilebilir ki kapitalizmin son iki yüzyılda yarattığı yıkım ve tahribatı, tüm insanlık tarihi boyunca bu düzeyde olmamıştır. Kapitalist modernitenin küresel yayılmacı, tekelci karakterine karşı tüm dünyada tepki topladığı da bir gerçektir. Birçok kapitalist devlet ve bazı tekelci şirketlerin çıkarı uğruna çatışmalar, savaşlar çıkartılıp yürütülmektedir. Kapitalist kriz bünyesel olarak bütün dünya insanına ağır faturalar ödetmektedir. Kapitalist devletçi ve iktidarcı sisteme karşı demokratik tepkiler, çıkışlar ve örgütlenmeler de gelişme içindedir. Kapitalist küreselciliğe karşı demokratik uygarlığın ve küreselciliğini yerelde örgütlemek ve karşılık vermek, bölgesel çapta demokratik birlikler kurmak ve küreselde karşı koymak günümüzün en acil sorunu olmaktadır. Yerel, bölgesel ve küresel boyutlarda çeşitli etnisiteler, kültür ve kimlikler, halk toplulukları, sivil toplum kuruluşları, işçiler-emekçiler ve köylüler, devlet dışı kalmış bazı mezhep ve inanç sistemleri, sömürge ülkeler ve demokratik partiler nasıl ki demokratik güçler sayılıyorsa aşiretleri de bu düzeyde ele almak, değerlendirmek ve demokrasinin önemli bir parçası olarak görmekte yarar var. Bunu yaparken de elbette günümüzün aşiretini olduğu gibi kabul etmek doğru olmaz. Çünkü aşiretlerin de kendi açmazları vardır. Çelişkileri yoğundur. Kendi içindeki sınıflaşmaları derinleşmiştir. Kadın üzerinde tarihsel olarak olumsuz bir gelenek kurulmuştur. Ahlaki, politik ve ideolojik olarak daralmış, kendi tarihsel-toplumsal demokratik özüne büyük oranda yabancılaşmış ve bu özü çeşitli boyutlarda kaybetmiştir. Bu açıdan denilebilir ki aşiret birçok yerde düzen içileşerek devletin yedeği konumuna düşmüştür. Kendini sürdürmede zorlanmaktadır. Bu anlamıyla krizli bir yapıyı sergilediğine de kuşku yoktur. Konum itibariyle bu durumda olan aşiretler iktidarcı-devletçi zihniyetin sürekli istismar konusudur. Her türlü iş birlikçiliğe yatan aşiretin üst kesimi toplum üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Dinci, milliyetçi, cinsiyetçi, işbirlikçi ve iktidarcı olabilmektedir. Aşiretin bu kesimini teşhir etmek ve aşireti devletin yedeği konumundan çıkararak ahlaki-politik ve demokratik ulus zihniyeti yönünden değiştirip dönüştürmek gerekir. Bu değişimi ve dönüşümü olmazsa olmaz kabilinde görmek gerekir.

Konumuz boyunca aşiretin tarihte (olumsuzluklara rağmen) daha fazla demokratik bir rol nasıl oynadığını, nasıl bir rol ve ferasete sahip olduğu serimlendi. Toplumsallığın en köklü bileşenlerinden biri olan aşiretleri küçük görmek, anti demokratik ve gerici görmek unutmayalım ki kapitalist ilerlemeci pozitivist bir yanılsamadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Burası Kimin Ülkesi? Egemenlik ve Özerkliğin Sınırları

H.Neşe Özgen*

Sınır ve ülke üzerine kendi tartışmalarımızı kurma ve yeni bir egemenlik adaleti geliştirmek umuduyla

Sınır: Vatanın ve egemenliğin coğrafi işareti, modern zamanın habis uru, imparatorlukların korkulu ve heyecanlı rüyası; üzerine araştırmalar, düşünceler ve analizlerle kimi zaman övünerek kimi zaman lanetle andığımız, kimi zaman ötekini araçsallaştırmaya yarayan son 20 yılın önde gelen konularından birisi. Sınır araştırmalarının yörüngesi bir yandan Sosyal Bilimlerden Güvenlik Çalışmalarına evrilirken diğer yandan Eleştirel Sınır Çalışmaları alanı da hızla gelişiyor. Bu ikilik şöyle cereyan ediyor:

Sınırı bir aracı, devletin egemenlik alanının görünür-görünmez sağlamlaştırıcısı olarak ele alan ve böylece giderek sınırı devlet egemenliğinin zorunlu sonucu ve pekiştireci olarak gören order and other (düzenleme ve ötekileştirme) teması (yeniden) hızla gelişiyor, sınır katılaşıyor. Bu fikir, özünde modern zamanın devlet fikrinin devamı olarak örneğin günümüzde mülteci politikalarında "güvenlikçilik" anlayışının da katı zeminini oluşturuyor. Bu güvenlikçi anlayış çoğunlukla modernist bir devlet meşruiyetinden hareketle, devleti tek politik aktör olarak görüyor ve analizlerini de devlet odaklı yapan Hegelci bir diyalektikle ilerletiyor: Buna göre devletle vatandaşın karşılaşmalarında devletler güçlü aktörler iken, ne kadar zayıf görünse de vatandaşlar diğer aktördür. Bir devletin egemenliği kuvvet bileşenlerine ve bu bileşenlere yol açan siyasi ve ekonomik biçimlere bağlı olarak doğrusal bir biçimde ortaya çıkmakta, dolayısıyla ekonomik ve siyasi iktidar aynı oranda meşrulaşmaktadır. Tıpkı son zamanların "mültecilik" tartışmaları gibi: Mülteciler çıktıkları devletin hala aktörleri olarak muamele görür ve devletsiz veya devletlerini reddetmiş de olsalar (Kürt, Hazara, Filistinli), kimlik kağıtlarında yazılı devletin vatandaşları olarak değerlendirilirler. Bu bakış sadece sığınmacıyı, göçmeni indirgemek ve damgalamakla kalmaz, aynı zamanda hem çıkış devletinin hem de varış devletinin sınırlar aracılığıyla meşruluğunu da pekiştirir. Diğer bir deyişle mülteciliğin statüsüne yönelik tartışmalar devletlerin kendi aralarında birbirleriyle konuşması üzerine kurulur ve böylece devlet egemenliğinin de en önemli pekiştireci haline gelirler.

Oysa sınır bölgeleri aynı zamanda geçişlidir, karşılaşma alanlarıdır. Ernst Bloch'un dediği gibi: sınırlar bölgelerdir, izler'dir (traces)[1]. Keza Walter Benjamin'in Arcades'i (Pasajlar)[2] de mekânda geçişliliklerin ve karşılaşmaların, kendiliğinden bile olsa sıçratıcı olacağından söz eder. Dolayısıyla sınırın eleştirel çalışmaları ikinci bakış olarak burada devreye girer: Sınırların insan toplumunun kalıcı demirbaşları olmaktan çok, belirli koşullara bağlı, toplumsal yaşamın geçici özellikleri olduğuna ve statülerinin de değişmez bir şekilde kaya gibi olmaktan ziyade değişen tarihsel koşullara bağlı olduğunu ısrarla belirten Migdal'ı[3] izlemekle kalmaz. Ötesinde Agamben, Walker ve Galli'nin eleştirel sınır teorilerini izleyerek, analitik dikkati hem egemen devletlerin hem de egemen devletler sisteminin yaratılmasında sınırların

1 Bloch, Ernst. 2006. Trace. Nassar. Stanford. Sanford University Press. Kaldı ki, Ernst Bloch, örneğin traces'in (Trakya) köklerinin 20. yüzyılın başlarında Avrupa Lebenswelt'inde bulunacak olan izler, ayak izleri ve hatta ipuçları anlamına gelebileceğini de söylüyor.

2 Benjamin, Walter. The Arcades Project. 2002. Translated by Howard Eiland and Kevin McLaughin. Belknap Press. bkz: Passagen-Werk as a labyrinthine.

3 Migdal, J. S. 2004. Boundaries and Belonging. Cambridge Uni. Press.

rolüne daha çok odaklanır[4]. Bu yazıda sınırın eleştirel çalışmalarından hareketle vatan, bölge, uçlar, sınırlar ve düğümler kavramlarının arkaik dönemlerden bu yana etimolojik kökenlerini ele alacağım. Ardından 1951 Cenevre Antlaşması'nın[5] 1648'de imzalanan Westphalia sözleşmesi'nden ve 1685'te karara bağlanmış olan Calvin's Case Mahkemesinden[6] nasıl etkilenmiş olduğuna değinerek; bunların sonucunda 1978'de Avustralya'nın yerli halkı olan Aborijinlerin yeryüzü varlıklarını savunmak amacıyla açtıkları ünlü mahkemeye ve onların bu mahkeme aracılığıyla modern devlete yeniden nasıl zorla eklemlendiklerine değineceğim. Böylece son zamanlarda hepimizin zihnini oldukça yoran bir başka tartışmaya "devletsiz egemenlik alanları" tartışmasına da katkı sağlamayı umuyorum.

Adlandırılmış Yeryüzünden Sınırlaştırılmış Topraklara

Önce mevcut teorinin bir tartışmasını yapmalıyım, harita, zaman, tarih ve vatan üzerine konuşmalıyım. Sonra biraz egemenlik üzerine söz söyleyeceğim. Dolayısıyla sınır üzerine mağdur ve muktedir olduğumuz iki zamanı birleştirip "uzam ve yer meselesinin metaforik simgelerinin dayanılmaz cazibesine neden kapıldığımız" üzerine konuşabilelim ki bizi buradan çekip çıkaracak olan kozmografyaya gelebilelim.Orta Doğu ve Doğu Avrupa coğrafyası yüzyıllardır sınırlaştırılmış, savaşlarla hırpalanmış ve bölgelerin yer isimleri, coğrafya adları değiştirilmiştir. Deyim yerindeyse bölge, matbu haritaların basımından hemen sonra, coğrafi işaretlerini terketmek zorunda kalarak, savaşların işaretleriyle defalarca farklı tanımlanmaya başlamıştır. Kimlikler, aidiyetler, sosyal dokular ve düşünceler, adetler, normlar ve isimler birer savaş aracı haline getirilmiş; devletlerin zoruyla kozmografyasını yitirmiş, eninde sonunda da modern haritaların imlediği bir hafıza alanına dönüşmüştür. Son yirmi yıldır da savaş şiddetinin elinde hırpalanmış ve en sonunda da uzak ve yitik yerler olarak devletlerin savaş sınırları içine hapsolmuştur.

Benedict Anderson, matbaa kapitalizmini tanımlarken, uzun çağdaşlaşma süreçleri boyunca ulusal bir hayali cemaat yaratmada dil ve felsefenin koşullarının hayatı nasıl farklılaştırdığını uzun uzun inceler. Ben daha ileri giderek, basılı haritanın seyahat, diploması ve ticaretle etkileşerek, el yazması kültürünün yarattığı kültürel farklılıktan belirgin bir şekilde farklı olan bir kültürel ötekilik söylemini de yarattığını iddia edeceğim: Ulusal haritalar zihnimizdeki ulusun kimliklenmesinde ve bir vatanın sınırlanmasında görsel ve geri dönülmez egemenlik kalıplarını da sabitlemiştir. Hatta ötesinde haritanın basılmasının ideolojik kalıplarını oluşturan iktidarın kendi egemenlik alanlarını nasıl sabitlediğini ve bunun halkların zihninde geri dönülmez biçimde meşrulaştırdığını da tartışacağım.

Elbette konu sınır olduğunda onun sadece engelleyen ve geçirgen ikili yanını dikkate almak yetmez, aksine ve ötesinde onun politik coğrafyasını yani otoritenin mekânsal boyutlarının iktidarın politik mekânda nasıl yer tuttuğunu, diğer bir deyişle egemenlik alanlarının egemenliği besleyici ve pekiştiren ideolojisini mekânsal ve kronolojik olarak da anlamak gerekir. Vatanlaştırma ideolojisi, yerin ekonomik işgalinden, temellükünden çok daha ötesini yani yerin ideolojik olarak çitlenmesini de sağlayan ve meşrulaştıran bir kolonizasyon sürecidir. Sınır, bir düz çizgiyi, telleri, duvarları ve kesin ayrışmaları ima etmekten çok daha önceleri imparatorun ve feodal beyin kendi yemliklerini işaretleme yoluydu. Hatta imparatorun bu ekenekleri sınırları içine dahil etmesi için hayli zaman, hayli emek ve hayli kanun da gerekmiştir. Çağdaş sınır literatüründe hala bu eski terimlerin hafızasını bulmak mümkündür. Örneğin son dönemlerde hudutlar (boundaries) da sınırlar da (frontiers) aynı alanı alansallığı ima eder görünse de boundaries sınırın devlet (vatan) içi etki alanlarında egemen olduğu bir bölgeyi/alanı, Frontier ise daha çok sınırın ötesindeki alanın dikkate alındığı bir alanı öne çıkartan iki eski ve farklı

4 Salter, M.ark. B 2012. Theory of the/: The Suture and Critical Border Studies. Geopolitics. 17:4.

5 1951 Cenevre Anlaşması: https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf

6 İlerki aşamada Calvin's Case'i detaylı tartışacağım, ancak kısa bilgi olarak bkz: "Calvin'in Davası'ndaki tartışma sırasında, Başsavcı ve Calvin'in avukatı Bacon, Roma'nın res nullius doktrinine dayanan Avrupa sömürge uygulaması örneğinin denizaşırı mülklerin "işgal yoluyla" elde edilebileceğini gösterdiğini öne sürmüştü". Bkz. Lester, Geofrey & Graham Parker. 1973. 11 Alta. L. Rev.: 189. "Land Rights: The Australian Aborigines Have Lost a Legal Battle, But …": 189-237. https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/alblr11&div=23&id=&page=.

kavramdır. Diğer bir deyişle her ikisi de sınırı bir alan, bölge olarak ele alırken, boundaries daha çok vatan içindeki alanının baskınlığına atıf yaparken, frontiers sınırın öte tarafına yönelik bir dikkate sahiptir. Boundaries, böylece devletin mekansal egemenliğini meşrulaştıran bir kavram olarak belirir. Borderland (sınır boyları) da bu kavramlarla aynı anlamda kullanılsa da bu kez daha tarafsızca sadece genişlemiş bir alana atıf yapar. Border region daha çok kapalı bir alan tarifiyle yetinen bir terimdir, border landscapes bu alan içindeki insani ve fiziksel evreni anlatmak için kullanılır. Barriers (çitleme) egemenin veya mülk sahibinin yarattığı görünür engeller (çitler, teller, kuleler vb.) ifade eder. Kelime olarak da sınır (border): Limit (Lat.) çıkış, uçlar, ekili olmayan alanlar (Webster); Latin: limit-utmost (uçların ucu), extend (uzantı), end (son), ass-bottom (k*ç/popo), Latino: margo-margins (uçlar) anlamında çeşitlenir.

Modern sosyal bilimlerinin ve politik dilin bu karmaşıklığı, kanımca antik dönem egemenlik çalışmalarına fazlaca aşina olmamaktan geçiyor (iktidarların bu konularda bilinçli yarattığı anlam karmaşasını es geçmeyerek). Diğer bir deyişle bir devletin, egemenin temellük meşruiyeti komşu bir devletin, hatta başka bir egemenin olmadığı bir mekandaki egemenlik esası neye dayalıydı, bunu biraz anlamamız gerekiyor. Zira bizim zihnimiz öylesine çitlenmiştir, kozmografyadan öylesine kopmuştur ki iktidarın kendisini ve mekanını diğerleri üzerinden tanımlandığı ve meşrulaştırıldığı, yani devletin ancak devletle konuştuğu modern zamanın kalıplarından çıkamıyoruz.Geolinguistik uzmanı olan Lunden, sınır kavramını modernist Kıta Avrupacı bakışından kurtardığı o harika çalışmasında mülkiyet üzerinden sınırın anlamlarını Kuzeyli etimolojisinde tarifliyor[7]. Böylece şu üç kullanımın, sınır, limit ve margo-marj kavramlarının etimolojisinin yüzyıllar boyunca toprağın temellükü ve mülkiyet biçimleri üzerinden nasıl dönüştüğünü görmek mümkün: Kavram 1200'lerden 1900'lere evrilirken mülk sahipliği biçimlerindeki değişime ve bu değişimin nasıl meşrulaştırıldığına bağlı olarak farklılaşıyor. Kavram 1200-1500 arasında "Uzaklığın korkutan karakteri olarak, uçlar" olarak tariflenmiş: 1262 kayıtlarında Germanic Grense -grenze, grens, gräns, grense> sivri uçlar, diken; Polonya'da Torin, Thorn (corner-edge-angle- köşe ucu-açısı); İsveç'de ise end-ända dip, ass (k*ç) anlamında kullanılmış. Slavca'da Krai: edge, border, homestadt (kenar, sınır çizgisi, mülkün mülkiyeti) olarak kulanılmış. Örneğin Krajina-Croatia, Slavca'da Krjnost: periphery (çevre) anlamındaymış. Keza Sovyet terminolojisindeki krai border, province (sınır-salahiyet) (otonom alanlar dışındaki yer) rayon-region ise ekonomik olarak bağımsız yer anlamında kullanılmaya devam etmiş. Batı sınırı olan Ukrayna için örneğin Sovyet dönemindeki Rusça'da diğer sınır alanlarından farklı bir tanım kullanılmış: v Ukraini değil na Ukraine-sınırdaki anlamında 8. Feodal bey ekeneklerini ve mülkünü ancak dışardakileri lanetleyerek tariflemekteydi. Beyin arazisi ve merhameti dışında yaşayanların hayatta kalma şansları fazla yoktu.

1200-1540 arasındaki bu dönemlerde antik İsveççe'de Skillnaden: kent merkeziyle kırsal alan arasındaki yer; değişik, farklı, tarihsel alanlar cadılara bırakılmış alanlar; Ortaçağ Fincesinde de Rågång: (Errotoja) ekilmeyen yer anlamına gelmiş. 1520'de kelime Latince'de Margo (marjinal-Webster) ile tanımlanıyor. Ancak kavram bazı kaynaklara göre 1540'larda eski Fransızca'da èstacade: çevrelenmiş; alınmış anlamında ilk kez kullanılarak, ötekilerin mekânı ve uğursuz yerler anlamından çıkıp, ilk kez bizlerin olan, yararlandığımız yerler anlamına dönüşüyor. Bu dönem, feodalitenin güçlenme dönemi ve aristokratların din egemenliğini de bir kurtarıcı olarak yanlarına aldıkları dönemdir. Bu kez din ve feodal onay aracılığıyla bizden olanın, içerisi'nin meşrulaştrıldığı bir alan anlayışı dilde karşılığını buluyor. Kavram 1541-1700 arasında ciddi bir tersinemeyle "Kadastro olarak imparatorluk ve ulusların vatanları"nı anlatmaya başlıyor. 1606'da derives, Latincedeki de-finiere 'den türetilerek; bitişler, limit ve bağlantılar olarak Finceye de atıfla finnish, limits, boundary finde olan, bariyerler ve bağlantılı yer anlamında kullanılıyor. Hatta Eski İsveççede Hage, hägna çitlenmiş (1700) anlamına gelmeye başlıyor. Oradan da Górod: terimi İngilizceye grad-

7 **Bir sonraki başlığa kadar bu kısımda Lunden'in On the Boundary: About humans at the end of territory. 2004. (Södertörns högskola. University College) kitabının 12- 17. sayfalarından yararlanılmıştır.**

8 **Rusya'nın son savaşta Ukrayna'yı 'aşağılamak' için bu tarihin sık sık hatırlatıldığını da ekleyelim.**

otgorodĩt-gard: havŵ-hırsız çitini anlatıyor ve giderek hage, hagen: enabled field (mümkünleştirilmiş alan) olarak geçiyor. Kopenhagen/den Haag'ın adı da buradan geliyor. Böylece yaklaşık 500 yıl içinde kelimenin anlamı cadılara ait, bilinmezlik dolu ve tekinsiz olan yeri yani dışarıları tariflerken, 1700 lere doğru giderek bizlerin çitlediği (ve koruduğu) alan olarak olumlanan içeriyi yani kadastroyu tariflemeye başlıyor. İçerisi ve dışarısının bu farklılaşan anlatıları, mülkiyetin biçimlerine bağlı olarak tebaanın da yeniden tariflenmesini başlatıyor.

1700-1900 arasında vatanlar "Savaşların Vatanı" olarak tarifleniyor: 1751 kaynakları İsveç-Norveç-Danimarka dillerinde rõr–rõse-ra kelimesini demarcation kilth places (vahşi/din dışı alanların işaretlenmesi), poles, cairns, hatta bununla ilişkili olarak real estate ownership territories (ara, kümelenmiş, sınırlı alanlara karşı özel mülk veya mülkiyet egemenlikleri) ve more linear-manorial estate (daha çizgisel-ekeneklerin mülkiyeti) olarak tanımlıyor. Hatta Antik Skandinavyan dilindeki Tun: enclosure> Eski Almanca'da Zaun, Almanca'da Tuin: garden (bahçe); çit, bariyer ve İngilizcede de town tún: (Webster, old Eng.) uygarlık, köysel, insanlı, bağımsızlaştırılmış manasında yerleşiyor ve kolonyalizmin izleri de bu andan itibaren görülmeye başlıyor. Birazdan bu izlerin Avrupa merkezli "Westphalian Egemenliği"Anlaşması'na (1648) ve oradan da 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne nasıl aktığını göreceğiz. Artık 1800'lere gelindiğinde ise kavramın şimdiki anlamı mülkiyetlendirilmiş ve bu nedenle de kutsallaşmış olarak oturmuş; örneğin 9. Yüzyılda İngilizcedeki Mark (march) sınır dışında olup, özel bir yönetim gerekmeyen ve District> mountaneries, marshes, punctuates (hedeflenmiş alan, dağlık alan, uçlar, işaretli alanlar) ve Almancadaki Mark-greens (yeşil alanlar-kırlıklar- mülk ve medeniyetin dışları) anlamında, örneğin 1800'lerde Kafkasları (Marchland) tarif için kullanılmaya başlamıştır. Feodal beyin kendisi için mülklediği alanın dışında bir uğursuzluğu tariften, 500 yıl içinde hükümdarın tebaasının ve mülklediği alanın övülmesine ve oradan da mülkün kutsallaştırılıp savaşlaştırılmasına kadar olan bu kavramlaştırma, Modern Avrupa'nın uygarlaşmış toplumları ile dünyanın geri kalanları arasındaki kesin sınırı çizdiği Westphalian Threaty'deki Jus publicum Europaeum (1648) ilkesinde açıkça devletin alî haklarını kamu adına kutsamakla sonuçlanır[9]. Avrupa merkezli uluslararası ilişkiler ve sınır çalışmaları, uzun bir süredir Westphalia Sözleşmesi'ni toprak egemenliğine sahip modern bir bağımsız ulus devletler sisteminin doğuşu olarak tartışıyor. Zira Jus publicum Europaeum kavramı, Avrupa Birliği hukuku ve üye devletlerin yasalarının yanı sıra Avrupa Konseyi hukuku gibi diğer yasal kaynaklardan oluşan Avrupa hukuk alanının kamu hukukunu tanımlamaktadır.

İmpratorlukların kendisi ve kolonyal toprakları üzerinde söz hakkını ilan ettiği bu sözleşmeden bu yana pek fazla yol alamadık: Westphalia Sözleşmesi'nin en belirgin sonuçlarından birisi de örneğin, 1951 Mülteciliğin Önlenmesine Yönelik Cenevre Sözleşmesi'dir. Türkiye'nin de imza attığı 1951 Cenevre Sözleşmesi, 270 milyon insanın göç halinde olduğu ve bunların 90 milyonunun da zorla göç ettirilmiş oldukları dünyayı, hala 1648 Westphalia Sözleşmesine dayalı hükümlerle yönetiyor[10]. Buna göre, Avrupa'nın dünyanın geri kalan uygar olmayan bölgelerinden kabul edeceği insanlar üzerindeki mutlak söz hakkını pekiştiren en temel maddesi: "Göçmen statüsü" için mutlaka ve kesin bir hükümle yerinden edilme ve zorla itilme maddelerini şart koşmakta. Üstelik bu şart, köken ülkeden varış ülkesine en kısa yolu zorunlu koşuyor ve daha önemlisi göçmen sayılabilme hakkını da "siyasi karşıtlık ve can güvenliği" şartına dayandırıyor. Diğer bir deyişle ancak kendi köken ülkenizde siyasi bir karşıtlık içindeyseniz ve can güvenliğiniz yoksa ve en kısa yoldan hedef ülkeye (berbat vahşilikten uygar Batı'ya sığınanlar olarak) geçebilirseniz mülteci statüsüne hak kazanır ve uluslararası korunmaya alınırsınız. Yani eğer ara ülkelerde biraz oyalanırsanız, ya da örneğin kağıtsız olarak bir başka ülkeye ilticaya kalkışırsanız ya da doğrudan olmasa da dolaylı olarak yerinden edici politikalara maruz kalırsanız (mülke

9 Brill. Encyclopedia of Early Modern History Online. Ius publicum Europaeum-European public law. https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-early-modern-history-online/ius-publicum-europaeum-european-public-law-COM_021554#COM-21555; Merriam Webster. Ius publicum Europaeum- kamu tarafından hükümete emanet edilen gayrimenkul mülkiyeti hakkı.

10 Aleinikof, A.s ve Lenah Zamore. 2019. The Arc of Protection. Stanford Uni. Press: 189-237.

el koyma, mesleğinden atılma, iklim kırımı ya da alt yapı yatırımları nedeniyle tarım alanlarını kaybetme vb.) bu statüden yararlanma hakkınız yok oluyor (Zira bu ara ülkelerde oyalanabilecek kadar vahşilere yakın olduğunuz ima ediliyor). Uygar olmayanlara uygulanan bu itme politikalarının en belirgin farklılığını uygar bizim dünya olarak tanımlanan Ukrayna'dan savaş göçleri sırasında yankılanan "bizdenler-sarışın ve mavi gözlüler, mülteciler gibi değiller" ifadelerinde görmedik mi?

Fakat şimdi, Westphalia Threaty'nin en korkunç ve pek bilinmeyen izlerinden birini, İmparatorluğun kolonyalizminin modern dönemi de nasıl meşrulaştırdığının en çirkin örneklerinden birisini sizlerle tartışmak istiyorum: Avustralya'nın yerli halkı Aborijin'lerin 1971'de ülkelerini kaybettikleri mahkemenin dosyasını. Kelimenin tam anlamıyla: Kendi devletlerine karşı ülkelerini kaybettiler.

Bu Ülke Kimin/ Kimin Bu Yerler?

Sayılamayacak kadar uzun zamanlardan beri devletsiz bir egemenlik yapısı içinde yaşamakta olan Aborijinler, kıtanın işgaliyle korkunç bir zulme gark oldular[11]. 250 yıldan fazla sürmüş toplu katliamlar, sağlık deneyleri, toplu zehirlenmeler, soy kirletme, köleleştirme ve toprağa el koymalarla nüfuslarının neredeyse %90'ını kaybettikleri bu katliamlar sonunda, hala sonuçlanmamış ve cezalandırılmamış katliam hafızasıyla ve kültürlerinin bir parodiye çevrilme tehlikesiyle yaşıyorlar.

1970'lerde, Avustralya yerli halkı Aborijinler, topraklarından madencilik faaliyeti yürütmek ve kıyılarını otel ve konut turizmine açmak isteyen şirkete-Nabalco Pty. Ltd[12] ve onun temsilciliğini üstlenen Commonwealth Hükümeti'ne karşı açtıkları davayı 1971 yılında kaybettiler ve toprakları üzerinde hiçbir hakları olmadığı böylece tescillenmiş oldu. 1990'larda çıkan bir haberle ilgimi çekmiş olan ve o zamanlarda kolonizasyon örneğinin antropolojik bir yazını olarak okuduğum bu mahkemenin ayrıntılarına yeni eriştim. Lester ve Parker'ın olağanüstü kamucu bir hukuk anlayışıyla ve hukuk felsefesi açısından gerekçeli kararı incelediği, tartışma temeli olarak Yeni Zelanda Maorileri, Güney Afrika yerlileri ve Kuzey Amerika Cherokee davalarını da ustaca yorumladığı bu dava hepimiz için aynı zamanda dekolonizasyon eylemlerini nasıl kuracağımız üzerine de anahtar olacak kadar ibretlik. Ve elbette kendimize vatan seçtiğimiz yerleri hangi anlamlarda savunacağımıza da[13]: Söz konusu arazi, Avustralya'nın Kuzey Bölgesi'ndeki Arnhem Land'in kuzeydoğu köşesinde yer almaktaydı. Aborijinler, geleneksel arazileri üzerindeki haklarını Nabalco Pty. Ltd.'nin[14] madencilik faaliyetlerinden koruma amacıyla; hatırlanamayacak kadar eski zamanlardan bu yana bu topraklarda geleneksel olarak yaşayan yaklaşık altı yüz kişiden oluşan on üç klanın temsilcisi olarak dava açtılar. Ancak Milirrpum & Ors v. Nabalco Pty. Ltd. & The Commonwealth of Australia, kararı "mahkemeler yoluyla ilerde daha fazla işlem yapılmasını da engelleyerek, meseleyi politik alanda tartışmaya itmiştir"diyor Lester ve Parker. Karar, Kraliyet'in geleneksel yerli mülkiyete dayalı yerli hakların tanınmasına ilişkin herhangi bir yasal yükümlülüğünü tanımayı reddederek "toprakla olan ilişkileri bir mülkiyet hakkı/ çıkarı olarak nitelendirilemezdi" diyor.Aborijinlerin gerek mahkeme sırasındaki savunmalarında yeterli şahitliği yapamaması gerek kamunun Kraliyet yanlısı politik tavırları mahkemeyi de hayli etkilemiş ve 1971 nihai kararıyla yerliler mahkemeyi ve topraklarını kaybetmişlerdir. Aborijinler kendilerine yöneltilen "bu araziler üzerindeki haklarını tek tek ispatlama" çağrısını yanıtlayamıyorlardı; zira mevcut hukuk içinde geçen bu[15] - hak- çıkar- kişi- yararlanma- hafıza- mülkiyet ve hatta arazi kelimelerinin kendi

11 https://www.nma.gov.au/defining-moments/resources/myall-creek-massacre; https://www.newcastle.edu.au/newsroom/featured/new-evidence-reveals-aboriginal-massacres-committed-on-extensive-scale; https://treatynt.com.au/__data/assets/pdf_file/0008/906398/treaty-discussion-paper.pdf.

12 1954 ve Madencilik (Gove Peninsula Nabalco Anlaşması) Yönetmeliği 1968.

13 Bundan sonraki kısımlar mahkemeyi Res nullius ve modern hukukta devletin kamu adına temellük hakkı meselesini tartışan Lester, Geofrey & Graham Parker'dan özetlenmiştir: 1973. 11 Alta. L. Rev.: 189. "Land Rights: The Australian Aborigines Have Lost a Legal Battle, But …": 189-237. https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/alblr11&div=23&id=&page=.

14 Nabalco Pty. Ltd., 1953- Maden (Satın Alma) Yönetmeliği uyarınca Commonwealth Hükümeti tarafından verilen çeşitli kiralamaları devralmak üzere kurulan İsviçre merkezli bir konsorsiyumdur.

15 Geç dönemlerde oldukça iyi dil transkripsiyonu yapılmış olmasına rağmen, Aborijin dillerindeki pek çok kelimenin modern karşılıkları tam değildir. https://tr.wikipedia.org/wiki/Avustralya_Aborijin_dillerinin_transkripsiyonu

kültürlerinde bir karşılığını bulmaları son derece zordu. En basitinden kayıtlarda Aborijinlerin yer için soil (toprak) terimini, mahkemenin ise arazi ve land kelimelerini kullandığını hatırlatmak yeterli. Aborijinler başka bir savunma yolu tutarak, "Kraliyeti Aborijin unvanını tanımaya ve saygı duymaya zorlayan ve işgalin ancak belirli koşullar altında sona erdirilebilecek bir mülkiyet hakkı olduğunun, bir örf ve âdet hukuku içtihadının varolduğunu" öne sürdüler. Mahkeme bundan itibaren de Westphalia Threaty'yi öne sürdü: "Barışçıl yerleşim veya ilhak yoluyla elde edilen kolonilerde, yerliler, ortak hukukun koruması altındaki İngiliz tebaasıydı. Ve içtihat temelinde, yerlilerin örf ve âdet hukukunda bazı hakları vardır: Unvanları en azından, toprak üzerinde "nitelikli" veya "değiştirilmiş" bir hakimiyet hakkı olarak, en azından, işgal veya topraktan yararlanma derecesi olarak nitelendirilmiştir. Ve burada Kraliyetin önalım hakkı ile tutarlı olarak bu arazide yerli mülkiyeti sona erdirme münhasır hakkı vardır".

Yargıç Blackbum J., bu aşamada davacıların lehine karar vermiş, ancak bununla birlikte, araziyle olan ilişkilerinin, örf ve âdet hukuku açısından, bir mülkiyet hakkı olarak nitelendirilemeyeceğini de belirtmiştir. "Bu soruyla ilgili olarak Sayın Yargıç şunları söyledi: Benim görüşüme göre uygun prosedür, hukukumuzda ve bu kavrama sahip diğer sistemler hakkında bildiklerimin ve anlayışımın izin verdiği 'mülkiyet' kavramını akılda tutmak ve neyin izin verdiğini bulmak için yerli sistemde mülkiyete tekabül eden veya ona benzeyen yapılara bakmaktır" (s:190). Yargıç Blackburn'ün gerekçeli kararı onun mülkiyet ilişkileri ve kraliyetin hakkını koruma noktasına odaklandığını gösteriyor. Aborijinlerin topraktan yararlandığını söylemeleri üzerinde durmuyor. Dahası, temel çelişki arazi hakkı ve topraktan faydalanma, temellük üzerinde tesis ediliyor. Gerekçeli kararda geçen "Aşamalı olarak gerekli olabilecek bu tür işe yaramaz araziler (wast land)" tanımı işgale saygı gösterilmesi gerektiği anlamına geliyordu.

Yargıç sonunda "Aslında klanların toprakla doğrudan bir ekonomik ilişkisinin olmadığını buldu. Burada klan, Klan olan değil, ekonomik çıkar iddiasında bulunabilecek çeşitli klanların farklı üyelerinden oluşan toprak (land) kullanan gruptu. Öte yandan, söz konusu toprakla manevi bağlar kanıtlandı. Geleneksel yerli inançların kanıtı şunu gösterdi: ***"... Aborijinler, toprağa sahip olmaktan çok toprağa karşı daha inandırıcı bir yükümlülük duygusuna sahiptir. Bu kadar ince ve zor bir konuyu basit bir özdeyişle ifade etmek tehlikelidir, ancak kanıtlara göre, klanların toprağa ait olduğunu söylemek, toprağın klana ait olduğunu söylemekten daha kolaydır.Ne yazık ki, manevi ilgi, bu haliyle, mülkiyet sahipliği olarak nitelendirilemezdi". (s:212)***[16] Kabul etmek gerekir ki, tanıma bir politika meselesiydi, ancak yalnızca Britanya'nın geleneksel kabile topraklarını işgalini tanıma ve saygı duyma konusundaki ortak hukuk yükümlülüğünü yerine getirebildiği ölçüde. Başka bir deyişle, sömürge politikası yerlilere adil haklarını vermek üzerineydi. Bu politika sağlam bir şekilde ortak hukuka dayanıyordu. Öte yandan Avustralya'daki sömürge politikasının tarihi, özünde, yerlilerin mülkiyet (ve kişisel) haklarının korunması hakkının inkarıdır. Koruma politikasını yürürlüğe koyan mevzuat, yalnızca örf ve âdet hukukunun beyanıydı. Politika, aynı kaynaklar, yani arazi için rekabet eden iki grubun haklarını ayarlamak açısından tanımlandı.

Avustralya'daki bu gerilimin çözülmesi, çoğu zaman, Hıristiyanlığın ve medeniyetin yararlarının cahil vahşiler için yeterince ödül olacağı görüşüne bağlanmıştı. Hükümetin Aborijin ile toprakları arasındaki hassas bağ konusundaki acımasız cehaleti Aborijinlerin yok edilmesi anlamına geliyordu (hem sonuçta öldüklerinde Hristiyan olmaları yetiyordu) (s:224). Mahkeme boyunca Aborijinler sayısız hakarete de uğradılar: Örneğin Mahkeme Yeni Zelanda ve İngiliz deneyimlerini ve kararlarını örnek göstererek, Maori'lerin Kraliyet rejiminden memnuniyetlerini ve mahkemelerin bu yönde karar verdiklerini hatırlatıyor ve Aborijin'lerin, Maorilerden "daha ilkel" olduklarını; ve evet örf ve adet hukukunda bazı haklara sahip olduklarını ancak, Kraliyetin hakkıyla tutarlı olacak şekilde, en azından, arazinin alınmış olması veya kullanılması ölçüsünde, arazi üzerinde "imar" veya "iskan" ölçüsünde bir hakimiyet hakkı olduğunu belirtiyordu. Günlük deyişle "Arazi

---

16 **Aborijinlerin toprağın karşılığı olarak land (arazi) kelimesinin kullanımıyla dahi nasıl darmadağın olduklarını antropolojik olarak okumak mümkün.**

orada olabilirdi ama onlar da yol yapmışlardı, barajlar, kentler ve köprüler yapmışlardı".

Hukuksuz Alanlar İle Devletsizlik Arasındaki İnce Çizgi Nerede Durur?

Aslında Aborijinlerin davası 1685'te karara bağlanmış olan Calvin's Case'e dayandırılıyordu. Calvin'in Davasındaki tartışma sırasında, Başsavcı ve Calvin'in avukatı Bacon, Roma'nın res nullius[17] doktrinine dayanan Avrupa sömürge uygulaması örneğinin denizaşırı mülklerin "işgal" yoluyla elde edilebileceğini gösterdiğini öne sürmüştü. (s: 215). Bir fetih için uygulanan ilkelere ilişkin Calvin Davasını takiben Muhtıra şöyle devam etmektedir: . . . fatih, fethedilen insanların hayatlarını kurtarmakla, bu tür insanlar üzerinde bir hak ve mülkiyet kazanır ve bunun sonucunda onlara dilediği kanunu empoze edebilir". Varsayım, egemen dilediği yasayı getirmek için ayrıcalığını kullanana kadar şuydu: "... fethedilen ülkenin kanunları ve gelenekleri, dinimize aykırı olmadıkça veya malum olan herhangi bir şeyi yapmadıkça veya susmadıkça geçerli olacaktır; çünkü tüm bu durumlarda, fetheden ülkenin yasaları geçerli olacaktır." Aborijinlerin 1971'de kaybettikleri ve 1685 Calvin's Case'e konu olan bu kural, kendi sınırları üzerine Avrupa merkezci bir egemenliği tesis eden ve dünyanın geri kalanını "khora[18] olarak niteleyen 1648 Westphalia Threaty'e sonuna kadar uygundur. Zira aslında mahkeme Aborijinlerin işledikleri ve aidiyet duydukları topraklar üzerinde hakları olduğunu ve Aborijinlerin ortak bir hukuk temelinde birlikte yaşayan halklar olduğunu tescil etmekteydi. Burada vurgulanan birinci mesele, toprağın Aborijinlere aidiyet duymadığı-ait olmadığı ve birlikte yaşamın ortak kurallarının ortak yarar ilkesi etrafında döneceğiydi. İkinci kural da ortak iyinin kural koyucusunu işaret ediyordu:Majesteleri. Gerek temellük edilen arazinin imar ve iskanıyla ilgili hatırlatmalar gerekse ortak ve kurallı bir dünyada yaşamanın herkesin iyiliğine olacağına yapılan vurgu, aslında Aborjinlerin uygarlaşmış olmadıklarını, mülkiyet üzerinde en ufak bir fikirlerinin olmadığını da belirtiyordu. Ancak yerliler uygar olmadıkları ve mülkiyet kavramlarına sahip olmadıkları için, mülkiyet haklarını talep edebilmelerinin tek temeli Klan'ın egemenliğiydi. Bu durumda, örneğin, egemenliğin bir sonucu olarak toprakların mülkiyeti üzerinde Kraliyet'in adına herhangi bir hak iddiası olmayacaktı. Bu nedenle özel haklara saygı duyulacaktı: "... o arazinin yerliler arasında kendi geleneklerine göre bir sahibi varsa, ülkede herhangi bir arazi edinmemiştir. Bu arazinin gerçekten sahibi tarafından işgal edilip edilmediği önemli değil; ama sadece sahibi olup olmadığı..." (s: 217). Konu gayet açıktı, majesteleri ancak kendi egemenliğinin eşdeğerinde bir başka egemenlik alanıyla konuşacaktı, devlet devletle konuşacaktı, uygar olan da uygar olanla. Bunca sınır/vatan tanımının order and other (düzenleme ve ötekileştirme) ile hem hükümdarın kolonyalizmini hem de modern devletin yeni sömürgeleştirme yollarını ideolojik olarak nasıl kurduğuna baktık. Bu tartışmaları da dikkate alarak, sürekli değişen sınırlarda, ya da devletsiz olma iddiasındaki alanlarda egemenliğin nasıl tutulacağı sorusu sadece retorik bir soru olarak kalamaz. Egemenliğin ideolojik çitlemelerine böyle göz atarken, sadece içine hapsolduğumuz egemenliklerin değil yeni kurmakta olduğumuz egemenliklerin sınırları ve anlamları üzerine düşünmeliyiz: Yeryüzünü bizler için vatan yapan nedir? Dedelerimizin mezarları mı? Doyup geçindiğimiz, çocuklarımızın da geleceğini sağlayacağını umduğumuz bir yeryüzü alanı mı? Hatıralarımızın olduğu bir çocukluk mu? Geçmişine rağmen (anısına saygılı veya saygısız) şimdilik çevreleyip yaşadığımız yer mi? Uğruna öldüğümüz, emek harcadığımız, imar ve iskân ettiğimiz, yaşanılır kıldığımız bir varoluş iddiası mı?

Kozmografyaya Dönüş: Devletsiz Bir Egemenlik Nasıl Mümkün Olabilir?

Aborijinler, devletsiz bir topluluktular. Evrenle ilişkilerini egemenlik ya da mülkiyete göre değil, kozmografyaya göre kuruyorlardı. Yani yer, kosmoz ve zamanın sürekli ve düzensiz devinimleriyle ilişkileniyorlardı. Bu nedenle toprak, arazi, dedelerin mezarları, işletme, çocukların gelecek kaygısı gibi

17 Res Nullius: Res common'dan önceki durum. Hiç kimsenin olan şey; kimsenin mülk edinemeyeceği ama herkesin yararlanabileceği şey; 1: Hiç kimseye ait olmadığı için (vahşi bir hayvan veya hava gibi) ya da sahibi tarafından terk edildiğinden, ancak yararlanılarak edinilebilir bir şey. 2: Roma hukukuna göre özel ya da kamusal mülkiyete tabi olmayan "şey".

18 chora ; Antik Yunanca: Khôra (ayrıca chora; Antik Yunanca: Antik Yunan polisinin şehrin dışında kalan bölgesiydi.

yukarıda sorduğumuz vatan tanımlarından hiç birisiyle ilişkilenmedikleri gibi, egemenlik ve merkezi otoriteyle de işleri yoktu. Ancak, Clastres'in Devlete Karşı Toplum kitabında da anlattığı üzere, devletsiz topluluklar merkezi bir otoriteye ulaşmada geri düşmüş ya da başarısız olmuş sistemler değillerdi. Aksine, devletin oluşmaya başladığı her an, bu tehlikeye karşı savaşmış topluluklardı. Clastres'e göre tarihi olmayan bu halkların tarihi devlete karşı savaşlarının tarihidir. Aborijinler ancak işgalcilerin ağır 300 yıla yakın ağır şiddetiyle dinin egemenliğine ve egemenliğin kutsallığına boyun eğdirildiler.[19]Şimdiyse günümüzde özyönetim, federasyon, özerk bölge, otonom yönetim, halk meclisleri yönetimi gibi devletsiz egemenlikler kurmaya çalışan bizler, devletli toplumların içinde yaşayan ancak bu devletin vatandaşlığını reddetmekten (Filistin örneği, Kürtler gibi) veya vatandaşlıktan çıkarılma ve devletsiz kalakalmaktan da (diaspora kimliği) söz etmiyoruz. Biz, devletin egemenliğini reddeden bir egemenlik anlayışının nasıl mümkün olabileceğini konuşuyoruz. Diğer bir deyişle, egemenliğinin gücünü kendisinden alan ve merkezi-devlet egemenliğine dayanmayan bir yapıyı özlüyoruz, ancak geçmişteki devletli hallerimizin tüm kalıntılarıyla bu yola çıkıyoruz.

Temel Olarak Şunu Tartışmamız Gerekli

Devletli ve vatanlı her alanda/yer'de egemenliğin olduğunu, egemenliğin de iktisadi bir el koymaya ve sınıflı toplumlara dayandığını bilerek kendi vatan, sınır ve egemenlik kavramlarımızı nasıl kurmalıyız? Dahası, bu yeni egemenlik alanımızda sadece kendisi gibi devletlerle konuşan egemenleri, kendi egemenliğimizle konuşmaya nasıl zorlayacağız? Birinci çıkış yolumuz devletsizliğin gerek Clastres'in bize gösterdiği gerekse Ranciere'nin[20] dediği gibi bir zayıflık durumu olmadığıdır. Barzou Eliassi de Ranciere'ye atıfla yıllardır "devletlerine" karşı savaşan Kürtlerin ve Filistinlilerin, siyasi olarak bilinçli bir grup olarak dikkate alınması gereken bir grup olabildiklerini belirtiyor. Elbette bu grupların "terörist, ayrılıkçı, yaygaracı" olarak nitelendirildiklerini biliyoruz diyor Eliassi: " ancak bu iki ulus hem devletsiz hem de egemen olarak siyasi öznelerdir ve bunlar belirli kolektiviteler olarak değil, onların kimleri dikkate aldığına dair bir soru veya tartışmayı ortaya koyan isimler olarak görülmelidir".[21] Öyle ki bu aşamada Kürtlerin farklı ülkelerdeki baskıcı egemenlik yapılarını aşabilmek için geliştirdikleri Kürdistanî kimlik, sınırın ötesinde bir egemenlik alanının nasıl yaratılabileceğine en iyi yanıt olacaktır. Bu Kürdistanî kimlik sınıf, doğuş ülkesi, politik parti ya da kültürel bölge farklılıklarına rağmen; Kürt kimlik siyasetinin başarılı olması için siyasi ve ideolojik farklılıklarını vurgulamak yerine kolektif acıları ve ortak bağları vurgulamaları gerektiğine dair bir farkındalık olarak geliştiriliyor.Böylece, Kürtleri "uygar" alandan dışlayan bu sözde modernizme bir tepki olarak, bu devletlerin egemenliğine ve toprak gücüne karşı büyük bir meydan okuma olarak siyasallaştırılmış bir Kürt kimliği ortaya çıkıyor. "Kürtler için, "radikal demokratik bir proje içinde kendini yenileme şansına sahip olması" ancak modernitenin baskın etnokültürel normları parçalayarak olur (Butler 2012, s. 23) "diyor Eliassi.[22] Butler'a (1994) göre çok taraflı bir evrensellik, içsel olarak çeşitli ve kapsayıcı olmalı ve "sürekli bir siyasi rekabet alanı" olmalıdır (s. 159). Yeni ve gelecekteki dışlamalardan kaçınmak için, evrensellik "gelecekteki dahil etme iddialarını önceden engellememek için kalıcı olarak açık, sürekli olarak itiraz edilen, kalıcı olarak olumsal bırakılmalıdır" (ibid). Demokratik modernite üzerinde geliştirdiğimiz her tartışmanın sadece kendi adımıza değil yaşamış tüm varlıkların çığlıklarına da ses olacağını bilerek yola çıkmalıyız: Maorilerin, Aborijinlerin, Cherokeelerin, Afrikalıların, Asyalıların, Latinlerin, Katalanların, Baskların, Romanların, Samilerin, vb. ve tüm etnik azınlık statüsüne düşürülmüşlerin, egemenin karşısında boyun eğdirilmiş cinsiyetlerin, renklerin, dillerin, kültürlerin ve kimliklerin de sesi olmalıyız. Ta ki yer'lerin dayanışmacı birliğinin önünde sınır egemenliklerinin artık hükmü kalmayıncaya kadar.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Son notlar

* **Freie University- Berlin. ozgen.nese@gmail.com**

19 **Clastres, P. 1991. Devlete Karşı Toplum. Ayrıntı Yay.**

20 **Rancière, J. 2004. Who is the subject of the Rights of Man? The South Atlantic Quarterly, 103(2/3), 297–310.**

21 **Ramciere, ibid. : 303.**

22 **Eliassi. İbid.: 294.**

“Birlik” ve “Dayanışma” Üzerine Düşünceler

Recep Maraşlı

Birlik ve dayanışmanın ülkemizde daha çok “ulusal” ölçekte veya ulus-devletin sınırları içinde tartışılmasını yadırgatıcı bulurum; liberal küreselciliğin yükseldiği bir evrede sosyalistlerin enternasyonalizmi bu daha az hatırlayışları oldukça dramatiktir.Artık “ulusal sınırların aşıldığı, ulus-devletler çağının kapandığı, çok kutuplu dünyanın sona erdiği”nin ve küreselleşmenin koşulsuz galibiyetinin ilan edildiği 1990’lı yıllardan bu yana, bu abartılı iddiaları yadsıyan sayısız olguya tanık olduk. Avrupa’da bile bir düzine yeni ve küçük ulus-devlet ortaya çıktı. Bask, Katalonya, İskoçya, İrlanda gibi eski ulusal sorunların tüm canlılığını ve güncelliğini koruduğu görüldü. Kafkasya’dan Ortadoğu’ya, Afrika’dan Asya’ya dünyanın çeşitli bölgelerinde, küresel güçlerin de aktör olarak yer aldığı kanlı ulusal çatışmalar, kitlesel kıyımlar, göçler hiç eksik olmadı.

Küreselcilerin vaat ettiği liberal demokrasi konseptinin tersine halen dünyanın çok büyük bölümü anti-demokratik, otoriter, faşizan (yeni tanımlamayla “popülist”) yönetimlerin elinde. Bunun gösterdiği şey, küresel kapitalizmin tüm dünyayı üretim ve tüketimde daha çok tek-tipleştirdiği, her şeyin birbirine daha güçlü bağlandığı bir küreselleşme olanca hızıyla sürerken; bir yandan da “ulusal sınır” ve biçimlerin küresel sömürünün sürdürülebilmesi için halen önemini koruduğu veya verili koşullara bağlı olarak- artırdığıdır. Günümüzde ABD ve AB gibi küresel hegemonik güçlerin, Rusya ve Çin gibi ülkeleri küresel sisteme entegre etmenin değil de kendi içine kapatmanın, izole etmenin savaşına girişmesi bunun bir örneğidir. Ülkemizdeki “birlik” ve “dayanışma” konseptlerinin ağırlıklı olarak ulusal mecralarda oluşması bu panoramaya uygunluk gösterse de; özgürlük ve demokrasi talepleri olan tüm toplumsal sınıfların, grupların; bunları gerçekleştirebilecekleri düzlem stratejik olarak küreseldir. Ulusal sınır ve bölgesel zorunluluklarla sınırlandırılmış “birlik ve dayanışma” konseptleri özgürlükçü, sosyalist ve demokratik bir küresel aksiyon oluşturmaya manivela olabilir. Küresel kapitalizmin kriziyle yüzleşebilmek yeni bir dayanışma ve eylem politikasını gerektirir.

Siyasal ve Coğrafi “Sınır”lar…

Geleceğimiz özgürlükçü, toplumcu, demokratik bir enternasyonalizm içinde ise bugün bizi ilk elde “sınır”layan şeyler nedir? Bir “vatandaşlık” tanımı mı, bir devletin (örnekse TC’nin) ulusal sınırları mı; Anadolu, Kürdistan, Pontus, Lazistan, Ermenistan, Mezopotamya veya Ege gibi tarihsel ülke coğrafyaları mı; Ortadoğu, Önasya, Akdeniz, Balkanlar veya Kafkasya gibi bölgesel alanlar mı? Birlik ve dayanışmayı içinde tarif edeceğimiz düzlem hangisidir?

Hakkında konuştuğumuz coğrafya, şu anda üzerinde hangi devletlerin sınırları olursa olsun, tarihsel kökleri bulunan toplumsal, siyasal gerçeklikleri, çatışmaları, sorunları da barındırır. Bu toplumsal zemin Mezopotamya’nın ve Önasya’nın en eski medeniyetlerinin mirasını taşıdığı gibi; büyük göçler, işgaller, savaşlar ile demografisi durmadan değişmiş; Bizans, Arap, Osmanlı ve İran gibi imparatorluk siyasetlerini yaşamış, iç dinamikleri parçalanmış, büyük sınıfsal-etnik-inanç gerilimleri, kırılganlıklar taşıyan bir toplumsal zemindir. Sadece ulusal-devlet sınırlarını temel almak, büyük ulusal-toplumsal dinamizmleri ve dolayısıyla kendi yaşam kaynaklarına da sınır çizmek olur. Sadece tarihsel-toplumsal dinamikleri dikkate alıp devlet sınırları görmezlikten gelindiğinde ise sık sık bu ağa takılacaklardır… Birlik ve dayanışma politikaları

bu siyasi-fiziki sınırlar ile toplumsal gerçekliklerin yüklediği görevleri doğru tanımlayıp; uluslararası toplumla, küresel gerçekliklerle bağlarını doğru çözümleyebildiği ölçüde başarılı olabilir.

TİP'ten HDP'ye Birlik ve İttifak Pratikleri

TC sınırları içinde ve yasalarla sınırlanmış ilk sosyalist, özgürlükçü birlik pratiği 1965 yılında kurulmuş olan TİP (Türkiye İşçi Partisi)'dir. TİP'i salt bir işçi sınıfı partisi değil, aydınları, yoksul köylülüğü, gençliği, Kürt ve Alevi toplumlarını cezbeden bir sosyalist-ittifak partisi olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Böylece Kürt ve Alevi toplumlarının sosyalist eğilimli aydınları da bu mecrada kendi toplumlarının özgün demokrasi ve özgürlük taleplerini de TİP gibi yasal bir partiye yansıtma şansı buldular. TİP, bu taleplere karşılık verdiği ölçüde yalnız sendikalarda, işçi sınıfı içinde değil, kırsal alanda, yoksul köylülük içinde, Kürdistan'da geniş toplumsal taban buldu. Yeni kurulmasına karşılık TBMM'de güçlü bir temsil sağlayabildi.

Öyle ki birinci TİP'in 12 Mart 1971 Muhtırasının ardından Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılma gerekçesi "sınıf iktidarı kurmak" değil, Kürt ulusal sorununun tanımlanmaya çalışıldığı 4. Kongre kararları nedeniyle "bölücülük" üzerinden olmuştu. TİP'in kurucu ve yönetici kadroları da, Türkiye'de tarihsel geçmişi bulunan çeşitli sosyalist siyasal akımların temsilcilerinden oluşuyordu. Bu haliyle de parti sonradan keskin çatışmalarla ayrışacak olan grup ve şahsiyetlerin bir tür sosyalist ve devrimci ittifakı veya koalisyonuydu diyebiliriz.1970'li yıllar sosyalist hareketlerdeki bölünmelerin, hatta keskin çatışmaların yaşandığı bir süreçti. TİP ise bir bu ayrışmalar içinde bir ittifak partisi olma niteliğinden, sadece belli bir çizginin yasal örgütlenmesi konumuna geldi. TİP pratiği, yasal bir kitle partisinin bileşenleri arasındaki hegemonya mücadelesinin yıkıcı etkilerini göstermesi açısından incelenmeye değer. Tabii ki, 1970'li yılların tüm dünyadaki son derece fırtınalı ideolojik çatışmalarıyla belirlenen konjonktüründe, TİP gemisinin etkilenmemesi mucize olurdu.12 Eylül 1980 darbesinin ardından yeniden canlanan sosyalist ve demokratik muhalefetin yeni ve umut verici bir ittifak pratiği de ÖDP (Özgürlük ve Demokrasi Partisi)'dir. '80 öncesinin hatırı sayılır derecede güçlü tabanları, militan kadroları olan ve birçoğu illegal olarak örgütlenmiş radikal sosyalist örgütlenmelerin kadroları arasındaki yenilenme tartışmalarının ardından örgütlenmişti. ÖDP pratiği, 90'lı yılların bir kısım elverişsiz ama içinde eskinin ideolojik yüklerinden kurtulma ve yenilenme gibi yeni fırsatlar da barındıran bir konjonktürde yaşandı. Cezaevlerinde, siyasi mültecilik koşullarında mücadele etmek zorunda kalan, kadro ve taban kaybına uğrayan bu siyasi hareketler; sosyalist siyasal hareketin uluslararası çapta kriz yaşadığı, Doğu Bloku'nun çökmesiyle de önemli bir prestij ve taban kaybına uğradığı '90'lı yıllarda, geçmişe ilişkin eleştirel bakış ve yenilenme arayışları içindeydiler... Kürt ulusal hareketi hayatın hemen her alanda kendi siyasi kurum ve örgütlenmelerini yaratarak ayrışmış: PKK'nin başlattığı gerilla mücadelesi Kürdistan'ın kır ve kent yoksullarında büyük bir destek bulmaktaydı. Uluslararası alanda olduğu gibi Türkiye'de de özellikle kadın hareketi, çevre hareketi, insan hakları aktivistleri kendilerine bağımsız alanlar oluşturmuşlardı.

Belki de sol eğilimli kitleyi, toplumsal muhalefeti barajlamasıyla ünlü CHP'nin yıllardaki (SHP, DSP, CHP..) çok bölünmüş hali, ÖDP' ye Marksist kökenden gelen, işçi hareketleriyle organik bağları kurmuş, Kürt ulusal muhalefetiyle barışık, özgürlükçü, sosyalist demokrat alternatif bir kitle partisi olabilme şansı yaratıyordu. ÖDP kurulduğu ilk yıllarda, bir iyimserlik yaratmasına ve önemli bir destek sağlanmasına karşılık Kürt ulusal hareketiyle doğru ve verimli bir ilişkilenme kurulamadı ve Kürdistan'daki toplumsal dinamizmin desteğinden yoksun kaldı. Diğer taraftan ittifak-ya da koalisyon-içindeki grupların hegemonya kurma çabaları krizlere yol açmakta gecikmedi. TİP pratiğinin başına gelen ÖDP'nin de başına geldi; ittifak partisi sadece bileşenlerden birinin yasal temsil organı konumuna geriledi.HDP (Halkların Demokratik Partisi) ise 2010'lu yıllarda "barış ve çözüm süreci"nin ortaya çıkardığı, şimdiye kadar ki en uzun ömürlü bir ittifak partisi durumunda. Bir tür çatı partisi de denebilir. İlk ikisinden farklı olarak kitle tabanını ve omurgasını Kürt Özgürlük Hareketinin oluşturduğu bu bileşen, Türkiye sosyalist hareketinin birçok akım ve yapılanmasını; ismine uygun olarak Alevi, Ezidi, Ermeni, Süryani, Pontus, Laz, Gürcü gibi toplumların temsilcilerini kapsıyor. Bütün diğer siyasi partilerden önemli bir ayrım olarak kadınların karar alma, yürütme ve temsil organlarında eşit biçimde yer alması; LGBTİ

oluşumlarına açık olması gibi modern ve özgürlükçü nitelikler taşımakta.TİP pratiğinde sosyalist Kürt aydınları, kendi toplumlarının özgürlük ve demokrasi taleplerini parti içinde programlaştırma çabası verirken; günümüzde ise Türk sosyalist grupları HDP içinde kendi demokrasi ve özgürlük programlarını gerçekleştirmeye çalışıyor. Arada geçen bu değişim, birlik ve ittifak ihtiyacının değişmediğini; toplumsal taban, siyasi dinamikler ve kadro bileşenlerinin bir hayli değiştiğine tanıklık eder.

Türkçü-İslamcı AKP-MHP iktidarı HDP üzerinde çok büyük baskılar uyguluyor ve elindeki tüm yasal ve yasadışı güçle bu oluşumu bastırmaya çalışıyor. Binlerce kadro ve taraftarının, milletvekillerinin, belediye başkanlarının tutuklu bulunmasına; kitlesel yargılamalara; kazandığı belediyelerin hemen tümüne kayyımlar atanmasına; silahlı saldırı, suikast ve linç girişimlerine maruz kalmasına rağmen, partinin toplumsal desteğinin kırılmaması; kararlı bir toplumsal desteğe tanıklık ediyor.Bu tür darbelerin binde biriyle bile karşılaşınca tabelalarını sökmek zorunda kalan "parti"lerin aksine HDP, Türkiye'nin siyasi yaşamında hem kilit hem anahtar bir parti olma konumuna geldi. Hiçbir alternatif siyasi denklem HDP olmaksızın kurgulanamıyor. Tüm bunlar HDP'de ifadesini bulan ittifak-bileşen politikasının maya tuttuğunu gösterir.

Eleştiriler…

HDP sık sık "Türkiye Partisi" olduğunu vurguluyor; "Türkiye Partisi" olma ve "Türkiyelileşme" gibi söylemler Kürt ulusal hareketinin değişik kanatlarından sert eleştiriler alıyor; partiyi Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin stratejik hedeflerini karartmakla, "Türk solu"nun marjinal programlarının yedeği olmakla suçluyorlar.HDP'nin bir Türkiye Partisi olması, içinde ve liderliğinde Kürt toplumunun özgün örgütlenmelerinin bulunması bir zaaf değil. Kürdistan özgülünde özerklikten bağımsızlığa değişik örgütlenmeleri bulunmasına bir alternatif de değildir. Nitekim böyle pek çok örgütlenme var ve çalışıyorlar. İçinde değişik yapılanmaların yer aldığı bu tür bileşen partileri-ki literatürde buna Cephe Partileri denmekteydi- stratejik bir öneme sahip. Bu her grubunun kendi özgün hedefleri için ayrı örgütlenmesine ve eylem programına engel olmadan; ortak talepler ve demokrasi program için birlikte çalışmayı, güçlerini koordine etmeyi mümkün kılıyor. Yakın veya uzak gelecekte Türkiye ve Kürdistan iki ayrı devlet olarak ayrılsa bile, hem Kürdistan'da hem Türkiye'de Türk ve Kürt toplumları, birçok yerleşik ya da göçmen halklar, inanç grupları yine birlikte yaşayacaklardır; bu da ortak özgürlük ve demokrasi talepleri için birlikte program ve eylem oluşturmalarını gerekli kılacaktır.

Mücadele içinde, zor koşulları birlikte göğüsleyerek oluşan güven ve dostluk sonraki kurucu ortaklıklar için son derece hayati bir değer taşır. HDP gibi pratikler toplumların mücadele ve ortak çalışma içinde birbirlerini daha iyi tanıma, güven geliştirme ve ortak bir yaşam inşa etmek için paha biçilmez deneyimler birikmesini sağlar. Beri yandan birçok Türkiyeli sosyalist akım ve örgütlenme de HDP içindeki sosyalist grupları, ***"Kürt ulusal hareketinin kuyruğuna takılmak; kimlik siyasetine hapsolmak, sosyalist hedeflerden vazgeçmekle"*** eleştirmekteler. HDP içinde olsun, olmasın Türkiye'deki bütün sosyalist nitelikli parti ve akımların programlarına baktığımızda; asgari bir demokratikleşme hedefleri olduğu görülür. Hemen hiç birinin "yarın sosyalist iktidarı kuracağız!" gibi bir iddiası yoktur.

Sorun HDP içinde olmak veya olmamak değil bu "demokratikleşme ve özgürlük programında" Kürt ulusal sorununun nasıl çözüleceğidir. Zira belli olmuştur ki, bu soruna gerçekçi ve adil bir çözüm bulanmadan herhangi bir demokratikleşme iddiası kandırmacadan ibaret olacaktır.Sorun acil demokrasi hedefleri ise Kürt ulusunun eşit hak ve özgürlük taleplerinin gerektiği kadar önde olması son derece normaldir.

Halbuki bu yapıların çoğunlukla, özgüvene dayalı bir tevazu gösterme biçiminde de olsa takipçileri rahatsız edecek kadar taleplerini geri çekme, Türkiye'nin diğer sorunlarına odaklanma arzusu gösterdiklerine tanık oluruz.Beri yandan DBP, DTK gibi HDP bileşeni yapıların çoğunlukla "ulusal hareket" olarak tanımlanması da, her ne kadar içinde çoğu zaman abartılı övgüler barındırsa da, nihayetinde bu terminolojiyi yakından bilenler için bu kategorik bir küçümseyici bir ima taşır: sınıfsal değil, ulusal hareket...

Halbuki bu yapılar da en az kendileri kadar sosyalist olma, özgürlükçü ve demokrasi iddiası taşıyorlar. Kadroları sosyalist kimlikli olduğu gibi tabanları

ağırlıklı olarak emekçi sınıflara dayanır ve kadınlar güçlü biçimde temsil edilir.

Birlik'ten ve Dayanışma'dan Ne Anlıyoruz?

Bu pratikler bize, üzerinde hareket ettiğimiz coğrafya ve toplumsal zemin üzerinde "birlik ve dayanışma" perspektifinin ne olması ve ne olamayacağı konusunda yeterince veri sunmaktadır. Buna göre "Birlik" fikri ve söyleminin monolitik bir yapı, siyasi bir tekel oluşturma gayreti olamayacağını bunun yıkıcı sonuçları olacağını ön görebiliriz. "Birlik" kavramı hem tüm zamanlarda önemini koruyan bir ezber, hem de "tabu" olmuştur. Birlik söylemine ve fikrine karşı çıkmak zor, birlik'in içine dahil olmak ise daha zordur…Sorunun açıkça ifade edilmekten çekinilen yönü "Birlik" fikri ve pratiğinden ne anlaşıldığı olmalı: bu da aslında "birlik" taleplerinin son tahlilde siyasetin / iktidarın tek el'de toplanması, tekelleşme isteği oluşudur. Fizik kuralları siyasetin yasaları için de geçerlidir; sonunda çekim gücü fazla olan kütle, diğerlerini kendi bünyesine katana kadar birlik talep eder, onları kendine doğru çekilmeye zorlar. Daha az ağırlığı sahip olan kütle ise merkez-kaç ile çekim etkisini dengelemeye / çekirdeğe dahil olmamaya (bizim örneğimizde özgünlüğünü korumaya) çalışır. Sonunda bir yörünge oluşsa da hareketin yasaları sonunda ya kopmayı ya çekirdeğe dahil olmayı getirir.

Sonuçta büyük kütlelerle küçüklerin birleşmesi bir tür gönüllü/gönülsüz katılma, ilhak edilme anlamına geleceği için "Birlik" tabu olduğu kadar ürkütücü bir çağrıdır.Türkiye'deki sosyalist ya da Kürt ulusal demokratik hareketinde "Birlik" söyleminin içeriği daha çok ve önemli ölçüde totaliteryendir. "Birlik" düşüncesi farklıklardan, çok seslilikten kaygı duyan; çok partililiği, farklı örgütlenmelerin varlığını zaaf olarak gören, zararlı bulan bir anlayışa dayanıyor. Bu anlamda Birlik söylemleri daha çok örtük olarak siyasi çoğulculuğu değil tekelciliği hedefleyen bir zihinsel altyapıya sahip olmuştur.Birlik çağrısı ve söylemlerinin hemen çoğu, bu kadar çok farklı grup ya da örgütlenmenin varlığını, çok farklı sesler bulunmasını bir zaaf ve bir sorun olarak ilan etmekle işe başlarlar. Başarısızlıkların, çözümsüzlüklerin, güçsüzlüklerin nedeni de burada görülmektedir. Farklılıkların örgütlenmesinden kaygı duymakta, Farklı düşünce ve eylem yönelimlerini ayrılıkçılık ve bölücülük olarak mahkum etmektedir.Gerçekten de böyle midir? Başarısızlıkların, güçsüzlüklerin nedeni "çok sayıda!" örgüt, grup, çevre olması mıdır? Farklılıklar zararlı mıdır? Bu çokluklar azaltıldığında, birleştirilip "tek"e indirildiğinde, ortaya güç mü çıkacaktır, başarı mı hasıl olacaktır?

"Bir"lik öne sürenlerin zihinsel dünyasında bunun karşılığı çoğunlukla"evet"tir: Bu nedenle "birlik" söylemi, az olanın çoğa, farklı olanın türdeş olana katılmasını dayatan bir ideolojik hegemonya aracı olarak kullanılmaktadır daha çok. Parti birliği, ulus birliği, ülke birliği, düşünce birliği, din birliği,... hasılı bütün "birlikler" kutsal!... Farklılıklar, aykırılıklar, muhaliflikler ise gayrı meşru!Bu bakımdan da hegemonyacı bir "birlik" fikriyatını değil, ayrılıklara saygı gösterme, birbirini kabul etme, demokratik hoşgörü ve uzlaşma kültürünü öne çıkarmak daha doğru.Siyasi hareketlerin temeldeki tıkanma nedenleri "birlik" olmayışı veya farklılıkların olması değil; program hedefleri ile örgütlenme biçimlerinin uyuşmaz oluşu; hem düşünce hem yapısal olarak kendilerini yenileme yeteneği gösteremeyişleridir.Birlik fikrinin bu kadar güçlü olduğu bir siyasi atmosferde dayanışma fikrinin bir o kadar zayıf olması ise dikkat çekicidir.

Oysa birlik inşa etmek ne kadar zor ise dayanışma bir o kadar kolaydır. Birlik için çoklu tarafların ikna olması, birbirine güvenmesi, birlikte çalışmanın pratikte sınanması gibi zorlu dönemeçleri vardır. Dayanışma için ise sadece tek taraflı olarak karar almak irade kullanmak yeterlidir. Gerekli olan ile mümkün olan her zaman-belki de çoğunlukla-örtüşmez. Değiştirebileceklerimizle değiştiremeyeceğimiz şeyler arasında ayrım yapabilmek bilgi gerektirir. Değiştirebileceğimiz şeylere odaklanmak için örgütlendirilmiş iradi bir güce ihtiyaç vardır. Devrimci demokrasi güçleri için somut, uygulanabilir programlara odaklanan; ortaklıklar, ittifaklar, dayanışma ağları oluşturmak zorlama birliklerden daha akılcıdır. Pratik zaten kendi doğası içinde bileşikler, birlikler yaratır ki bu aynı zamanda ayrışma da demektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kadın Devriminin Evrensel Dilini Oluşturmak

Andrea Wolf Enstitüsü

Rojava'nın küçük bir ilçesinde bir odada farklı coğrafyalardan 50 kadın oturmuş kadınların örgütlenme, mücadele deneyimleri, kazanımları ve sorunları üzerine konuşuyoruz. Bu yazıda ele alınanlar bu tartışmada açığa çıkan sonuçların küçük bir yansıması olacak. 21.Yüzyılda kadın mücadelesinin kazandığı düzey nedir? Kapitalist modernite karşısındaki direnişte, demokratik modernitenin inşasında kadın hareketi nasıl bir rol oynuyor? Evrensel düzeyde birlik ve dayanışmanın gelişmesinde kadın mücadelesi nasıl bir stratejik misyona sahip? sorularını tartışıyoruz. Baştan belirtmek gerekir ki bu sorunları 20 farklı coğrafyadan kadınla birlikte tartışabilmenin, tartışacak ortamı oluşturmanın kendisi 21. Yüzyılda demokratik modernite inşasının örgütlenme perspektifini ve kadınların bu inşadaki stratejik yerini ortaya koyuyor.Kapitalist modernitenin karşısında demokratik modernitenin inşası, tarihsel çelişkilerin yüzyıla özgü formlarının analiz edilmesi ve bu özgünlüğe denk mücadele stratejilerinin geliştirilmesiyle ivme kazanıyor. Kadınların bu inşadaki politik öncülüğü adeta doğal bir öncülük olarak gelişiyor. Bu doğal öncülük toplumu değişime dönüşüme zorluyor. Kapitalist modernitenin, erkek egemen sistemin bütün yüzlerini ortaya seriyor. Jin Jiyan Azadi'nin taşıdığı bilgelik özgürleşmeye çağrı oluyor. Thomas Sankara, Abdullah Öcalan gibi devrimci halk önderlerinin temel stratejik tanımlarında olduğu gibi özgür toplumun gelişiminin ancak kadın özgürlüğü ile mümkün olacağı evrensel bir dile bürünüyor.

Kapitalist Modernitenin Krizinde Yeni Stratejiler Geliştirmek

21.Yüzyılda kapitalist modernitenin, kendisini sürdürmek için yeniden yeniden başvurduğu temel strateji kendisine karşıt güçleri parçalama, zayıf düşürme ve ehlileştirme oluyor. Diğer bir ifadeyle ideolojisizliğe, örgütsüzlüğe ve eylemsizliğe çeken politikalarıyla bütün sistem karşıtı güçleri etkisizleştirmeyi hedefliyor. Kısmen başarılı olduğu da söylenebilir. Diğer taraftan bunun karşısında çeşitli düzeylerde ve formlarda direniş gelişiyor. Ancak gün geçtikçe daha da belirginleşen ihtiyaç şu ki küresel düzeyde bir birlik ve dayanışma örgütlenerek bu direnişlerin anlamlı ve kalıcı sonuçlar elde etmesi gerekiyor.Bu anlamda son çeyrek yüzyıla baktığımızda dünyanın farklı yerlerinde kadınların bu ihtiyacın farkındalığıyla bir arayış içinde oldukları, ulus ve devlet sınırlarına hapsolmadan küresel bir mücadele örgütlemenin yollarını oluşturmaya çalıştıkları görülüyor. Buna paralel olarak feminist hareket içinde daha fazla tartışılmaya başlanan politik özneleşme ihtiyacı, kadın devrimi tanımında bir ortaklaşmayı da zorunlu kılıyor.

Şüphesiz bu oldukça önemli bir nokta çünkü özgür-demokratik toplum inşası ancak kadın iradesi ve örgütlülüğüne dayanarak, kapitalist modernitenin dayattığı ulus-devlet milliyetçiliklerinin aşılmasıyla evrensel bir bağlama kavuşabilir. Tarihin en eski sınıfı ve ulusu olan kadınların, bu gerçekliğin ahlaki ve politik sorumluluğuyla devrim ihtiyacını tanımlamaları küresel birlik ve dayanışmanın ilmeklerinin atılmaya başlaması anlamına da geliyor. Feminist hareketlerin, kadın özgürlük hareketlerinin, mücadelenin içinde konumlanan büyük küçük bütün kadın örgütlenmelerinin, gruplarının dünden daha fazla yakınlaşması, ortaklaşması ve küresel kapitalist sistemin karşısında mücadele 21. Yüzyıla odaklanarak kadın hareketleri, ulusötesi feminist örgütlenme-kadın mücadelesi deneyimlerini incelemek ulusötesi

kadın mücadelelerinin bir araya gelme, bağ kurma, birleşik bir mücadele hattı örme potansiyellerini açığa çıkarıyor. Uzun süredir Kürdistan kadın özgürlük hareketi bu mücadele hattını Demokratik Dünya Kadın Konfederalizmi perspektifi ile ele alıyor. Demokratik Dünya Kadın Konfederalizmi bu anlamda kadın mücadelesinin öznelerini yani kadın örgütlerini ve kadınları buluşturan, birleştiren bir mücadele ve örgütlenme zemini olarak anlam buluyor.

Bu buluşma şüphesiz sadece biçimle sınırlı bir buluşma değil. Kadın hareketi muazzam bir bakış açısı, bilgi ve deneyim zenginliğine sahip. Kadınlar olarak birbirimizden ve farklı mücadelelerden öğrenmek, kadınların direniş ve örgütlenme tarihinin peşine düşmek ortak bir ruh oluşturmak, günümüzü ve geleceğimizi doğru örgütlemek açısından oldukça önemli. Doğru örgütlenme, ortak ruh mücadeleyi amaca ulaştırmanın ya da bir diğer deyimle kadın devrimini gerçekleştirmenin olmazsa olmazlarından. Çünkü baskıya karşı direniş, özgürlük arayışı her zaman her yerde olagelmiştir ama bu direnişler bölgesel/yerel ve dönemsel kalmayı aşamamıştır. Ancak bu direnişlerin yerelliği aşıp küreselleşmesi, dönemsel değil daimi etkiye sahip olması için doğru örgütlenme tarzını geliştirme arayışları giderek daha fazla kadını kadın devrimi ufkunda buluşturuyor. 21. Yüzyılda kadın mücadelesini demokratik modernite inşasının temel güçlerinden biri yapan da bu.Buradan yola çıkarak daha geniş resmi anlamak ve onun bir parçası olarak kendimizi anlamak için kadın tarihinin izlerini arıyoruz. Zira tarihimize, köklerimize, toplumlarımıza dair bilinçli olmak bize büyük bir güç verir ve kimliğimizi oluşturan bu bilinçtir. Değişim yaratmanın kendisi bu tarih bilincinden geçiyor. Tarih bilincini ulus-devletin eğitim sisteminin tekelinden çıkarmak ve kendi tarihimizi araştırmaya, anlamaya, anlatmaya çalıştıkça farklı zamanlar ve mekanlar arasında mekik dokudukça, kadınlar arasında evrensel, küresel bağları kurmanın imkanlarının daha fazla olduğunu görüyoruz. Zira ilk sömürge olma gerçekliğinin yakıcılığı kadar, yaşamla kurduğumuz bağlardaki duygudaşlık dünyanın neresine gidersek gidelim kendine ait bir dil kuruyor. Bunun farkına varmak, bu dilin politikasını kurmak kadınları demokratik modernitenin en güçlü örgütleyicilerine dönüştürücü veriyor. Bu nedenledir ki kadınların direnişleri sömürgecilik karşıtı mücadelelerden, ulusal kurtuluş mücadelelerine, emek mücadelesinden ekoloji mücadelesine neredeyse bütün mücadele alanlarında yön belirleyici olmuştur, olmaktadır. Egemen devletçi tarih anlatımlarında olduğu gibi, direniş tarihi anlatımlarında da kadınların varlığının hiç anılmaması ya da çok az anılması, bu gerçekliği değiştirmiyor. Dolayısıyla demokratik modernitenin inşasında kadınların rolünü anlamak ve doğru örgütlenmek için önemli olan bir diğer husus, tarihe bakış açımızı değiştirmek oluyor. Sorgulayan, araştıran, pozitivizmin, oryantalizmin, liberalizmin ve erkek egemen-devletçi bakış açısının etkilerini aşan bir tarih okuması, ufkumuzu genişletecektir.

Devrimin Ufkunda Tarih Okuması

Bugün kapitalist moderniteye itirazlarımızın temeli yaşama karşı saygı ve sevgiyi tüketmesine, insanı insanın kurdu etmesine, özgürlüğü toplumsallıktan kaçış olarak tüketmesine, insanı-doğayı sömürmesine dayanıyor. Bunun karşısında direnen, varlığını korumaya çalışan bütün güçleri demokratik modernite güçleri olarak tanımlıyoruz. Peki bu itirazlara yol açan bilginin kaynağı nedir? Ve nasıl ulaşabiliriz kaynağa? Sözün kısası, demokratik modernite güçlerini ele alırken en derin köklere kadar inebilen bir inceliği geliştirmek önemli. Ağaç ekosisteminde yapraklar köklerden beslenir. Köklere doğru gittikçe yaratıcı emeği, yaşam sevgisini, komunaliteyi, dayanışmayı, yaşama hürmeti hissedebiliyoruz. Ve bu değerlerin yaratıcısı, koruyucusu, öncüsü olarak karşımıza çıkan kadınların ayak izleri oluyor her yerde. Bu izlerin peşine düşmek geçmişteki bir altın çağ arayışına girmek anlamına gelmiyor, tersine günümüzde peşine düştüğümüz değerlerin inşasında ve savunusunda kadınların öncülüğünün anlamını kavramak ve bunun ahlaki-politik sorumluluğunu taşımak anlamına geliyor. Devletlerin, imparatorlukların, sömürgeciliğin oluşumuna karşı ittifaklar kurarak direnen kadınlar bugün oluşturmaya çalıştığımız mücadele ittifaklarının bilgisini taşıyor. Hangi zaman ve mekan olduğu fark etmeksizin kadınların bir araya gelmenin, mücadele etmenin yöntemlerini nasıl geliştirdiklerini gösteriyor. Zagroslarda Büyük İskender'in birliklerine karşı ayaklanan Surka Alem kadınları; bugünün Anadolu'su, Mısır'ı, Fas'ı,

İran'ında ilahiyat ve felsefe okullarında, manastırlarda örgütlenen; bugünün Orta Avrupa'sında Beginler gibi tarikatlarda örgütlenen kadınlar anılabilecek birkaç örnek. Toprak sahiplerine, toprak çitlemelerine karşı ayaklanan köylü kadınları, ekmek ayaklanmalarıyla Fransız devrimini ateşleyen kadınları, Paris Komününe ruhunu veren kadınların, beyaz sömürgeciliğe çocuk doğurmayarak direnen Aborjin kadınların, köleliğe karşı ayaklanan kadınların, kadınların medeni hakları için hapsedilmeye, işkencelere rağmen mücadelede ısrarcı olan Suffragetlerin ayak izlerini takip etmek, köklerle yapraklar arasındaki can damarlarını açık tutmak anlamına geliyor. 20. Yüzyılda gelişen devrimlerin kadınların kurtuluş sorununa odaklanmamaları çokça eleştiri konusu oldu, şimdiye kadar. Bu sorunun kaynağı ilgisizlikten ziyade, özgürlük arayışını canlı tutan damarın can suyunun kaynağını tespit etmemeye dayanıyor. Bu nedenle toplumsal ilişkilerin özgürleştirilmesi, iktidar ve sömürüye karşı köklü tedbirler geliştirilmesi hep eksik kaldı ya da başarısız oldu.

Kapitalist Modernitenin Savaşında Piyon Olmamak

Şimdi 21. Yüzyılda kapitalist modernite güçlerinin herkesi kendisiyle birlikte batırmaya çalıştığı üçüncü dünya savaşı koşullarındayız. Bu savaş, alışılagelen bir savaş değil. Toplumsal kriz, ekonomik kriz, ekolojik kriz iç içe geçiyor. Kapitalist sistemin felaketi bir salgın hastalık gibi yayılıyor. Kanserli hücreler nasıl canlı hücrelere saldırıp tüketerek ilerliyorsa, kapitalist modernite de toplumun en canlı hücrelerine yöneltiyor saldırılarını. Öyleyse demokrasi ve özgürlük güçlerinin kendilerini bu felaketten korumaları ve hasta hücreleri tedavi etmesi ancak kök hücre tedavisi ile mümkün olabilir. Kök hücrenin kaynağı ise yukarıda belirttiğimiz gibi kadın oluyor. Böylece bir kez daha kadına ve kadın özgürlük sorununa yaklaşım toplumsal özgürlük mücadelesinin derinliğini belirliyor. Bir yandan geçtiğimiz yüzyıllar içinde kadın mücadelesinin nasıl değişimler yarattığına şahidiz. Bir yandan bir bilinç oluştuğunu, belli haklar geri kazanıldığı belirtebiliriz, ancak diğer yandan kapitalizmin toplumsal cinsiyete, sosyal sınıfa, ırka bağlı olarak yeni baskı ve bağımlılık türleri yarattığını da görüyoruz. Kadınlar yığınlar halinde ücretli işgücü piyasasının parçası haline gelirken ücretli emeğe, devlete, ulusötesi şirketlere, ataerkil-feodal hiyerarşiye daha fazla bağımlı hale geldiler. 1980'lerin sonunda Sovyetlerin çöküşünün sol ve devrimci toplumsal hareketlerde derinleştirdiği parçalanma ve kapitalist sistemin bu çöküşü kendi zaferi olarak ilan etmesinin etkileri hala aşılabilmiş değil. Sonuç olarak günümüzde birçok insanın kapitalist sisteme bir alternatif geliştirilebileceğine olan inancını yitirdiğini gördüğümüz gibi devrimci-muhalif hareketlerin önemli bir kısmının da vizyonunu yitirdiğini görüyoruz. Öte yandan neoliberal ve yeni sömürgeci uygulamalarla özgürlükçü hareketlerin, grupların, kişilerin uğruna mücadele ettikleri pek çok kavramın, temanın devletler, çok uluslu sivil toplum kuruluşları ve şirketler tarafından kullanılmaya başladığına da tanık oluyoruz.

Kapitalist modernite kendisine karşıt güçlerin söylemlerini kendi kara deliğine çekerek, radikal bir itirazın önünü keserken kendini de meşrulaştırıyor. Bu durumda bu sistemle derdi olanlar, sadece uyum sorunu yaşamaktadırlar. Yoksa herkes eşit fırsatlara sahiptir. Dünyanın herhangi bir yerinde olabilirsiniz, ancak iyi fikirleriniz ve doğru becerileriniz varsa, ünlü ve başarılı olabilir, zengin olabilir ve dijital medya aracılığıyla çok fazla etki sahibi olabilirsiniz. Bu fırsatlara erişmenin tek geçer yolu sistemle uzlaşma olarak sunulur. Sunulan bu resmi mümkün kılan gerçek ise ataerki, devlet ve kapitalizm tarihinin çağdaş ifadeleri olan savaşlar, sınır rejimleri, devlet şiddeti, mülksüzleştirme, güvencesizlik, toprağın sömürülmesi ve ekolojik yıkım ve kadın kırımıdır.

Sınırları Aşarak Mücadeleyi Evrenselleştirmek

Kapitalist modernitenin krizinin bu dışavurumları karşısında gelişen itirazların, hoşnutsuzlukların sınırların kapatılması, yabancı ve kadın düşmanlığı formlarına bürünerek yeni sağ ve faşist hareketlere akması, devrimci-muhalif hareketlerin ideolojik ve politik parçalılığından da kaynaklanıyor. Bu da yüzyılımızda demokratik modernite güçlerinin küresel örgütlenme, birlik ve dayanışma sorunları üzerinde ciddiyetle durmasını zorunlu kılıyor. Yine

yükselen yeni sağın en fazla hedef aldığı konuların kadın mücadelesinin kazanımları olması da bu açıdan değerlendirilmesi gereken bir diğer önemli nokta. Son on yılda gelişen kitlesel eylemsellikler, küresel kampanyalar, oluşturulan ulusötesi ağlarla kadın hareketinin önemli bir direniş odağı haline geldiğini ve sağ-faşizan eğilimleri kendinden uzak tutmayı başardığı belirtilebilir. Bu anlamda kadın hareketinin deneyimlerinden daha fazla beslenmek sistem karşıtı kesimlerin örgütlenmesine katkı sunabilecek potansiyelde.Kadınların örgütlenme deneyimi, uzun bir geleneğe ve konuları ve mücadele alanlarını birbirine bağlama potansiyeline ve gücüne sahip. Günümüzde kadın mücadelesinin özneleri, cinsiyet, ırk, sınıf, cinsellik, ulus, din ve/veya diğer farklılık eksenleri, güç ve eşitsizliği, egemenlikçi kadın ve erkek tanımlamalarını sorgulayarak demokrasi ve özgürlük mücadelesinde yeni kanallar açmakta. Bu mücadele, kapitalist modernite ve patriyarkanın kurduğu baskı rejiminin farklı yönlerini ve bunların birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu görme kabiliyetini geliştirdiği için çağın ihtiyaçlarına göre örgütlenmenin enerjisini etrafına taşırmakta.Dar bir yaklaşımla kadının mücadelesinin kadının çalışma hakkı, eşit ücret, eğitime erişim, kürtajın yasallaştırılması, kadına yönelik şiddete karşı vb. somut sorunlar için mücadele etmek üzerine kurulu olduğu düşünülse de, her türlü sistem karşıtı harekette kadınların büyük rol oynadığını görüyoruz. Kapitalizm ve küreselleşme karşıtı toplumsal değişim ve küresel adalet hareketinin güçlendiği 2000'li yılların başında oluşturulan Dünya Sosyal Forumunun örgütlenmesinde, birçok farklı ulusötesi, yerel veya bölgesel protesto hareketi dalgasında kadınlar seferber oldular. Bu seferberlikle Arap ülkelerinde kendi özerk meclislerini oluşturdular, halkların baharı direnişlerinin öncüsü oldular. Monsanto gibi çok uluslu şirketlerin yerel üretim formlarına saldırıları karşısında yerel tohumların savunuculuğunu yaptılar. Toprağın talan edildiği barajlara ve madenlere karşı bedenlerini siper ettiler. Kadınlar kendi hareketlerinde, cemaatlerinde ve toplumlarında baskıya karşı mücadele ediyorlar. Sömürgecilik, ırkçılık, sınıf sömürüsü ve cins sömürüsünün sorgulanması, meydan okunması son yılların en önemli gündemi olduğu görülüyor. Bütün bu mücadele dinamiği ve diyalektiği içinde radikal bir devrimci anlayışa olan ihtiyacın daha fazla belirginleştiği görülüyor. Bununla birlikte bütüncül bir mücadele geliştirmemizin önünde bizi engelleyen birçok yön, birçok çatışma çizgisi var. Bunları stratejik olarak, ama aynı zamanda somut olarak örgütlenme şekillerimizde ve yöntemlerimizde ele almamız önemli.Yukarıdaki bölümlerde de değindiğimiz gibi sorun küresel. Ancak bu küresel sorunlara en anlamlı cevaplar yerelden geliştirilebiliyor. Yerel-küresel ilişkisi birbirini gözeten, birbirinin ufkunu açan bir perspektifle kurabilmek kadın mücadelesinin uzun soluklu örgütlenmesi için önemli. Yerel koşullara göre farklı yerlerde koordineli ve birlikte çalışmamız gerekiyor. Son on yıllarda, kapitalizme karşı ulusötesi, küresel mücadele ihtiyacı konusunda artan bir bilinç görüyoruz. Kadın mücadeleleri, feminist mücadeleler, ataerkilliğe karşı mücadeleler her bölgede kendine has özellikler taşımakta. Bu zenginliğin kendisi ulus-devlet sınırlarına sığamayacak kadar devrimci potansiyel taşıyor. Dolayısıyla 21. Yüzyılın kadın devriminin yüzyılı yapma perspektifiyle hali hazırda biriktirdiğimiz deneyimleri demokratik dünya kadın konfederalizminin örülmesi için yeniden ele almak, daha güçlü ve kalıcı bağlar geliştirmek kadın mücadelesinin demokratik modernite inşasındaki öncülüğünü doğru bir örgütlenme zeminine kavuşturacaktır. Başladığımız noktaya geri dönersek bugün Rojava'da bunu geleceğe bırakmadan, tarihimizden güç alarak şimdiden yapmanın enerjisi ile kadın devriminin enternasyonal dili oluşuyor.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Küresel Birliğin Dayanışma Ağı, Ulus Üstü Direniş ve Mücadele

Ergin Atabey

Kapitalist modernitenin yapısal krizi devresi krizlerini daha şiddetli bir şekilde etkiledikçe 3. Dünya Savaşı'nı ortaya çıkartmıştır. Reel sosyalizmin yenilgisinden sonra tam da kapitalist modernitenin zaferi ilan edilmişken 3. Dünya Savaşı'nın 1. Körfez (1991) Savaşı'yla başlaması aslında yaşanılan kapitalist modernitenin zaferi olmadığı, bugün net bir şekilde görülmektedir. Reel sosyalizmin yenilgisiyle kapitalist modernite ideolojik, kültürel, ekonomik vb. yönleriyle birlikte askeri savaş ile de hegemonyasını sağlamlaştırmaya çalışırken son otuz yıllık süreçte bunu tam olarak başaramamıştır. 3. Dünya Savaşı'nın startını 1. Körfez Savaşı ve Ekim 1998 komplosu ile verirken hızla hegemonyasını önce Ortadoğu'dan sağlamlaştırıp küresel çapta zaferini ilan etmeyi umuyordu. Ancak Ortadoğu'nun tarihsel kültür değerlerinin direnişi ve demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü paradigmayla Ekim 1998 komplosunun fiziksel esaret dışında boşa çıkarılması kapitalist modernitenin hesaplarını altüst etti. Her ne kadar kapitalist modernite güçleri BOP projesi ve 2011'den itibaren gelişen Ortadoğu halklarının isyanını kendi lehine kullanmaya çalışıp hamle yapmak istemişse de istediğini elde edememiştir. Tersine halkların direnişi sürmüş, kapitalist modernite güçleri arasındaki hegemonya mücadelesi, savaşı Suriye'den Libya'ya, Akdeniz'den Karabağ'a ve en son da Ukrayna'ya kadar geniş bir alana yayıldı ve krizi derinleşti.

Bu noktada 3. Dünya Savaşı'nın iki özelliğinden bahsetmek mümkündür. Birincisi; kapitalist modernite güçleri 3. Dünya Savaşı'nda kendi içlerinde bir hegemonya mücadelesi ve savaşı içindeler. ABD ve eksenindeki devletler ile AB arasında, AB içinde Almanya ve Fransa arasında, ABD-AB ve Rusya-Çin arasında ciddi bir hegemonya mücadelesi ve savaşı var. Bu hegemonya mücadelesi ve savaşı kapitalist modernite hegemonyası pramidi içinde kimin nerede konumlanacağı ve ne kadar pay alacağıyla ilgilidir. İkincisi, kapitalist modernite güçleri (ABD-AB-Rusya-Çin) ve bölgesel işbirlikçileri ulus-devletler aynı cephede yer alıp devlet dışı topluma (halklar-etnik kültürel toplum, kadınlar, işçiler, gençler, dini kültürel toplum, kısacası tüm ezilenler) karşı ciddi bir mücadele ve savaş içindeler. Kapitalist modernite güçleri devlet dışı topluma karşı kendi aralarındaki hegemonya mücadelesine rağmen birleşip her türlü ezme, sömürme, baskı ve egemenliği altında tutma mücadelesini, savaşını yürütmektedirler. Böylece devlet-dışı toplumun alternatif sistemin geliştirilmesini, demokratik özyönetimlere kavuşmalarını, dolayısıyla özgürleşmelerini engellemektedir. Kuzey Doğu Suriye özyönetim sistemine karşı geliştirdikleri politika ve soykırım savaşının önünü açmaları bunun en somut örneği ve ifadesidir.Ukrayna, NATO-Rusya savaşı öteden beri eksikliği hep yaşanılan devlet-dışı toplumun ulus üstü direniş ve mücadele hattının oluşturulmasının zorunluluğunu bir kez daha açığa çıkartmıştır. Aslında devlet dışı toplum, 3. Dünya Savaşı koşullarında hem paradigmasal ve hem de sistemsel olarak böylesi bir hattın oluşturulması için önemli imkanlara sahiptir. Demokratik modernitenin demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü paradigması ve alternatif demokratik konfederalist sistemi oldukça elverişli zemin ve imkanı ortaya çıkartmıştır. Devlet-dışı toplumun aktivist dinamiklerine düşen sorumluluk yerel, bölgesel ve küresel çapta inisiyatif olarak yeni dönemin ulus üstü birlik, direniş ve mücadele ağını oluşturmalarıdır. Böylesi bir ağ oluşturulurken en önemli husus, geçmiş enternasyonallerin içine düştükleri hata ve yanlışlara

düşmemektir. Bu yönüyle geçmiş enternasyonaller ne taklit edilmelidir ne de tekrarı olunmalıdır.

Geçmiş Enternasyonallerden Çıkarılacak Dersler

Yeni dönemin birlik, direniş ve mücadele hattı ve ağı oluşturulurken geçmiş enternasyonallerden gerekli dersleri almak oldukça önemlidir. Her tarihsel süreç kendi özgün koşullarına göre oluşumları ortaya çıkarır. Yeni dönemin kendine özgü koşulları olmakla birlikte birlik, direniş ve mücadelenin başarısı için geçmişte girilen hatalara düşmemek başarı için gereklidir.

Her ne kadar enternasyonalizm düşüncesi Marks ve Engels'e mal edilse de bu düşünce Fransız Devrimi'yle gelişmiştir. Fransız Devrimi sürecinde enternasyonalizm düşüncesi "insanların kardeşliği" fikrine dayalı olarak ortaya çıkmıştır. İnsanlığın kardeşliği fikri mutlakiyetçi monarşiye karşı olduğu kadar burjuva sınıfına karşı da tüm insanlığın birleştirilmesini esas alan bir fikirdi. Ancak söz konusu fikrin oluşuma, somut pratiğe ve eyleyişe kavuşturulamaması, slogan olarak tarihe mal olmasını sağladı.Marks ve Engels, "insanların kardeşliği" fikrini proletaryanın enternasyonalizmine çevirdi. Salt işçi sınıfının birlik ve mücadelesini esas alan proletarya enternasyonalizmin çıkış noktası şuydu: Gerek tek ülkede ve gerekse de dünya çapında burjuvazinin çıkarları karşısında işçi sınıfının çıkarı ve mücadelesine dayalı toplumsal devrim! Bu temelde, "Bütün dünya işçileri, birleşin!" sloganıyla Marksist enternasyonalizmin ideolojik ve politik hattı belirlenmiş oldu.

1. Enternasyonal (1864-76) bu ideolojik ve politik eksende oluşturuldu. Her ne kadar hem birey ve hem de yerel-ulusal düzeydeki örgütlenmelerin katılımına açık olsa da 2. Enternasyonal, yapısal olarak çıkmazları içeriyordu. Birincisi, tüm devlet dışı toplumun birlik ve mücadele oluşumu değildi. Salt işçi sınıfını esas almıştır. Bu nitelik 2. ve 3. Enternasyonallerin de esas handikapı oldu. Enternasyonalin dar, marjinal kalması, toplumsallaşamaması bu niteliğin sonucuydu. İkincisi, ideolojik hegemonyayı esas almıştır. Bunun sonucu olarak anarşistler başta olmak üzere farklı kesimler enternasyonalden tasfiye edildiler. Enternasyonal homojen bir nitelik kazanırken Marksist ideolojik hegemonya enternasyonale damgasını vurmuştur. Yukarıda dile getirdiğimiz iki temel yapısal sorun nedeniyle 1. Enternasyonalizm, Paris Komünü mücadelesi karşısında hiçbir şey yapamamıştır. Bu durum Engels'te hayal kırıklığına yol açtı. Engels hayal kırıklığını, 1. Enternasyonalizmin uluslararası işçi hareketi önünde bir köstek haline geldiği şeklinde ifade ederken yapısal sorunları görememiştir. Engels'in çıkışı, 1. Enternasyonalizmin sonunu ve 2. Enternasyonalizmin kuruluşunu ilan etmiştir. Ancak Marks ve Engels'in ideolojik-politik ve örgütsel hattından kopmamıştır. Yeni bir nitelik olarak Marks ve Engels, 2. Enternasyonal'in önüne işçi partisini koymuştur. Bu yönüyle enternasyonal devlet-iktidar eksenli bir nitelik kazanmıştır.

2. Enternasyonal'in Alman sosyal demokrasisinin sonunu getirmiştir. Her ne kadar 2. Enternasyonal Marksist ideolojik-politik hegemonyasında olduğu yönünde bir görüntü verse de esas olarak şovenizm ve revizyonizmin etkisi altındaydı. Nitekim 1. Dünya Savaşı koşullarında 2. Enternasyonalizmin önde gelen partileri ulus-devletlerinin yürüttüğü kapitalist modernite savaşına onay verdiler. Böylece 2. Enternasyonal de yapısal niteliği sonucu çöktü, dağıldı.

3. Enternasyonal (1919-43) Lenin'in Ekim Devrimi sonrası dile getirdiği, "Oportünizm etkisindeki 2. Enternasyonalizm öldü. Yaşasın 3. Enternasyonal…" sözleriyle temeli atıldı. Lenin'in oportünizm eleştirisi önemli olmakla birlikte 3. Enternasyonal ideolojik hegemonya, işçi sınıfının esas alınması ve devletçi-iktidarcı eksene oturtulan yapısal sorunları aşamadı. Bu nedenle 3. Enternasyonal (Komünist Enternasyonal ve Komintern de deniliyor.) ideolojik-politik ve örgütsel olarak Bolşeviklerin ve SSCB'nin eksenine oturdu. Lenin, 2. Enternasyonal'in hedefini, "Uluslararası bir Sovyet Cumhuriyeti kuruluş yolundadır." biçiminde belirlerken aslında rol ve misyonunu da ortaya koymuştur. Bu yönüyle 3. Enternasyonal her şartta ve her koşul altında SSCB devletinin, yeni proletarya diktatörlüğünün çıkarları doğrultusunda işlev gördü; SSCB'nin desteklenmesini esas aldı. Her ne kadar 2. Kongrede Lenin'in kaleme aldığı, ulusal ve sömürge hareketlerin desteklenmesi kararı olsa da özünde bu yönlü politikası SSCB'nin

dış politikasının bir parçası olarak uygulandı. Bunun sonucuydu ki 3. Enternasyonal'in 1946'daki dağılışı, Stalin'in Batı devletlerine, SSCB'nin dış politikası ekseninde bir jesti olarak pratikleşti.Günümüzdeki Sosyalist Enternasyonal (1950) ise bir sivil toplum kurumu kadar bile etkili değildir. Kongreden kongreye sesi çıksa da ulus üstü politik arenada esamesi bile okunmuyor. Nostaljik bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir.

Devlet Dışı Toplumun Dayanışma Ağı

Yeni dönem ulus üstü direniş ve mücadele hattı, enternasyonallerin tarihsel değerlerini bağrında taşımakla birlikte onları aşmak durumundadır. Bunun için en temel çıkış noktası demokratik konfederalizm eksenli olmayı esas almasıdır.

Demokratik konfederalizm ne ulus-devlet ne de proletarya diktatörlüğüdür, devlet-iktidar dışı bir sistemdir. Bu nedenle demokratik konfederalizmi esas alan yeni dönem ulus üstü direniş ve mücadele hattı, ağı herhangi bir devletin iktidarın çıkarı, iç-dış politik çizgisi temelinde oluşturulamaz. Esas alacağı politik direniş ve mücadele hattı devlet dışı toplumun eşitliği, özgürlüğü ve demokrasisidir.

Demokratik konfederalizm, çoklu devlet dışı toplumun sistemidir. Ne salt tek bir etnik kültürel yapının, kadınların, emekçilerin ne de salt gençlerin, köylülerin ve dini kültürel toplulukların sistemidir. Bu yönüyle tekçiliği kabul etmez. Tüm devlet dışı toplum dinamiklerinin demokratik katılımına dayalı oluşturulur. Bu nedenle devlet-iktidar hegemonyacılığına da kapalıdır. Bireysel katılımdan parti, sendika, hareket, sivil toplum kuruluşlarına kadar devletçi-iktidarcı hegemonyacılığa, milliyetçiliğe, dinciliğe, cinsiyetçiliğe ve ekolojinin talanı ve yok edilmesine karşı olan herkese ve kuruma açıktır. Her dinamik devlet dışı toplumun eşitliği ve özgürlüğü temelinde, kendi özgün ideoloji-politik ve kurumsal niteliğini koruyarak ulus üstü direniş ve mücadele ağı içine yer alabilir. Farklılıklar birlik ve mücadele önünde engel değildir. Tersine, birlik ve mücadelenin gerekçesidir.

Aslında şimdiye değin devlet dışı toplumun aktivist dinamiklerin birlik ve ortak hareket etme önündeki en önemli engellerden biri, genel ve ideolojik direniş ve mücadele ağı söz konusu engeli ortadan kaldırıyor. Böylece en önemli sorun aşılmış oluyor.Yeni dönemin ulus üstü direniş ve mücadele ağı, somut ortak kurumsal oluşumları gerekli kılmaktadır. Hem işlevselliği hem de demokratik doğrudan katılımı açısından en fonksiyonel oluşum meclislerdir. Yerelden bölgesele, oradan da küresele doğru oluşturulacak olan meclisler ulus üstü direniş ve mücadelenin siyasal ağı olarak rol oynayabilir.

Söz konusu ağ için şu formülasyon esas alınabilir:

1. Her ülkede genel ağın siyasi iradesi olarak meclislerin belirlediği ülke kongreleri
2. Her ülke kongrelerin belirlediği bölgesel kongreler
3. Her bölgesel (Örneğin; Ortadoğu, Avrupa, Afrika vb.) kongrelerin belirlediği küresel kongre

Bu temelde üç aşamalı olarak yerelden genele doğru oluşturulacak olan meclisler ve kongreler ağ olarak politik aktivist yön ve çerçeve belirleyip rol oynayabilirler.Meclislerin doğrudan katılıma açık olması hem ortak politik yönün ve hem de önceliklerin belirlenmesinde netleştirici ve ön açıcı rol oynayacaktır.

3. Dünya Savaşı koşullarında böylesi bir ağın oluşturulmasına gereksinim vardır. Önemle belirtmek gerekir ki ulus üstü direniş ve mücadele ağın oluşturulmasında öncelikle temel sorumluluk demokratik modernite aktivistlerine düşmektir. Gerek yarım yüzyıllık bir geleneğe sahip oluşları ve gerekse de en dinamik aktivist olmaları böylesi bir sorumluluğu onlara yüklüyor. Böylece 3. Dünya Savaşı koşullarında devlet dışı toplumun alternatif hattı oluşturulmuş olup kapitalist modernitenin iki ucu olan NATO ve Rusya'dan herhangi birini desteklemek ikileminden kurtarmayacaktır. Bu aynı zamanda milliyetçiliğin ve savaşın da karşı hattı olma niteliğini taşıyacaktır. Devlet dışı toplum, kapitalist modernitenin NATO ve Rusya taraflarından birinden yana olmak zorunda değildir. Üçüncü seçenek olarak kendi özgürlük, eşitlik ve demokratik tarafını oluşturup alternatifini geliştirerek tarihsel rolünü oynayacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Yeni Yaşamı İnşa Yolunda Komutan Para Çağını Tanımak

Halil Doğan

Beş bin yıllık erkek egemenlikli sınıflı, devletçi uygarlık sistemi, günümüzde tüm insanlığın, doğanın ve geleceğin düşmanı haline gelmiştir. Onun içindir ki, insanlığın kendini ve doğayı koruması ve geleceğini güvence altına alması; böyle bir özellik taşıyan, sınıflı devletçi uygarlık sistemine karşı kendini savunma hakkı, meşru olduğu kadar bir zorunluluk haline gelmiş bulunuyor.

Üçüncü Dünya Savaşı, önceki savaşlardan farklı taktik ve teknik yöntemlerle sürdürülüyor. Bunun nedeni doğanın ve insanlığın varlığını tehdit eden sınıflı devletçi uygarlık sisteminin bugün en yoğunlaşmış hali olan kapitalist modernite sistemidir. Bu sistem bugün Üçüncü Dünya Savaşı adı altında insana ve topluma karşı tüm cephelerden başlattığı saldırılarla tek kutuplu dünya üzerinde kendini "Yeni Dünya Düzeni" adı altında yeniden bir düzenlenişe tabi tutmak istemektedir. Ancak insan ve toplumun böylesine her yönüyle örgütlendirilerek yürütülmekte olan savaş karşısında tarihsel ve toplumsal öneme sahip olan; varlığını koruma ve ileriye taşımayı hedefleyen mücadelesini önceden yürütülmüş olan meşru savunma direnişleriyle aynılaştırmamakta gerekmektedir. Nasıl ki, finans çağında 'komutan para' her taraftan kuşatarak saldırıya geçmişse, meşru savunma direnişi de bu saldırıları her cephede püskürterek yenilgiye uğratan bir tarzı geliştirmek ve kendini saldırı pozisyonun da tutan bir "savaş gücü" olarak konumlandırmak durumundadır. Evrensel insanlık değerlerini temsil edenlerin böyle bir savaşı kazanması için de her cephede hazır ve donanımlı olmaları gerektiği çok açıktır. Ki, bu başarılmadan saldırgan sınıflı devletçi uygarlığın para komutasındaki 'ordusu' nu yenilgiye uğratmak mümkün olmayacağı gibi, onun etkisi altına girilmesi de bir o kadar olanaklı hale gelmiş olacaktır. O nedenle de meşru savunma direniş savaşını kazanmak için öncelikli olarak finans çağında komutan paranın kendisini ve sistemi nasıl örgütlendirdiğinin, kurumsallaştırdığının anlaşılması bir gereklilik halini almış bulunuyor.

Finans Çağı-Komutan Para Çağı

"Finans Çağı-Komutan Para Çağı" dönemini kapitalist modernitenin daha önce geçirmiş olduğu dönemlerinden kopararak ele almak mümkün değildir. Ancak, aynılaştırılamaz da. Çünkü kapitalizmin dönemlerini-EVRELERİNİ birbirinden ayıran temel karakteristik özellikleri vardır. Bu farklılıkları da kapitalizmin birinci ve ikinci döneminde ticaret, sanayi ve endüstri üzerinde hakimiyetini kuran paranın; bunlardan farklı olarak üçüncü döneminde tamamen her şey üzerinde kendi tekelini ilan etmiş olması oluşturmaktadır. Komutan para bu kaynaktan beslenerek/güç alarak önünde engel haline gelenleri/oluşturanları aşmak için harekete geçmiştir.

İlk iki döneminde kapitalizmin liderliğini Avrupa devletleri yapmaktadır. Son iki yüzyılda genel olarak bu liderliği İngiltere üstleniyordu. Üçüncü döneminde ise önderlik pasifik ötesine geçmiştir. Pasifiğin ötesinde oluşan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) kapitalizmin önceki dönemlerinde, siyaset ve pazar ilişkilerinde dünyada önemli bir yere sahip olmuşsa da, asıl olarak ancak "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nda küresel düzeyde önderliği ele geçirebilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sömürgelerin mirasını ve siyasal-"ekonomik"-askeri üstünlüğü İngiltere'den devralmış olması da bunun için gerekli olan zemini oluşturmuştur. Çünkü ikinci dünya savaşından sonra devraldığı üstünlük ve liderlik ABD'yi, siyasal-askeri ve "ekonomik" ilişki ağının devamı konusunda

sorumluluk altına koyarak bir nevi sistemin jandarmalığını üstlenen bir pozisyona getirmiştir. Finans Çağı'nda, komutan para oluşturmaya çalıştığı "Yeni Dünya Düzeni"ni, "imparatorluğunu" oluşturma imkanına kavuştu. 1970'li yılların başı, bu anlamda kavuşulan bu imkanların yeni bir döneme dönüştürülmesinde dönüm noktası haline geldi.

Kapitalist Modernite Zamanı"nın 1970'li yılların başında içerisine girilen bu döneminin başlangıcını; ABD Dolarının ABD merkez bankasında var olan altın, gümüş vb.lerinin rezervine dayanan teminata, iç pazardaki arz-talep ilişkisine, dönen mal varlığı oranına bakılmadan basılması/ "özgürleşmesi" oluşturdu. Bu dönemle birlikte Dolar "kâğıt altın" olarak kabul edilerek uluslararası alanda geçerli değişim nesnesi haline geldi. 1989'da reel sosyalizmin çözülmesi ise "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın zaferini açıkça ilan etmesine olanak tanıdı.

"Kapitalist Modernite Zamanı"nın başlayan bu yeni dönemi, siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel vb. tüm alanlarda olduğu gibi; özel savaş stratejisinin pratikleştirmesi üzerinde de etkisi oldu. O zamana kadar yürütülen dünya, bölge özel savaş stratejilerinde de değişikler meydana geldi. Bu döneme kadar savaş stratejileri daha çok siyasal, askeri, teknik, taktik, psikolojik ve moral faktörlerin tüm boyutlarının birbirini tamamlayacak planlamalara kovuşturularak uygulanması sınırları içerisinde tutulmaktaydı. Hedefinde sosyalist, devrimci ve demokratik güçler ve bu kapsam içerisinde görülen devletler vardı. Fakat içerisine girilen "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nda bunlara daha başkaları da eklenmiş oldu. Bu da "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın zamanı önündeki her türlü engellerin aşılması olarak belirlendi. Böylece kapsamı ve kendini gerçekleştirme biçimi daha geniş bir çerçeveye oturtularak, tüm dünyayı içerisine alabilecek hale getirildi. Hem genel savaş stratejisi içerisinde, hem de konjonktürle doğrudan bağı içerisinde yerini alan Özel Savaş stratejisi de buna göre bir biçim kazanmaya başladı. Özel Savaş stratejisi her ne kadar köklerini/kaynağını öncesinden almış olsa da bir savaş stratejisi olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasının koşullarına göre ele alınmış ve uygulamaya konulmuştu. Reel sosyalizmin çözülmesiyle birlikte de oluşan koşullara göre yeniden gözden geçirilmişti. Kuşkusuz bunun özel savaş stratejisinin pratikleştirilmesi üzerinde de etkisi olacaktı. Ancak özel savaş stratejisinin doğrudan hedefi olan devrim ve sosyalizm mücadelesinde ısrarlı olan güçlerin mücadeleleri hala sürmekteydi. Yine kapitalist modernite sisteminin kendi içerisinde re-organize edilmeye çalışılan güçler/devletler sorununa henüz çözüm bulunamamıştı. Bu yönüyle de özel savaş stratejisi her ne kadar "Finans Çağı-Komutan Para Çağı" zamanına göre yeniden gözden geçirilecek olsa da temel özelliklerini koruyacaktı. Biçimsel değişiklikler olsa da özel savaş döneminin kapanması söz konusu olmuyordu. Ki, sonrasında yaşananlar da bunu doğruladı.

Reel sosyalizmin çözülmesi, Komutan Para'nın zaferini ilan etmesinden sonra da neredeyse dünyanın tüm bölgelerinde sosyalist, devrimci, demokratik, özgürlükçü mücadelelere, gerilla hareketlerine karşı gayri-nizami harp, psikolojik savaş, provokasyon, soykırıma varan katliamlar vb. devam etti. Kapitalist modernite sistemi içerisinde yer alan devletler ve güçler karşısında duran yapılara yönelik "istikrar hareketi" olarak adlandırılan askeri darbeler, komplolar ile hükümet/iktidar değişikleri yaşanmaya devam etti. Özellikle de demokrasi, özgürlük, huzur, barış vb. söylemlerinin ağızlardan düşürülmediği, çok sık kullanıldığı 1990'lı yıllarda bu kendini daha fazla gösterdi. En dikkat çekici olanı da milenyuma doğru giderken yaşananlardı. Öyle bir hava yaratıldı ki, milenyuma girişle birlikte adeta sihirli bir dokunuşla her şey, zaman ayarları değişecek, dünyanın her tarafına demokrasi, barış, huzur, özgürlük vb. gelecek! Açık ki, öyle olmadı. Yaratılan bu atmosferin bir illüzyon olduğu anlaşıldı. Yaratılmaya çalışılan beklentilerin aksine Milenyuma girilmeye hazırlanılan 1999 yılının 15 Şubat'ında PKK Lideri Abdullah Öcalan uluslararası bir komployla rehine olarak alınarak TC Devleti'ne teslim edildi. Yine aynı yılının son aylarına doğru Pakistan'da Pervez Müşerref komutasında askeri faşist bir darbe gerçekleştirildi, 11 Eylül 2001 New York İkiz Kule baskınlarının ardından, Afganistan'a askeri müdahalede bulunuldu. 2003'de Saddam Hüseyin rejimine müdahale edildi, Irak işgal edildi ve sonrasında benzer gelişmelerle süreç devam etti. Ancak özel savaş stratejisini uygulama boyutu bu yönleriyle sınırlı kalmadı. "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın kendi düzenini kurması

için özel savaş stratejisi aktif bir unsur olarak kullanıldı, ön açıcı/yol temizleyici bir rol verildi. Hem çözülen reel sosyalizmin etkin olduğu ülke ve devletler de hem de kapitalist modernite sisteminin egemenliği/hegemonyası altında olan devletlerin içerisine alınmaya çalışıldıkları yeniden yapılandırma "süreçleri"nde bu kendini bariz olarak gösterdi.

"Yeni Dünya", İmparatorluk veya Pax Americana

ABD'nin dünya siyaseti ve hegemonyası içerisindeki yerini 1950 öncesi ve sonrası diye iki başlıkta ele almak mümkündür. Birinci dönemde giderek yıldızı parlayan ve kapitalizmin jandarmalığını üstlenmeye aday konumundadır. Verdiği destekle itilaf devletlerinin Birinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Sonlarına doğru katıldığı İkinci Dünya Savaşı'nda elde ettiği başarılar onu uluslararası alanda daha etkili bir konuma getirirmiş, diğer kapitalist-emperyalist devletler karşısında üstünlük sağlamıştır. Ancak böyle de olsa rolü devraldıklarını koruma ve "düzene" kavuşturmanın ötesine geçememiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Dünyayı "biçimlendiren" İngiltere ve Fransa ikilisi olurken, bunlar arasında daha çok da İngiltere belirleyici olmuştu. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise dünyanın yeniden "biçimlendirilmesin de" ABD tek başına belirleyici değildir; SSCB ve İngiltere'de önemli rol üstlenen devletlerdir. "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"n da ise, bu rol paylaşımı değişmiştir. ABD bu süreçle birlikte çok daha fazla öne çıkmış, reel sosyalizmin çözülmesiyle birlikte yaşanmaya başlayan sürecin belirleyici bir gücü haline gelmiştir. İmparatorluk projesi ve "Yeni Dünya Düzeni" adıyla dünyayı yeniden düzenleme atakları da bunun somutlaşmış ifadesidir.

Özellikle 1945-1950'li yıllardan itibaren kavram olarak kullanılmaya başlanan "Pax Americana" (Amerika Barışı) söylemi dolaşıma sokulmuştur. Burada söz konusu olan, "barış" sözcüğün gerçek anlamı dışındadır; ABD'nin üstünlüğünün kabulünün olduğu koşullarda savaşın tehdidi altında olan bir "barış" söz edilmektedir. Reel Sosyalizmin çözülmesinden sonraki sürece hakim olan anlayış da bundan farklı değildir. 'ABD dipçiği ve postalı' altında onun hegemonyasının kabulü üzerine kurulan bir "barış" tarifi vardır. ABD bu dönemle birlikte kendi "barış"ını dünyaya hakim kılmak için belirlediği stratejiye göre hareket etmeye başlamıştır. Karşısına aldıkları ve önünde engel olarak gördüklerine de "ya uyacaksınız, ya uyacaksınız" demiş, başka da tercih bırakmamıştır. İdeolojik ve siyasal argümanlarını, askeri düzenleme ve konumlanışını da buna göre yapmıştır. Reel sosyalizmin çözülüşüyle birlikte, "dünyanın sonu", "ideolojilerin sonu" gibi sıkı sıkıya sarıldıkları söylemler bu argümanlar arasında önemli bir yer tutmuştur. Öyle ki, kapitalist modernite güçleri bu türden söylemleri çok etkili ve yaygın bir şekilde kullanarak hem psikolojik ortam hem de planlamaya kavuşturdukları saldırılara zemin hazırlamaya çalışmışlardır. Bu konu da azımsanmayacak bir mesafe katetmişlerdir. Reel sosyalizmin çözülmesinin devrimci, demokratik, sosyalist kamuoyu üzerinde neden olduğu psikolojik ve moral etkileri kullanarak geniş halk kesimlerinde umut kırılmalarına yol açmak istemişlerdir. Aynı şekilde reel sosyalist ülkelerde olduğu gibi, reel sosyalizmin etkisi altında olan coğrafyalarda oluşan siyasal boşluğu doldurmak için de harekete geçmişler ve kendilerini "umut" olarak göstermeye çalışmışlardır. Bununla birlikte oluşturulmaya çalışılan "Yeni Dünya Düzeni"ni "yeni bir dünya" görünümüne büründürmekten geri kalınmamıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan siyasal atmosferi ve biçimlenişleri sanki ret ediliyor/aşılıyormuş gibi vermeye çalışmışlardır.

Böylece ABD kendi "dünyası"nı, imparatorluğunu oluşturmak için aradığı koşullara kavuşmuştur. Karşısında SSCB gibi güçlü bir rakibin olmayışı, yine içerisinde yer aldığı ve jandarmalığını üstlendiği kapitalist-emperyalist sistemde onunla yarışacak/rekabet edecek bir gücün olmayışı kendisi için hedeflerine ulaşmada bulunmaz bir fırsat yaratmıştır. "Finans Çağı-Komutan Para Çağı" daha çok da reel sosyalizmin çözülmesinin ardından ABD için böylesi bir imkan sunmuştur.Bu yönleriyle "Finans Çağı-Komutan Para Çağı" aynı zamanda "ABD Çağı" olarak anlam kazanmıştır. ABD içerisine girilen ve öncülük ettiği böyle bir çağa girişle birlikte sistemini inşa etmek için harekete geçmekte geri kalmamıştır. Var olan

hazırlıklarına dayalı olarak; özel savaş kurumlarını, aygıtlarını, finans kaynaklarını, işbirlikçilerini vb. devreye koyarak dünya imparatorluğunu inşa etmeye yönelmiştir. Bu yönelimin ideolojik doğrultusunu da liberalizmin güncellenmiş hali Neo-liberalizm oluşturmuştur.

Neoliberalizm

Liberalizm için, kapitalizmin ideolojisi denilmektedir. Tabi burada liberalizmi, türetildiği kök kelime olan Latincede özgürlük anlamına gelen Liber ile aynılaştırmamak gerekmektedir. Çünkü çoğu kez, liberalizmi; özünü oluşturan sınıfsallığından, kapitalizmim ideolojisi olma boyutundan ayrı tutarak, kelimenin türetildiği köke bakarak "özgürlükçülük" olarak değerlendirenler ya da bir nevi Aydınlanma Dönemi'nin "olgucular"ı gibi, kendilerini karşıtından iyi göstermek için "pozitivist" olarak adlandırmalarına benzer, sanki 'öyleymişçesine' bir algı oluşturmaya çalışanlar vardır. Daha çokta hem reel sosyalizm karşısında hem de reel sosyalizmin çözülmesinden sonra bu türden demagojik söylemlerin öne çıkarılmış olduğuna tanık olunmuştur. Kuşkusuz reel sosyalizmin izlediği politikaların, kaba maddeci, sınırlandıran, yasaklayan yaklaşımlarının bu türden demagojik söylemlerin kullanılmasında ve algının oluşmasında rolü olmuştur. Özellikle; İbadet, inanç, seyahat, farklı düşünce, basın, serbest ticaret, özel mülkiyet gibi 'bireysel özgürlükler', 'sivil haklar' önüne konulan engeller, kullanım eşyalarının sınırlı seçeneklerde olması vb.leri çok etkili bir karşı-propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Elbette reel sosyalizmin, karşı-propagandaya dönüşen, uygulamalarını nedensellikler aramadan eleştirmek doğru bir yaklaşımdır. Fakat reel sosyalizmin yanılgıları, yanlış ve eksiklikleri kapitalist modernite güçlerinin 'özgürlükçü' olduğunu doğrulamaz.

Yakın tarih içerisinde özgürlük kavramı 17.yy'da belirli bir forma kavuşturulmaya çalışılmış olsa da yaygın olarak 18.Yüzyılda kullanılmaya ve siyasal bir kavram, ütopya haline getirilmeye başlandı. Öncesinde kullananlar ve uğruna büyük bedeller ödeyenler olsa da bu yüzyıllarda çok yaygın ve etkili bir düzeyde toplumsal bir bilinç ve ulaşılmaya çalışılan bir hedef haline getirildi. 11 Haziran 1776 yılında yayınlanan "Amerika Bağımsızlık Bildirgesi"nde yer alan "Bütün insanların eşit yaratıldıklarına; yaratıcıları tarafından onlara hayat, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı gibi geri alınamaz bazı haklar verildiğine inanıyoruz" ve 1789 Fransız Devriminin "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"nin birinci maddesinde "insanlar, hakları bakımından özgür ve eşit doğarlar ve yaşarlar. …" belirlemesine yer verilmiş olması da bu temelde ortaya çıkan tarihsel dayanaklardır. Bu ilkeler dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan halklar için esin kaynağı oldukları gibi; bazı egemen çevreler tarafından çıkarsal yaklaşımlara da tabi tutulmuşlardır. Fransız "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"nin; "özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" (Liberte, égalite, fraternite) kavramlarının başına getirilenler de bu konuda özel bir yere sahiptir. Öyle ki, Osmanlı'da İttihat Terakki adıyla bilinen faşist karaktere sahip bir cemiyet bile bu kavramları (Hürriyet-Müsavat-Uhuvvet) kendi diline çevirerek kullanmaya çalışmıştır. Bu türden faşist karaktere sahip örgüt ve hareketlerle birlikte, onlardan daha çok Kapitalist modernitenin akıl hocaları özgürlük kavramını kendilerine uyarlayarak ideolojik ve siyasal bir dünya görüşü haline getirmişlerdir. Ancak onların özgürlük dedikleri, toplum bilincinde yer edinen 'ütopya' dan çok farklı ve onun tam zıddıdır; savundukları ticaret özgürlüğü adı altında halkların, ülkelerin sömürülmesi, yağma ve talan edilme özgürlüğüdür.

"Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" (laissez-faire, laissez-passer) sloganında ifadeye kavuşturulan liberalizmin ekonomik ve siyasal alanda kazandığı anlam buna göre belirlenmiştir. Yine hedefinde monarşik özelliklerden henüz kurtulamamış olan ya da korporatif özellikler taşıyan faşist karakterdeki devletlerin ticaret, hammadde, iç ve dış pazarlara ulaşma vb. konularda getirdikleri kısıtlamaların/engellerin aşılması, eğer bu sağlanamıyorsa asgari bir düzeye çekilmesi vardır. Daha sonra bunlara eklenen 'seyahat özgürlüğü', 'düşünce özgürlüğü', 'basın özgürlüğü' gibi 'talepler'de kendilerini güçlendirmeye ve etraflarında toplayacakları kesimlere dayanarak hedeflerine ulaşmalarını sağlayacak olan birer demagoji olarak kullanılmaktan öte bir anlam ifade etmemektedir. Kapitalizm karşıtı halk hareketlerin yaşandığı, emekçilerin mücadelesinin yükseldiği ve devrim seçeneğinin çok güçlü dile getirilip yaşanmaya başladığı koşullarda, 'sosyal devlet' vb. aldatmacalar altında kendini söz de yenileyerek/koşullara uydurarak geniş halk kesimlerini devrimden uzaklaştırarak

yeniden kapitalist modernite sistemi içerisine çekmeye yönelik olarak kullanılmaktan da geri kalmamıştır. Ancak 1929 büyük ekonomik bunalım döneminden siyasal, düşünsel ve 'ekonomik' anlamda çıkış arayan liberalizmin kendini yenileme çabaları olarak adlandırılan bu çabalar bırakalım hedefine ulaşmayı, yaşanan bunalımı daha da derinleştirmekten öte bir sonuç doğurmamıştır.

Bu yönüyle neo-liberalizm, kapitalist modernite zamanının "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"nın temel özellikleriyle çelişmemektedir. Aksine onun doğrudan izlerini taşımaktadır. Fakat "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nda aldığı anlam ve ona biçilen misyon itibarıyla farklılıklarda taşımaktadır. Bir nevi "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın temel ideolojik argümanı olmaktadır. Onun bu özelliği 1970'ler sonrasının dünyasında belirgin bir konuma gelmiş, reel sosyalizmin çözülmesinden sonra da başat bir hale gelmiştir.

Reel sosyalizmin çözülmesiyle birlikte kapitalist modernite zamanının jandarmalığını üstlenen ABD, hiç tereddüte yer bırakmayacak bir şekilde 'zaferini' ilan etmişti. Bu ilanla birlikte "artık benim zamanım geldi" demekteydi. Zaten sonrasında da bu doğrultuda adımlar atmaktan da geri kalmadı. ABD'nin atmış olduğu bu adımlar kendi içerisinde bir amaca kilitlenmiş olsa da oklarının ucu birçok hedefe yönelik olarak çevrilmişti. Bunlardan birincisi; reel sosyalizmin boşalttığı alanları doldurmak, ikincisi; reel sosyalizmin çözüldüğü ülkeleri, devletleri kendi yörüngesi etrafında toplayarak sistemine dahil etmek, üçüncüsü; yaşadığı ekonomik, siyasal, kültürel, ideolojik krizden/kaostan çıkışı sağlamak, daralan pazar soruna çözüm bulabilmek için "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"nın dört başı mamur hale gelmiş olan ulus-devletlerini re-organize ederek, kendisi için daha "serbest" hareket edeceği alanlar haline getirmek, dördüncüsü; üçüncü hedefine ulaşması önünde engel teşkil eden devletleri, siyasal ve düşünsel yapıları aşmak, beşincisi; aşılması öngörülen devletler, siyasal ve düşünsel yapılanmalar yerine, yenilerini inşa etmek, altıncısı; tüm bu hedeflere ulaşmak için yeni argümanlar geliştirmek.İşte neo-liberalizm, kapitalist modernite zamanının, "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın duyduğu bu ihtiyacın karşılanmasının adı/kendisi olmuştur. O nedenledir ki, neo-liberalizmi tek bir boyutuyla sınırlandırmadan yukarıda belirtilenler ile bunların birbirini tamamlamaları ile görmek gerekmektedir. Daha somut bir ifadeyle neo-liberalizmi; pazar sorununa çözümün, ideolojik hakimiyet ve psikolojik üstünlüğün sağlanmasının güçlü bir manivelası, ulus-devletlerin yeniden biçimlendirilmesi ve iç re-organizasyonun tamamlanarak dünya ve pazar hakimiyetinin tamamlanması ile reel sosyalizmin çözülmesiyle birlikte oluşan boşluğun doldurulması hedefine ulaşmanın temel ideolojik argümanı olarak kabul etmek gerekmektedir. Bir başka ifadeyle de belirlenmiş tüm bu hedeflere ulaşmak için; tıpkı "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın başlangıcı olarak kabul edilen ABD Dolarının, o zamana kadar kendisini sınırlandıran bağlardan kurtulması, 'özgürleşmesi' gibi bir anlamı bulunmaktadır.

Liberalizm kavram olarak -kökleri itibarıyle- her ne kadar "Aydınlanma Dönemi"ne hatta "Felsefe Çağı"na kadar dayandırılmaya çalışılsa da düşünsel, siyasal ve ekonomik yaşamda en etkin haliyle kapitalist modernite zamanının "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"nda kullanılmaya başlanıldı. Hedefindeyse gümrük duvarlarının engel olmaktan çıkarılması, vergilerin düşürülmesi, dış ve iç pazara açılım önündeki engellerin aşılması, tüm bunların siyasal ve yasal anlamda güvence altına alınması vardı. Neoliberalizmle bu hedefler daha da genişletilerek, güncelleştirilerek; "Finans Çağı-Komutan Para Çağı"nın ihtiyaçlarını karşılayacak hale getirildi. Öyle ki ekonomik, siyasal, askeri, 'toplumsal', ideolojik, 'kültürel' vb. politikalar yoluyla paranın hizmetine açılacak şekilde dünyanın en ücra köşesi, tüm toplum bireyleri, doğada bulunan her şey, uzay boşluğuna varıncaya kadar ulaşılabilecek her noktası kapitalist pazarın bir parçası haline getirilmeye başlandı. Bunun sağlanabilmesi için de kapitalist modernite sisteminin kendi eliyle oluşturduğu kurumsal, siyasal olarak inşa ettikleri dahil, engel olarak görülen her şey tereddüt edilmeden aşılır, yeniden biçimlendirilir bir hale geldi. Antony Giddens'in Avrupa'nın uygarlığa katkısı olarak gördüğü "üç süreksiz"[1] arasında yer alan yirminci yüzyıl milliyetçiliklerinde tabulaştırılan, ulus-devlet bile bundan nasibini almaktan kendini kurtaramadı. "Finans Çağı"nda "Komutan Para" kendi varlığının

1 **Süreksiz: fizik biliminde, güç verici olarak kabul edilen "enerji paketi" paketi.**

güvencesi, saltanatı olarak kabul ettiği ulus-devleti bir kenara atamadı ama yeniden gözden/elden geçirmekten geri kalmadı. İlk büyük adımı her ne kadar arayış olarak kökleri Napolyon dönemine, ikinci dünya savaşı sonrasında Avrupa devletleri arasında oluşan ekonomi, sınai vb. (1951 Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 1965 Avrupa Atom Enerji Topluluğu, 1965 Avrupa Topluluğu vb.) ortaklıklara dayandırılmaya çalışılsa da 1992 yılında attı. O zamana kadar Avrupa'daki ulus-devlet formunu aşan, Avrupa devletleri arasında daha geniş ve esnek siyasal birlik olan Avrupa Birliği'nin resmen ilanı böyle bir anlam ifade etti. Ardı sıra da yeni-sömürge ve bağımlı devletlerin, ülkelerin yeniden; düşünsel, ekonomik, siyasal vb. yapısallıklarının biçimlendirilmesini hedefleyen politikalar üretildi. Aynı şekilde reel sosyalizmin çözüldüğü ülkeler ile reel sosyalizmin etkisi altında olan devletlere/ülkelere yönelik de politikalar geliştirildi. Böylece "Finans Çağı-Komutan Para Çağı" o zamana kadar kullanılan ulus-devlet vb. araçlarında re-organizasyonunu gündeme getirerek; sermayenin dolaşımı ve hakimiyetinin hiçbir şekilde paylaşılamayacağı, bunun tartışılmayacağı bir kurallar düzenini sağlamak istedi.

Ulus-Devlet

Paranın iktidara taşınmasında "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"n da, ulus-devlet, tarihsel öneme sahip bir rol oynamıştı. Bu rolün başında da sadece iktidara taşınmasıyla sınırlı kalmayarak, iç pazarda hakim hale gelmesinin yanı sıra, devlet sınırları dışına açılarak egemenlik alanlarını genişletmenin imkanına kavuşmuş olması gelmektedir. Güçlü bir devlet haline gelmek ve bunun oluşturduğu imkanlar paranın sanılandan daha çok palazlanmasına, güçlenmesine olanak yaratmaktaydı ve bu imkan sonuna kadar kullanıldı. Bu sayede kendine yeni zenginlik ve hammadde kaynaklarıyla birlikte pazar alanları açıldı. Ancak bununla sınırlı kalmadı; zamanla karşı karşıya geleceği daha farklı faktörlerinde etkinlik alanlarını genişletmesine olanak yarattı. Hatta zamanla onların kendi iktidarına ortak olmasını engelleyemedi; ordu ve sivil bürokrasi bunlar arasında yer aldı. Monarşik devlet yapılanmaları içerisinde etkisini hissettirmeye başlayan komutanlar ve devletin tepesine tünemiş olan bürokrasi kapitalist modernite sistem devletlerinin içerisinde çok daha güçlü hale geldiler. Öyle ki, ulus-devlet bu iki ayak üzerinde kendini yapılandırdı. Böylece paranın asker ve sivil bürokrasi olmadan neredeyse ne iç pazara ne de uluslararası alana hakim olması, açılması olanaksız hale geldi. Sadece bununla da kalmadı; kapitalist modernite sistemi, sömürge ve yarı sömürgeleri kendi pazar ve egemenlik alanlarının bir parçası haline getirirken aynı zamanda ideolojik ve siyasal etkilerini de taşırdılar. Ulus-devletin dini/ideolojisi halini alan milliyetçilik, kapitalist modernite sisteminin egemenliği altına giren sömürge, yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerde de etkisini gösterdi. Dünya pazar ve toprakları üzerine egemenlik mücadelesi içerisinde olan kapitalist-emperyalist devletlerin arasındaki çelişkiler de ulus-devletçi, milliyetçi etkiler üzerinde körükleyici bir rol oynadı. Kapitalist moderniteye mekan olan ülkelerde olduğu gibi, feodal egemen sınıf yapılanma özelliklerinin hakim olduğu ülkelerde, devletlerde bu çok bariz bir şekilde yaşandı. Öyle ki bu özelliklere sahip olan ülke ve devletlerdeki feodal ve komprador işbirlikçi siyasal yapılanma/egemenlik aygıtları, ulus-devletçi milliyetçilikleri kendilerine meşruiyet oluşturmanın aracı haline getirdiler. Böylece kapitalist modernitenin egemenlik aracı olan ulus-devlet ve onun dini/ideolojisi olan milliyetçilik sahipleri arasında yaşanan çelişkinin ve çatışmanın içerisinde birbirine karşı kullanılan temel araçlar haline geldi. Daha çok da 20.yy'da oluşan ulus-devletler bunun en somut örnekleri arasında yerini aldı. Eskinin güçlü feodal imparatorlukları, devletleri olan; Osmanlı, İran, Çin vb. devletler ile birinci emperyalist dünya paylaşım savaşı sonrasında masa başında kurulan ve kimi 'bağımsızlık' ve 'ulusal mücadele'ler sonucunda ilan olunan ulus-devletler somutunda bu çok bariz bir şekilde kendini gösterdi. Bu şekilde kapitalist modernite sisteminin temel güç kaynaklarından olan ulus-devlet temel dayanakları olan ordu ve sivil bürokrasi ile karşı karşıya geldi. Oluşan böyle bir karşı karşıya geliş içerisinde asker ve sivil bürokrasi hem siyasal hem de 'ekonomi' üzerinde kurdukları etkinliğe dayanarak, hizmetinde olduklarıyla çıkar ve egemenlik kavgasına tutuştu. Bununla da kalmadı; ikinci dünya savaşından sonra oluşan 'iki kutuplu' dünya koşullarında kendini daha da güçlendirerek iktidar üzerinde rengini çok daha belirgin kılma arayışlarına girdi. Ulus-devlete sıkı sıkıya sarılarak, körüklediği milliyetçilik rüzgarını arkasına alarak piyasaya/pazara, oluşan hükümetlere (askeri-bürokratik yönelimlere varan) müdahalelerde

bulunur hale geldi. Ancak kapitalist modernite sisteminin hem merkezinde hem de egemenliği altında tutarak birer sömürü ve pazar alanı haline getirdiği ülke ve devletlerde yaşadığı/karşı karşıya geldiği bu çelişki ve çatışma hali, onu her yönüyle ulus-devlet ve milliyetçiliklerden vazgeçirtemedi. Aksine ulus-devleti ve milliyetçilikleri kendi çıkarları doğrultusunda ayakta tutmaya, kullanmaya ve onlardan güç almaya devam etti; sivil ve askeri bürokrasinin kendisiyle karşı karşıya gelen kısmını törpüleyerek onları kendisi için birer tehlike olmaktan çıkardığı gibi, geri kalanlarını da çıkarlarına göre yeniden yapılandırarak düzenlemekten, kullanmaktan vazgeçmedi. Hatta kendine karşı aşırı direnç gösterenlerle çatışmaktan ve onları tasfiye etmekten çekinmedi; merkezi olarak gördüğü mekanlarda ve egemenlikleri, kontrolleri altında tuttukları ülke ve devletlerde bunun sayısız örnekleri yaşandı.Finans çağında, komutan para oluşturduğu zeminde palazlanarak, sorunlu hale gelen bu güçleri yeniden düzenleyerek kendi sistemini/düzenini kurma/inşa olanaklarına kavuşmuş oldu. Burada en fazla dikkati çeken de komutan paranın kendi düzenini inşa ederken uygulamaya koyduğu standartlardı.Çünkü komutan paranın kendi mekanında uygulamaya koyduğu politika ve içerisine girdiği yönelimlerle, sömürge ve bağımlı ülkeler ile yeni-sömürgelerde devreye koydukları birbirinden farklılıklar göstermekteydi. Bu farklılıklar da kendi mekanında ulus-devletler arasında daha gevşek bağlarla ilişkilerin yeniden düzenlenmesi olarak belirlendi. Fakat buna rağmen aralarında; Bayrak-Marş gibi; ortak simgeler belirlediler. Yine aralarında politik,hukuksal,ekonomik,kültürelvb.ortaklıklara gidildi.[2] Fakat komutan paranın kendi mekanında içerisine girdiği bu düzenlenişe de sınırlar konuldu. Yapılan bu düzenlemeye göre; oluşturulan ekonomik, siyasal, hukuksal, kültürel vb. kurumsallaşmalar ile kabul edilen hükümler, haklar vb. hepsi komutan paranın mekanı olarak kabul edilen kıta Avrupa'sı içerisinde belirlenen yükümlülükleri yerine getirmeye hazır olan devletler için geçerli olarak kabul edilerek, bunlar dışında olanlara kapılar sıkı sıkıya kapatılmış olmaktaydı.Böylece komutan para kendi mekanında yaptığı bu iç düzenleniş ile dünyada çok daha güçlü bir konuma gelirken; dünyanın en ücra köşesine kadar her hangi bir engelle karşılaşmadan açılma/ulaşmak için ihtiyaç duyduğu temel mekanizmalara sahip hale gelirken, aynı oranda kendini dışarıya kapatmanın da olanaklarına kavuşmuş oluyordu. Öyle ki, para her yere istediği gibi güvenlikli bir şekilde ulaşacaktı. Ulaştığı yerde de dolaşımı önünde hiçbir engel olmayacağı gibi, orada kendi düzenini de hakim kılacaktı. Ancak bunun karşısında güvenlik alanı olan mekanına dışardan ulaşmak -belirlediği standartlara uygun değilse- neredeyse olanaksız bir hale getirilmişti. Bu şekilde içe yönelik ne kadar "gevşek" bir ilişki ağı örülmüş olsa da dışa karşı bu geçerli değildi. Dışa karşı alınan tedbirler son derece aşılmaz kılınmıştı. Dışardan gelen "göçler" engellendiği gibi, "yabancı düşmanlığı", "dincilik" ve "milliyetçilik" gibi kapitalist modernitenin liberalizminin düşünsel, siyasal hastalıklı yapısı daha da depreştirilmeye, kaba maddeci "bilimcilik" kişilik şekillenişi ve davranışlara hakim kılınmaya çalışıldı. Bunun bir sonucu olarak da Avrupa'yı Güney'inden ve Doğu'sundan çevreleyen denizler ile nehirler "göçmen" mezarlığı haline getirilmiş oldu. "Yabancı düşmanlığından" beslenen "milliyetçi", "dinci", "ırkçı", "faşist", vb. eğilimler, düşünceler, örgütler-partiler daha fazla örgütlenme ve kendilerini büyütme olanağına kavuşturuldu. Hatta içlerinden ana muhalefet partisi haline gelenler, seçimlerden birinci parti olarak çıkanlar oldu. Bu şekilde kendi (finans) çağın da komutan para, değişen koşullara göre liberalizmi, "ulus-devlet" ile onun ideolojik varyantlarından olan, ruh veren "milliyetçiliği", "dincilikle" harmanlayarak kullanmaya devam etti.

Demagoji; Bilinç Kirlenmesi

Denilebilir ki, finans çağında komutan para; "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"ndan devraldıklarını kendi koşullarına uyarlayarak yoluna devam etmeyi çıkarlarına uygun gördü. Ancak kendi meşruiyetini

2 Dışişleri-Güvenlik-Adalet vb. gibi; politik, Komisyon-Konsey-Mahkeme vb. yapılanmalara gidildi. Liderler Zirvesi-Dış ilişkileri-Parlamento-Siyasi partiler vb. gibi; seçimler, Anayasa vb. gibi; hukuksal belirlemelere gidildi. Tarım- Bütçe-Euro-Merkez Bankası- Yatırım Bankası- Euro Bölgesi-Enerji-Kalkınma-Ulaşım vb. gibi; 'ekonomik' kurumlar oluşturuldu. Vatandaşlık-Nüfus-Eğitim-Bilim ve Teknoloji-Diller-Dinler-Spor-İstatistikler vb. gibi; kültürel, Ajanslar-Daireler- Zirveler- Yönergeler- Büyük Kentler-Siyasal Partiler-Başkanlık-İBBS Bölgeleri(Avrupa Birliği'nin Birinci Derecesi) - En Uzun Yapılar-Araç Plakaları vb. gibi ortaklıklara gidildi. Avrupa Birliği/Topluluğu-Avrupa Parlamentosu-Avrupa Ekonomik Alanı-Ortak Pazar-Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi-Schengen, Lizbon, Maastricht vb. gibi anlaşmalarla belirlenen sözleşmelerle birey, seyahat, ticaret vb. alanlarda yeniden düzenlenen haklar vb.leri de yaşanan bu ortaklaşmanın pratikte atılan adımları arasında yerini aldı.

oluşturmak için ondan farklı görünmekten geri kalmadı. "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"nda yaşanan sorunları, miadı dolmuş olarak gördüğü politikaları revizyona tabii tuttu; önünde engel olarak gördüklerini devre dışı bırakmayı, hatta onlarla çatışmaya girmeyi göze aldı ve kendine göre söylemler "geliştirdi." Kendini bugüne kadar yaşanmış olan sistemlerin/düzenlerin "en iyisi" toplumsal, siyasal, ideolojik, kültürel vb. sorunların çözüme kavuşacağı adres olarak göstermeye çalışması bunların başında geldi. Öyle ki, içerisine girdiği bu yönelimi güçlü göstermek ve kabul edilir kılmak için sol, sosyalist, devrimci söylemleri bile özünden saptırarak kullanmaktan geri kalmadı. Reel sosyalizmin çözülmesinin neden olduğu psikolojik ortam ve moral çöküntüyü, "Sanayi Devrimi ve Endüstriyalizm Çağı"nda kapitalist modernite sisteminin yaşanan çelişki ve çatışmaların neden olduğu sorunların çözümsüzlüğü ve tahribatının sorumlusu sanki kendisi değilmiş gibi, çıkarları doğrultusunda kullanmasını bildi. İkinci Dünya savaşı sonrasının iki kutuplu dünyasının bir tarafı olmasına rağmen, reel sosyalizmin çözülmesini zaferi olarak ilan ederek; post-modernizm aldatmacası adı altında yüzüne "barış", "özgürlük", "demokrasi", "çağdaşlık" vb. maskesi takarak sanki başka bir seçenek gibi topluma kendini sundu. Bununla da "Yeni Dünya Düzeni"nin ilanını gerçekleştirdi.

Komutan para, 1970'li yıllarla birlikte daha reel sosyalizm çözülmeden, ilanına hazırlandığı "Yeni Dünya Düzeni"nin ideolojik alt yapısını oluşturmaya başladı. Alvin ve Heidi Toffler, Zbigniew Brzezinski, Samuel Huntington, Francis Fukumaya gibi stratejist ve analistler tarafından yürütülen çalışmalarla bu doğrultuda stratejik analizler geliştirilerek bir bilinç oluşturularak, bu doğrultuda adımlar atılmaya başlandı. Reel sosyalizmin çözülmesinden sonra da bu doğrultuda strateji ve analizler geliştirilmeye devam etti.[3] Sadece bununla da kalmadı komutan paranın sınırsız saltanatını kurması önündeki tüm engellerin aşılması için geliştirilen politikalar uygulamaya konuldu. Fakat bunlar yapılırken kendilerine meşruiyet oluşturmak için ön hazırlıkların yapılmasından geri kalınmadı. Bunun yolu da yine kendisini öncekinden 'daha iyi' gösterme çabalarından başkası değildi. Bu doğrultuda elinde kullanacağı birçok malzeme vardı ve bu malzemeleri kullanırken; kendisinin bunlardan ne kadar sorumlu yine kullandığı söylemlerin ne kadar kendine ait olduğunu bile önemseme gereği duymadı. Çünkü onun için önemli olan yaptıklarının toplumsal, siyasal, düşünsel vb. alanlarda bir karşılığa dönüştürülmesiydi. Reel Sosyalizmin çözülmesi öncesinin iki kutuplu dünyasının geride bıraktıkları bu konuda aradıklarından çok daha fazlasını kendisine sunmaktaydı.

Komutan paranın "Yeni Dünya Düzeni"ni kurarken kullandığı söylemlerde de öne çıkan onun bu pragmatizmi oldu. Buna göre duyulduğunda hemen karşı çıkılamayack, üzerinde durup-düşünüldüğünde o zaman farkına varılarak oynanan oyunu tersine çevirme arayışına girilebilecek kavramlar öne çıkarıldı. Bu kavramların en belirgin olan yönünü de sosyalist, devrimci, demokratik güçlerin kapitalist moderniteye karşı olan mücadelede geliştirdiği tezleri formüle eden sözcükler oldu. Seçilen sözcüklerde buna özel bir önem verildi. Yukarda adları zikredilen stratejistleri, analistleri de kurgularını bu eksene oturttular. Dikkat edilirse bu kişiler pozisyonlarını daha çok ABD'de 'Demokrat'lara göre belirlediler ve kişi olarak da 1970 sonrasının ABD'de başkanlık koltuğuna oturmuş olanların yanında ya yardımcı ya da danışman vb. olarak yer aldılar. 'Demokrat'ların seçim programlarında kullandıkları sözcükler, verdikleri vaatler hep bunlar tarafından formüle edildi ve gerek iç gerekse de uluslararası alanda bunlar etkili kılınmaya çalışıldı.Aslında ABD'de 'Demokratlara' verilen, biçilen bu rol, 'Cumhuriyetçi'lerle aralarında yapılan bir görev dağılımından ibaretti. 'Cumhuriyet'çiler daha çok ön/yol açma rolünü oynarken; 'Demokrat'larda açılan yolda düzeltme/biçim verme rolünü oynamaktaydılar. Üçüncü Dünya Savaşı'nın ABD'de 'Cumhuriyetçi'lerin Başkanlık koltuğunda olduğu (George Walker Bush-baba Bush- döneminde) dönemde başlatılması ve ardından 'Demokratlar' (Bill Clinton) döneminde söylem değişikliğine gidilmesi, sonraki süreçlerde de aynı şekilde yapılan tekrarlarla sürdürülmesi de bunu göstermektedir. Bu sadece ABD'de değil birçok devlette görülmüştür. Çoğu kez bu rol dağılımı içerisinde görev alan partilerin hükümet süreleri arasında bir kaç dönem ve ya süre/yıl olarak farklılıklar yaşanmış ya da yaşanıyor olması da özünde bir değişiklik yaratmamaktadır. Burada en çok dikkat çekici olanı

3 **"Üçüncü Dalga", "Savaş ve Anti Savaş"(Alvin ve Heidi Toffler), "Büyük Satranç Tahtası", "Stratejik Vizyon", (Zbigniew Brzezinski), "Medeniyetler Çatışması" (Samuel Huntington) .**

da bu ülkelerde genellikle sağ, milliyetçi, muhafazakâr, vb. görünümlü/adlı olanlar, kendilerini "muhafazakâr-demokrat" olarak gösterenler daha çok tahripkâr, yıkıcı, gerilimli, çatışmalı, saldırgan, iktidarı normal yollardan terk etmek istemeyen bir tutumla; ırkçı, faşist, dinci vb. söylemler kullanarak rollerini yerine getirmektedirler. Onların 'karşısında' yer alan sosyal-demokrat, demokrat görünümlü/adlı olanları da kendilerini 'ılımlı', 'özgürlükçü', 'adalet'-'eşitlik'-'fırsat eşitliği', 'değişim', 'doğa ve çevrenin korunmasını' vb. isteyen toplumun açlık, yoksulluk, işsizlik sorunlarını öne çıkaran, çevre-kadın ve insan haklarını 'savunan' olarak göstermektedirler. Aslında böyle yaparak belirlenen strateji içerisinde kendilerine biçilen rolün gereklerini yerine getirmektedirler. Hatta bununla da yetinmemektedirler; 20.yy dünyasında kapitalist modernitenin desteklediği, zorla ayakta tuttuğu, kendi eliyle kurduğu gerici, monarşik, otokratik, oligarşik, faşist, sicili insanlık ve savaş suçları ile dolu olan diktatörlüklere 'karşı' olunduğu yönünde yalanlara başvurmaktan geri kalınmamaktadır. Yine her yönüyle pazarın nesnesi, "metaların kraliçesi" olarak gördüğü, kırımdan geçirdiği, eve kapattığı, kölenin kölesi kıldığı, Nazım Hikmet'in deyimiyle "sofradaki yeri sarı öküzden sonra gelen" haline getirilen, cendere altında tuttuğu kadını, savunan görüntüsü vermektedir. Aynı şekilde nefes alamaz hale getirdiği, örgütlenmesini, kendini ifade etmesini, irade haline gelmesini engellediği, katliamdan, işkenceden geçirdiği, zindanlara doldurduğu toplum için 'özgürlük', nutukları atabilmektedir. Üçüncü Dünya Savaşı içerisinde Ortadoğu halklarına verilen bu 'vaatler' neredeyse dünyanın tüm kıtalarında aynı biçimde dile gelmiştir. Öyle anlaşılıyor ki, bu görev ABD'nin öncülük ettiği "Yeni Dünya Düzeni"nde 'iyi polis' rolü kendilerine "sosyal-demokrat", "demokrat" denilenlere verilmiş bulunuluyor.

Dikkat edilirse dünyanın tüm kıtalarında yer alan ülkelerde bazen eş zamanlı, bazen de onlardan bir ya da bir-kaç dönem sonra kendine sosyal-demokratım, 'özgürlükçüyüm' vb. diyen partiler birbirine yakın programlarla kendilerini "değişim" öncüsü olarak iktidara hazırlamaktadırlar. Kendini milliyetçi, dinci gibi gösterenler bile, kullandıkları eski söylemleri değiştirme veya yumuşatma gereğini duymaktadırlar. Hatta önceki hallerinden 'çıktıklarına' inandırmak için "Muhafazakâr Demokrat" olarak kendilerini adlandırmaktan geri kalmamaktadırlar. Bunlar ister kendilerini "Sosyal-Demokrat" ister "Muhafazakâr Demokrat' olarak adlandırsınlar her ikisi de özünde "Yeni Dünya Düzeni"nin temel partileri olma iddiasıyla kendilerini yeniden 'yapılandıran' ya da isimleri değiştirilerek örgütlendirilen partiler olmaktan öte bir anlam ifade etmemektedirler. Kullandıkları 'özgürlük', 'eşitlik', 'adalet', 'fırsat eşitliği', 'değişim', 'doğa ve çevrenin korunması', 'kadın hakları' vb. kavramlarda kendilerine ait değildir. Aksine birer çalıntı olarak kullanmaktadırlar. Kadın Özgürlüğü, Örgütlü Toplum hedefi olanlar; otokratik-monarşik-oligarşik-faşist- diktatöryal rejimlere karşı mücadele edenler, sosyalistler, devrimciler, demokratlardır; özgürlük, eşitlik, adalet, fırsat eşitliği, değişim, doğa ve çevrenin korunması vb. kavramlarda sosyalistlere aittir. Öyle ki, kendilerini hangi isimle adlandırıyor olsalar da "Yeni Dünya Düzeni" partileri çaldıkları bu kavramları kendilerine mal etmekten geri kalmadılar. Reel sosyalizmin çözülmesi öncesinin iki kutuplu dünyasında öne çıkan ve insanlık ve doğa için ölümcül tehlike haline gelen: otokratik, monarşik, oligarşik, faşist diktatörlüklerden, sömürü-kölelik ve esaret düzenlerinden, kadın kırımından, dünyayı kana bulayan savaşlardan, çevre felaketinden, doğa katliamlarından asıl sorumlu olduklarını gizlemeye çalışmaktadırlar. Hatta bu yaşanmış ve yaşanmakta olanlardan devrimcileri, sosyalistleri, demokratları sorumlu tutacak kadar da aymazlık içerisine girebilmektedirler.

Toplum Kırım-İnsan Kırım

Finans çağında komutan para, sanayi tekel kapitalizmden devraldıkları üzerine inşa etmeye çalıştığı toplumu; iğdiş edilmiş, her yönüyle sömürüye açık, karşısında savunmasız, iradesi kırılarak teslim alınmış "birey"lerden oluşan sürüler haline getirmek istemektedir. Asıl olarak da bunu başardığında amacına ulaşacağını düşünmektedir. Onun içindir ki, toplumdan koparılmış, örgütlülükten uzak/kaçan, her yönüyle izole olmuş "birey"ler oluşturmayı asli görev olarak belirlemiştir. Önüne koyduğu bu hedefe ulaşmak için de endüstralizmden ve bilişim teknolojisinden sonuna kadar yararlanmaktadır. Bununla birlikte toplumu/bireyi yıldırmaya, korkutmaya, teslim almaya çalışan politikalara/yönelimlere başvurmaktan geri

kalmamaktadır. Komutan para örgütsüz hale getirdiği bireyi/toplumu bu şekilde yeniden biçimlendirmek istemektedir.

Örgütsüz hale getirilmiş olan birey ve toplum; komutan paranın 'birey' ve 'toplum'unu, düzenini üzerine oturtacağı bir temel haline getirdiğinde kendini ilahlaştırması önündeki engelleri kaldırmış olacaktır. Bunu sağladığında da mitoloji döneminin Sümer rahiplerinin, komutan krallarının kendilerini tanrılaştırmaları gibi, o da kendini finans çağının ilahı haline getirmiş olacaktır. Bu şekilde ***"Hegel'in Napolyon'la başlattığı ulus-devleti 'tanrının yeryüzüne inmesi' biçiminde değerlendirmesi, yine Napolyon'un şahsında 'tanrının yürüyüşü' olarak sembolize etmesi ideası ..."***[4] bir başka tezahür kazanmış olmaktadır. Bir nevi Napolyon'un "para, para, para" diye formüle ettiği öngörüye dönüşmektedir. Bu da mitoloji dönemin rahiplerinin yaptığı gibi bir düşünce inşası ve buna göre de ritüellerin belirlenmesi anlamına gelmektedir. Mitoloji döneminde Sümer rahipleri, gasp ederek tekeline aldıkları toplum bilincini ilahi bir güce dönüştürerek ya da bağlayarak, ona verdikleri dinsel bir görünümle kendilerini insan üstü varlıklar daha doğrusu sınıf olarak konumlandırmışlardı. Böylece kendi şahıslarında 'yeryüzü ve gökyüzü krallığını' bütünleştirmişlerdi. Finans çağında, komutan paranın da aynı yolu izleyerek kendini ilahlaştırması yeryüzü hâkimiyetini garanti altına alacak olan 'yıkılmaz', 'sonsuz' bir güce dönüştürmesi anlamına gelmekteydi. Ancak bunun bir bilinç inşasına dönüşmesi için de bir 'toplumsal biçimlenişe', alışkanlıklara ve ritüellere kavuşturulması gerekiyordu. Bunu başardığında, komutan para artık çağını dört başı mamur bir hale getirmiş olacaktı. Önceki dönemin parasının yerini konumunu değiştiren bir paraya bırakması, 1971 yılında Amerikan Doları'nın "özgürleşmesi" ile başlamış, 1990'lara doğru reel sosyalizmin çözülmesi ile hızlanmıştı. Artık o süreçten sonra ABD Dolarının basımı hazinede göstereceği (Altın, gümüş vb.) teminat karşılığı değil, duyulan ihtiyaca göre belirlenecek ve "kâğıt altın" olarak kabul edilecekti. Daha sonra da ABD Doları'nı 2002 yılının ilk gününden itibaren Euro izleyecekti. Artık o süreçten sonra Euro da Dolar'ın ardından dünyanın ikinci büyük rezerv para birimi haline gelecekti.Paranın "özgürleşmesi" bir nevi "Cin'in şişeden çıkmasına" benzemekteydi. O güne kadar parayı elinde tutan, elinde tuttuğu parayı da sağlama -güçlü teminata- bağlayan, iktidarın sahibi olarak kabul edilmekteydi. Fakat bu süreçle birlikte para elde tutulan değil, onu tutan eli, kontrolü altına alan bir mahiyet taşımaya başlamıştı. Bu da paraya dair öncesinde yapılan tanımların aşılmasını beraberinde getirdi. Böylece para sadece, değişim değer ölçü birimi olmaktan çıkmış oluyor; pazar ilişkisine, arz-talep arasında kurulan/aranan dengeye ihtiyaç duymuyordu. Enflasyon, devalüasyon gibi finansal kavramlar; finans oyunları arasında yer alır bir hale gelmiş bulunuyordu. Bu şekilde anlam aşılması yaşayan para, o zamana kadar verdiği sahte görünümlere bile ihtiyaç duymaz bir hale gelmiş; elden ele dolaşma yerine, sanal ilişkiye dayalı varlık göstermeye, etki gücünü daha da arttırmaya, gizem katmaya ve kendini görülmekten daha çok; hissettirmeye başlıyordu. Bununla da Kambiyo sisteminin paranın dolaşımı ve tarihsel serüveni içerisinde oynadığı rolünü de aşan bir konuma ulaşılmış olunuyordu. Artık sanal dünya işin içine karışmıştı; cepte, cüzdanda, çantada vb. parayı taşımaya gerek kalmamıştı. Böylece daha çok "güvencede" olunmaktaydı. Para banka da açılmış olan bir hesap ve bu hesap üzerinde oynanmasına neden olan kartın açılması ya da şifrenin/kriptonun işleme girmesiyle otomatikman rolünü oynar hale gelmiş bulunuyordu. Paranın pazardaki doğrudan dolaşımı yerini banka hesapları üzerinden üçüncü el (sanal) tarafından yapılır hale gelmesine bırakırken; paranın gücünü daha fazla hissettirmesine neden oldu ve giderek ona olan bağımlılığı arttırdı. Yapılan yasalarla dokunulmaz hale getirildi. Artık o süreçten itibaren konulan yasalar değişmez, biat edilir bir hal aldı. Bunun insanla-insanın, insanla-toplumun ve insanın pazarla olan ilişkisine varıncaya kadar her türden ilişkisine yansıması ise kaçınılmaz oldu. Tabii bunun sağlanmasında asıl rolü oynayanlarda; çağın rahipleri olan akıl hocaları, düşünce ve fikir erbaplarıydı. Bunlar tarafından üretilen/geliştirilen politikalar, programlar, projeler, planlamalar vb. ön açıcı bir rol oynadı. Yine bunlar tarafından geliştirilen, "İdeolojilerin sonu", "tarihin sonu" vb. belirlemelerle bilinçlerde ideolojik ve siyasal hakimiyet kurulurken; "görüntü toplumu", "tüketim toplumu" oluşturma çabaları da atılan bu adımların somutlaşmış halleri olarak tarih sahnesindeki

4 Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu C.2. -Kapitalist Uygarlık-Syf.172

yerini aldı. Bu süreçle birlikte para toplum içerisinde her şeye kadir olarak kabul edilir bir hale geldi, mistisize olmaya başladı; sadece her şeye dönüşen değil, aynı zamanda her şeyi yöneten bir konum kazandı.Paranın hakimiyetinin almaya başladığı bu biçim, o zamana kadar olan toplum üzerindeki egemenlik ilişkilerine doğrudan etkide bulundu. Oluşmaya başlayan bu etkiye göre de toplumsal bilinç ve hafıza yeniden bir kalıba oturtulmaya çalışıldı. Bir nevi Sümer rahiplerinin yaptıklarının bir tekrarına gidildi. Gasp edilen toplumsal bilinç; özünden saptırılarak, egemenliği, sömürüyü, baskıyı perdelemenin en temel ve güçlü aracı olarak kullanılmaya devam etti. Böylece beş bin yılı aşkın bir süredir toplum üzerinde bilinç gaspına dayalı kurulan bu hakimiyetin tarih içerisinde aldığı biçimlere bir yenisi daha eklenmiş oldu. Ancak bu hakimiyet biçiminin aldığı görünüm, öncekilerini kat be kat geride bırakan bir rol oynadı. Öyle ki, insan ve toplum adeta 'onsuz hiçbir şeyin olamayacağına' inandırıldı; giderekten de hakikatinden uzaklaştırılarak, yabancılaşma sürecine alındı. Bunun anlamı ise, insanın insanlıktan, toplumunda toplumsallığından çıkarılmasından başka bir şey değildi.Paranın insan ve toplum üzerindeki etkisi tam da bu nokta da kurumsal/ilahi bir anlam kazanmaya başladı. Aslında bununla beş bin yıldır demokratik uygarlık ile sınıflı devletçi uygarlık arasında var olan, yaşanan, süren çelişki ve çatışmaya; sınıflı devletçi uygarlık lehine son verilmeye çalışıldı. Bu başarıldığında da para kendi 'dünyasına', 'insanına' ve 'toplumuna' kavuşmuş olacaktı. "ideolojilerin sonu", "dünyanın sonu" vb. gibi yapılan belirlemelerle kast edilen de bundan başkası değildi. Çünkü belirledikleri böylesi bir hedefe ulaşıldığında geride ne yaşanabilecek bir dünya ve bu dünya üzerinde yaşayacak olan ne bir insan ne de toplum kalacaktı. Hep birlikte yok olacaklardı. Tabii bu fiziki bir yok oluştan daha çok; dünyayı yaşanılacak bir dünya kılan, insanı insan, toplumu da toplum yapan temel özelliklerinden arındırılması anlamına gelmekteydi. 1990'lar dan itibaren de bu doğrultuda hızlı yol alınır hale gelindi. Sinir sistemi alınarak; tepkisizleştirilen, ruhsuzlaştırılan, teknik bağımlısı haline getirilerek robotlaştırılmış olan 'insan' ve bu hale getirilmiş 'insanlardan' oluşan; sürüleştirilmiş bir 'toplum' oluşturma hedefiyle hareket edildi. "İnsan Kırım", "Toplum Kırım" gibi kullanılmaya başlanılan ibarelerde böyle bir hakikati anlattı. Böyle bir hedefe ulaşmanın yolu olarak da insan ve toplumu var eden ne varsa ona karşı her cepheden yürütülen bir savaş başlatıldı. Savaşın merkez hedefi olarak, iradesi kırılan insan ve toplumun tarihsel kültürel topluma, demokratik uygarlığa ait olan bilinç ve belleğinde olan ne varsa o silinerek/formatlanarak -öncesinde olanlar, yaşananlar yok sayılarak- silinmeye ve yeniden biçimlendirilmeye çalışıldı. Kadının köleliği, erkek egemenliği, doğa katliamı derinleştirilmeye ve her şey egemen hegemonik güçlerin hizmetine sunulur hale geldi. Bir insanı, diğer bir insandan her yönüyle 'özgürlük' adına ayrıştırarak, toplumsallığın dağıtılması hedeflendi. Böylelikle devrimlerde "tarihin", "ideolojilerin sonu" belirlemeleri içerisinde kaybedilerek, görünmez kılındı; miladı geçmiş, zamanı geçmiş antik eşyaların yanına; sergilenmek üzere müzelere konulmak istendi. ...Tüm bu hedeflere ulaşmak içinde ideolojik, siyasal, toplumsal saldırıların iç içe olduğu; askeri, diplomatik yöntemlerin iç içe kullandığı, beş bin yıllık erkek egemenlikli sınıflı devletçi merkezi uygarlık güçlerinin tüm savaş teknik ve taktiklerin güncellenerek harmanlandığı, bugün adına üçüncü dünya savaşı denilen savaşın planlama, strateji ve taktikleri devreye konuldu. Yaklaşık otuz yıldır süren ve daha ne kadar süreceği belli olmayan bu savaş toplum ve doğa üzerindeki tüm yıkıcılığı ve tahribatlarıyla devam etmektedir.Bugün karşı karşıya bulunduğumuz, yaşamımızda hissettiğimiz, ağır sonuçlarına maruz kaldığımız bu realite insan ile toplumun önüne kendi hakikatini savunacak mücadele görev ve sorumluluğunu koymuş bulunmaktadır. Ve bu mücadele de tek boyutuyla sınırlanmış bir savaş olmayı aşarak, kendisine karşı yürütülen saldırıları tüm cephelerde yürütülmesi gereken devrimci bir direniş savaşında ifadeye kavuşan, özünde insan ve toplum olarak kalmayı hedefleyen; meşru savunmayı gerekli kılmaktadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Ortadoğu Ortak Evinin İnşası

Cezmi Kartal

"Ortadoğu devrimleri kapitalist modernite kapılarına göre değil, kendi tarihsel değerlerine uygun olarak güncel ve bilimle bütünleşerek başarılı olabilir."

A.Öcalan

Giriş

2010 yılında başlayan ve bütün Ortadoğu'yu etkisi altına alan isyan ve başkaldırıların, 21. Yüzyılda çehresini değiştirebilecek kapasitede bir süreç olarak ele alınması yanlış olmayacaktır. Halkların kendiliğinden bir eylemi olarak ortaya çıkan bu değişim enerjisinin altında, Ortadoğu toplumunun artık mevcut statükoyu kabul etmediği, yoksulluk ve sömürüyü bir kader olarak görmediği, ulus-devlet tarzını parçalayıcı yapıların, totaliter, diktatoryal rejimlerin ve iktidarların çözüm yeteneğinin olmadığını, batı modernitenin, onun dayattığı yaşam ve kültürün bölge sosyolojisine uymadığı, dayatılan karşı İslam anlayışlarının (ılımlı ve radikal) toplumu güçsüz kıldığı gerçeğini görmek mümkündür. Birbiri ardı sıra devrilen diktatörler tüm bu sorunların temsili olarak öne çıktığından kaynaklı başkalarının hedefi de doğal olarak bunlar oldu. Ancak sorunun mahiyetinin çok daha kapsamlı olduğu kısa sürede görüldü. Bunlardan ilki kapitalist modernite güçlerinin Ortadoğu hesapları olurken (tarihi bağlamı içinde) ikincisi toplumun alternatifsiz olması, kendi başkaldırıları ardından kültür, politik, ekonomik ve zihni inşalarını gerçekleştirmemesi olmaktadır. İlki küresel ve bölgesel güçlerin müdahalelerini doğurup yoğun bir hegemonik rekabet mücadelesini ortaya çıkarırken ikincisi artık çözüm yeteneklerinin olmadığı görülen İhvan ve IŞİD gibi kendini İslam olarak sunan örgütlerin palazlanmasına yol açtı. Halkların çok daha farklı taleplerinin olduğu ve ortaya çıkan tabloyla uyuşmadığını söylemek mümkün. Bu noktada tartışılacak husus, isyan ve başkaldırıların ruhunu temsil eden yeni bir başkaldırı, örgütleme ve inşanın gerçekleşmesidir. Artan hegemonya mücadelesinin üstünlüğü ele geçirildiği ortadadır. Tekrardan 1. Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi Ortadoğu'nun kaderini belirleyecek bir emperyal dizayn kapıdadır. Halkın aleyhine gelişmelere gebe bu savaşın ancak halkların güçlü, demokratik tutum ve birliğiyle savaşı moderniteler çelişkisine kaydırmasıyla engelleyebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada Ortadoğu toplumları, kendi tarihlerinden beslenerek güncelde alternatif bir birlik kurabilir. Rojava'da inşası gerçekleşen demokratik ulusun, Ortadoğu'yla uyumlu bir sistem olduğu gerçeğine dayanarak bunun Ortadoğu ortak evi perspektifiyle geniş bir konfederal birliğe dönüştürülmesi ortak bir zorunluluktur.

Ortadoğu Alternatif Sistem Arayışında Komünal Hareketler

Ortadoğu toplumu alternatif sistem arayışında komünal eşitlikçi ve demokratik değerlere yabancı bir toplum değildir. Bir Avrupa retoriği olan demokrasi, insan hakları ve eşitlik yaklaşımını ne kapitalist liberalizme ne de bölge sosyolojisine uymayan tarihsel materyalizme dayandırmaya ihtiyacı vardır. Elbette Batı'nın komün tarihinden beklenebilir ancak olduğu gibi uygulanması pratikte birçok zorluğu ve zihni engeli doğurur. Bu noktada da Ortadoğu toplumu için "Bazı tarihsel örneklerden Zerdüşt, Musa, İsa, Muhammed örnekleri son derece öğreticidir. Bu örnekler Ortadoğu toplumları için devrimler ve devrimciler için nasıl bütünlüklü, yoğun tempolu, ilkeli ve pratik olmaları gerektiği konusunda binlerce yıl öncesinden bizleri uyarmaktadır." Keza bu dini geleneğin en devrimci ve alternatif sistem inşalarını gerçekleştiren Mazdeki, Babeki, Karmati, İsmaili, Harici ve El Muhtare komünal sosyal hareketler, tarihi

referansımız olabilir. Ortadoğu evi ile demokratik ulus inşasının başarısı ve daha geniş bir mekânsal açılım kazanması bu tarihselliğin zihni ve eylemsel olarak güncellenmesiyle mümkündür.

Devletli sınıflı uygarlığın doğuşundan günümüze dek Ortadoğu'da güçlü tarihsel bir direniş ve alternatif model arayışının olduğunu dile getirmek yanlış olmayacaktır. Tamamen anti uygarlıkçı karaktere sahip kabileler bu direnişin ilk halkasını oluşturur. Uygarlığın hemen doğuşunda Zagroslardaki komünal kabilelerin oluşturduğu konfederal birlik bunun en somut örneği olmaktadır. Aşağı Mezopotamya'da sömürü üzerine kurulu devletlerin kralları kendilerini tanrı ilan edip askeri ve ekonomik tekel ile toplumu baskı altına alırken, yukarı Mezopotamya'nın eşitlikçi kabileleri farklı kesimleri de içine alarak daha demokratik bir yaşam kurdular. İonzi (Yanzi) denilen bu kabile demokrasisinde her kabile kendi özerk varoluşunu gerçekleştirirken dönemsel olarak genel konfederal birliğin yönetimini de üstleniyorlardı. Akad yayılmacılığının karşısına böylesi birlik ile çıkan Gutti kabile konfederasyonu MÖ 2000'lerde 'Ur hanedanlığını yıkarak 3. Ur dönemi olarak anılan Gudea hanedanlık sürecini başlattılar. Merkezi uygarlık alanlarında başlangıçta komünal bir sistem inşa eden bu kabileler devleti aşan bir modernite inşasını gerçekleştiremediklerinden dolayı dağılmak zorunda kaldı. Ancak sahip olunan komünal eşitlikçi değerler ve bu noktada uygarlıklı güçlerle var olan çelişki uzun binyıllar devam etti. Akadlardan Babillere, Asurlara kadar bütün merkezi uygarlık güçlerinin yıkılıp dağılmasında komünal kabilelerin rolü belirleyicidir. Merkezi uygarlık alanlarında iç içe geçen devlet ve demokratik toplum yapıları yeni bir çıkış ve alternatifi zorunlu kıldığından kaynaklı Zerdüşti ve tevhidi dinlerde karşılık bulan, temelinde kabile geleneğinin olduğu dini çıkışlar, direniş ve alternatif arayışının ikinci halkasını oluştururlar. Kabilelerden dini hareketlere kayan direniş çevrimlerinin birçok sebebini saymak mümkündür. Her şeyden önce gelişen maddi uygarlık yeni bir zihni çıkışı dayatıyordu. Merkezi uygarlık kültürünün toplumun ahlaki-politik yapısını aşındırması, baskı ve sömürü düzeyinin artması, kabile geleneğinin mevcut yapısıyla kendisini sistemleştirememesi diğer önemli sebepler olarak belirtilebilir.Zerdüşt'ten İbrahim'e, Musa'dan İsa ve Muhammed'e dinler çağı her ne kadar güçlü bir alternatif yaratmayıp demokratik uygarlığı başat sistem olarak inşa edemeseler de toplumun savunulmasında, ahlaki değerlerin büyütülmesinde önemli bir rol oynadığı inkar edilemez. Fiziki ve manevi direnişleriyle uygarlığı geriletmiş, merkezi iktidar güçleri yıkmıştır. Dinler özünde kabile geleneğinin uygarlık içi alanlarından yeniden düzenlenmesiydi. Buna en somut örnek Zerdüşti harekettir.

Devletli sınıflı uygarlığın doğuşundan günümüze dek Ortadoğu'da güçlü tarihsel bir direniş ve alternatif model arayışının olduğunu dile getirmek yanlış olmayacaktır

---

Doğayla uyumlu bir yaşam, kadın erkek eşitliğinin, iyi güzel ve doğru olanın yüceltilmesi üzerinden toplumsal ahlaka dönük güçlü vurguların temsili olan Zerdüşti hareket, Asur zulmü altında bulunan Med kabilelerinin zihni aydınlanmasını sağlayıp yaşamını yeniden kurgulayarak sistemleşmesini sağladı. Med aşiret konfederasyonu Kawa efsanesinde karşılığını bulan devrimle Asurları yenilgiye uğrattı ve Akamenid gibi farklı kabile ve etnisiteleri de içine alarak ortak bir yaşam inşa ettiler. Hikmetler çağı olarak adlandırılan dönemin ahlaki çıkışı bugünün Ortadoğu toplumu için de en temel referans olmaktadır. İbrahim'i çıkışta da benzer bir karakter görmek mümkündür. Kendini tanrı ilan edip bütün sömürü sisteminin ve egemen sınıfın çıkarlarını temsil eden Nemrud'a karşı insanın olmayacağını dillendirmek büyük bir zihni devrim olmaktadır. "Özellikle toplumsal doğa söz konusu olduğunda Allah adına eylem kesinlikle toplumsal mücadele demektedir." İbrahim'in Nemrud'a karşı başkaldırısını da bu noktada anlamak mümkün. Günümüz ulus-devlet tanrısına onun modern versiyonlarına karşı İbrahim'i duruşu yeniden sergilemek önemlidir. İbrahim'in Allah'ı metafizik ilkelere bağlaması bir yandan iktidarların meşruiyetinin altını oyarken öbür yandan tevhidi Allah inancıyla yeryüzündeki tüm insanlığın eşitliğinin zihni temellerini de atıyordu. Maddi

uygarlık güçlerinin gerilemesi, toplumun ahlaki olarak kendini sürdürebilir duruma getirmesi dinsel direnişle mümkün olmuştur. Ancak uygarlığı aşma kabiliyetini gösteremediği ve bir şekilde iktidarlara eklemlendiği için dinsel hareketlerin demokratik, eşitlikçi ahlaki yönü esas alan sosyal komünal hareketler direnç ve alternatif hareket arayışında üçüncü bir halka olarak tarih sahnesine çıktılar.

Sosyal komünal hareketler toplumcu gelenekten beslenen, dini çıkışların komünal demokratik özünü esas alan devrimci hareketlerdir. Dinlerin devrimci yorumu bu çıkışları hedeflerine iktidarları alıp alternatif bir sistem inşasına girişmişlerdir.

MS 400'lerde Sasani hanedanlığına karşı çıkışını gerçekleştiren Mazdeki harekete bu sosyal, komünal hareketlerin en belirgin temsilcilerinden biri olmaktadır. Zerdüşti, Manici düşünceyi somut uygulayabilir bir paradigmaya kavuşturan Mazdek İran coğrafyasında geniş bir taraftar kitlesi kazandığı Sasanilere savaşın içine girdi. Toplumcu değerleri kurmak istediği komünal düzenle yüceltmek isteyen Mazdeki çıkışı, isyan ettiği ve ele geçirdiği tüm bölgelerde yeni bir toplumsal yaşam inşa etmiştir. Her anlamda ortaklığa dayanan Mazdeki paradigmanın merkezinde, "Mal ve servetlerin paylaşılması, kadın erkek arasındaki eşitlik ve insanlar üzerinde iktidar ve tahakküm kurulamayacağı" düşüncesi yer almaktadır. Zerdüşt'ün iyi ve kötü düalizmini alan Mazdekizm, iyi-kötü savaşını olduğu gibi toplumsal çelişkilere uyarlamıştır. Kötü sınıflı yapıyı, özel mülkiyeti temsil ederken, iyi toplumun komünal eşitlikçi değerlerini temsil eden, ortaklaşmacı bir yaşam idealine sahip olan ahlaki-politik bir toplum terimi olmaktadır. Mazdek'in katledilmesi sonrası aynı direniş geleneği Hürremi ve Babeki hareketle varlığını devam ettirir. Mazdeki'nin eşi Hürrem bin Kade'nin öncülüğünü yaptığı hareket İran coğrafyasında başka isimler altında yayıldı. Başta Alevilik ve Horasan coğrafyasının komünal toplum yaşamı olmak üzere eşitlikçi geleneğin bin yıllarca sürmesine, demokratik uygarlık değerlerinin yaşatılmasına çok güçlü katkılarda bulundu. Karşıt İslam anlayışının iyice hâkim olduğu 800'lü Abbasiler devrinde Babek ile bu direniş geleneği daha da kök saldı. Mazdeki düşünceyi bir program haline getiren Babek hareketi merkezine özgürlük düşüncesini koyup kurtarılmış alanlar oluşturmaya çalışır. Katledildiğinde sarf ettiği şu sözler hareketin karakterini en çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. "Ey zavallılar siz hiçbir zaman özgürlük yangısının ne demek olduğunu anlayamayacaksınız. O yangı ki yüreği yakıp küle çeviriyor. Özgürlük o ister tatlı ister acı olsun yalnız oydu benim vecdegâhım." Erdebil ve Zencan gibi alanlarda hâkimiyet kuran Babekilerin yanı sıra farklı Mazdeki hareketler de İsfahan gibi yerlerde isyana kalkmış ve Babek'le birleşmeye çalışmışlardır. Yıllarca süren savaşın ardından Babekilerin merkezi konumunda bulunan Bezz kentinin düşüşüyle hareket dağılır. Benzer komünal sosyal hareketlerin varlığı İslam sonrası dönemde de gelişme kaydetmiştir. İslam'ın eşitlikçi yanlarını esas alan bu hareketler, onu toplumsal, kültürel ve eşitlikçi komünal ekonomi kurumlaşmalarla aşmıştır. Aynı dönemde çıkış yapan Karmati ve Zenc hareketleri tüm bu sosyal, komünal hareketleri anlamamız için somut örnekler olmaktadır. Birbiriyle ilişki halinde bulunan belli bir program birliği olsa da güçlerini birleştirmeyen bu iki hareket karşıt İslam'a büyük darbeler vurmuşlardır. Kuran'ın "kölelere özgürlük ayetini kendine bayrak edinen Zenc hareketi, 14 yıl süren El-Muhtara (özgürlük kenti) deneyimini yaşamış, Abbasi saldırılarıyla yüz binlerce köle katledilmiş kentte hiçbir iz kalmamacasına yıkılmıştır.

Osmanlı dönemiyle birlikte Arap kabilelerinin Ortadoğu'nun en zengin tarım arazilerine el koyup büyük çiftlikler kurması sonrası, çiftliklerde çalıştırılmak üzere Afrika'dan binlerce insan köleleştirilip bu alanlara getirildi. Kapitalizmin Amerika kıtasında şeker plantasyonlarında çalıştırmak üzere Afrika'dan götürdüğü kölelerin sayısını katbekat aşan bu köleleştirme hareketi, Ali bin Muhammed öncülüğüyle güçlü bir isyanla karşılık buldu. Oldukça zor koşullarda çalıştırılan, açlıkla, salgın hastalıklara kırılan köleler, Ali bin Muhammed'in özgürlük çağrılarına kulak verip hareketin saflarına katıldı.Birçok çiftlikte isyana kalkan, çiftlikleri ele geçirilip komünal bir yaşam kuran köleler, El-Muhtara kentini kurarlar. Medine dönemi Akabe kardeşlik anlaşması kendilerine örnek alan kentte kimsenin kimseden üstün olmadığı bir eşitlikçi yönetim anlayışını oturttukları gibi özel mülkiyeti tümden ortadan kaldıracak, bütün malların ortaklaşa kullanıldığı bir ekonomik düzen inşa ettiler. Savunmadan yönetime üretim ve dağıtıma kadar

demokratik bir sistem kuran Zencler, 14 yıl süren bir komünal topluluğunun güncelde örnek alınabilecek bir deneyimi açığa çıkardılar. 883 yılında Abbasiler yıkılan kentin ardından büyük bir miras bıraktı. Karmatilerin aynı dönemde kurdukları ve El Muhtara ile benzer özellikler taşıyan komün kentleri olan Darül Hicreler de Ortadoğu komünal yaşamında önemli bir deneyimdir. Karmati düşünce yapısını hareketin önderlerinden olan Hasan bin Main'in şu sözlerinde açıkça görmek mümkündür, "Gün geldiğinde beklenen Mehdi Zuhur ettiğinde aslan ve boğa aynı havuzdan su içecek, çoban koyunlarını kurtlara teslim edip gidecek, kötülüğün yerini iyilik alacak, sapıklıklar sona erecek, sahibine hakkı verilecek ve her insan doğduğu günkü gibi eşit ve özgür olacak." Karmatiler ele geçirdiği tüm alanlarda kendi komünal ekonomik düzenlerini kurdular. Dar-ül Hicre olarak anılan komünal düzen, özel mülkiyetin olmadığı toplulukta üretilen bütün malların eşitçe dağıtıldığı ve Beytülmal denilen merkezi bir hazine ile herkesin yararlandığı bir fon oluşturulmuştur. Kendi paralarını bastırdıkları gibi ticaret ağlarını da genişletmişlerdi. Yemen'den Mağrip ülkelerine, İran'a kadar yaygınlık kazan bu sistem yaklaşık 200 yıl boyunca komünal yaşamlarını sürdürüp demokratik uygarlığın en güçlü temsilcilerinden birini yarattılar.

Elbette sosyal komünal hareketleri bunlarla sınırlamayınız. Ebu Müslim Horasani'den İsmail'i öğretisine, Hallacı Mansur'dan Hasan Sabbah'a, Şeyh Bedrettin'e kadar onlarca çıkışa rastlamak mümkün. Ortadoğu toplumu yaşamın en saf halini ortaya koyan bu hareketleri bir zihniyet, kültür olayı olarak ele alıp daha geniş toplum kesimlerinin yaşam tarzı olarak ele almak daha sağlıklı bir yaklaşım olur. Sonuçta bu sosyal hareketler toplumdaki demokratik komünal damarı esas alıp çıkışlarını gerçekleştirmiş ve toplumun bu ahlaki politik yapısını beslemiştir. Bir hareket olarak çıkış yapmayan yüzlerce komünal demokratik topluluktan söz etmek, Ortadoğu'da bu topluluklara rastlamak mümkün. Ehli Hak'tan Alevilere değin yüzlerce cemaat, topluluk bu geleneğin yaşamsal ve kültürel taşıyıcısı ve hafızasıdır. Günümüz Ortadoğu direnişçiliği ve alternatif model, birlik arayışları için bir referans ve eğitim alanı olarak bu tarih, toplumun yaşamında yeni olan, sosyolojisini ifade eden bir tarihtir. İster zihniyet boyutuyla ister kültürel kurumlaşma boyutuyla yaşanabilir, uygulanabilir modern güncellemeleri yapabilir bir fenomendir. Ortadoğu toplumu açısından komünalite, eşitlik ve demokrasiyi, ahlak zihniyet ve kutsallıklara dayanan inanç ve maneviyatın bir yansıması ve gerçekleşmesi olarak ele almak gerekmektedir. Güncel arayışları salt ekonomik belirlenimciliğin donuk maddi komünalite ve ortakçılığına indirgememek ya da böyle ele almamak önemlidir. En bariz biçimiyle ifade edecek olursak, komünalite maddi çıkarların ortaya çıkardığı bir durum gibi gözükse de özünde iyi, güzel ve doğru olana duyulan inanç ve kutsallık metafiziğine dayanır. Alternatif arayışlar söz konusu Ortadoğu olunca İbrahim'i duruşta olduğu gibi zihniyette başlamalı ve yaşama yön vermelidir. Bunun güncel tartışmasını önemli bir deneyim olarak ortaya çıkan özgürlük hareketi, onun paradigması ve inşası üzerinden somutlaştırabiliriz.

Demokratik Ulus ve Toplumsal Sözleşme

Ortadoğu toplumunun yüzyılı aşkın bir süredir emperyalist boyunduruk altında her türlü sömürgeye maruz kaldığını, kapitalist modernitenin ulus-devlet, milliyetçilik, dincilik liberalizm gibi kültürel dejenerasyonlarına uğratıldığı düşündüğümüzde inşa ve birlik forumu, bu tarihsel deneyimlerin modernleştirilmesiyle başarılı olabilir. Kutsallık ve gelenek gibi yaşama yön veren olgular üzerinden birlik formunu tartışmak daha gerçekçi ve doğru olandır. Son on, on iki yılın toplumsal hareketliliğini gözlemlediğimiz de Ortadoğu toplumunun hiç olmadığı kadar müşterek bir toplum inşa ve kurumlaşma yakın olduğunu göreceğiz. Ancak kontrolün küresel ve bölgesel güçlere bırakacak denli de örgütsüz. Hem bu örgütlülüğü sağlayacak hem de ortak yaşamı Ortadoğu ortak evi olarak kuracak bir demokratik uluslaşma toplumsal sözleşme birlik arayışına yanıt olabilir.

Ortadoğu'da yaşamın yeniden inşasını tartıştığımızda batı tarihi, felsefesi onun tarihsel materyalizmi ya da idealizmini sorgulamak önemlidir. Avrupa'nın özgün koşullarında gelişim kateden ve yaşamı üreten bu yaklaşımlara bel bağlamamak ya da olduğu biçimiyle uygulamaya dökmemek önemlidir. Kapitalist modernite sistemini bir şekilde belirleyen Hegel devletçi idealizmi ile Marx ekonomik belirlenimciliği Ortadoğu

toplumunun gelişim diyalektiğini açıklamamaktadır. Hegel'in tanrının yeryüzündeki hali olarak sunduğu ulus-devleti reddetmek gerekir. Burjuvazinin din ve tanrının yerine ikame ettiği bu aşkın birliğin bir tapınak unsuru ve yaşamı ona göre belirleyeceği bir varlık olamayacağı ortadadır. Tanrıyı yere indirip biricikliğini ve tekliğini millet, devlet, bayrak, pazarda temsile kavuşturan burjuvazi Nietzsche'nin deyimiyle kendi putunu yarattı. Bu putun tanrı temsilini Nemrut ve Firavun panteonunda özde hiçbir farkının olmadığını ve sorunların kaynağı olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Ulus-devlet iktidarı ta başından beri burjuvazinin ekonomik çıkarlarını güvenceye alınması amacıyla kurulduğu ortadadır.

Zaferini de tanrıya olan kulluğu yerine bir gösteri nesnesi haline dönüştürdüğü vatandaş bireyi yaratarak ve önüne hukuk kurallarına belirlenmiş görevler koyarak kendine bağladı. Toplumsal ahlak ve kültürden kopan bireyin kendi hayatı üzerinde hiçbir söz hakkına sahip olamayacağı ve eşit, özgür komünal toplumun idealini kendinde gerçekleştiremeyeceği ortadadır. Aşırı rasyonel araçsal kılınmış birey ve toplum maneviyat ve büyüsellikten uzaklaştığı oranda kendi ahlaki politik doğasına da yabancılaşır. Hakikati dile getirdiğini iddia eden liberal ve reel sosyalist söylemlerin çözüm yeteneği olmadığı fazlasıyla görüldü. Ulus-devletin doğurduğu faşist rejimler, büyük savaşlar, soykırım ve sömürü gerçeği 20. Yüzyıla damgasını vururken reel sosyalist, ulusal kurtuluşu ve sosyal demokrat hareketler de bırakalım çözüm olmayı liberalizmin sol mezhebi, onu tamamlayanı olmanın ötesine geçemediler. Ortadoğu'daki bütün sorunların kapitalist modernitenin söylem ve eylemelerinin bir yansıması olduğu açıktır. Ancak yüzyıllık müdahalede gelinen nokta derin bir krizden başka bir şey değildir. Kendini üretme sorunu yapmakta, ulus-devlet işlememektedir. Büyük bir coğrafyaya yayılmış isyanlarla artık rahatlıkla dile getirilebilir ki, Ortadoğu toplumu bir yol ayrımındadır. Ortadoğu ortak evi olarak ifade edilebilecek bölgesel birlik modeli, bu yol ayrımını derinleştiren ve yeni alternatif bir paradigmayla halkların yaşamını yeniden örgütlediği bir sürece çoktan girmiş bulunuyoruz. Demokratik ulus ve toplumsal sözleşmeci birlik modeli Ortadoğu gibi çok etnikli, inançlı toplumlar için doğru bir alternatiftir. Demokratik ulus, devletçi ulus modellerinin tekçi yapısını aşarak toplumu demokrasi, ahlak ve politika üzerine kurulan birlikte bir varoluş sürecine götürü. Tüm farklılıkların iç içe yaşamı ürettiği, zenginleştirdiği demokratik ulusun temel ilkelerini ortak zihniyet ve bu zihniyete göre kültürel kamulaşma olarak ortaya koymak mümkün. "Ulus inşa modellerinin geniş yelpazeli tanımları olsa da hepsini birleştiren genel bir tanımı da mümkündür. O da ulusun zihniyet bilinç ve inançla ilgili tanımıdır.

Kutsallık ve gelenek gibi yaşama yön veren olgular üzerinden birlik formunu tartışmak daha gerçekçi ve doğru olandır

---

Bu durumda ulus ortak zihniyet dünyasını paylaşan insanlar topluluğudur." Demokratik ulus bu kolektif bilinç ve zihniyet yaşamı ahlaki politik inşası noktasında ekonomiden yönetime, siyasetten savunmaya dek pratikleştirir. Demokratik ulus inanç, düşünce, etnik kökene bakılmaksızın ilkeler bütününü ifade eden zihniyete sahip herkesi kendi sistemine dahil eder. Bu noktada ortak zihniyetten ne kastedildiği de önemli olmaktadır. Belki de açık uçlu, katılımı esas alan sözleşmeci müşterek toplum inşası öncelikle bu noktanın netleştirilmesi üzerinden ilerlemelidir. Toplumun doğal yapısı ve birleştirici kolektif duruşunu ifade eden ahlak ve politika temel ilkeleridir. Antropoloji verilerinin de işaret ettiği gibi toplumun doğal hali devlet ve iktidara dayanmayan bir ahlak ve politikayı yaşamında hakim kıldığıdır. Ahlak, tüm insan eylem ve davranışlarını doğruya yönlendiren ilkeleri tanımlar. En dar anlamda insan olmanın, belli bir anlamı sezmenin, iyi, doğru ve güzel olanın farkına varmadır. Doğa ve toplumsal yaşamda ret ve kabul ölçülerinin birlik üzerinden gerçekleşmesidir. Ahlaki olan bireysel ve toplumsaldır. Bu anlamda kendi dışındaki varlık alemi üzerinde tahakkümü değil uyumu esas alır. Daha çok yaşamın üretilmesi olarak politika da topluluk olmanın temel şartıdır. Kendi yaşamını bilinçli eylem ve davranışla yeniden yeniden kurmaktır. Ahlaki ve politik temel üzerinden yaşamı ve toplumsal birlik arayışını anlamlandırmaya çalıştığımızda karşımıza demokrasi, ekoloji ve kadın

özgürlükçü bir zihniyet dünyası çıkmaktadır. Özellikle Ortadoğu da toplumun bu zihniyete yabancı olmadığını görüyoruz. Bunu tarihsel direnişlerden Muhammedi demokratik İslam'da, dinlerin ve inançların özünde görmek mümkündür. Bu ilkeler üzerinde kurulacak birliğin güçlü bir zemini de vardır. İnanç, gelenek ve kutsallık üzerinden bin yılların yarımı olan ortak bir zihniyet dünyasını paylaşan Ortadoğu halklarının iktidar, devlet hatta moderniteyi aşmalarının, sorunları çözmenin, özgür ve eşit bir Ortadoğu yaratmalarının önünde engel yoktur. Yeni alternatif paradigmalar kapitalist modernitenin kriz yaşadığı, savaştığı ve demokratik modernite güçlerinin de direndiği Ortadoğu coğrafyasında başarıya ulaşacaktır. Kapitalist moderniteye karşı alternatif çoğulcu birlik modeli Kürtlerden Araplara, Farslardan Asurilere, Durzilere Müslümanlardan Yahudilere, Süryanilerden Alevilere ve diğer onlarca farklılıkları içine alabilir, birlikte bir demokratik ulus olabilir. Bu noktada toplumsal sözleşmeyi birliğin ruhunu bedenleyeceği bir alan olarak görmek ve değerlendirmek mümkündür. Ortadoğu ortak evi toplumsal sözleşmeye dayanan bir birliktir. Hukuk çoğunlukla devlet çıkarlarının toplum karşısındaki savunusu iken, sözleşme yapısı gereği demokratik olduğu ve bu yönlü bir katılımı mümkün kıldığından dolayı devlet karşısında toplumu korumanın ve ahlaki politik varoluşumunun gerektirmesinin birlik formudur. Sözleşme bireye dek inen ortaklaşmacı bir özyönetim inşasıdır. Sözleşmenin temel anlayışını, mantığını ortaya koymak önemlidir. Toplumu bir arada tutan temel ahlak ve politika olduğunu belirtmiştik. Yazılı olmayan bu kurallar bütününü toplumun doğal halinin sözleşmeci tutumu olarak ortaya koymak yanlış olmayacaktır. Demokratik ulusa dayalı toplumsal sözleşme doğa durumundan toplum olmaya geçiş değildir. Toplumsal sözleşme toplumun doğal yapısını bozan devlet ve iktidarı aşarak, demokratik toplum olarak ifade ettiğimiz üçüncü doğanın insanıdır. Toplumun doğal halini savaşçı bir karakter olarak ele alan Hobbes, insan doğasının bireyci olduğunu ve bu temeldeki çıkar çatışmasının herkesin herkesle yürüttüğü bir savaş durumunu açığa çıkardığını söyler. İnsanın felaketi olacak bu değerden çıkıp toplum olmanın şartını insanların onlar adına karar verecek bir sözleşme düşüncesine bağlar. Buna karşı doğal durumun barışçıl özellik taşıdığını belirten Locke, insanın özünde savaşçı bir yapıya sahip olmadığını ihtiyaçlarını karşılama noktasında belli bir bağımlılık ilişkisine dayandığını ve çıkarlarının ancak bu yolla gerçekleştirebileceğini söyler. Hobbes'in aksine Locke, sözleşmeyi sivil topluma dayanan hukuk normları üzerinden ifade eder. İnsan doğasının iyi ve özgün olduğunu belirten Raussean ise insanın doğa durumunda mutlu olduğunu ancak kendini ihtiyaçlar ve içgüdüler üzerinden açığa vuran zorunluluk ve özgürlüğün insanları doğal durumdan çıkararak toplum haline getirdiğini belirtir.

İnsanın doğal durumunun ahlak ve politikaya dayalı bir toplum olduğu dile getirmesi yanlış olmayacaktır. İnsanlık tarihi toplum tarihiyle eşgüdüm bir gelişme ve ilerlemeye sahiptir. Ortadoğu'da verimli hilalde gelişim topluluk yaşamının özgür, eşit doğayla uyumlu olduğunu arkeolojik veriler ortaya koymaktadır. Dolayısıyla sözleşme toplumu toplum olmaktan çıkaran onu ahlak ve politikasız bırakan devletli, sınıflı uygarlığa karşı yeniden tarihsel köklerini referans olarak yeni bir toplumsallaşma sürecidir. Sözleşme toplumun devlet olmayan yöneliminin yeniden örgütlenmesi, güncellenmesi, doğru ilkeler etrafında ortaklaştırılmasıdır. Ahlak ve politika toplumun doğal, yazılı olmayan sözleşmeleridir. Ancak beş bin yıllık merkezi uygarlık saldırılarını göz önüne getirdiğimizde yeni toplumsallaşma süreci, özellikle Ortadoğu açısından bunu aşacak yeni bir modernite inşasıyla gerçekleştirebilir. Demokratik ulusa dayalı toplumsal sözleşme, toplumun yerel ve evrensel karakterinin en özgür biçimde ifadeye kavuşacağı bir alan olarak görmek gerekir. Bunun nasıl uygulanacağı halkların baharı süreciyle başarılı bir devrim sonucu gerçekleştirilen Rojava toplumsal inşası üzerinden somutlaştırabiliriz.

Rojava Toplumsal İnşası

Geride bıraktığımız on-on iki yıllık halkların başkaldırısı sürecinde devrimler çoğunlukla yolundan saptı. Daha doğru bir ifadeyle doğru yolu bulma ve kendi kaderini belirleme noktasında örgütlü bir yapısı olmadığı için bu sonuç ortaya çıktı. Sadece Rojava Devrimi başkaldırıyı takip eden, hegemonik rekabet savaşı koşullarında ayakta kalabildi, kendini koruyup geliştirebildi, toplumsal inşasını gerçekleştirebildi. Rojava toplumsal yapısı hem yukarıda belirttiğimiz birlik formülü hem de yaşamın üretilmesi noktasındaki

kurumsallaşmasıyla Ortadoğu ortak evi için somut bir örnek teşkil ettiği ortadadır. Rojava, bölgenin kaderini belirlemek isteyen bölgesel ve küresel hegemonik güçlerin karşısında halkların özgürlük özlemine alternatif somut bir sisteme kavuşmasıdır. Bu noktada yapılacak şey Rojava'nın kendi genişliğine ve derinliğine yayması, Ortadoğu konfederal birliği için gerçek bir zeminin atılması için elzemdir. Geride bıraktığı süreçte konfederalizmin, demokratik ulusun, halkların birlikte yaşamını ifade eden toplumsal sözleşmenin yeterli bir deneyim ve eğitim imkânı yakaladığını söylemek mümkün.Bu noktada kısaca da olsa Rojava'nın önemini kavramak, yarattığı tecrübeyi anlamak için önemli gördüğümüz bazı hususları dile getirebiliriz. Rojava'nın en öne çıkan en temel özelliği, özerklik ve birlik formunu farklı toplumsal kesimlerin olduğu bir coğrafyada başarıyla uygulanmasıdır.

Özerklik ve birlik yaklaşımının somut uygulamada katılımcı bir demokrasiyle inşası demokratik ulus üzerinden belirttiğimiz ortak zihniyet dünyasının yaratılması açısından da önemlidir ve kayda değer ilerlemeler sağladığı herkesin bilgisi dahilindedir. Konfederal birlik, ortak ev Kuzeydoğu Suriye Demokratik Federasyonu olurken, her farklılığın kendi yaşamını örgütlediği kantonlardan, kent meclislerine, oradan mahalle kent komünlerine kadar inen bir özyönetim ve özerklik pratiği hakim. Kürtlerden Araplara, Türkmenlerden Ermenilere, Asurilere kadar her etnik grup ve inanç ya da aşiret gibi sosyal gruplar parti gibi ideolojik, siyasi gruplar kendi örgütlenme, özyönetimlerini gerçekleştirme imkân ve olanaklarına sahiptir. Ayrıca kadınlarda ayrı yönetim örgütlenme haklarına sahiptir. Tüm bunlar sözleşmede açıkça ifadeye kavuşturulmuş ve uygulamada başarı kazanan hususlardır. Örneğin sözleşme, Cizire Kantonunun, orada yaşayan bütün kesimleri tanıyarak sözleşmede haklarına yer vererek ortak kanton ilan ediyor. Sadece savunma alanındaki kurumlaşmaya göz attığımızda sözleşmeci birlik modelinin nasıl hayat bulduğunu açıkça göreceğiz. Araplar Senadit güçleriyle kendi ayrı öz savunma birliklerini, Asuriler Sutoro güçleriyle kadınlar Yekîneyên Parastina Jin olarak özgün savunmalarını gerçekleştiriyorlar. Ancak hepsi gelen konfederasyon savunması birliği altında birleşirler, tüm Rojava toplumunun ortak savunma sorumluluğunu üstlenirler. Aynı anlayış komün, kooperatif, meclis, yönetim, diplomasi, siyaset olanaklarında da geçerlidir. Farklılıkların bir sözleşmeyle tanındığı ortak bir anlayışın hakim kılındığı, toplumsal inşalarda Rojava'da da görüldüğü gibi toplumsal farklılıklar çelişki ve çatışmanın zemini değil, daha güçlü toplumsal ilişkilerin üretildiği alanlardır. Yüzyıldır Ortadoğu coğrafyası bitmez tükenmez savaşların mekânı olmuşsa ve bu durum 3. Dünya Savaşı'yla hâlâ devam ediyorsa bunun en temel sebebi, Ortadoğu cetvelle çizilmiş sınırlara bölen ulus-devlet tekçiliği, milliyetçiliğini dayatan kapitalist modernite güçleri ve onların yerel işbirlikçi destekçileridir. Özünde Ortadoğu toplumu ahlaki ve politiktir. Dolayısıyla yeni bir toplum inşa etmekten çok aslında temel mesele bu iktidar ve devletlerin toplum üzerindeki baskı gücünü kıracak, ortadan kaldıracak toplumsal örgütleme ve inşayı sağlamaktır. Rojava'da bu noktada önem kazanır. Rojava iktidarın parçalandığı, toplum üzerindeki etkinliğini kaybederek dağıldığı ve özgürlüğün inşa olarak arttığı bir deneyimdir.

Sonuç

Şu an içinde bulunduğumuz 3. Dünya Savaşı'nın en belirgin karakteri uzun süreye yayılmış bir savaş olmasıdır. Küresel kapitalizmin yapısal krizine eşlik bu savaşlar sistemi ömrünü uzatmak istemektedir. Bu seçenek imkân dahilinde olduğu gibi tersi yani yeni modernitenin çıkışı sistemleşme olanağı da her zamankinden fazladır. Ancak bunu sistemin kendiliğinden çözülüşüyle gerçekleşecek bir şey olarak ele almak yanlış olacaktır. Sistemin iç krizlerinden medet ummak yerine tüm demokratik modernite güçlerinin bu çöküş sürecinde kendilerini örgütlemeleri, alternatif modellerini inşa etmeleri sistemin sonunu belirleyecek esas eylem olacaktır. Bu dünya savaşı diğer dünya savaşlarının aksine demokratik modernite güçlerine daha fazla çıkış şansı tanımaktadır. Savaşın merkez üssü olan ve kapitalizm ile kültürel, zihniyet ve yaşam biçimi olarak hemhal Ortadoğu dünya ve insanlık açısından tarihi bir misyonu oynamanın eşiğindedir. Demokratik ulus ve toplumsal birlik modeli bu alternatif çıkış için en uygun zemindir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Ortadoğu Demokratik Ulus Çözümünde Kürdistan'ın Rolü

Zülfikar Budak

Sümerlerle başlayan ve son beş yüz yıldır Avrupa merkezli kapitalist sistem ile zirveleşen beş bin yıllık devletçi uygarlık sistemi ciddi bir yapısal krizi ve kaosu yaşamaktadır. Çözümü ise doğup büyüdüğü, dallanıp budaklandığı Ortadoğu'da aramak. Ortadoğu'daki iktidar ve devlet gerçekliği, ağır toplumsal sorunlara çözüm geliştirmekten çok; bu sorunlara kaynaklık ettiği için sıkça yaşanan kriz savaşlarla sonuçlanmaktadır. Kuşkusuz bu savaşlar krizi daha da büyütmekte ve kaotik durumları yaygınlaştırmaktadır.

1991'deki Körfez Savaşı'yla başlayan 3. Dünya Savaşı Ortadoğu merkezli yaşanmaktadır. Her ne kadar Ukrayna (NATO)-Rusya savaşı tüm sıcaklığıyla gündemdeki yerini korusa da, Pasifik'te ciddi çekişmelerle yaşanan savaşın merkezi Ortadoğudur. Ortadoğu merkezli bu savaş önümüzdeki süreçte yeni bir aşama ile tüm yoğunluğuyla yine Ortadoğu'da devam edecektir. Bu savaşın Ortadoğu merkezli olması gaz ve petrol gibi enerji kaynakları ve İsrail'in güvenliği gibi güncel sebepler kadar Ortadoğu'nun tarihsel-toplumsal gerçekliğiyle de alakalıdır.

Bugün Ortadoğu küresel kaos ve krizin yoğunlaştığı yerdir. Bunun hem tarihsel hem de güncel nedenleri vardır. Ortadoğu son beş yüz yıla kadar da insanlık adına yaratılan değerlerin ve gelişmelerin merkezi konumundaydı. Neolitik Çağ'ın yaklaşık on bin yılı, bu coğrafyada ona doğurganlık rolünü vererek geçmiştir. Tüm uygarlıkların Neolitik Çağ'a borçlu olduğu tartışmasız bir tespittir. Neolitik Çağ, tarım devrimiyle insanlığın yüz binlerce yıllık sorunlarına yanıt olmaya çalıştı. Tarımsal-köy devrimiyle bu koşulları biraz yumuşatıp toplumsallaşma yeteneklerini geliştirerek çözüm aradı. İnsanlık adına anlamı çok gelişkin bir hamledir. Binlerce yıllık bir yaşamla bu dönem, insanın kolektif zihninde ve vicdanında derin izler bıraktı. İnsan toplumu biraz da bu dönemin oluşturduğudur. Bugünün toplumu bile bu zeminde yeşeren değerlere dayalıdır. Altından bu toplumu çekersek acaba geriye ne kalır. Eğer halen kutsallık, tanrısallık, mucize, cennet gibi hülyalara sahipsek bu toplumun büyüleyiciliğinden kalma olduğunu hiç unutmamalıyız. İnsan yaşamının olmazsa olmazı toplumsallığıdır. Mitolojilerden dinlere, felsefeden bilime, tarımdan teknolojiye tüm toplumsal icatların,buluşların mekânıdır Ortadoğu.

Kapitalizmin asıl hesaplaşması ve saldırısı bu binlerce yıllık toplumsallığa yöneliktir. Ortadoğu toplumu ve kültürü bin yıllarca bölgede gelişip,büyümesine izin vermediği kapitalizme teslimiyeti kabul etmemektedir. Her ne kadar kapitalizm, son iki yüz yıldır bölgeyi yoğun bir ideolojik-kültürel saldırıya tabi tutsa da bu daha çok üst-egemen tabakada karşılık bulmuş ama toplumsal bir kültür haline gelememiştir. O yüzdendir ki, Ortadoğu kapitalizmin zayıf halkasıdır ve belirleyici bir konumdadır.

Doğal toplumun inkârı üzerine gelişen devletçi ve iktidarcı sistem, kapitalizmle birlikte toplum-kırım sistemi haline gelmiştir. Zaten barut fıçısı gibi şişmiş sorunları ve kendi dogmatizmi içinde debelenen Ortadoğu'ya toplum-kırımcı olan kapitalist sistemi dayatmak, insanlığın beşiğinde insanlığın kökünü kazımaktan öteye bir anlam taşımaz. Karl Marks; ''Kendi mezarını kazan sistem" olarak tanımlıyor kapitalizmi. Günümüzde ortaya çıkan gerçeklik ise kapitalizmin sadece kendi mezarını değil tüm insanlığın ve insanı var eden, yaşatan ekolojik dengenin de mezarını kazdığı yönündedir. Kapitalizmin acımasız

saldırılarına karşı dinsel-mezhepsel, ulus-devletçi, statükocu, klasik solculuk tarzında gelişen karşı koyuşlar bırakalım çare olmayı, uçurumun kenarında gezinen Ortadoğu'yu intihara sürüklemekten öteye bir rol oynamamıştır.Ortadoğu'nun sorunlarını salt mevcut kapitalist sistemle izah etmek de eksik bir yaklaşım olur. Ortadoğu iktidarın, devletin, sömürünün, savaşların, yıkımların, felaketlerin, acıların ve her türlü köleleştirmenin, zalimin, zulmün ilk ana yurdudur. Kellelerden kale yapmak, savaşlarda 'taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmamak' Ortadoğu'nun iktidar ve savaş gerçeğidir. Bu devletçi uygarlık gerçeğine karşı toplumsallığın yaratıcısı olan kadının direnişinden etnisitenin boyun eğmeyen kültürel direnişine, inançlardan dinlere, mezheplere, tarikatlara vb. toplumsal direnişler hiçbir zaman eksik olmamıştır. O yüzden, dönem dönem biri diğerine üstünlük sağlasa da çekişme halinde başa baş bir gidişat var olagelmiştir. Ortadoğu'da iktidar kendini içine hapsettiği kale surlarının dışına çıkma cesaretini gösterememiştir. Surların dışındaki kent, köy ve kırsal alanlar kendi toplumsallığını koruyup yaşamaktadır. Tanrı-Krallar bile toplumsallığı tümden parçalamaya, toplumsal kültüre saldırmaya cesaret etmemiştir. Toplumsal gerçekliğin, dolayısıyla toplumsal hakikatin parçalanması her türlü yabancılaşmanın temelidir. Toplumsal yabancılaşma tarihsel ihanet olarak da yorumlanabilir.

Toplumsallığı en küçük hücrelerine kadar parçalama onuru (onursuzluğu) kapitalizme aittir. Ortadoğu'nun devletçi uygarlık kültürü kendini yeniden yapılandıramadığı ve toplumsal kültürün de yeniden yapılanmasına engel teşkil ettiğinden bölge her anlamda derin bir bunalımı yaşamaktadır. Kendini çözüm olarak sunan kapitalist modernitenin ulus-devlet ayağı ise bölgeyi bunalımdan öteye tam bir kültürler mezarlığına, topyekûn bir zindana, kana ve gözyaşına boğmuştur.Kapitalizmin bölgede geliştirdiği katı ulus-devlet yapılanması artık kendi ayağına dolanmaktadır. Finans kapital çağında katı ulus-devlet yapılanmaları, uluslararası sermayenin önünde engel teşkil etmektedir. Liberalizm her ne kadar ulus-devletler döneminin bittiğini iddia etse de, kapitalist modernite ulus-devlet olmadan tek bir gün ayakta kalamaz. Amaç ulus-devleti aşmak değil; esneterek çağa uyarlamaktır. Ama Ortadoğu'da iktidar-devlet gerçeği çok katı ve köklü olduğundan esnetmeye gelmez. Yönelim karşısında ya daha da katılaşır ya da kırılıp dağılır. Bu gerçeklik, Irak-Afganistan örneğinde somut görüldü. Irak ve Afganistan'da tekrardan bir ulus-devlet inşa etmek imkânsız olmasa bile çok zordur.

Kapitalizmin Ortadoğu'da Ulus-Devlet Çıkmazı

Kapitalizmin genelde toplumlara, özelde ise Ortadoğu toplumuna en büyük kötülüğü ulus-devlet inşasıdır. Ulus teorisi söz konusu edildiğinde önemle kritiği yapılması gereken husus, ulusun kutsallaştırılması, tanrısallaştırılması gerçeğidir. Kapitalist modernite geleneksel din ve tanrı anlayışları yerine, bizzat ulus-devlet tanrısallığını inşa etmiştir. Milliyetçilik ideolojisini ulus-devletin dini olarak yorumlarsak, ulus-devletin kendisini de bu dinin tanrısı olarak kavrayabiliriz. Devletin kendisi modernite çağında Orta Çağ'ın, hatta İlk Çağ'ın bütün tanrısallık kavramlarının özünü içerecek biçimde inşa edilmiştir. Gerek devlet tanrısının gerekse milliyetçilik dininin kendini üzerinde var ettiği olgu cinsiyetçiliktir. Tarih boyunca tüm devletçi uygarlık yapılanmaları kendini buna dayamıştır. Eğer cinsiyetçilik ellerinden çekip alınırsa hepsinin patır patır döküleceği bir gerçektir. Çünkü ana-kadında somutlaşan toplumsal kültüre ve ahlaka ilk ve büyük darbe kadının düşürülmesiyle vurulmuştur.

Kavram olarak ulus, klan-kabile ve akraba aşiretlerin kavim, halk veya milliyet biçimindeki oluşumlarından sonra gelen ve kendini en çok dil ve kültür benzerliğiyle karakterize eden toplum biçimlenişidir. Ulusal toplumlar, kabile ve kavim toplumuna göre daha kapsayıcı ve geniş hacimli, bu nedenle de gevşek bağlarla birbirine bağlı insan topluluklarıdır. Ulusal toplum daha çok çağımızın bir olgusudur. Genel bir tanımı yapılırsa, ortak bir zihniyeti paylaşanların topluluğudur denilebilir. Yani zihnen var olan bir olgudur. Dolayısıyla soyut ve hayali bir varlıktır. Buna kültür tanımlı ulus da diyebiliriz. Kabile ve aşiretler halinde gelişme kaydeden toplum doğası daha yerleşik hale gelip, ortak dil ve kültürünü geliştirdikçe ve özündeki ahlaki ve politik toplum kimliğini sürdürdükçe, kavim ve ulus olarak şekillenmeye

başlarlar. Toplumlar başlangıçtan itibaren kavim ve ulus kimliğinde doğmazlar, ancak Orta Çağ'da kavim ve Yakın Çağ'da da ulus kimliğine çok daha fazla yaklaşmışlardır. Kavim, ulusun bir nevi kimlik malzemesidir. Yakın Çağ'la birlikte toplumların iki yoldan uluslaştıkları görülür. Resmi uygarlığın kavim asabiyetini modern milliyetçiliğe dönüştürüp devlet, burjuvazi ve kentin yeni toplum şeklini devlet-ulusu olarak belirlemeye çalıştığı görülür. Hâkim bir etnik grup temel çekirdek rolünü oynar. Ona ait kimlik tüm ulusa mal edilir. Hatta kimlikleri çok farklı kabile, aşiret, kavim ve uluslar zorla bu etnik grubun dil ve kültürü içinde eritilmeye tabi tutulur. 'Vahşi uluslaştırma' denen yol budur. Tarihin en büyük kültür katliamı bu resmi uygarlık yaklaşımıyla tüm uluslarda binlerce kabile, aşiret, kavim ve ulusun tüm dil ve kültürleri üzerinde yürütülmüştür.

Kapitalist modernitenin üçlü sacayağından biri olan bu soykırımcı, homojen, tekçi ulus-devlet zihniyeti aşılmadan Ortadoğu'da hiçbir soruna kalıcı çözüm bulunamaz

İkinci yol uluslaşma, ahlaki ve politik toplum kapsamındaki aynı veya benzer dil ve kültür gruplarının demokratik siyaset temelinde demokratik topluma dönüştürülmesiyle gerçekleştirilir. Uluslaşmada tüm kabile, aşiret, kavim, hatta aileler ahlaki ve politik toplum birimi olarak yer alırlar. Kendi dil, lehçe ve kültür zenginliklerini yeni ulusa aktarırlar. Yeni ulusta kesinlikle bir etnik grubun, mezhebin, inancın, ideolojinin egemenliğine damga vurmasına yer yoktur. En zengin sentez, gönüllüce gerçekleştirilenidir. Hatta birçok farklı dil ve kültür grupları bile aynı demokratik siyaset aracılığıyla demokratik toplumlar olarak ortaklaşa ulusların üst birimi halinde, ulusların ulusu kimliğinde yaşayabilirler. Toplumsal doğaya uygun olan da bu yoldur. Genelde olduğu gibi, Ortadoğu'da da ulus-devletler bunalımdan çıkışın değil, bunalımın derinleşmesinin araçlarıdır. Amaçları hegemonik ulus-devletlerin küresel istikrarını sağlamaktır. Bu da sonuçta kapitalizmin bunalımını küreselleştirir. Ortadoğu ulus-devletleri, bölge kültüründen beslenen araçlar olmadıklarından hep bir çelişkiyi yaşarlar. Geleneksel iktidar bunalımına kendi yabancılıklarından kaynaklanan unsurlar eklerler. Böylece bölge toplumlarının kültürel gerçeğinden tümüyle koparlar. Hiçbir toplumsal sorunu çözemeyen bu ajan kurumlar gittikçe gereksizleşirler. Bölgedeki ulus-devletler kapitalizmin başlangıç döneminde devlet kapitalizmi ile varlıklarını biraz meşrulaştırdılarsa da, kısa bir süre içinde toplumsal sorunların altında nefessiz kaldılar. Sadece antidemokratik olmakla kalmadılar, anti-toplumsal da oldular. Ulus-devletlerin doğuşları mantıkları gereği demokratik ulusa karşıtlık temelindeydi. Geç dönemlerinde bu karşıtlık toplamsallık karşıtlığına dönüşür. Ortadoğu kültüründe inşa edilen ulus-devletleri, hegemon ulus-devletin en yoğunlaşmış ajan kurumları olarak yargılamak gerçekçidir. Örneğin yirmi iki minimal Arap ulus-devletinin varlığı ancak hegemon ulus-devletin çıkarlarıyla izah edilebilir. Başka türlü bir izahı olamaz. Osmanlı bakiyesi TC'nin varlığı ancak minimal bir ulus-devlet olmayı kabul edince tanındı. Başka türlü vücut bulamazdı.

Ulus-devletin en vahim sonuçlarından biri de kültürel miras üzerinde yol açtığı tarihte eşi görülmemiş yıkım, tasfiye ve asimilasyon hareketidir. Ulus-devletin en ayırt edici özelliklerinden biri, hakim bir ulus-etnisitesine dayanarak, kendi dışındaki tüm diğer etnisiteleri binlerce yıllık kültürleriyle (tek dil, tek ulus, tek vatan, tek devlet….) yok sayması ve buna dayalı yıkım, tasfiye ve asimile etmedir. Tarihin hiçbir döneminde ulus-devlet kadar yerelin ve bölgelerin kültürüne yıkım getiren başka bir devlet rejimi yaşanmamıştır. Ulus-devlet sadece kent devleti ve demokrasiyle imparatorluk sisteminin aleyhinde, zıddı olarak gelişmemiştir. Belki de bu iki olgudan daha fazla yerel ve bölgesel olan tüm kimliksel özellikleri yasaklayarak, yıkarak, özümseyerek tarihsel-toplumdan silmeye çalışmıştır. Hâlbuki en merkezi imparatorluklar bile her zaman yerelin ve bölgeselin hukukuna dikkat etmişlerdir. Tarihte

hiçbir baskıcı ve ideolojik gücün başvurmadığı bu hareketler ulus-devletin yapısıyla ilgilidir. Denilebilir ki binlerce yıldan beri oluşan ortak kültürel değerler son iki yüzyılın ulus-devlet bombardımanıyla paramparça edildi. Ne devletli uygarlık sistemleri olarak ne karşıtlarınca yaşanan komünal sistemler olarak Ortadoğu toplumları, tarihlerinin hiçbir döneminde kapitalist modernitenin hegemonyası altındaki kadar kimliklerinden, bütünselliklerinden soyundurulmadılar, parçalanıp birbirlerine ve varoluşlarına karşı yabancılaştırılmadılar. Tarih boyunca kültürel bütünlük içinde bir yaşam inşa eden Ortadoğu toplumu, Birinci Dünya Savaşı'nın sıcak ateşi içinde, kapitalist modernite güçlerince bir kasabın doğramasına benzer biçimde doğranıp, ulus-devlet denen canavarların insafına terk edildi.Bu çerçevede gerek dünyada gerekse Ortadoğu'da ulus-devletin en yalın halini ve gerçek yüzünü Kürdistan somutunda görmek ve anlamak mümkündür.

Kürdistan coğrafyasında yaşayan başta Kürtler olmak üzere Ermeni, Süryani-Asuri-Keldani, Ezidi gibi, bu coğrafyanın en kadim etnik ve inanç gruplarına uygulanan soykırımın nedeni tekçi zihniyete sahip olan ulus-devlet projesidir. Her ulusa bir devlet değil de yarattıkları devlete yapay bir ulus yaratma girişiminin sonucudur, bu halkların yaşadığı trajedi. Bu sadece fiziki bir soykırım değildi. Toplumsal yapısından tutalım kültürlerine, coğrafyasından tutalım tarihsel belleğe kadar her şeylerini soykırıma uğrattılar. Hâlbuki Ortadoğu toplumunda yerel ve bölgesel olana demokratik ifade şansı tanınsa açık ki sorunlarının büyük kısmı daha kolayca aşılacaktır. Tarihsel gelenek de bu gerçeği hep vurgu yapmasına rağmen, ulus-devlet afeti tarihe kulak tıkar. Kendi homojenlik at gözlükleriyle tarihe baktıkça büyük zenginliği tek renk olarak görür veya gördürür ki sonuç, toplumsal gerçekliğin inkârı ve faşizmdir. Kapitalist modernitenin üçlü sacayağından biri olan bu soykırımcı, homojen, tekçi ulus-devlet zihniyeti aşılmadan Ortadoğu'da hiçbir soruna kalıcı çözüm bulunamaz. Bunun çözümü ve alternatifi demokratik modernitenin üçlü sac ayaklarından biri olan, ahlaki politik toplum olarak da tanımladığımız, çok uluslu, çok dilli demokratik ulus zihniyeti ve demokratik özerklik yapılanmasıdır. Bu kaotik durumdan çıkışın en uygun eşitlikçi, özgürlükçü ve demokratik modelidir. Tarihten kopuk değildir. Ortadoğu toplumlarının binlerce yıllık komünal ve ortak yaşam geleneğinin güncelle buluşmasıdır. Demokratik ulus, varoluşu hakkında doğru bilinç kazanmış toplumun ulusallığıdır. Demokratik uluslaşma sürecinde kadın özgürleşmesi büyük önem taşır. Kadının kendi rengiyle ve özgürce yer almadığı hiçbir oluşum demokratik olamaz. Özgürleşen kadın özgürleşen toplumdur. Özgürleşen toplum ise demokratik ulustur. İlk toplumsallaşmanın öncü gücü olan kadın, demokratik ulus inşasının da öncü gücüdür. Toplumların tarih boyunca yaşam tarzı komünal ve paylaşımcılık temelinde şekillenmiştir. Zaten komünal olmayan toplumsal olamaz. Toplumsallığın bozulması özel mülkiyetin gelişmesiyle başlamıştır.

Özgürleşen kadın özgürleşen toplumdur. Özgürleşen toplum ise demokratik ulustur

Özel mülkiyetin geliştiği yerde ise vicdan ve zihniyet kirlenir. Kapitalizmin toplum karşıtlığı en çok da özel mülkiyeti, tekelciliği ve bireyciliği şahlandırmasında ortaya çıkıyor. Ortadoğu geleneğinde paylaşımcılık ve komünal yaşam güçlüdür. Bunların en başında gelen dayanışma, komün ekonomileri temel birim rolünü oynar. Komün ekonomisi demokratik ulusun da temel birimidir. Nasıl ki ekonomik tahakküm tekelleri ulus-devletin temel ekonomik sömürü birimleriyse, komün ekonomik birimleri de demokratik ulusun temel ekonomik yaşam birimleridir. Demokratik ulus ve demokratik modernite komün ekonomisi üzerinde yükselir. Ukrayna(NATO)-Rusya savaşıyla tekrardan gündeme gelen gıda krizine Dicle-Fırat havzasında geliştirilecek tarım ekonomisi çözüm olmaya adaydır. Bu Dicle-Fırat ki bin yıllarca tüm bölgenin beslenmesinde, zenginleşmesinde, gelişmesinde ana rolünü oynamıştır. Mezopotamya'nın kelime anlamı da "iki nehir arası"dır. Tevrat'ta Kutsal topraklar olarak adlandırılan yer Dicle-Fırat-Nil havzasıdır. Demokratik ulusta doğayı yutan endüstriyalizm değil tarıma ve hayvancılığa dayalı komünal ekonomi ve

ekolojik endüstri esastır. Demokratik ulusta ekonomi tekellerin ihtiyaçları ve iktidarın elinde topluma karşı kullanılan bir silah değil toplumların ihtiyacına göre gelişen, şekillenen bir üretim ve yaşam tarzıdır.

Demokratik Modernitede Ulus Çözümü

Ulus inşa modellerinin geniş yelpazeli tanımları olsa da, hepsini birleştiren genel bir tanımı da mümkündür; o da ulusun zihniyet, bilinç ve inançla ilgili tanımıdır. Bu durumda ulus, ortak zihniyet dünyasını paylaşan insanlar topluluğudur. Bu ulus tanımında dil, din, kültür, pazar, tarih ve siyasi sınırlar belirleyici değildir. Bu unsurlar sadece bedensel rol oynarlar. Ulusu esasta bir zihniyet durumu olarak tanımlamak dinamik bir karakter taşır. Devlet ulusunda ortak zihniyete damgasını vuran milliyetçilik iken, demokratik ulusta özgürlük ve dayanışma bilincidir. Fakat uluslar sadece zihniyet durumlarıyla tanımlanırsa, bu eksik bir tanım olur. Nasıl zihniyetler bedensiz olmazsa, uluslar da bedensiz olamaz. Milliyet esasına dayanan ulusların bedeni devlet kurumudur. Zaten bu beden nedeniyle bu tür uluslara devlet-ulus denir. Özgürlük ve dayanışma zihniyetli ulusların bedeni demokratik özerkliktir. Demokratik özerklik esas olarak benzer zihniyeti paylaşan bireyler ve toplulukların kendilerini öz iradeleriyle yönetmeleri anlamına gelir. Buna demokratik yönetim veya otorite demek de mümkündür. Evrenselliğe açık bir tanımdır. Demokratik ulus, özyönetimsiz düşünülemez. Genelde tüm ulus biçimleri, özelde demokratik uluslar kendi öz yönetimleri olan toplumsal varoluşlardır. Bir toplum kendi öz yönetiminden mahrum olursa, ulus olmaktan da çıkar.

Demokratik ulus çözümü, kapitalist modernitenin ulus-devletçilik savaşlarıyla kan deryasında boğduğu ve paramparça ettiği insan toplumlarının, etnik toplulukların ve çeşitli toplumsal kategorilerin en kansız, barışçıl, özgür ve adil ulusal sorun çözümüdür. Demokratik ulus yerel, bölgesel ve bireysel olanın kimliğinin, özgürce ifadesinin gerçekleşmesidir. Farklı, çoğul kültürel kimliklere sahip uluslar demokratik olmak kadar, zengin ve barışçıl olmaya daha yatkındır. Demokratik ulus, özgür birey ve toplulukların kendi öz iradeleriyle oluşturdukları ortak toplumdur. Demokratik ulusta birleştirici güç, aynı ulustan olmaya karar veren toplumun birey ve gruplarının özgür iradesidir. Ulusu ortak dil, kültür, pazar ve tarihe bağlayan anlayış devlet-ulusunu tarif eder ki genelleştirilemez, yani tek bir ulus anlayışı olarak mutlaklaştırılamaz. Katı ulus-devlet sınırlarına mahkûm edilmiş ve iktidarın en küçük hücrelerine kadar sızmış olduğu ulusal toplumlar milliyetçi, dinci, cinsiyetçi ve pozitivist ideolojilerle adeta serseme çevrilmişlerdir. Toplumlar için ulus-devlet modeli tam bir baskı ve sömürü tuzağıdır, şebekesidir. Demokratik ulus kavramı bu tanımı tersine çevirir. Katı siyasi sınırlara, tek dile, kültüre, dine ve tarih yorumuna bağlanmamış demokratik ulus tanımı çoğulcu, özgür ve eşit yurttaşlarla toplulukların bir arada dayanışma içinde yaşam ortaklığını ifade eder.

Nasıl ki ilk toplumsallaşmanın, kültürleşmenin ana merkezi Ortadoğu ise bu ilklerin Ortadoğu'daki merkezi de tarihteki ismiyle Mezopotamya günümüzdeki ismiyle Kürdistan'dır. Bu sadece bir iddia değil arkeolojik kazıların ve farklı bilimsel araştırmaların ortaya çıkardığı bir gerçekliktir.

Özgürlük ve dayanışma zihniyetli ulusların bedeni demokratik özerkliktir

---

Hayvanların ve bitkilerin ilk evcilleştirildiği, köylerin ilk kurulduğu, toprağın ilk ekildiği, tarım ve dokuma aletlerinin icat edildiği, Ana-Tanrıça kültürünün yoğunlaştığı, ilk mabetin inşa edildiği (Göbeklitepe somut örnektir) yerdir Mezopotamya-Kürdistan. Bu coğrafyada, tüm bunların gelişiminde rol oynayan halklar genelde devletçi uygarlığın özelde ise kapitalist uygarlığın anti-toplumcu uygulamalarıyla soykırımdan geçirilerek ya yok edilmişler ya da yok olmanın eşiğine getirilmişlerdir. Bu coğrafyanın ilk halklarından olan Kürtler de bu soykırımdan nasibini alsa da Dağlı bir halk olmalarından ve dağların zirvelerini mevzi tutarak direnmelerinden dolayı büyük oranda kültürlerini ve toplumsallıklarını günümüze kadar taşıyabilmişlerdir. Bu direnişle salt kendi varlığını değil tarihi toplumsal kültürü de (ki bu kültürde büyük yaralar açılmış olsa da) günümüze kadar taşımışlardır. Tarihsel toplumun ve kültürün

şekillenmesinde ve günümüze kadar taşınmasında ana aktör rolünü oynayan Kürtler, benzer bir rolü bu sefer demokratik uygarlık temelinde oynayabilirler. Bu misyonun tarihsel temeli kadar güncelin ve günümüzde yürüttükleri özgürlük mücadelesinin karakteriyle de bağlantısı vardır. Kürtlerin bölgenin üç temel ulusal varlığı olan Farslar, Araplar ve Türklerin ortasında parçalanmış olması, sorunun kendiliğinden bölgesel çapta etki de bulunmasına yol açmaktadır. Nasıl ki Kürtler Arap, Türk ve Fars iktidar otoritelerinin denetim altına alınmasında çok elverişli bir kontrol aracına indirgenmişlerse, geliştirdikleri mücadeleyle bu ulusların da demokratikleşmesinde benzer rol oynayabilirler. Birleşik kaplar misali, bir parçadaki çözüm diğer parçalar ve ülkeleri çözüme zorlamaktadır. Aksi halde de etki benzer olmaktadır. Kürdistan sadece bölge devletlerinin sömürgesi olmanın da ötesinde uluslararası bir sömürgedir. Bugün Kürdistan kapitalist uygarlık (devletçi uygarlık) sistemi ile Demokratik Uygarlık (ahlaki politik toplum) sisteminin mücadele ve savaş alanı haline gelmiştir. Tarih, Kürdistan'ı ve Kürtleri öyle bir konuma getirmiştir ki, kendilerinin özgürlüğünü, eşitliğini ve demokratikliğini bölgenin ve halkların özgürlüğü, eşitliği ve demokratikliği ile kader birliği yapmaya zorlamıştır. O yüzden Kürtler salt ulusal, ulus-devletçi, dar, yerel bir mücadeleyle sonuç alamaz.

Geçmişte geliştirilen bu tür mücadeleler de kaybetmeye mahkûm olmuşlardır. Mesele haklı olup-olmamanın ötesinde sorunun doğru tespiti ve geliştirilecek çözüm modelidir. İşte bugün Kürtleri bölgenin demokratik devriminin öncüsü yapan da, Kürtler şahsında Ortadoğu'da PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın sorunu doğru analizi ve geliştirdiği Demokratik Ulus çözümüdür. Bugün bu modelin Kuzey Doğu Suriye'de kısmi bir şekilde pratikleştirilmesi; orada yaşayan Kürt, Arap, Asuri-Süryani, Türkmen ve diğer topluluklar tarafından heyecanla karşılanmıştır. Demokratik ulus inşasının somut örneği olan bu modelde bütün inançlar, halklar, etnik topluluklar ve kültürler kendilerini buluyor, varlıklarına göre eşit temsil ediliyor. Hem de dört tarafı sarılmış ve saldırı altında olmasına rağmen. Dört parçaya bölünmüş Kürdistan'ın en küçük parçası olan Rojava'da gelişen devriminde ortaya çıkardığı gibi; Kürdistan Devrimi her zamankinden daha fazla bir Ortadoğu Devrimidir. Kürt demokratik uluslaşması da Ortadoğu Demokratik Uluslar Birliği'dir. Kürdistan Devrimi'nin potansiyeli ve Kürt demokratik ulus çözümü bunun için gerekli olan her türlü gücü (entelektüel ve fiziki güç) fazlasıyla sunmaktadır. Ortadoğu ve Kürt tarihindeki Tanrıça geleneğini esas alan kadın özgürlük ideolojisi temelinde geliştirilen Kürdistan'da kadın partileşmesi ve ordulaşması bile (ki dünyada ilktir ve benzeri yoktur) tek başına Kürt kadınları öncülüğünde Kürdistan'ın öncülük rolünü fazlasıyla ortaya koymaktadır. Bunu görmemek ve inkâr etmek, eğer bilinçli değilse- ulus-devlet şovenizminin zehirlenmesinden kurtulamamanın sonucudur. Kapitalizmin bölgedeki işbirlikçileri olan AKP-MHP-KDP-DAİŞ' dörtlüsünün Kürtlerin kazanımlarına ve mücadelesine saldırmaları Kürtlerin omzundaki bu tarihsel misyonla alakalıdır. Fakat görülüyor ki, saldırılar ne kadar büyük olursa olsun direniş ve ortak mücadele de o düzeyde büyümekte ve günbegün yeni toplumsal inşayı gerçek kılmaktadır. Rojava bu hakikatin vuku bulduğu bir örnektir ama yeni yaşam sadece burada örülmüyor. Tüm Kürdistan coğrafyası bahsini ettiğimiz alternatif toplumsal sistemin, demokratik ulusa dayalı yeni toplumsallığın hayat bulduğu ana merkez olmaktadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Ulus Ötesini Düşünmek: Demokratik Ulus ve Ümmet

Muhammed İnal – Yaşar Cinbaş

"Kapitalist olmayan bir kültürün batı dışında doğması şimdi gerçeğe daha yakındır. Batı'da batı bilgisi, batı kültürü batı kapitalizminin demir eliyle ezildi. Biz kapitalist olmayan bir kültürü yaratamayacak kadar çok yıprandık. Kuşkusuz kapitalist olmayan kültür batılı olmayacaktır; dolayısıyla onu yaratacak olanlar batılı olmayanlardır."[1]

Giriş

Büyük anlatılar çağı olarak anılan 20. Yüzyıl sonlanırken gerisinde bir çok tahribat ve yıkıntı da bıraktı. Bir çok düşünür bu yıkımın niteliği üzerine tezler öne sürdüler. Üç başlıkta özetleyebileceğimiz bu savlara göre;

I. Öncelikle özne parçalanmış ve kolektif özneler değersizleştirilmiş(devrimci öznenin ölümü)

II. Ütopya ve hayaller yenilgiye uğramış ve tarih akışı durmuş(tarihin sonu)

III. Ve aynı zamanda artık dünyayı değiştirmenin mümkün olmadığı (ideolojinin ölümü) bir

durum ortaya çıkmıştır.

Bu tezlerin kimi versiyonları kapitalist sistemin 'organik düşünürleri' tarafından savunulmuş olsa da kolayca kenara atılabilecek belirlemeler değildir. Nihayetinde belli bir gerçekliğe de tekabül etmektedirler. Bu makalemizde kapitalist modernitenin kendisini yegane gerçeklik ilan ettiği çağda toplumcu özgürlükçü muhalif hareketlerin söz konusu tezler bağlamında ve özellikle kapitalist ve batılı olmayan yeni bir yol bulabilmelerinin kimi imkan ve olanakları tartışılmaya çalışılacak bu eksende İslami ümmet kavramı ile demokratik ulus kavramı arasındaki ilgi ve ilişkiler ele alınmaya çalışılacaktır. Açık ki kapitalist olmayan bir yol, Foucault'un da işaret ettiği gibi bir nevi zorunlu olarak batılı olmayan bir yol olmak zorundadır. Bu temelde A. Öcalan'ın da dikkat çektiği üzere Ortadoğu'nun kendi gelenekleri üzerinden alternatif bir yeniden yapılanmayı tartışması zorunludur.

Birinci Bağlam

20. Yüzyıl sisteminin çöküşü ile beraber öznenin çöktüğü; üzerinde yürütülen tartışmaların önemli bir kısmı, Avrupa modernitesi olarak tanımladığımız son 500 yıllık toplumsal-siyasal sistem içerisinde şekillenmiş olan özneleri esas almaktadır. Sovyet Rusya'nın çöküşü dünyada kapitalizmin zaferi olarak ele alınsa da, özünde aynı modernitenin bir parçası olan kutuplardan birinin çözülüşü kendisiyle birlikte diğer kutbun da daha fazla tartışılmasını ve meşruiyetinin sorgulanmasını getirdi. Öznenin öldüğü tezi, toplumsal devrimlerde modernitenin oluşturduğu sosyoloji ekseninde tanımlanmış olan özneleri işaret etmektedir. Nihayetinde tüm bir modern çağda -özellikle son 200 yıl- bir yandan ulus diğer yandan ise sınıf yegane özne olarak kabul edildi. Mevcut şartlarda ulus ve sınıf öznelerinin çöküşü bir realite olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de ulus ve sınıf özneleri hiç de vaad ettikleri gibi bir yeryüzü cenneti inşa edemediler. Tam tersine insanlık

1 Michel Foucault, Felsefe Sahnesi, Ayrıntı yay.

tarihinde belki de hiç yaşanmadığı kadar kan, gözyaşı ve zulme sebep oldular. İnsanlığın ilerleme idealine en büyük darbeyi vurduklarına şüphe de yoktur. Bu yönüyle muhalif hareketler açısından bu öznelerin ölümü hiç de arkasından yas tutulacak olumsuz bir durum değil; tam tersine modernite içerisinde şekillenmiş olan ve modernitenin sosunu taşıyan bu öznelerin yıkılışını gerçek öznelerin yeniden tanımlanması ve ortaya çıkması için birer fırsat olarak değerlendirmek gerekir. Modern özneyi tanımlayan teorilerin temel özelliği, aydınlanmacı akıl ile inşa etmeleridir. Aydınlanmacı akıl, insanın modern öncesi çağlarını ve tüm mirasını gerici, çocukluk çağı hastalığı olarak ele almaktadır. Bunun doğal sonucu olarak modern öncesi tüm toplumsal geleneği, sosyal birimleri ve düşünsel, manevi birikimlerini gerici, hatta yok edilmesi gereken düşman kategorisinde ele almaktaydı. Burjuvazi kendi hükümranlığını tesis sürecinde kendi önünde engel olarak gördüğü tüm eski toplum değerlerine amansız bir savaş açtı. Modern öncesi sosyal formlardan toplumsal geleneklere, dinlerden kadim bilgelik geleneklerine kadar tüm toplumsal mirası red ederek, kendisini yegane hakim kılmaya çalıştı. Yıktığı bütün toplumsal özneliklerin yerine ise kendisini içinde yaşatabileceği bir ortam olarak tasarladığı "ulus"u tek özne olarak kabul etti. Modernitenin diğer ucu olan Avrupa sosyalizmi de, aynı modernist projeyi esas alarak kendisini eski toplum karşısına-burjuvazinin yanına-yerleştirdi. Marks, Komünist Manifesto'da burjuvaziyi tüm eski toplumsal formlar karşısında ilerici ve İngiltere sömürgeciliğinin Hindistan'ı işgalinde görüldüğü üzere kapitalist sömürgeciliği desteklenmesi gereken bir müttefik olarak el aldı.[2] Engels, 1880'lerde Fransız işgaline karşı direnen Cezayirli direnişçileri tam bir aydınlanmacı akıl tutulması ile gerici ilan edecek ve Fransız işgalinin bu toplumları modernleştireceği için desteklediğini belirtmekten çekinmeyecekti. Aynı akıl kısa bir süre sonra, TC'nin kuruluş döneminde devletin jakoben baskıcı ve inkarcı tutumuna karşı direnen Kürt halkını gerici olarak tanımlayan ve yok edilmesin açık destek veren TKP geleneğinde ortaya çıkacaktır.[3] Öcalan, 19 ve 20. yüzyıl hareketlerinin kapitalizme karşı direnişlerini analiz ederken, bu hareketlerin (Marksist, sosyalist, anarşist vb.) kapitalist modernitenin dayattığı bilgi ve yaşam ufkunu aşamadıklarını ve sonuçta ise kapitalizmin bir mezhebi haline dönüştüklerini net bir şekilde ortaya koymuştur. ***"Yüz elli yıllık bilimsel sosyalizm adıyla yürütülen hareketin temel başarısızlık nedeni, aydınlanmacı moderniteyi aşamaması (...) daha doğrusu bu niyeti bile taşımamasıdır." der ve "ulus-devleti esas almakla (Marks ve Engels dahil) objektif olarak yenilgiyi kabul etmiş oluyorlardı. Bunalım teorileriyle kapitalizmin düşüşüne göre program, örgüt, strateji, taktik dersleri giderek topluma karşı kapitalizmle aynı modernite kalıpları içinde uzlaşarak ekonomizm denen tekelden pay alma hareketine dönüştü."***[4]

'Modernistlerin bütün eski şeylere programlanmış düşmanlığı'[5], tarihin en büyük toplumsal özne yıkımlarından birini gerçekleştirdi ve insanlık tarihi boyunca oluşmuş muazzam zengin toplumsal özneliklerin tarih sahnesinden silinmesi gibi bir duruma yol açtı. İnsanlığın kapitalizm ve modernizmin unsurları karşısında bu derece zayıflatılmasında sağ ve sol modernist ideolojilerin payı arasında bir ayrıştırmaya gitmeye gerek yoktur. Her ikisi de eşit derecede aydınlanmacı totaliter projenin uygulayıcısıdırlar ve aynı derecede yıkıma yol açmışlardır. 20. Yüzyıl sonuna geldiğimizde işçi ideolojisinin bir bütünen başarı şansını yitirdiğini gördük. Aynı şekilde ulusun da hiçbir zaman toplumsal bir özne olarak konumlanamadığını, tamamen bir devlet aygıtı haline dönüştüğünü gözlemledik. Dolayısıyla günümüzde modern özneliğin ölümüne ağıt yakmaktansa, bunun doğal sonuçları üzerinden toplumsal özneliğin doğru esaslar

2 Bkz. Kugelman'a Mektuplar, "İngiltere Hindistan'da iki görevi yerine getirmek zorundadır:eski Asya tipi toplumu imha etmek,ve Asya'da batı tipi toplumun temellerini hazırlamak."

3 TKP, 1925'te şeyh Said, !927 Ağrı, !938 Dersim'de gerçekleşen tenkil ve tedip hareketlerini büyük bir şevk ve heyecanla savunur. TKP'nin resmi yayın organı olan Orak_Çekiç'te 5 Mart 1925'te Şeyh Said direnişini kast ederek "Yobazları sarıkları yobaz zümresine kefen olmalı! Yobazlarıyla, ağalarıyla, şeyhleriyle halifeleriyle sultanlarıyla birlikte kahrolsun derebeylik! Türkiye siyasi istiklalini kazandıktan sonra iktisadi ve ictimai inkılap yoluna girmiştir. Gençteki isyanın gerisinde Kürdistan derebeyleri vardır. Cumhuriyet hükumeti derebeyliği tasfiye edecektir. Öyleyse arkadaş, kara kuvvet (yani Kürtler) bizim de burjuvazinin de düşmanıdır. Her şeyden evvel bu düşmanı yenmeliyiz." aktaran Mete Tunçay, Türkiye'de Sol Akımlar.

4 Abdullah Öcalan, Sosyologik Liberte, 3. cilt.

5 Zygmunt Bauman, Siyaset Arayışı, syf. 142, Metis yay. 2000, İst.

üzerinden nasıl yeniden yapılandırılabileceğine kafa yormak daha anlamlı olacaktır.

İkinci Bağlam

Günümüz toplumu bir titanik vakasına benzemektedir. Modernizmin oluşturduğu buz dağları riskleri ile dolu bir uz denizinde modernist ideolojiler tarafında gözleri köreltilmiş tarzda körlemesine ilerlemektedir. Mesele şudur ki insanın hayal gücü ve ideallere bağlılığı sakatlandı. Zira modernleşme insanın irade gücünü ve tahayyülünü kısıtladı. Kurumları yapmayı değil, uymayı dayattı. 20. Yüzyıl vatandaşı olarak tanımlanan unsur, ferdi veya cemai olarak herhangi bir yönetime katılma veya yönetimi değiştirme hakkına ve özellikle iradesine sahip olamayan iradesiz bir varlık halini almıştır. Totalitarizm sadece faşist ve reel sosyalist dikta rejimlerinde değil, -ki buralardaki görünümleri daha net ve çıplaktı- bunlardan ziyade çok daha inceltilmiş ve tüm topluma yayılmış halde bütün modern ulus ve sınır devletlerinde yaşanmaktadır. Bauman'ın dediği gibi ***"bütün modernist projelerde totaliter eğilim uykudaydı, hatta bazen de tamamiyle uyanıktı."***[6] Bunu da sadece siyasal organizasyon üzerinden değil, daha derinden işleyen boyutlarda ele almak gerekir. Modern özgürlük bireyin ve cemaatin hayal gücünü kenetleyerek insanları iradesiz kılmaktadır. Temel sorun modern özgürlüğün bireyin ferdi dertleri ile toplumsal dertleri arasındaki köprüyü, yani toplumsal kamusallığı yıkmış olmasıdır. Zira bireysel özgürlük ancak bireyin kendisini içinde gerçekleştirebileceği cemaat-komün-komünalite durumunda gerçekleştirebilir. Şu hususa da dikkat çekmek gerekir ki, faşizm ve reel sosyalist komünizmin tanrı mesabesine çıkardıkları "toplum kolektivitesi"ki Durkheim sosyolojisinin de bunda payı vardır, bireyi birey olmaktan çıkaran temel sorundur.Modern ve postmodern dönem toplumu, bireylerini özgürleştirmedi. Tam tersine piyasa ve aşırı merkezileşmiş devlet ve parti aygıtları tarafından birey ve toplumu kontrol edilen pasif tüketicilere dönüştürdü. Kapitalist birey tüketirken, piyasanın sunduğu seçmeler içinde kendisinin özgür olduğu sanısı yaşarken, reel sosyalist proje içinde gerçekleşmeye çalışan birey ise kolektivite içinde erimek dışında bir seçeneğe sahip olamamaktadır. Bu sistem içerisinde gerçekten de insan tarihin sonuna geldiğini hissetmektedir. Ütopyanın ölümüdür; fakat ölen ütopya özgürlükçü ütopya değildir.

Üçüncü Bağlam

Genel olarak toplumsal hayatın amacı, bireyin mutluluğunu sağlamak olarak ortaya konulur ve ilk başta bu doğrudur da. İdeolojilerin geneli, kendilerini bu amacı gerçekleştirmenin araç ve memurları olarak halka sunarlar. Fakat mutluluk ve düzen eksenli ütopyalar ve ütopyacı idealler pek de mutluluk getirmedikleri gibi insan ferdini çoğu zaman ya demir cendereler içinde ezdiler ya da onu kör bir sefaletin kucağına bıraktılar. Modern ütopyacı ideallerin politik düzen öngörüleri kati bir faşist ve totaliter dikta sınırlarında seyrederken, görünüşte sundukları kaba bir eşitlikçi düzen ile topluluğa mutluluk getirdikleri vaadinde bulundular. Maalesef modern ideolojiler, paradigmatik olarak kendilerini bu ütopyacı dikta ideallerinden kurtaramadılar. Fransız devrimiyle somutlaşan Jakoben sistem arayışı bir bütün 19 ve 20. yüzyıl (sosyalist, dindar veya ulusal kurtuluşçu) devrimcilerinin esas aldıkları genel bir yaklaşım oldu. Parti ve mücadele örgütü modellerinden tutalım, öngördükleri, uyguladıkları (proletarya diktatörlüğü veya ulusa dayalı devlet veya teokratik) devlet modeline değin hemen hepsi bir nevi Fransız burjuva modelinin devamcısı ve savunucusu oldular. Sosyalist projede topluma sadece kaba bir eşitlik vaad etmek; fakat bunu özgürlüğü feda ederek, daha doğrusu özgürlüğü hiç hesaba katmadan ve hatta bir yük olarak görerek yapmak temel sorun oldu. Özgürlük, demokrasi, farklılıkların yaşam hakkı, toplumsal özerklik ve bireyin özgür inşası gibi kavramlar bu ideolojilerin paradigmaları içinde hiç de yer almadı hatta tam tersine demokrasi ve özgürlük gibi kavramlar, Marks'ın deyimiyle "eski burjuva yutturmacası" olarak ele alındı.Bu durum, 19 ve 20. yüzyıl hareketleri ve toplumsal muhalefeti açısından istenmeyen sonuçlara, hayal kırıklıkları ve yenilgilere yol açtı. Ancak tüm bunlar özgürlük hareketleri açısından daha derinlikli arayışlara

6 **Zygmunt Bauman, Siyaset Arayışı, syf. 99, Metis yay. 2000, İst.**

ve sistem analizlerine de imkan sundu. Sistem sözcülerinin "ideolojiler öldü" tezi, onların yüklediği anlamın hilafına bir doğruluk payı taşır ki, sistem ideolojileri gerçek manada öldüler; bunun yanı sıra kendini sistemin bütünlüklü reddi üzerinden alternatif bir özgürlük paradigması olarak inşa etmeyen "mezhepler" de yaşam şansını yitirdiler.

1-Demokratik Ulusu Yeniden Tanımlamak

Ulus tanımı üzerinde uzun uzun tartışmak bu makalenin kapsamını aşmaktadır. Belki de temel tartışma, modern ulus-devletin tarih boyunca hiçbir toplumsal formda olmadığı kadar homojenleştirici, farklılıkları ve yerellikleri yok edici karakteri üzerinden yürütüldüğünde temel soruna odaklanabiliriz. Demokratik ulus kavramını da bu eksende daha yerli yerinde tartışabiliriz. Modernleşmeci bir proje olarak "ulus-devlet", aslında tüm farklılıkların ortadan kaldırılmasını ve tek tip (uniform) ve tekçi (üniter) bir toplum formunu savunmaktadır. Zihinsel olarak benzer bir tek tipleşmeyi ve tüm geleneksel formları reddetmeyi savunur. Comte'un "Üç Hal Yasası" yani insanlığın ancak "modern bilim" ile yegane ve gerçek bilgiye ulaştığı, modern öncesi zihniyet formlarının tümünün geri, gereksiz hatta yok edilmeleri gereken düşmanlar oldukları savı, sağ ve sol ideolojilerin tümü tarafından temel bir motto olarak kabul edildi. Bu eksende modern küreselleşme, aydınlanmacı aklın bu yaklaşımı üzerinden değerlendirilebilir. Ki küreselleşme ile yerelleşme çatışmasının temel noktası, yerel ve belki de modern olmayan tüm toplumsal formların var olmak ve var kalmak için zorunlu ihtiyaç duydukları "asgari sınır'ın modernleşmenin homojenleştirici ve tektipleştirici saldırısıyla ortadan kaldırılmaktadır. Aslında bu bir sınır ihlali değil, tüm yerelliklerin ve farklılıkların iktidar sınırına zor ve imha yoluyla dahil edilmesi savaşıdır. Yerelliği ve modern öncesi formları evrenselleşme önünde engel görenler, onu kendi sınırlarına hapsolma ile suçlarlar. Bu eleştirine somut bir gerçeklik payı olduğunu da kabul etmeliyiz. En nihayetinde getto oluşturan yerellik, bir kimlik varlığı olarak cemaatlerin, komünalitelerin başka kimliklere düşmanlık üretmenin odaklarından biri olabilir. Mikro milliyetçilik eleştirisi bunu ifade eder. Fakat sistemin istediği sınırsızlık, daha doğrusu "sistem enternasyonalizmi", halkların ve kültürlerin kendilerini sınırsız olarak oluşturabilme özgürlüğü değil, sermaye ve iktidar güçlerinin sınırsız iktidarını amaçlar. Ve bunun önündeki engelleri ortadan kaldırmaya çalışır. Bu ise tüm farklılıkların tek potada eritilmeleri anlamındadır.

Şu ana kadar modern ulus, kendisini belli teritoryal sınırlara sahip devlet ve bu devlet ekseninde oluşturulmuş "ortaklıklar" üzerinden tanımladı. Ulusun ne kadar sosyolojik bir olgu olduğu da tartışmalıdır. Modern kapitalist devlet ulus formunun temel oluşturucusudur. Örneğin Fransız ulus-devleti oluştuğunda tüm bu devlet sınırları içerisinde Fransızca konuşanların oranı %12-13 civarıdır. Yüz yıl bile geçmeden Fransızca temel dil haline dönüşmüş, diğer yerel dillerin %90'ı yok edilmiştir. ***"Ulusallığın oluşumu tipik olarak var olan siyasi ve kültürel birimlerin merkezileşmiş ve bürokratik bir devletin alanına dahil edilmesini ve bunların genellikle o devlete egemen sınıfın kültürü içinde zorla eritilmesini getirir. Bir başka deyişle ulusçuluk, ulus-devletlerin oluşumu ile ilgilidir."***[7] bu haliyle modern 'cemaat gerçek manada toplumsallığın reddi ve insan bireyinin köleliğini dayatan bir kardeş katline dönüşür.[8] Bu şartlar altında ulusallık ve sınıfsallık üzerinden özgür toplum tahayyüllerinin oluşturulması mümkün görünmemektedir. Öcalan, bu bağlamda modern devlet-ulus sınırlarını ve zihinsel yapılarına bağlı kalmadan yeni toplum tahayyülünün oluşumunu demokratik ulus ile ortaya koymaktadır. Fakat en önemli husus bu tahayyülün batı merkezci sosyoloji ve tarih anlatımlarından uzak durmasıdır.

Demokratik ulus olarak tanımlanan sosyolojik birim; en temelinde devlet-ulus kavramından ve içeriğinden kurtulmaya çalışır. Bunu çok basit olarak ulus'un ulusçuluktan ve devletten kurtarılması olarak somutlaştırabiliriz. ***"Ulusu dil, kültür, pazar ve ortak***

7 **Alex Callinicos, Tarih Yapmak, syf.201, Özne yay. İst. '98**

8 **"Modern cemaat, ölü, düşmanca bir dünyada kardeşlik kurmayı içerir gibi görünmektedir fakat aslında çoğunlukla bir kardeş katli deneyimidir." Richard Sennet, Kamusal İnsanın Çöküşü, Ayrıntı Yay. İst.**

tarihe bağlayan anlayış, devlet ulusunu tarif eder ki, reel sosyalizmin de benimsediği bu ulus anlayışı demokratik ulusun zıddıdır. Özellikle Stalin'in Sovyet Rusyası için geliştirdiği bu tanım, Sovyetlerin çözülmesinin temel nedenlerinden biridir."[9] Bilimsel sosyalizmin de esas aldığı bu modern ulus tanımı, toplumu oluşturan tüm alt birimlerin, özellikle komünlerin yani her tür cemaatlerin(dinsel, mezhebi, etnik,vb.)reddedilmesi üzerinden kurulmuştu. Oysa 'toplum' gerçekten de tekil bir birim değil; içinde bir çok cemaati barındıran çoklu yapıya sahip soyut bir birimler toplamıdır. Toplum çeşitli komünlerden-cemaatlerden oluşur. "Toplumun oluşum tarzı komünaldir' derken bunu kastediyoruz. Demokratik ulus kavramsallaştırması bu noktada hakim sosyolojinin toplum tanımından da uzaklaşır.

Değer sisteminin eksenine "birey"i (individual yani bölünemez birim) alan liberalizme göre toplum bireylerden oluşmaktadır. Bu her tür değer tanımını bu 'atomize' unsur üzerinden yapılması anlamına gelir. Birey, tüm tahlil ve tanımların başladığı ve bittiği ana eksen olarak tanımlanır. Toplum ve cemaatler ise bu 'birey' ile tanımlanabilen arızi-ilineksel bir olgu konumundadır. Buna karşı olduğu iddiasında olan bilimsel sosyalist toplumculuk ise, bir yandan sınıfı esas alırken diğer yandan homojen bir toplum tanımı yapar ve adeta topluma tekil bir birey muamelesi yapar. Bu sosyolojide esas gözden kaçırılan unsur ise komünalite yani cemaat birimleridir.Tarihsel olarak komün-cemaatler, toplumun oluşturan çok zengin gerçekleşme biçimlerine sahiptir. Modern sosyoloji tarihsel cemaatler modern öncesi gerici kalıntılar olarak tanımlarken ve bilimsel sosyalizm, bu teoriyi bir amentü gibi kabul ederken, topluma ve komünaliteye amansız bir savaş açtıklarının da farkında değillerdir. Kendi cemaatlerini reddeden ve eritmeye çalışan toplum, aslında kendisini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Soykırım sistemi toplumu oluşturan komünalitelerden birinin (örneğin bir etnisitenin veya bir dinin veya bir mezhebin veya bir sınıfın) iktidar aygıtını ele geçirip diğer komünaliteleri zor yoluyla ortadan kaldırmaya çalışmasının sonucudur.Buna binaen şunu diyebiliriz; toplum ve tarih tezimiz gereği toplumsal öznelerimiz komünler ve cemaatlerdir. Hem geleneksel toplumdan bize kalan etnik ve dinsel-mezhepsel-felsefi veya ekonomik tüm cemaatler, hem de modern dönem içerisinde oluşmuş demokratik birimler de toplumsal özneler olarak ele alınmalıdır. Burada önemli noktalardan biri de, komün-cemaatlerin kolektif kimliğin oluştuğu ve ifade edildiği zemin olduklarıdır. Öyleyse bütün bu kolektiviteleri yani cemaat ve toplumsal birimler homojenleştirmeden, beraberce yaşamalarını sağlayabilecek bir toplumsal birim tasavvuruna ulaşmamız gerekmektedir. İşte demokratik ulus, ulus kavramının tek bir etnisiteye, dine, mezhebe veya sınıfa hasredilmeden ortak yaşam zemini olarak kurulmasını sağlayan kuramsal ve somut tarihsel zeminlere dayana bir toplum tahayyülüdür. Kendisini tek bir etnisiteye, dile, sınırlara kapatan ulus anlayışından çoklu kültürlerin bir arada yaşayabildiği, çok dilli, çok etnisiteli tüm inançlara saygılı, herkesin kendi özerkliği içerisinde yaşayabildiği fakat kendi gettosuna hapsolmadığı ve ucu açık kimlik tanımıdır demokratik ulus.

2-Ortadoğu'da Dinsel Gelenekle Yeniden Buluşma

Dinlerin, mezheplerin demokratik toplumun birer unsurları olarak toplumsal gelişmede oynadıkları rolü iyi görmek ve çözümlemek gerekir.

Ernest Renan "Din Tarihi İncelemeleri" kitabının önsözünde "Din, insan doğasının en yüksek, en çekici belirtilerinden biridir" demektedir. Dini çözümlerken, sadece kaba kimi maddi determinelere ve materyalist yorumlara indirgeyerek çözümleme yapma hatasına düşülmemelidir. En temel toplumsal ve de toplumcu kimliklerden biri olarak ele alıp yorumlanmadıkça doğru sonuçlara ulaşılamaz. Sağ ve sol unsurlarıyla batı kapitalist modernitesinin din düşmanlığı aslında önceden de vurguladığımız üzere aydınlanmacı ve ilerlemeci aklın bir ürünü idi ve bu akıl ile yüzleşmeden doğru bir toplumsal bilinç ve pratiğe ulaşmak da mümkün değildir. Aydınlanmacı ve ilerlemeci akıl, özellikle bilimsel sosyalizm maalesef dini ve dinsel gelenekleri bir bütün olarak burjuva aydınlanmacılığının kalıpları içerisinde değerlendirdi ve geri toplumun ideolojisi olarak düşman kategorisinde ele aldı. Bu sadece

9 **A.Öcalan, age,**

tarih tezi bağlamında da kalmadı; aynı zamanda Sovyetlerde, Çin'de, Arnavutluk'ta, Kamboçya'da ve Ortadoğu'nun bir çok yerinde reel sosyalist rejimler, dini gruplara ve dinin bilfiil kendisine karşı kapitalist ulus-devletin yaşattığı zulmün benzerini, hatta daha ağırını yaşattılar. Günümüzde ve coğrafyamızda da sosyalist hareketlerin temel sorunu gerçek manada kendi toplumsal kültürleriyle; özellikle dinle aralarında ördükleri batı aydınlanmacılığı duvarıdır. Dini gerici, yok edilmesi gereken bir unsur, hatta çok kaba bir biçimde Sovyetlerde savunulan "dine karşı mücadele sosyalizm için mücadeledir" sloganıyla yaklaşmaktan halen kurtulamadıklarından toplumla bir alakaları da kalmamış durumdadır. A.Öcalan ise demokratik uygarlık tezi ile aslında dini demokratik uygarlığın ana unsurlarından biri olarak kabul etti. Öcalan, bilimsel sosyalistlerin dini iktidar ideolojisi olarak tümden dışlamalarına karşılık dinin özünün ilk toplumsal kimlik olarak toplumsal olduğu ve özellikle köleci imparatorluklara karşı doğal toplumun direniş zihniyeti olduklarını ortaya koydu.10 Ortadoğu'da demokratik ulus seçeneği ancak kendi tarihsel mirası üzerinden yapılandırılabilir. Bu yapılandırma Ortadoğu'da en etkin zihniyet ve ahlak formlarından biri olarak İslamî gerçekliği kesinlikle dikkate almalıdır. Bu noktada demokratik ulus kavramının İslami ümmet kavramı ile ilişkisini doğru temellerde ortaya koymak gerekir. Aslında Ortadoğu kültürü kendi içinde bütün unsurlarıyla demokratik ulus kimliğine açıktır.

Hangi Din, Nasıl Bir Ümmet?

Din olgusu oldukça çetrefilli bir konudur. Din gerçekten nedir?iktidarların halkı uyutmak için inşa ettikleri bir iktidar ideolojisi; veya insanlığın çocukluk çağlarından kalma bir yanlış bilinç mi? Veya sadece öte-dünyacı metafizik bir sapma mı? Özcesi dinin bir iktidar ideolojisi mi yoksa toplumsal bir kimlik mi olduğu tartışması günümüz toplumu için de halen önemini korumaktadır.

Marks'ın "din halkların afyonudur" sözü bir çok farklı yorumla ele alındı. Esasında dine aydınlanmacı bir bakışı sergiler: Her ne kadar dile getirdiği bağlam biraz tartışmaya açık olsa da. Ancak İslami çevrenin önemli ideologlarından olan Âli Şeriati ilginç bir şekilde bu sözü sahiplenir "evet Marx doğru söylemiştir din halkların afyonudur." der ve devam eder "ama hangi din?" Bu soru, sormaya pek alışık olmadığımız bir sorudur. Zira tarihsel ve toplumsal gerçekleşmelere hep tek boyutlu bakmaya alışmışızdır. Tarihte 'din şöyledir' gibi genellemeci bir yaklaşımla tamamen olumlu ya da tamamen olumsuz tespitte bulunmak kolayımıza gelir. Oysa diyalektiğin doğru bir uygulanışı dahi tarihte hiçbir olgunun tek boyutlu işlemediğini bize gösterir. Şeriati bu noktadan bakmaktadır. Ona göre tarihte hiçbir zaman din ile dinsizlik çatışması olmamıştır. Çatışan din ile dindir. Bu İslam ile Hristiyanlık gibi iki ayrı din manasına değil aynı dinin iki ayrı gerçekleşmesinin çatışmasıdır. Yani İslam ile İslamın, Hristiyanlık ile Hristiyanlığın...

Bu dinlerden biri halkın eşitlikçi, adil, özgürlük dini iken diğeri aynı dinin egemenler tarafından saptırılan eşitsizlikçi, sömürücü sistemi halklara kabul ettirmek için bir afyona dönüştürülen egemen dindir ona göre. Muhammedi İslam karşısında bir Yezidçi-Emevici İslam olmuştur. Yezitçi İslam gerçekten 'afyon'dur. Öcalan da tarih tezinde tarihsel akışın bir yanda halkların devlet olmayan demokratik uygarlık değerleri ekseninde diğer yanda da tahakkümcü sınıflı uygarlık ekseninde iki ayrı nehir olarak gerçekleştiğini savunur. Buna göre tarihte her oluşum bu ayrışmayı yaşar. Din de benzer şekilde ilk çıkışında demokratik uygarlığın ve komünal değerlerin bir savunucusu olarak çıkar, fakat devletli uygarlıkla buluştuğunda karşıtlaşır. Öcalan, İslam'ı, Demokratik İslam (Hz. Muhammed dönemi özellikle) ve karşı İslam ya da saltanatçı İslam olarak ayrıştırır. Ona göre ***"nasıl ki diğer dinlerin ya da ideolojilerin sağı ve solu varsa bu manada Müslümanlığın da sağı solundan söz edebiliriz. (...) Antikapitalist olunması oldukça değerlidir ve ifade ettiğimiz manada Müslümanlığın solunu temsil eder."***[11]

10 Abdullah Öcalan,: "köleliğin en yoğun biçimde yaşadığı ve ilk özgürlük arayışlarının başladığı bir dönemde Hz. İbrahim seçeneği büyük bir çıkış ve alternatiftir. Tanri-kral kültüne baş kaldırma, insanların tanrı olamayacağına hükmetme büyük bir sosyal devrimdir... özcesi savaşçı iktidar gücüne karşı içten sosyal bir gelenek olarak gelişen peygamberlik hareketi genelde insanlık tarihinde özelde Ortadoğu tarihsel toplumsal sisteminde demokratik duruşa daha yakın durmaktadır; peygamberlik ilk büyük sosyal önderlik kurumudur" Protection of the People, michigan university Press.

11 Mektuplar

Bu noktada Türkiye sosyalist hareketinin gelişkin zihinlerinden biri olan Hikmet Kıvılcımlı'nın İslam'a bakışı benzerdir. Kıvılcımlı, İslam'ın komünal-kollektif, zayıfı tutan, fakiri doyuran devrimci doğuşunu ve özünü ortaya koyar ancak diğer yandan İslam adına yapılan sömürücü, baskıcı, eşitlikçi uygulamaları da doğru tahlil etmeye çalışır. ***"Uygulamada daima azgin bezirganlığa ve tefecilere karşı sıkı durulmuştur. İslamiyet'in bu prensibi sonradan tersine çevrildi. Zenginlerin fakirlere karşı zılgıtı biçiminde uygulandı. İşte o zaman 'din bir afyondur' kalitesine büründü. Allah, padişah ve firavun veya nemrut veya tiran oldu. Yoksa özünde din hiçbir zaman bu denli tek yanlı medeniyet-uygarlık yansımalı olmadı, olamazdı vd."***[12] ***"Kur'an ve peygamber, İslamiyet'in ilk savaşçıl devrim yıllarında böyle keskin sosyalizm yanlısıydı. (Ganimetleri eşit paylaşma ve özellikle yoksullar lehine dağıtımına vurgu yapmaktadır.) Çünkü kişi mülkiyeti hırsının medeniyetleri batırdığını görüyordu, seziyordu. Ve peygamber ilk-el komünün saf tertemiz kolektivizmini insan doğa sevgisini, saygisini (ülküsünü) yaşıyordu." "Kuran'ın hemen bütün ayetleri kolektivizmi her türlü insan değerlerini korumak öğütleriyle buyruklarıyla örülmüştür (...) Kuransız ören şey peygamberin ölümünden sonraki halifeler (dört halife) çağında da sürer. Tefeci bezirgan Emeviye saltanatı tüm kancıklığı ve zulmüyle üstün gelir gelmez o öz zorla hileyle eritilir."***[13] Ona göre doğal din, mülkiyetçiliğe karşı komünal değerlerin öz savunucusuydu. ***"Hz. Muhammed komünün kolektif aksiyon ruhunu iliklerine dek yaşayan berrak zekalı gerçekçi aşiret çocuğuydu ... Hz. Muhammed'in tek istediği doğru yol Allah yolu dediği kolektivizmin toplumculuk yolundan sapılmaması, kişi mülkünün azgınlaşmamasıdır."***[14] İslam'ın tarihsel gerçekleşmesinde bu iki zıt din damarını bulduğumuzda tarihsel ve güncel birçok yaklaşım sorunu ortadan kalkar. İslam'ın devrimci boyutu sadece teorik düzlemde kalmamış, çıkış yaptığı 7. Yüzyıl'dan günümüze 21. Yüzyıla değin halkların ulusal kurtuluşçu ve bizzat ezilen sınıfların sınıfsal kurtuluşçu özlemlerinin pratikleşmesinin bayrağını oluşturmuştur. Batılı oryantalist gözlükten kurtulduğumuzda Abbasilere karşı büyük bir başarıyla baş kaldıran ve kendi kentlerini kuran Zenc kölelerinin Paris komüncülerinden hiçte aşağı olmadıkları görülecektir. Zenc ayaklanmasının bayrağında "Mülk Allah'ındır" ve "Kölelere Özgürlük" diye haykıran Kur'an-i kerim ayeti temel slogan olarak yazmaktadır. Karmatilerin 300 yıla varan büyük mirasları İslam'ın asr-ı saadet özleminden beslenmiş ve yaşanmıştır. Karmati liderlerinden Ebu'l Fevaris'siz saraylarınızda rahat yaşayınız halk ise sefaletten ve açlıktan ölsün! Bu mu adalet? Biz haklarımızı almak için ayaklandık" sözü 19. Yüzyıl Avrupalı devrimcilerden daha az devrimci değildir. Peki ya Şeyh Bedreddin'in ***"Allah dünyayı yaratmış insanlara bahşetmiştir. Erzak, giyim eşyaları, arazi, davar ve bütün toprak mahsulleri genelin ortak hakkıdır. İnsanlar yaratılış ve doğa olarak eşittirler. Ben senin evinde kendi evimde gibi oturabilmeliyim. Sen benim eşyamı eşyan gibi kullanabilmelisin."*** sözü en az ütopyacılar kadar sahiplenilmeyi hak etmiyor mu?

3-Ümmeti Tanımlamak

Ortadoğu'da demokratik ulusu tartışmak ancak kendi tarihsel ve kültürel mirasıyla uyumlu modelleri ve önermeleri tartışmak anlamına gelir. Öcalan, demokratik uygarlık geleneği kavramı altında Ortadoğu'nun kapitalist modernite tarafından tasfiye edilmek istenen tüm geleneklerini tanımlayarak sahiplenir. ***"Ortadoğu devrimleri kapitalist modernite kalıplarına göre değil, kendi tarihsel değerlerine uygun olarak ve güncel bilimle bütünleşerek başarılı olabilir. Eğer bazı tarihsel örneklerden ders alacaksak Zerdüşt, Musa, İsa, Muhammed örnekleri son derece öğreticidir. Bu örnekler, Ortadoğu devrimcileri Çin devrim ve devrimcilerin nasıl bütünlüklü, yoğun tempolu, ilkeli ve pratik olmaları gerektiği konusunda binlerce yıl öncesinden bizleri uyarmaktadır."***[15] İslami ümmet de yeniden yapılanmanın temel unsurlarından biri olacaktır. Elbette burada tartıştığımız iktidarcı kesimler tarafından özünden uzaklaştırılan ümmet değil; özellikle Hz. Muhammed tarafından ortaya konan ve pratikleştirilen ümmet kavramıdır.

12 Allâh, Kitap, Peygamber; Bilim ve Gelecek yay. Syf. 305

13 Kıvılcımlı, age, 308

14 Kıvılcımlı, age, 283

15 Abdullah Öcalan, Ortadoğu, Sy 75,

Buna geçmeden önce demokrasi ve İslâm ilişkisi bağlamında zıtlaştıran tutumların aslında ne kadar da yanlış olduğunun vurgulamamız gerekir. İslâm demokrasiye izin verir mi sorusu saçma ve gereksiz bir sorudur. Zira İslam'ı sadece egemenlikçi ortaçağ kalıplarına mahkum eden geri bir tutumdur. Şu an cari demokrasi kavramı batı Avrupa ve Amerika uygulamaları ile eş değerli görülmektedir. Batı deneyimini tek ve eksiksiz demokrasi biçimi olarak ele almak ve diğer kültürleri bunun üzerinden değerlendirmek, iflah olmaz bir avrupa-merkezcilik ve sömürge kişiliği izdüşümüdür. Batılı standartların tek standart olmadığını, hatta toplumcu değil devletçi bir demokrasi olarak hastalıklı olduğunu, bunu yanı sıra sürekli olarak gerçek demokratik yönelimi ketlediğini de görmek gerekir. Liberal demokrasi Hitler, Mussolini, Franco, Salazar faşizmiyle; reel sosyalist demokrasi ise Stalin, Mao, Pol Pot, Enver Hoca gibi burjuva faşizminden geri kalmayan totaliter zorbalıklarla sonuçlandı. Oysa demokrasi toplulukların, komün ve cemaatlerin tarihsel olarak kendi içlerinden yaşadıkları "devlet olmayan yönetim biçimi" olarak ele aldığımızda gerçek demokrasi mirasını kendi tarihsel ve kültürel mirasımız içinde bulabileceğimizi görürüz. Devletli uygarlık öncesi doğal toplum unsurlarından devletli uygarlığa karşı birer direniş odağı olarak çıkan etnik hareket direnişlerinden dinsel ve mezhebi direnişlere değin tüm tarihimiz gerçek manada bir demokrasi deneyimiyle doludur.[16] İslam'ı teokratik bir yönetim teorisiyle özdeşleştiren tutumlara karşı da net tavır almak gerekir. Teokrasinin İslam'a yabancı olduğunu en başta tespit edelim. Teokrasi; tanrı yönetimi olarak tanımlanır; ki örgütlenmiş hiyerarşik bir tabakanın (kilise ve din adamları) varlığını ve bunların yönetimde mutlak söz sahibi olmasını zorunlu kılar.

Bu durum gereği, tüm insanları Allâh karşısında eşit gören İslam teokrasiyi sadece tanımamakla kalmaz; aynı zamanda kesin bir şekilde teokrasi karşıtıdır. Teokrasi hangi kılıfla sunulursa sunulsun, bir tanrı-kral ideolojisidir. Ve sadece İslâm değil, bütün tevhid dinleri özünde tanrı-kral ideolojisine karşıtlık eksenin de oluştuklarından teokrasi karşıtıdırlar. İslâm, hiç istisnasız buna karşıdır ve varlık sahasında tanrının yetkisini peygamber dahil hiçbir insan ferdine veya seçilmiş gruba verilmesini kabul etmez. Burada temel yanılgı "Allahın mutlak egemenliği" kavramı ile halk yönetimi (ki çoğu yerde halk egemenliği olarak geçer) kavramlarının birbirini reddettiği hatasıdır. Oysa egemenlik-hükümranlık yetkisinin sadece Allâh'a ait görülmesi, özünde toplumsal düzende insanların kast, sınıf, zümre, ulus, din veya mezhep eksenli tahakküm kuramayacakları; toplumsal düzlemdeki her tür yönetim kurumlaşmasının egemenlik ve tahakküm kurmaya yönelmemek şartıyla kesin olarak sınırlandığına işaret eder.

Bu yönüyle toplumsal yönetim; bir hükmetme yetkisi değil, tüm fertlerin ve toplulukların eşit düzlemde sorumluluk ve yetkiye sahip oldukları, yönetim yetkisini herhangi bir zümreye değil tüm toplum tarafından yerine getirilmesi niteliğine bürünür. Gardet'nin belirttiği üzere ***"Allâh'ın Kur'an'da 'iyi' olarak ilan ettiği şeyler, nesnel olarak doğal ahlak ve hukuk tarafından da benimsenmiş ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar adalete riayet etmek, verilmiş olan sözü yerine getirmek, 'Allâh'ın ve insanların haklarına saygı göstermektir. Tanrı, yönetimi elinde bulunduranlara riayet etmeyi emretmiştir ama öte yandan müslümanların kendi aralarında birbirlerine danışmalarını de emretmiştir. İradeci ve sırf pozitif temeller üzerinde o halde radikal demokrasiyle ilgili demokratik bir kavramı tesis edebilecek belli sayıda veri karşısında bulunmaktayız."***[17] Madem ki insanların hepsi eşit hak sahibi varlıklar ve Allâh'ın halifesi olarak yaratılmışlardır; öyleyse yönetim dahil her işte eşit hak ve sorumluluk sahibidirler. İslâm alimlerinden Mevdudi de, hilafet olarak tanımlanan yönetim erkinin özünde bütün topluma verildiğini, her bir ferdin bu hakkın sahibi olduğunu, bunların ortak fikriyle ortak bir yönetim oluşturulmasının İslami yönetimin temel düsturu olduğunu belirtir.[18] Ortadoğu gibi etnik yapıların, dinlerin, mezheplerin , farklı kültür ve

16 Demokrasinin batının ürünü ve tarihsel mirası olduğu yönündeki takıntılı ruh halinden kurtulmak gerekir. Kimi İslami hareketler dahi bu tanım nedeniyle İslam'ın gerçek demokratik karakterini iskalamakta ve İslam'ı sadece ortaçağ hanedanci imparatorluklarıyla eş tutmakta ve siyasal ufku bununla sınırlandırmaktadırlar. "Hem demokrasi düşüncesinin hem de pratiğinin dünyanın hiç bir kısmına yabancı olmadığı açıktır." (Steven Mühlberg ve Phil Payel'den alıntılayan; İslamiyet Ve Demokrasi, John L. Esposito-John O Voll, köprü kitapları, ist. 2012

17 Louis Gardet, Müslüman Site, syf.69-70, ayrıntı yay. İst. 2014.

18 Ebu-l Ala el Mevdudi, İslami Yaşayış Biçimi,yay?

inanışların birbirinden sınırlarla ayrıştırılamayacak kadar iç içe geçtiği coğrafyada sınır, ayrışma, üstünlük, iddiası olgularıyla tanımlanan sosyal ve siyasal formların başarı şansı yoktur. Ancak tarihsel ve güncel hataları nedeniyle ümmet kavramını da hanedancı ve ulusçu milliyetçiliğin elinde özünden saptırıldığını ve çokça daraltıldığının görmemiz gerekir. Bu hatalardan birisi; ümmetin dar bir dinsel alana sıkıştırılmasıdır. Ümmet sanki sadece Müslümanlardan oluşmuş, katı bir dinsel hiyerarşiyle örgütlenmiş din adamları zümresi tarafından yönetilen birim olarak tanımlanır. Diğer yanlış ise ümmetin yönetim ve sosyolojik yapılanmasını orta çağa özgü hanedanlık olarak görmektir. Bu nedenle ümmeti somut olarak tanımlamak gerekir. Bunu yaparken amaç, arkaik bir sosyo-politik formu anakronik olarak güncele taşımak değil; günceldeki demokratik toplumun yararlanacağı ve besleneceği damarları bulmaktır. Öcalan ümmeti tanımlarken şu değerlendirmeyi yapar; ***"İslamiyet'in geleneksel kabile ve uygarlık kültürü üzerindeki etkisi devrimsel önemdedir... ümmet toplumundaki enternasyonalizm, özgürlük ve eşitlik temaları, sosyalist toplumdaki enternasyonalizm ve eşitlik temalarından daha zayıf değil; daha güçlü ve sistematik olarak dile getirilmiştir."***[19] Hz. Muhammed dönemi uygulamalarından ümmeti tanımlayacak olursak bunu dört başlık altında şöyle somutlaştırabiliriz.

1. Farklılıklara saygılı (hümanizm)
2. Halkın yönetime katılımına açık (demokrasi) muhtariyat
3. Farklılıkların hukuksal-siyasal ve kültürel muhtariyet (özerklik)
4. Merkezi olmayan siyasal birlik (konfederalizm)

A- Farklılıkların Bir Arada Yaşama Modeli Olarak Ümmet

İslâm'ın ümmet anlayışının somutluk kazandığı belge, Medine Sözleşmesidir.[20] Sözleşme; Medine'deki tüm farklı din ve kabile gruplarının ortak iradesiyle Hz. Muhammed tarafından hazırlanmıştır. Sözleşme; iki farklı toplumsal birim tanımlaması yapar; birincisi Medine'deki tüm kabile ve aileler sözleşmede isimleri zikredilir. İkincisi ise dini topluluklar kategorisidir.

Sözleşme; tarafları birleştiren temel hususun ortak yaşam iradesi olduğunu belirtir. Farklı kabile, etnisite ve dini grupların aynı toprakları vatan belleyerek beraber yaşama sorununa çözüm üretir. Bunu için öncelikli olarak ümmet (yani toplum) kavramını netleştirir. Sözleşmeye göre ümmet; Medine'de yaşayan farklı inanç (Müslüman, Yahudi, putperest, az sayıda Hristiyan ve kimi kaynaklara göre az sayıda Sabii) ve farklı etnik (Arap, İsrailoğulları, Habeşi ve Fars ve az sayıda Rum) gruplardan oluşmaktadır. Ümmet, bu farklı toplulukların eşit bir hukuki ve siyasi düzen etrafında oluşturdukları bir üst sosyal birim, üst-kimlik olmaktadır. Sözleşmenin "bunlar ümmeti oluşturur" dediği 1. maddede Müslüman, Yahudi, ve diğer inanç grupları ile beraber Medine'deki tüm kabileler teker teker sayılmaktadır. Fakat ümmet daha da esnek bir kimlik olarak tekrar başka yerde farklı bir şekilde tanımlanmaktadır. 25. maddede özellikle müslüman ve Yahudilerin ayrı bir ümmet oluşturdukları da vurgulanır; "Avfoğulları Yahudileri müslümanlarla birlikte bir ümmet oluşturur." Dolaysıyla ümmet statik ve donuk bir kavram değil, ucu açık, farklılıkları barındıran dinamik bir sosyal-politik ve kültürel bir oluşumu ifade eder. Sonradan müslümanların zihinlerinde oluşturdukları gibi sadece dindaşlardan oluşan ve sadece kendi dindaşına hak veren bir oluşum değildir.

B- Farklılıkların Hukuksal-Siyasal ve Kültürel Muhtariyeti

Sözleşmenin düzenlediği ikinci önemli husus; bu farklı grupların birbirleriyle ilişkilerinin nasıl olacağıdır. Medine sözleşmesi, katılan tüm grupların hukuki, dini ve idari özerkliğini esas alır. Sözlemede üstün bir taraf yoktur. İster kabile , ister dini gruplar, iç özerkliklerini koruyarak katılmışlardır. Ortak savunma, ortak siyaset ve sosyal adaleti sağlamak amaçlı sosyal sigorta sisteminin yanı sıra her grup kendi dini, akidevi ve kabilevi hukukuna göre yaşamakta serbesttir. Muhtariyet yani özerklik, farklılıklara saygının somut hukuki ve siyasi karşılığıdır. Muhtariyet olmadan toplulukların bir

19 A.Öcalan, age, Cilt 5, syf.102

20 Sözleşme metni için Muhammed Hamidullah'ın İslam Anayasa Hukuku, Beyan yay. eseri esas alınmıştır. Sözleşmede atıf yaptığımız maddeleştirmeler, Muhammed Hamidullaha aittir.

arada yaşaması asimilasyon, erime veya çatışmalara yol açar. Özerkliğin sağlanması, siyasi literatürde bir tahakküm ilişkisi olan azınlık-çoğunluk ayrımına da son verir. Herhangi bir kesim çoğunluk olarak konumlansa bile var olan özerklik azınlık olan kesime temel koruma şemsiyesi sağlar.

C- Merkezileşmeyen ve Egemenliğe Yönelmeyen Siyasal Birlik: Konfederal

Ortak siyasal iradenin hangi esaslar üzerinde kurumsallaştırılacağı, siyasal yapının tahakküm ve egemenlik iddiasında olup olmadığı önemli bir konudur. Modern siyasal düşünce, devletin kurumsal yapısıyla "egemen bir güç" olduğunu esas alır. Hatta bu onun temel ilkesidir. Yani devlet belli sınırlar içindeki toplumun tüm fertleri ve toplulukları üzerinde daimi, sınırsız ve mutlak otorite sahibidir. Bu egemenlik iddiasını hangi mekanizma ile kullanıldığı tali bir konu olmaktadır. Tek'in yönetimi olan monarşi, elitler yönetimi olan aristokrasi, sınıfın yönetimi olan proletarya diktatörlüğü veya batılı söylemle halkın yönetimi olan demokrasi mi olduğu pek önemli değildir. Zira bütün bunlar devlette somutlaşan mutlak egemenliğin kullanım biçimleridir. Öz değişmemektedir. Öyleyse sisteme alternatif ve muhalif özgürlükçü söylemin kendisini egemenliğe yönelmeyen bir siyasal birlik ile ifade etmesi kaçınılmazdır. Bu ilkelerle siyasal otoritenin mutlak egemenlik iddiası reddedildiğinde bunun kurumsal formu, merkezde bulunan siyasal, ekonomik, idari ve hukuksal gücün muhtar-özerk yapılarla paylaştırılmasını gerektirir. Bu da konfederal yapıdır. Medine Sözleşmesi de bu tür bir konfederalizm olarak somutlaşır.Medine sözleşmesi ile bir araya gelen topluluklar, ortak coğrafyada yaşama (madde 1), ortak savunma (madde 44) ve ortak siyasal temsil konusunda anlaşmışlardır. M. Hamidullah, sözleşmeyi 'konfederal toplumun ilk anayasal biçimi' olarak tanımlarken[21], başka bir araştırmacı ***"farklı dini, kültürel ve etnik yapıların tam siyasal katılımına açık modeli öngörüp dini hukuki özerklik temelinde çoğulculuğa dayanmaktadır."***[22] demektedir. konfederal özellikle beraber yaşayan toplulukların komün ve cemaatlerin birbirlerine karşı egemenlik iddiasında bulunmadan kurdukları bir üst-siyasal kurumlaşma bir nevi çatı yapılanmasıdır. Medine'de kurulan siyasal yapının gevşek bir konfederalizm özelliği göstermesi bu nedenledir. Zaten özerk toplulukların özerkliklerini yaşayabilecekleri yegane siyasal birlik formu, merkezi olmayan bir siyasal kurumlaşma olarak konfederalizmdir.

D- Halkın Yönetimine Açık: Demokrasi

Toplumsal alanı nasıl düzenleneceği siyasetin ilgi alanıdır. Siyaset tarzı, bu siyasi faaliyetin kimler tarafından ve nasıl düzenleneceği konusundaki ayrışmadır. Burada iki siyaset tarzı ayrıştırması yapabiliriz. Birincisi, egemenliği inşa aracı olarak siyaset kullanan ve bu nedenle hanedan, zümre, sınıf, ulus, veya parti yoluyla tahakkümün inşası olan bürokratik siyaset. İkincisi, toplumsal düzlemde egemenliği reddeden, siyaseti toplumun kendi işlerini yürütmesi olarak gören, bu hakkı herhangi bir tekil bireye (monarşi ve tirani), gruba (aristokrasi veya oligarşi), sinif veya teokrasiye değil, tüm topluma ait olmasını savunan demokratik siyasettir.İslâm toplumlarında demokrasi üzerinde ihtilaf olmasının sebeplerinden biri, iki farklı siyaset tarzının bazen oldukça iç içe geçmesidir. Genelde müslüman algıda demokrasi kavramına bir tepki yoktur. Fakat bir yandan orta çağa özgü hanedancı yönetim biçiminin çarpık bir biçimde İslami olarak sunulması (Sünni teoride sultana boyun eğilmesi, Osmanlıcılık gibi veya Şii, Alevi teoride imama mutlak itaat gibi); diğer yandan batılı sömürgeci demokrasi tarzı ve özellikle bunun çarpık bir şekilde Atina'da başlatılması ve doğuya düşman bir kavram olarak işlerlik kazanması olumsuz bir anlam yüklenmesine yol açmıştır. Fakat İslâm içinde doğduğu kabile demokrasisini büyük oranda sahiplendi ve en azından teorik olarak daha da geliştirmeye çalıştı. Modern aydınlanmacı akıl tarafından küçük görülen doğal topluluk demokrasileri İslâm ümmeti kavramı içinde üst bir formda yeniden oluşturuldu. Bu nedenle ümmetin

21 Bkz. Hamidullah, age

22 Ali Bulaç, İslâm Ve Demokrasi

demokrasi anlayışı büyük oranda doğal toplum unsurlarını içinde taşır. İslam'da "şura-meşveret" kurumu, bütün toplumsal işlerin sadece lider veya yönetici kadro eliyle değil, topluluğun üyelerini katılımı, tartışma ve fikir beyanı ile yapılmasını sağlayan bir kurumdur. Kararların demokratik tartışma ve konsensüs ile alınmasını ifade eder. Kur'an-ı Kerim' de "Şûra" namaz, oruç, zekat gibi kesin bir ilke konulmuştur. Hatta bu isimde bir sure ihdas edilmesi konuya verilen önemi gösterir. Mümin kişi tanımı yapılırken, müminliğin önemli bir vasfı olarak "müminler (bütün ortak meselelerini) aralarında Şûra danışma ile karara bağlayanlar" biçiminde Şûra olarak konulur.[23] bütün bunlar ümmetin yeniden yapılandırılması için temel verileri sunmaktadırlar. Önemli bu temelde müslümanların ve demokratik özgürlükçü güçlerin bu yeniden yapılanma iradesi ve gücünü gösterebilmeleridir.

Sonuç Olarak;

Öz olarak bütün bunlar, günümüzde Ortadoğu toplumlarında uygulanabilir alternatif bir toplumsallık oluşturulması için yeterli verilerdir. Toplumsal tarihimizin önemli bir bileşeni olan İslâm ümmetinin Medine'deki somut gerçekleşmesini göz önünde bulundurduğumuzda devletsiz bir demokrasiyi ve demokratik ulus nüvelerini içinde taşıdığını görebiliriz. "Katı siyasal sınırlara, tek dile, kültüre, dine, tarih yorumuna bağlanmamış demokratik ulus tanımı, çoğulcu, özgür ve eşit yurttaşlarca toplulukların bir arada dayanışma içinde yaşam ortaklığını ifade eder. Demokratik toplum ancak bu tür bir tanımla, demokratik ulusla gerçekleştirilebilir... İslâm ümmetini bu tanımın prototipi olarak düşünebiliriz. Ortadoğu toplumsal kültürlerini er veya geç ortak bir millet, ulus (yenilenmiş ümmet) içinde bütünleştirmek büyük bir olasılıktır.[24] Hem arkaik milliyetçiliğin hem de modern ulus-devletçi milliyetçiliğin özellikle din ve ideolojiyle buluştuğunda ne kadar da düşmanlaştırıcı, yıkıcı ve toplumsal dokuyu tahrip eden sonuçlara yol açtığını gördük. Demokratik ulus ve ümmeti bu eksende 20. Yüzyılın yarattığı tahribatlara da bir çözüm olarak yeni küresel birliğin yapılandırılabilir mümkün formları olarak ele alabiliriz. Ulusu ve ümmeti devletten, milliyetçilikten, dinsel ve mezhepsel taassuptan kurtarıp demokratik özüyle buluşturduğumuzda gerçek Barış Yurdunu da kurabiliriz.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

23 Şura- 38, Muhammed Esed tefsiri, ilgili ayetin meali, işaret yay. 6. baskı, 1999, Ankara.

24 Abdullah Öcalan, Cilt 5- syf. 456.

Rojava Demokratik Ulus Deneyimi

Beşir Ekinderen

2011 yılının Mart ayında Arap ülkelerindeki toplumsal hareketlerden etkilenen bir grup yurttaş Dera'da Esad Rejimi aleyhine gösterilere başladı. 15 Mart'ta Cuma namazı çıkışında Şam ve Dera'da yapılan gösterilere rejimin sert karşılık vermesi sonucunda onlarca yurttaş hayatını kaybetti ve bu olaylar giderek ülkenin diğer şehirlerine de yansımaya başladı. 'Arap baharı' denilen sürecin Suriye ayağı bu biçimde oldukça sıradan gösterilerle yaşanmaya başladığında çok fazla değerlendirme yapıldı, fakat hiç kimse günümüzdekine benzer sonuçları tahmin etmedi. Öncesinde Mısır, Tunus'ta gerçekleşen gösteriler iktidar değişikliği ile sonuçlanmış fakat bu devletlerin katı ulus-devlet yapısı korunmuştu. Ne Mısır'da ne de Tunus'ta devletin sınırları, merkezi otorite değişikliğe uğramıştı. Suriye'de de beklenti daha çok bu yönlüydü. Gerek devletler gerekse de siyasal analistler rejimin erkenden el değiştireceği beklentisine girdi. Bu dönemde hem uluslararası hegemon güçler hem de bölgesel güçler böylesi bir değişikliğe göre pozisyon almaya başladı. Arap ülkeleri dahil olmak üzere hemen herkes rejime sırtını döndü. Beşar Esad'ın yanında kala kala bir İran kaldı demek abartı olmaz.

Bugün neredeyse rejimi ayakta tuttuğu söylenen Rusya dahi 2011'den 2015'e kadar rejime ciddi bir destek vermedi. Desteği daha çok Hmeymim üssü üzerinden verdiği stratejik savunma desteğiydi ki bunun da sahada ciddi bir etkisi yoktu. Ta ki Rusya'nın askeri olarak müdahale ettiği, 30 Eylül 2015 tarihine kadar bu durum böyle devam etti. Bu tarihte Rusya, Beşar Esad rejimine destek için ayaklananlara askeri müdahalede bulunma kararı aldı ve bu kararını uygulamaya başladı. 1 Ekim 2015'te Rusya savunma bakanlığından yapılan açıklamada Tartus'ta Rus hava filosuna bağlı 50 savaş uçağı ve helikopterin olduğu belirtiliyordu. Halbuki aynı Rusya 2013 yılının Haziran ayında 'Tartus'taki üssün boşaltıldığını, bu üssün stratejik bir öneminin olmadığını ve Suriye'de savunma bakanlığına bağlı tek bir kişinin dahi bulunmadığını' belirtiyordu. Belli ki aradan geçen iki yılda köprünün altında çok sular akmış, hesaplar değişmişti. Elbette ki Rusya'nın müdahalesi ile Suriye'deki ayaklanma-direniş ve genel olarak savaş durumu farklı bir hal aldı. Zaten ABD ve müttefikleri 2014 yazından itibaren fiili olarak bu savaşa dahil olmuşlardı. Şimdi Rusya'nın da dahiliyetiyle sahadaki durum daha da karmaşık bir hal alıyordu. Nasıl ki rejim ve çeteler karşısında bağımsız bir çizgide mücadele eden YPG-YPJ'nin 2014'te Kobanê'de DAİŞ karşısında da direnip sonuç almaya yaklaşması ABD vb. güçlerin Rojava özgürlük güçlerine destek vermesini beraberinde getirdi. Aynı şekilde rejiminde görece ayakta kalmayı başarması, Rusya'nın böyle bir müdahalede bulunmasına yol açtı ve savaş bu aşamadan sonra farklı bir rotada ilerledi. Kuşkusuz, Suriye'deki ayaklanmanın daha ilk günlerinden başlayarak YPG-YPJ'nin öncülüğünü yaptığı güçleri rejime ya da muhalefet denilen ÖSO gibi gruplara yedekleme çabası aralıksız sürdü.

'Batı' ittifakı Türkiye üzerinden Rojava özgürlük güçlerini ÖSO'nun yedeği haline getirmek isterken Rusya-İran-rejim gibi güçler de kendilerinin yanına çekmek istedi. YPG-YPJ'yi bir tarafa eklemleme temelinde her iki kanattan da girişimler-saldırılar oldu. AKP yönetiminin bu amaçla DAİŞ'in yönünü Kobanê'ye verdiği çok fazla konuşuldu, değerlendirildi. Özgürlük güçlerinin iradesini kırıp ya teslim alma ya da ezip yerine geçme stratejisi aralıksız sürdürüldü. Bu kapsamda özgürleştirilen Efrîn 2018 Mart'ında, Girê Spî ve Serêkaniyê 2019 Ekim'inde radikal İslami görüntünün arkasına gizlenmiş çetelerin işgaline maruz kaldı. Fakat tüm bu saldırılara rağmen özgürlük güçlerinin yürüyüşü kararlı bir biçimde devam etti ve

günümüzde tüm dünyanın ilgiyle baktığı, umut olarak gördüğü Rojava Özerk Yönetimi hayat buldu.

Baştan beri Rojava özgürlük güçlerini bağımsız siyaset yapamaz hale getirmek isteyenler, dönüp dolaşıp bu iradeyi kabul etmek, bu irade ile çalışmak zorunda kaldı. Görüldüğü üzere, bugünde Kuzey ve Doğu Suriye'ye dönük saldırılar günü birlik olarak devam ediyor. Bugünlerin sıcak gündemlerinden biri AKP-MHP iktidarının yeni bir işgal saldırısı oluyor. Belli ki Rojava Özerk Yönetimi yeni bir sınavdan geçecek. Birileri Efrîn, Girê Spî ve Serêkaniyê'ye bakıp farklı yerleri gözüne kestirirse de özgürlük devrimini gerçekleştiren halkın da bir hesabının olduğu, bu sürece geçmişte yitirilenlerin tekrardan kazanılacağı bir süreç olarak baktıkları görülüyor. Açık ki tüm saldırılara karşı on yılı aşkın bir süredir ayakta duran ve giderek kurumsallaşıp örnek oluşturan Özerk Yönetim, yeni saldırıları da boşa çıkaracak yeterli bir tecrübe biriktirmiş, bunun hazırlığını yapmış durumdadır.Böylesi bir genel giriş temelinde, daha somut olarak Rojava'da gelişen alternatif toplum sistemini, özerk yönetim biçiminde ifadeye kavuşan demokratik ulus projesini irdelemekte fayda var. Şüphesiz, halkların boğaz boğaza getirilmek istendiği Ortadoğu coğrafyasının bünyesindeki farklı halkları ve inançları ortak bir gelecek perspektifinde buluşturan ulus devlet dışı toplumsal örgütlenme modelini daha fazla tartışmak gerekli oluyor.

Demokratik Ulus Fikriyatı

19 Temmuz 2012 yılında ilanı yapılan Rojava Devrimi, PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın fikri öncülüğünde gelişti ve devrimin öncüleri buldukları her fırsatta bu gerçeği dile getirmekten çekinmedi. Elbette ki, devrimin bu düzeye gelmesinde, gelişip güçlenmesinde esas belirleyici faktör, devrimi yürüten akıl oldu, düşünce oldu. Bu düşünce de hiç kuşku yok ki demokratik ulus fikriyatı olmaktadır.

Abdullah Öcalan Demokratik Uygarlık Manifestosu adlı eserinin 5. Cildi 'Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü' kitabında ulus ve demokratik ulus tanımları üzerinden değerlendirmelerde bulunur ve şöyle söyler: Devlet amaçlı ulusla ulus amaçlı devlet mücadeleleri çağın kanlı gerçeğinin ana etkenidir. İktidar ve devletle ulusu buluşturmak modernite çağının sorunlarının ana kaynağıdır. Modernite çağının sorunlarını diktatörlükler ve hanedan devletlerinden kaynaklanan sorunlarla karşılaştırdığımızda, modernite çağında sorunların devlet ulusundan kaynaklandığını ve bu durumun ikisi arasındaki en büyük farkı oluşturduğunu görürüz. Sosyal bilimin en karmaşık konularından biri olan ulus-devlet, modernite karşıtı tüm sorunların çözümleyici aracı olan sihirli bir değnekmiş gibi sunulur. Özünde ise toplumsal sorunu bir iken bin yapar. Bunun nedeni de iktidar aygıtını toplumların kılcal damarlarına kadar yaymasıdır. İktidarın kendisi sorun üretir; sermayenin zor biçiminde örgütlenmiş potansiyel karakterinden ötürü baskı ve sömürü olarak toplumsal sorun üretir. Ulus-devletin amaçladığı homojen ulus toplumu, ancak iktidarla tüm uzuvları testereyle kesilip eşitlenir gibi yapay ve şiddet yüklü sahte (sözde hukuken) eşit yurttaşlar inşa eder. Bu yurttaş kanun lafzında eşittir, ama hayatın her alanında birey ve kolektif varlık olarak azami eşitsizliği yaşar.

Öcalan, devamla 'Demokratik ulus sadece zihniyet ve kültür ortaklığıyla yetinmeyen, tüm üyelerini demokratik özerk kurumlarda birleştiren ve yöneten ulustur. Belirleyici olan yönü budur. Demokratik, özerk yönetim tarzı demokratik ulus olmanın başta gelen koşuludur. Bu yönüyle ulus-devletin alternatifidir. Devlet yönetimi yerine demokratik yönetim büyük bir özgürlük ve eşitlik imkânıdır. Demokratik ulusun alternatif modernitesi demokratik modernitedir. Tekelcilikten kurtulmuş ekonomi, çevreyle uyumu ifade eden ekoloji, doğa ve insan dostu olan teknoloji demokratik modernitenin, dolayısıyla demokratik ulusun kurumsal temelidir.' değerlendirmesinde bulunur. Rojava özgürlük devrimi esasen bu zihniyet temelinde yeni bir toplum inşasına yönelmiş ve öncelikle bilinçlerde bir değişim ve dönüşüm yaratmak istemiştir. İktidarcı, devletçi sistemin toplumları nasıl dumura uğrattığı, kendi gerçeğinden uzaklaştırarak sistemin yedeği haline getirdiği bilinmektedir. Hemen hemen toplumun tüm bileşenleri verili kapitalist modernist sistemin doğruları ile hareket eder-yaşamını sürdürür durumdayken Rojava özgürlük güçleri bir nevi hakikat tartışmasına soyunmuş, doğru ve yanlış hayatın münakaşasına girmiştir. Toplumun öncelikle var olanı tanıması ve bu temelde karşı tutum alması amaçlanmıştır.

Kuşkusuz devrimin en güçlü yanı ve devrim karşıtlarının en korktukları yan da bu hakikat tartışması olmuştur. Devrim güçleri iktidar devlet dışı bir toplum, eşit-özgür bir yarın tartışması yaptıkça saldırılar artmış, devrim yönetimi milliyetçi-devletçi bir kısır döngünün içine çekilmeye çalışılmıştır. Gerek içerden gerekse de dış güçler eliyle böylesi bir sistemli saldırı ile Rojava özgürlük güçlerinin sisteme alternatif karakteri ortadan kaldırılmak istenmiştir. Fakat buna rağmen halklar demokratik ulus fikriyatını benimsedikçe, devrimin ideolojik perspektifine hakim oldukça katılımları daha da artmıştır. Rojava Devrimi'ni Kürtlerle sınırlı tutmak isteyen, bu sayede Kürt-Arap ve diğer halklar arasında çatışma ve savaş çıkarmayı hedefleyen akıl saldırılarını şiddetlendirdikçe Kürt-Arap-Ermeni-Süryani-Türkmen-Çerkes halkları daha fazla yan yana gelmiş, birbirini tanıdıkça daha fazla dayanışma içine girmiştir. Milliyetçi argümanlar üzerinden yapılan propagandalar her seferinde devrimin yıkılmaz iradesine çarpıp geri dönmüş, halkların eşit-özgür bir gelecek inşası her geçen gün büyümüştür.

Açık ki Rojava Devrimi'nin öncelikle zihinlerde bir yeni yaşam kurduğunu söylemek, bu tespiti yapmak gerekir. Devrim halkların birbirlerine düşman değil, kardeş olduğunu; düşmanın halklar değil egemenler olduğunu, farklı dil ve kültürlerin ayrışma değil yeni yaşamın zenginliği olduğunu gözler önüne sermiştir. Haliyle bu durum yüzyıllardır halkları bölüp parçalayarak yöneten ve bu biçimde kendisine güç devşiren güçleri rahatsız etmiş fakat halklar için de muazzam bir güç ve irade birikimine yol açarak bugün devrimin kalıcılaşmasında başat rol oynamıştır.

Demokratik Özerk Yönetim

Öcalan 'Demokratik Ulus ruh ise Demokratik Özerklik' bedendir' dedi ve her ikisinin bir bütün olduğunu dile getirdi. Şüphesiz Rojava devrimi de bu felsefe temelinde hayat buldu ve büyüdü. Sadece söyleyen, felsefik ideolojik bir tartışma yapan değil de bunu hayata da uyarlayan, yaşamsallaştıran bir pratik ortaya çıktı. Demokratik ulus düşüncesi bu temelde ete kemiğe büründü, varlık kazandı. Mahalle ve köylerden başlayarak vilayetlere kadar oradan tüm Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'ne gelecek biçimde tabandan gelişen bir toplumsal örgütlenme sistemi açığa çıkarıldı. Tüm toplumun komün ve meclislere dayalı olarak örgütlendiği bu yeni sistemde halk tali, edilgen bir pozisyondan çıktı yaşamın asli unsuru haline geldi. Birilerinin halk adına karar aldığı süreç geride kaldı, halk kendi geleceği için kendisi karar almaya başladı. Yerellerde halkın komün ve meclislerden seçtiği kişiler belli bir mekanizma dahilinde merkezi yönetimi oluşturdu ve tüm bölge adına konuşur-karar alır hale geldi.

Elbette, bu durum her açıdan yeniydi ve toplumu derinden etkiledi. Egemen ulus devlet sisteminin halkı sürü olarak gören ve yaklaşan siyasetine karşı demokratik Özerk Yönetim örgütlü toplum-örgütlü halk düsturuyla hareket etti ve gün geçtikçe bunun meyveleri daha fazla alınmaya başlandı. Gerek siyasal-askeri alanda gerekse de ekonomik ve sosyal yaşamda halkın doğrudan katılımı ile şekillenen yeni yaşam oldukça renkli oldu, zenginlik arz etti. Bu sayede tekçi zihniyete dayalı ulus-devlet yapısı ciddi bir sarsılmayı yaşadı ve söz söyleyemez hale geldi. Başta Kürt halkı olmak üzere geçmişte Baas rejiminin zulmünden dolayı ses çıkaramaz, kendisini ifade edemez hale gelen halklar deyim yerindeyse çiçek misali açtı. Her halk kendi kültürü, inancıyla sistemin içinde var olmaya, sözünü söylemeye başladı. Kuşkusuz, bu durum tarif edilemez bir sinerjinin de ortaya çıkmasını beraberinde getirdi. Her halk ve inançtan toplum kesimleri kendi kimlikleri ile örgütlendi, temsilcilerini seçti ve genel meclis aracılığıyla yönetime katıldı. Bu haliyle hem parçalanarak zayıf düşürülen toplumsal kesimler toparlanmış oldu hem de ortak bir irade de buluşarak birbirini güçlendiren, besleyen bir noktaya geldi. Kuzey ve Doğu Suriye, Rojava devrim coğrafyasına her anlamda saldırılar bugünde devam etmektedir. Hem siyasal diplomatik alanda hem de ekonomik ve askeri alanda gelişen saldırıların aralıksız sürmektedir. Fakat bugünden daha iyi görülüyor ki Rojava Devrimi'ni ayakta tutan yegane güç halkların bir aradalığına dayanan bu ortak irade, ortak yönetim gücüdür. Bu güç layıkıyla muhafaza edildiğinde devrim iradesini kırmak mümkün değildir.

Kadın Odaklı Yeni Yaşam

Rojava Devrimi aynı zamanda kadının her anlamda sözünü söylediği, karar süreçlerine eş düzeyde

katıldığı bir devrim sürecini ifade etmektedir. Dün yaşamda görünmeyen, herhangi bir söz hakkı bulunmayan kadın devrim ile birlikte yaşamın merkezinde konumlanmaya başlamış, yaşama yön veren bir pozisyona gelmiştir. Öcalan'ın bu konuda şu tarihi değerlendirmesi yaşanan değişimin hangi temelde olduğunu açıklar mahiyettedir: Öncelikle kadını tanımlamak ve toplumsal yaşam içindeki rolünü belirlemek doğru yaşam için esastır. Bu yargıyı kadının biyolojik özellikleri ve toplumsal statüsü açısından belirtmiyoruz. Varlık olarak kadın kavramı önemlidir. Kadın tanımlandığı oranda erkeği tanımlamak da olasılık dahiline girer. Erkekten yola çıkarak kadını ve yaşamı doğru tanımlayamayız. Kadının doğal varlığı daha merkezî bir konumdadır. Biyolojik açıdan da bu böyledir. Erkek egemen toplumun kadının statüsünü alabildiğine düşürmesi ve silikleştirmesi, kadın gerçekliğini kavramamızı engellememelidir. Yaşamın doğası daha çok kadınla bağlantılıdır. Kadının toplumsal yaşamdan alabildiğine dışlanması bu gerçeği yanlışlamaz, tersine doğrular. Erkek zorbaca ve yok edici gücüyle kadın şahsında aslında yaşama saldırmaktadır. Toplumsal egemen olarak erkeğin yaşama düşmanlığı ve yok ediciliği, yaşadığı toplumsal gerçeklikle yakından bağlantılıdır. Kadının politik alana katılımı temelinde vuku bulan bu değişim ve dönüşüm sürecinin başta Rojava olmak üzere bölgede ve dünyada ciddi bir yankı uyandırdığı görülmektedir. Yakından bakıldığında devrime en fazla kadınların sahip çıktığı, devrimin öncülüğünü kadınların yaptığı anlaşılmaktadır. Kadını yaşamın belli alanları ile sınırlayan-tutan liberal zihniyetin aksine yaşamın hemen her alanında kendisini ifade eden, rol alan bir kadın gerçekliği söz konusudur. Başta yönetim faaliyetleri olmak üzere savunmadan ekonomiye, sosyal yaşamın düzenlenişine kadar bir bütünen kadın odaklı yeni bir hayatın şekillendiğini görmek mümkündür.

Devrimin Anayasası rolü oynayan Rojava toplumsal sözleşmesinin ikinci maddesinde 'Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi Kadın özgürlükçü, Demokratik, Ekolojik, bir toplumsal sistemi esas alır' denilmektedir. Buradan da görülmektedir ki, yeni toplumsal sistem kadın özgürlükçü bir bakış açısıyla oluşturulmakta, kadına kurucu bir rol verilmektedir. Şüphesiz, bu bakış açısının doğal bir sonucu olarak tüm toplumsal birimlerde Eşbaşkanlık sistemi hayata geçirilmiştir. Devrimin kendisini üzerinden var ettiği en yereldeki komün ve meclisten en merkezi yönetime kadar tüm yaşamda Eşbaşkanlık sistemi hâkim kılınmıştır. Rojava toplum sözleşmesi kadın ve erkeğin eş düzeyde temsiliyetini karar altına almış, yaşam bu ilkeye göre düzenlemiştir.

Öz Savunma

Rojava devrimin ayrılmaz bir parçasıdır. Devrimin bugünlere gelmesinde belirleyici bir role sahiptir. 2012 yılında devrimin ilanından günümüze kadar her daim saldırılar olmuş bu saldırılara karşı öz savunma temelinde karşılık verilmiştir. 2013 yılında Serêkaniyê'de 2014 yılında Kobanê'de gelişen saldırıların boşa çıkarılması, devrim güçlerinin inisiyatif alarak işgal altında bulunan diğer alanları özgürleştirme hamleleri ile sürmüş, 2019 yılında Baxoz'da DAİŞ'in son kalesinin düşürülmesine kadar bu süreç devam etmiştir. Başta DAİŞ-Nusra gibi paravan örgütler-çete grupları eliyle yapılan saldırılar 2018 yılından itibaren doğrudan Türkiye tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Efrîn, Girê Spî ve Serêkaniyê'nin devrim güçlerinin elinden çıkarılması ile başlayan bu saldırılar aralıksız devam etmiştir. Belli bir alanı kontrol altına alma, işgal-ilhak etmenin ötesinde bu dönemde düzenli olarak özerk yönetim alanları tank ve top saldırılarına maruz kalmış, hava saldırıları olmuştur. Bu saldırıların fiziki olarak kayıplar verdirme amacı olsa da esas ve daha da önemli kısmı toplumsal psikolojiyi bozmaktır. Türkiye eliyle geliştirilen bu saldırılarla özerk yönetim alanlarında oluşan görece istikrar ortamı darbelenmek, buralardaki güven iklimi dağıtılmak, bu sayede toplum göçertilmek istenmiştir. Fakat tüm bu girişimlere rağmen özerk yönetim alanları Suriye'de her zaman en güvenli, en istikrarlı alanlar olmayı başarmış, Suriye'nin diğer şehirlerinden insanların güven içinde gelip yerleştiği bir konum kazanmıştır. Bugün Kuzey ve Doğu Suriye coğrafyasında Suriye'nin her yerinden gelip yerleşenler mevcuttur ve bu kesimler geleceklerini de burada görmektedir. Elbette Rojava Özerk Yönetimi'nin ayakta durması, varlığını sürdürmesi ve devrimin kazanımlarının korunması halkta geliştirilen öz savunma bilinci ile doğrudan bağlantılıdır. Devrimin düşmanları saldırılarını

arttırdıkça halk daha fazla örgütlenme, kendisini savunma ihtiyacı duymuş bu temelde her alanda arayışlara girmiştir. Savunma meselesi hiçbir zaman ulus-devletlerde olduğu gibi bir grubun-ordunun işi gibi görülmemiş, halk savunmayı doğrudan kendisi üstlenmiştir. Zaten geliştirilen YPG ile YPJ örgütlenmesi ve daha sonrasında hayat bulan QSD yapılanması halkın fiili örgütlenmesinin sembolik ifadeleri olmuştur. Bununla da kalınmamış her köy ve mahallede öz savunma birlikleri örgütlendirilmiş, şehirlerde Asayiş oluşumuna gidilmiştir. Tüm bu alanlarda gelişen örgütlenmeler olası saldırıları önemli oranda boşa çıkarmış, yanı sıra gelişen saldırıların halk nezdinde büyük bir korku ve paniğe yol açmasını engellemiştir.

Biliyoruz ki bugünde Türkiye başta olmak üzere belli başlı bölgesel güçlerin ve hegemonik yapıların Özerk Yönetim bölgelerine dönük saldırıları vardır. Özerk Yönetim iradesini kırmak için her türlü yol denenmektedir. Fakat buna rağmen devrim güçleri ayakta durmakta, gelişen saldırıları gerek fiili olarak gerekse de siyasal-diplomatik sahada boşa çıkarmakta, psikolojik üstünlüğü elde bulundurmaktadır.

Sonuç Olarak;

Rojava'da gelişen demokratik ulus birliğine dayalı toplumsal devrim hiç kuşku yok ki köklü bir zihniyete dayanmaktadır. Öcalan'ın fikirleri, verdiği perspektifler temelinde hayat bulan devrim öncelikle verili kapitalist sistemden, onun doğrularından bir kopuşu ifade etmekte, verili olana ilkin düşünce de karşı koymaktadır. Kapitalizmin kendisini alternatifsiz göstermeye çalıştığı, bunun için yoğun çabaladığı günümüzde, Rojava Devrimi alternatifin nasıl olması, hangi esaslara dayanması gerektiğini düşünce düzeyinde ortaya koymuş peşi sıra bu düşüncenin uygulayıcısı olmuştur. Bu anlamıyla devrim iradesi diğer tüm alanlardan önce ideolojik-felsefik alanda kapitalizmin doğrularını sorgulamış, hakikatin hiç de söylendiği gibi olmadığını, iddia edilenlerin hayatın gerçeği olarak değerlendirilemeyeceğini göstermiştir. Denilebilir ki ilk savaş zihniyet düzeyinde verilmiş ve kazanılmıştır. Bununla birlikte devrim ulus-devlet modelinin tek ve geçerli toplumsal çözüm modeli olmadığını hatta ulus-devletin halkların başına bela olduğunu tüm açıklığı ile ortaya koymuştur. Ulus-devlet yapılarının en geri biçimleriyle halklara kendilerini dayattığı, tekçi zihniyetleri ile adeta farklı olana kan kusturduğu bir dönemde, Rojava Devrimi halklar ve inançların zenginlik olduğu perspektifinden hareket ederek yeni yaşamın en güzel örneğini açığa çıkarmıştır. Rojava'da bugün her halk ve inanç kendi kültürü, inancı temelinde örgütlenmekte, bunun için merkezi otoriteden destek almakta ve genel karar süreçlerine belirlediği temsilciler üzerinden katılmaktadır. Her halk kendi diliyle eğitimini görürken, her inanç topluluğu özgürce ibadetini yapmakta ve bu hiçbir biçimde sorun olmamaktadır. Kürt ile Arap, Arap ile Ermeni ve Süryani ortak geleceklerini birlikte tartışmakta, birlikte çözüm üretmekteler. Yaşamda ikinci plana atılan adeta yok sayılan kadın adeta küllerinden yeniden doğarcasına hayatın her alanında kendisini ifade etmekte, yaşama öncülük etmektedir. Elbette tüm bunlar Ortadoğu gibi katı ulus-devlet yapılarının hakim olduğu, insanların açlık ve yoksullukla terbiyesinin en ileri düzeyde hayata geçirilmeye çalışıldığı bir coğrafyada olmakta ve kendisiyle birlikte büyük değişimlere de vesile olmaktadır. Devrim gerek siyasal alanda gerek öz savunma alanında ve bunlardan daha da önemlisi toplumsal barış perspektifiyle herkese umut olmakta, herkesin imrenerek baktığı bir noktada durmaktadır. Şüphesiz, saldırılar vardır, durmamıştır. Fakat devrim güçlerinin de demokratik ulus birliği temelinde yarattıkları güçlü bir örgütlenme vardır ve geçmişte nasıl ki bu birlik her türlü saldırıyı boşa çıkardıysa bundan sonrasında da gelişecek saldırıları boşa çıkaracağı görülmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar;

- **Abdullah Öcalan; Kürt Sorununda Demokratik Ulus Çözümü**
- **Rojava Toplumsal Sözleşmesi**
- **Abdullah Öcalan; Özgürlüğün sosyolojisi**
- **Abdullah Öcalan; Yol Haritası**

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Demokratik Kadroyu Örgütlemek

Leyla Zeynep Kuran

"*Kendini düşmanın taktik ve stratejisine göre konumnlandırmayan ve yenginin yolları üzerinde günlük olarak yoğunlaşmayanlar kaybetmekten kurtulamazlar.*"

Abdullah Öcalan

Özgürlük ve demokrasi mücadelesinde doğru teori ve program, toplumlar ve halklar yasasına sağlıklı bir başlangıç demektir. Fakat esas olarak toplumlar lehine gelişme yaratan ve başarı kazandıran şey, toplumsal teori ve programı uygulama gücüne dönüştüren kadronun varlığıdır. Yaşam ve mücadele alanında gerilikleri red ederek ölçüleri yükselten, özgür ve demokratik yaşamı kazanma azmi ve kararlılığı gösterecek an'ın diyalektiği doğrultusunda sürekli hareket ve oluş halinde kadro, toplumsallığımızı üretkenliğe ve inşaya yönelten en dinamik kolektif güçtür. Nasıl ki "Ne Yapmalıyız?" sorusunun yanıtı bizi her zaman yaşadığımız toplumsal hayatın içinde "ne olduğumuz" a götürüyorsa, ne olduğumuz da bizi karşı karşıya bulunduğumuz görev ve sorumluluklara götürür.

Kadroluk, bu anlamda ne olduğunu bilme ve buna göre ideolojik-politik ve örgütsel akışkanlık kazanarak "Ne yapmalıyız?" sorusuna sürekli yanıtlar ve çözümler üretmektir. Madde-enerji ilişkisindeki dinamizm de odur. Denilebilir ki örgütlü toplumun akışkan enerjik hali kadroluktur. Bu nedenle örgütlü toplumun sürekliliği, militanın mevcut potansiyelini toplum lehine değerlendirmesi ve toplumsal bilincin şekillendiği demokratik devrimci çizgi doğrultusunda gerçekleşmesiyle ancak mümkündür. Mümkün olanın kendini var etme hali ise, mücadelede süreklilik ve katılımda sınırsızlık çizgisinde seyreden arayışlar ve bu arayış sahibi kadro eylemleriyle devinmiş ve varlık alanını bu sayede geliştirmiştir. Dolayısıyla kadrosuz bir mücadele ve mücadelesiz bir kadro, toplumsal hayatın doğasına ve akışına aykırıdır demek yanlış olmayacaktır.

Toplumsal mücadeleler tarihinin tüm süreçlerinde kadro gerçekleşme, böyle bir katalizör işlevi görmüş, kurucu bir rol üstlenmiştir. Her mücadele gerçeği de bu rolün farkında olarak kendi öğretisinin inançlı ve bilinçli kadrosunu yaratabildiği düzeyde varlık bulmuş ve devamlılık kazanmıştır. Tarihsel toplumsal varoluşa özgü çelişkiler, doğma devrimci ve dönüştürücü bir bilincin, yani kadronun faal pratiği sonucunda çözüm bulmuştur. Varlığı bilinçten bağımsız ele alamayacağımıza göre, bilinci de kadrodan ve onun özgünleştirici eyleminden kopuk ele alamayacağımız açıktır. Hatta hakikat haline gelmenin kendisini de bununla ilişkilendirebiliriz.

Marks, "***İnsan hakikati, yani düşüncesinin gerçekliğini ve gücünü bu dünyaya aitliğini pratikte kanıtlamalıdır***"[1] derken, varlığın devrimci içeriği görünür olan özgürleştirici eylemiyle kendini gerçekleştirmesinin gereğine işaret eder. Özü toplumsallık olan insani varlık, düşünce ve pratiğin en yoğun kaynaşmasında gerçekleşen kadroluktur. Hakikat haline gelen kadroluk, özünde kendini arayan, kendini sorgulayan ve eylemiyle kendini tanımlayan toplumun dile gelen bilinci ve düşüncesidir. Kadroluk, aynı zamanda kendi farkına varan toplumun kendilik bilinci doğrultusunda irade uygulaması, şimdiye etki etme ve yönetme, tarih yapma arzusudur. Tarih yapma arzusu, insanın özgür olabilmek için bizzat kendini amaç kılması, kendi ürettiği yasaya göre kendini gerçekleştirmesi değil midir? Eğer böyle ise, o halde

kadroluk kendini amaç kılan ve bu sayede "kendini bilme" bilincine ulaşmak, özgürleşme yeteneğini gösteren insandır. İlginç bir şekilde Kant'a ve Kant'ın ahlaki özgürlük anlayışına yaklaşıyoruz. Kant, "insan ilk başta, hazca ve doğal mutluluğa yönelmiş, doğanın güttüğü bir iştah varlığıdır; o bu haliyle özgür değildir. O ancak bu güdüsel yanını denetlmeye başladığı anda özgürleşme sürecine girmiş demektir. Ama esas özgürlüğü ancak tüm insanlar yani tüm türdeşleri ve soydaşları için geçerli olacak ortak ödev ve değerleri gerçekleştirdiğinde varır" der.

Esas özgürlük, toplumsallığın ortak ödev ve değerlerinde buluşmak ve bu ödev ve değerleri inşaya yöneltmek ise, bunun adı ahlaki ilkelerle donanmış sosyalist bir kadroluk ve yeni bir sosyalizm olabilir. Kant'ın açtığı bu kapıdan giren H. Cohen, olayı daha da belirgin bir hale getirir. Ona göre "***Tarihte insanın özgürlüğüne yer açabilmiş yeni bir sosyalizm kavramına ihtiyaç vardır. Sosyalizm, ancak bir akıl etiğiyle erişilebilecek olan bir düzene, yani insanların özgür iradeleriyle gerçekleştirebilecek olan özgürlükçü-eşitlikçi bir düzene ulaşma çabalarının adı olabilir.***" Cohen'e göre sosyalizm, determinist tarih yaralarının bizi ulaştıracağı garip bir doğal durum değil, akıl sahibi insanın kendi özgür iradesinden hareketle kendisine koyduğu ve toplumcada benimsenen ilkelere dayalı bir ahlaksal durumdur. Bu yüzden tarihin özü üretim güçlerinde ve üretim ilişkilerindeki gelişmede değil, özgür insan aklının ürünleri olan ahlaksal ilkelerde yakalanabilir.

Cohen'in "Akıl etiğiyle" şekillenen "akıl sahibi insan"ı yeni sosyalizmin özgür iradesiyle gerçekleşen kadrodur. Benzer bir tutuma İhvan-ı Safa risalesinde rastlarız. Burada da aklın rehberliğinde kalbi arındırma ve toplumsal varlık olarak insanı önceleme gayreti öndedir. Buna göre, "***din ile felsefenin, bilim ile ahlakın iç bağlarla bütünleşmesi, insanlığın gelişme imkanını yaratır. İhvan-ı Safa bu inançla Sokrates'ten beri var olan geleneğe benzer şekilde arınma yoluyla olgunlaşmaya yönelerek ihsan-ı külli'nın peşine düşer. Yetkin insana ulaşmak için olgunlaşmak ve ahlaken güzelleşmek gerekir. Bu arzu onları insanın ne olduğuna değil, ne olabileceğine yani yaratıcı potansiyeline dair bir anlayışa götürür.***" Tasavvuf alanına girdiğimizde de bu sefer olgunlaşmanın ve yetkinleşmenin zirvesi olarak İnsan-ı Kamil ile karşılaşırız. Karşılaşmalarımız bizi hep aynı sonuca götürür. Tarihin içinde tarih yapmakta olan insan, farklı zamanlarda farklı isimlerle bulunsa da, eylemin yarattığı anlam ilişkisi içerisinde içerik olarak daima kadrodur.

Kadroluğu örgütlemek bu nedenle örgütlü varoluşumuzun en belirgin özelliği olarak öne çıkar. Hatta Öcalan'ın nazarında militanlığı örgütlemek, tüm boyutlarıyla hayatı örgütlemektir. Çünkü hayat, etkin bir enerji ve akılcı bir tutku olarak kadroluğun yöneliminde anlam ve değer bulur. Hareket halindeki yaşamın açığa çıkardığı çaba, varlığın oluşum anında gösterdiği irade, zamana ve mekana anlamını veren ruh ve bilinç, bunların hepsi kadroluğun kurucu eylemiyle bağ içerisinde gelişirler. Bu anlamda kadroluğun örgütlendirilmesi, bilincin bir içerik ve açılım içerisinde kendini yeniden üreterek kolektif bir varlığa dönüşmesi, toplumsal hakikat olarak kendine dönmesi ve kendini inşa etmesidir.

Varlığı bilinçten bağımsız ele alamayacağımıza göre, bilinci de kadrodan ve onun özgünleştirici eyleminden kopuk ele alamayacağımız açıktır

---

Toplumsal özün varlık olarak paramparça edildiği, anlam ve hakikat olarak muğlaklaştırılıp saptırıldığı, uyum ve denge adına hiçbir şeyin bırakılmadığı koşullarda dahi örgütlenmiş bilinçli bir kadrolukla her şeyi yeniden yaratmak mümkündür. Bu nedenle Öcalan, varlığıyla bütünleştirdiği ideolojik-politik ve örgütsel çalışmalarında tüm ağırlığı öncelikle sosyalist kadroyu oluşturmaya ve kadroluğu örgütleyecek yeni sosyalist toplumu inşa etmeye vermiştir. Kapitalist moderniteye bağımlılığın reel sosyalizmde ve sosyalist kişilikte yol açtığı tıkanmayı zamanında isabetle tespit etmesi, onu bu bağımlılık ilişkisinden koparmanın yöntemi olarak kişilik çözümlemelerini geliştirmeye ve

çözümlemelerle arınmış öz dönüşümünü sağlamış kadroyu açığa çıkarmaya yöneltmiştir.Bütün küresel ve bölgesel tasfiye operasyonları karşısında özgürlük hareketi'nin ayakta kalmayı başarmasının yanı sıra, her operasyona hamlesel düzeyde bir yanıt geliştirerek daha da büyüme gücünü göstermesi, tamamen Öcalan'ın geliştirmiş olduğu bu çözümleme diyalektiğine borçludur. Çözümleme diyalektiğinin bir yöntem olarak süreklilik kazanması kadroda yeniden oluşma yeteneğinin süreklilik kazanmasına, kadronun yanlışlarından arınarak yeniden oluşabilme kabiliyetini elde etmesi de özgürlük Özgürlük Hareketi'nin öncülük misyonuyla kendini geleceğe taşımasına olanak sağlamıştır. Her ne kadar bu durum Öcalan ve Özgürlük Hareketi özgülünde açığa çıkmış ve gelişme göstermiş gibi görünse de sonuçları itibariyle sosyalizmde ve sosyalist kadroda yaşanan tıkanmayı aşma gücünü göstermiş olması özelliğiyle evrensel bir karakter kazanmıştır.

Anlaşılacağı üzere demokratik modernite kadrosonu örgütlemek yeni bir dünyayı, yeni bir toplumsallığı, yeni bir ilişkiler sistematiğini, Öcalan'ın "Özgürlük Sosyolojisi"nde dile getirdiği birinci ve ikinci doğanın yeniden üst bir aşamada uyumunu ifade eden "üçüncü doğa"yı yani köklü pratik demokratik devrim inşasını örgütlemek anlamına gelmektedir. Köklü pratik demokratik devrim olarak üçüncü doğanın inşası kapitalist modernitenin aşılması ve demokratik uygarlık inşalarının asgari düzeyde pratikleştirilmesini koşulladığına göre, kadro açısından işe "Nereden Başlamalı?" sorusu da oldukça somut bir şekilde yanıt bulmuş oluyor. Öcalan'ın belirttiği gibi, "***'Nasıl yaşamalı, Ne yapmalı ve Nereden başlamalı?' sorusuna verilecek ilk ortak cevap sistemin içinden ve sisteme karşıtlık temelinde başlamalıdır. Fakat sistemin içinden sisteme karşıtlık, eski bilgeler düzeyinde her an ölüm pahasına hakikat savaşçılığını gerektirir. Nasıl yaşamalı ve nereden başlamalı? Sorularına iç içe cevap verip, modernitenin bir zırh gibi giydirdiği deli gömleğini çıkarır misali bu yaşamdan nefret ederek vazgeçecektir. gerektiğinde her an kusarak midesi, beynini ve bedenini içindeki bu yaşamdan arındıracaksın. Sana kendini dünya güzeli gibi sunsa bile kendisine içindekini kusarak yanıt vereceksin. Diğer iki soruyla iç içe olacak şekilde, ne yapmalı sorusuna sisteme karşı hep eylemlilik biçiminde bir yanıtla karşılık vereceksin. 'Ne Yapmalı?'nın cevabı bilinçli ve örgütlü pratiktir.***"

Varlığın İnşasını Başardık, Sıra Siyasal Kurtuluşta!

"*Her devlet ve siyasal güç şunu iyi bilmektedir: Dengeler bir defa oturduktan sonra herhangi bir hamle ile dengeleri kendi lehine bozmak kolay değildir.*"

Abdullah Öcalan

Bilinçli ve örgütlü pratiğin öznesi olarak kadro, demokratik modernite kuramının yol açtığı köklü aydınlanma devrimiyle birlikte yeni bir işlev ve görev üstlenir. Kadronun kuramsal ve eylemsel öncülük misyonuyla yetkinleşen partiyi ideolojik-politik ve örgütsel tüm hatlarda özümsemesi beraberinde partileşmeyi açığa çıkarır. Partileşme, kadronun partiye içkin hale gelmesi ve "yürüyen kuram ve eylem" olarak toplumsal doğaya doğru açılım göstermesidir. Bu durumda kadro partileştiği düzeyde militanlaşır, toplumsal dönüşümün kendi kendine yürüyen bir olgu haline gelmesini tetikleyen kuantumik saçılım halindeki çekirdeksel yapıdır.

Parti'nin 'dalga', militanın 'parçacık' tarzı paralel akışları, sürekli toplumsal doğanın iyi, doğru, ve özgür olanı yaratma eylemine yöneliktir. Eylemin mahiyeti düz-çizgisel değil, sıçramalıdır. Paradigmasal değişim bir gerçeklikten bir başka gerçekliğe sıçrama tarzındaki kuantumik sıçrayışı ifade ettiğinden, eylemde değişimin ve dönüşümün dinamiği olarak kuantumik sıçrayış özelliği gösterir. Kadronun görevi 'parçacık' ve 'dalga' işlevini iç içe ve yaratıcı bir şekilde pratikleştirerek yeni gerçekliğin, paradigmanın önünü kapatan bulutları, belirsizlikleri an'da inşa eylemleriyle ortadan kaldırmak ve zihnin berraklığını pratiğin keskinliğine ve açıklığına yansıtmaktadır.

Eylemde netlik ve keskinlik zihniyet yani anlam gücü kazanmış olan kadronun aslında muğlaklığa ve belirsizliğe yöneltmiş olduğu bir meydan okumadır. Yaratıcılığın kendi kaderini eline alması,

kendi yasa ve ilkelerini geliştirerek kendi anlam dünyasını oluşturmasını, tecrit edilmiş, özünden uzak düşürülmüş tanrısal rolü yeniden aslı ile buluşturmasıdır.

Muğlaklığın ve belirsizliğin hakim olduğu ve birçok şeyin aleyhte göründüğü zaman aralığında kadronun an'da inşa eylemiyle gerçekleştirdiği yaratıcı hamleyi Öcalan, varlığın an' da oluşma kararlılığı olarak değerlendirir. An'da oluşma, kadronun kapitalist sistemi, düşüncede çözmüş ve aşmış olmasını gerektirir.

Kapitalist modernitenin bilim ve bilme yöntemleriyle cendereye aldığı zihinleri özgürleştirmenin yolu duygu, düşünce ve yaşam boyutunda sistem dışına çıkmaktan geçer. Sistemin bilme ufkunun ötesine geçmek, çok yönlü ve çok boyutlu bir zihniyet mücadelesi yürütmek, dönüşümü doğru temelde gerçekleştirmenin anahtarı olduğu gibi toplumsal sistemi değişime uğratmanın da anahtarıdır. Bu da köklü yoğunlaşma ve kopuş demektir. Köklü kopuşu gerçekleştirmeden toplumsallaşma ruhunu ve görevlerini sahiplenme kültürü ve bilincini oluşturmak zordur. Kopuş içermeyen, bünyesinde sistemle barışık özellikleri barındırmaya devam eden yaklaşımlar er veya geç bir çarpılmayı yaşar ve yenilgiyi yaşatırlar. Bu nedenle kadro, biçimsel değil özsel değişimi, kısmi değil köklü kopuşun öznesi olabildiği oranda "an'da oluşma" eyleminin kendisi haline gelebilir. Direniş ve kopuş burada başlangıcı, yeniden oluşma yönünde bir irade beyanını bildirir; ancak esas oluşum süreci yeni paradigmanın hayata geçirilmesi inşasıyla başlar.

Öcalan, sömürgeciliğe karşı sömürge toplumunun mücadele ve kendini yeniden inşa etme olgusunu ele alırken süreci varlığın inşa tarzı ve siyasal kurtuluş tarzı olmak üzere iki farklı boyut biçiminde ele alır. Buna göre varlığın inşa tarzı, kültürel soykırımla paramparça hale getirilmiş varlığı, yeniden tüm nitelikleriyle inşa etmek, inşa edildiği oranda da form kazandırarak siyasal özgürlüğü için mücadeleye yöneltmektir. Burada varlığın varlık olduğu inkar edilmektedir. Dolayısıyla öncelikli görev varlığın var kılınması, yani zihniyetten duyguya, oradan yüreğe kadar her alanda inşasıdır. Bu bağlamda 20. Yüzyıldaki Kürtlük, kurtarılmadan önce var kılınması gereken bir Kürtlüktü. Başarılan şey var oluştu. Bir şey eğer varlık sorununu yaşıyorsa, öncelikli yapılması gereken onu kurtarmak değil, var kılmaktır. Kürtlerin durumu, önceliği tamı tamına var oluşa vermeyi gerektiriyordu. Siyasal kurtuluş tarzında ise, varlığın tüm temel bütünlüğünü korumuş ya da kazanmış, varoluşsal sorununu çözmüştür. Ancak bilinç ve form kazanarak siyasal özgürlüğe, kurtuluşa yönelme sorunu bulunmaktadır. 21. Yüzyıldaki Kürtlüğün sorunu çok bölünmüş ve parçalanmış yapısı sebebiyle hem "varlığın inşa tarzını ve hem de siyasal kurtuluş tarzını içermektedir. Her iki tarz iç içe geliştirilmek durumundadır. Herhangi bir kadrolukla bu görevlerin başarılamayacağını belirten Öcalan, bu nedenle geçmiş pratikleşmeyi yerine getirilmiş negatif görevler bağlamında değerlendirirken, demokratik modernite inşa eylemini ise yeni dönem kadroluk yerine getirmesi gereken "pozitif görevler" boyutunda değerlendirir.

Kapitalist modernitenin bilim ve bilme yöntemleriyle cendereye aldığı zihinleri özgürleştirmenin yolu duygu, düşünce ve yaşam boyutunda sistem dışına çıkmaktan geçer

---

Herhangi bir kadrolukla demokratik modernite inşası gerçekleştirilemeyeceğine göre, "Siyasal kurtuluş tarzı"nı pratikleştirecek ve "pozitif görevler"i yerine getirecek toplumun siyasal özgürlüğünü sağlayacak kadroluğu nasıl tanımlamak gerekir?

Öcalan, demokratik modernite kadroluğunun çıkış noktasını Kürt filozofu Ahmede Xani'nin Mem u Zin destanı üzerinden, tarihsel ve sanatsal bir bakış açısı kazandırarak açımlar. 17. Yüzyıl feodal Kürt beyliklerinin birliğe gelmeyen, kendi içinde çatışmalı ve parçalı hali Kürt halkını sürekli Arap, Fars, Bizans ve Türklerin istilalarıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Buna duyulan tepki ve Kürtlerin kendi iç birliklerini sağlayarak uluslaşma, devletleşme arzularını Ahmede

Xani "Mem u Zin" destanında ördüğü zorlu geçen ve sonuçta başarısız kalır ve buluşma gerçekleşmez. Çünkü feodal aristokratlar ve beyler kendi çıkarları uğruna bu birleşmenin önünde engeldirler. Dönemin İtalya Kent devletlerinde Machiavelli'nin İtalya'ya yönelik duyduğu acı ile Ahmede Xani'nin Kürdistan için duyduğu acı benzerdir. Farklı coğrafyalarda bulunsalar da yürekleri ve ruhları aynı ortak paydada ulusları için çarpmaktadır.

Öcalan'a göre Mem u Zin aşkı, "***zor bir aşk. Neden zor bir aşk? Birlik çok zor, devlet olmak çok zor. Bunun gerçekleştirilmesi için bu aşkın o beyliği yıkması, feodal çitleri yutması gerekiyor. Bunların olması demek, ulusal demokratik devrimin gerçekleşmesi demektir. Ulusal demokratik devrim olmadığı için Mem u Zin de başarılı birliktelik sağlanamıyor.***" Peki başarılı birlikteliği sağlamak için ne yapmak gerekiyor? Öcalan'ın yanıtı açıktır; "***ulusal birlik büyük bir siyasal olay ve buna biz büyük aşk da diyebiliriz. Çünkü bütün küçük aşkların anlam ifade edebilmesi için önce bu büyük siyasal olayın, birliğin gerçekleşmesi gerekir. Fakat bu sefer bu aşkı olan ulusal çerçevede tutmayacağız, ondan çıkarıp daha evrensel, çoklu ve demokratik bir çerçeveyle ulusların ulusu olma gerçeğiyle, demokratik ulusla buluşturacağız. Bunu başarmak için de Mem u Zin'ler yaratmamız gerekiyor. Yaratacağımız Mem u Zin'leri klasik ve geleneksel biçimiyle anlamayın, çünkü küçük aşklara değil, özgürlüğe ihtiyacımız olan yeni Mem u Zin'leri özgürlüğü örgütleyen ve böylece hakikati mümkün kılacak halklara yaşam yolunu açan kadro olarak tanımlamak en doğrusudur. Demokratik modernite paradigmasıyla bu yürüyüşü güçlü bir tarihsel temele ve güçlü bir kuramsal çerçeveye kavuşturduk. Sıra bu büyük inşa hareketinin kadrosunu, zafer tutkusuyla donanmış Mem u Zin'lerini açığa çıkartmakta. Bu da sizlerin iddia, kararlılık ve bağlılık düzeyinize kalmış durumda.***"

Öcalan açısından, özgürlüğü örgütleyen ve hakikati mümkün kılarsak halklara yaşam yolunu açan demokratik modernite kadroloğunu bütün bu bağlamları içerisinde, onu meydana getiren temel özellikler dahilinde ele alıp tanımlayarak ideolojik, politik ve ahlaki mecrasına oturtmak ve buna göre pratikleşmesini sağlamak günümüz devrimciliğinin en çok ihtiyaç duyduğu şeydir. Demokratik modernite perspektifinden kadroluğu örgütlemek, yüzyılın birikmiş sorunlarına demokratik sosyalist çizgide çözüm üretmektir. Kadro örgütlenme, ciddiyetsiz ve tereddütlü, liberalize olmuş bağlılıklarla yürütülemeyeceğine göre, toplumsal sorunlara duyarlı ve harekete geçmeye hazır, mücadelenin fikir, yöntem ve faaliyetleri konusunda eğitilmiş kararlı insanları yetiştirmek, olmazsa olmazdır. Bu da stratejinin, yani demokratik modernite fikriyatının kadrolaşması ve pratikleşmesi anlamına gelmektedir. Yapılanma stratejisinin kendisi olduğuna göre, zor koşulların baskısı altında faaliyet yürütebilme yeteneğini sergileyerek komünlerini, meclislerini ve konseylerini oluşturabilen kadro, bu yolun gerçek yolcusu olma vasfını kazanmış demektir.

Sonuç:

Hegemonik savaşlar düzleminde kendini sürdüren sistemsel kriz, ciddi sorun ve açmazlarla her gün yeni sistem içi çatışmaları tetiklemektedir. Böylesi bir zeminde kısa vadede uluslararası ya da bölgesel bir dengenin oluşmayacağı açıktır. Dolayısıyla an'ın ihtiyaçları doğrultusunda hızlı ve ihtiyatlı bir şekilde demokratik modernite örgütlülüğüne ve onun kadrolarına ivme kazandırmak, an'a müdahale de "herşey zamanla telafi edilebilir, ancak zaman hiçbir şeyle telafi edilemez." Binbir şekilde kavraması buna an'da yanıt oluşturabilmesidir. Zamanın, stratejinin uygulama araçları içinde hatayı en az af eden olduğu gerçeğini bir an dahi utanmaksızın kadroluğun yapması gereken, an'da ve yerinde inşa eylemine girişmektir. Hiçbir dış veya iç etken gerekçesine sarılmadan "problemi görüyoruz, problem biziz" diyebilmektir. Stratejik tutum ve demokratik modernite kadroluğu bunu gerektirir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

"Zor Olan Başarılır, İmkansız Olan Vakit Alır"*

Cengiz Çiçek

Halkların Demokratik Kongresinin(HDK) fikriyatı ve hedefleri bağlamındaki tartışmalar söz konusu olduğunda yazımızın başlığındaki bu söz, ister istemez kendisini tekrardan güncelliyor. Zor olanın ne, imkânsız olanın ne olduğuna dair tartışma ise baki. Sosyalizm mücadelesinin kendi tarihsel deneyimlerinde de sık sık görülen ve mutlaka aşılması gereken bir açmazı işaret etmesi bakımından da oldukça kıymetli bir başlık olduğunu düşünüyoruz.

Sosyalist düşünce, sınıflı uygarlığın tarihsel birikimlerini, uğraklarını inkâr etmez, etmiyor. Bu genel kabulün dışında tartışma konusu yapılan ise günümüze doğru iktidar, devlet, ekonomi, kültür ve ideoloji gibi ana başlıklarda kristalize olan kapitalist modernitenin dışına kendisini nasıl çıkaracağıdır; demokratik modernitenin zihinsel, kültürel, iktisadi, ideolojik ve sistemsel kavramları ve mücadele başlıklarıdır. Özünde bir demokratik modernite tartışmasının açılması da tarihsel olarak kaçınılmazdır. Kapitalist moderniteyi "zorba ve sömürgen güçlerin evrensel tarihinin sistemi"[1] olarak tanımlarken karşısına konumlandırdığımız demokratik moderniteyi de "zorba ve sömürgen güçlerin dışında kalanların evrensel tarihinin sistemi" olarak tarif ediyoruz. Bu okumadan hareketle

Türkiye'de ulus devleti, ideolojik olarak inşa edilmiş Türklüğün avantajlı kıldığı egemenlerin özel tarihinin sistemi olarak tanımlamak; karşısında kavramsal olarak konumlandırdığımız demokratik ulusu ise resmi Türklüğün avantajlı kıldığı kesimlerin dışında kalan bütün ezilen kimliklerin evrensel tarihinin sistemi olarak ele almak gayet mümkün. Demokratik ulus fikriyatına içkin kurulan HDK-HDP'yi de ezilenlerin tarihsel ittifakının sisteminin fikri izini süren, pratiğini eyleyen oluşumlar olarak ele almak mümkün. Esasında bu tartışma, zor ve imkânsız olanı da kendi içinde ayrıştırıp netleştiren bir mecburi uğraşı da taşıya geliyor. Türkiye, Ortadoğu ve dünyada ezilenlerin evrensel tarihlerinin politik-ideolojik hattını oluşturup, bir örgütsel ve toplumsal muhalefet zeminini inşa etmek; egemen olana karşı sınıfsal, ideolojik bir mücadele yürütmek ve hatta bu egemenlik inşalarını yıkmak zor olsa da başarılan, başarabildiğimiz şeyler.

Paris Komünü, Ekim Devrimi, Kültür Devrimi vb. bu duruma örnek gösterilebilir. Ancak bu mücadele hattını, kapitalizmin zihin dünyasının, üretim ilişkilerinin, örgütsel ve toplumsal formlarının dışına çıkarabilmek, ortak yaşamlı, öz yönetimli, eylemli, komünal kılmak ve bu durumu sürdürülebilir halde tutmak ise genelde başarısız olduğumuz ya da zihinlerimizde 'mümkünü olmayan' olarak görülen bir durum.

Güncelde yaşanan Rojava Komünarlar Devrimi ise benzeri tarihsel deneyimlerden süzülen ve imkânsızı vakit alsa da mümkün hale getirmeye çalışan bir 21. Yüzyıl tecrübesi olarak da bu duruma örnek gösterilebilir. Sadece ihtiyaç-emek kıstaslı ve anti-tekel tavra dayalı geliştirilmek istenen ekonomik modelin kendisi bile Rojava Devrim sürecini, imkânsızı mümkün kılmaya çalışan ve karşı-sistem inşasına dayalı bir devrim olarak tanımlamamıza yetiyor.[2]

1 **Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü; Abdullah Öcalan**

2 **Rojava Toplum Sözleşmesi 42. Madde: Demokratik Özerk Yönetimler'deki ekonomik sistem; toplumsal gelişim, adalet ve üretimin devamı üzerine kuruludur ve bilimsel-teknolojik imkânlara dayanır. Üretimin geliştirilmesi ve ekonomik icraatların amacı insan ihtiyaçlarını karşılamak ve onurlu bir yaşamı tesis etmektir. Demokratik Özerk Yönetimler "Herkes çalışmasına göre kazanacak" esasına göre ortak bir ekonomi ve meşru bir yarışı kabul eder, tek elde toplamayı (stoklama) yasaklar ve toplumsal adaleti tesis eder. Ulusal üretim araçlarının mülkiyeti tesis edilir, yurttaş, işçi ve doğa hakları korunur ve ulusal egemenlik güçlendirilir.**

Zor ve imkânsız söz konusu olduğunda, Türkiye'de yüzyıllık rejim içerisinde ciddi bir çıkış yakalamış olan HDK de özel bir yerde duruyor elbette. Kendisini "ezilenlerin tarihsel ittifakı" olarak tarif etmiş bu Kongre hareketinin temel hedefleri arasında mevcutta var olan iki tarihsel hegemonyanın dışında üçüncü bir siyasal seçenek oluşturmak(zor) ve siyasal mücadelesini meclisler-komünler aracılığıyla kalıcı bir halk demokrasisine dönüştürmek(imkânsız) var. Yine programında ***"Bizler, egemenlerin iki akımının dayattığına karşı ezilenlerin ve halkların komünal demokratik yaşamını egemen kılmanın mümkün ve gerçekçi olduğunu göstermek için bir aradayız."***[3] sözleriyle kendisini ele alan HDK, zor olan ile imkânsız görüneni programına ve bir araya geliş amacının içine yedirmiş bir paradigmasal ve örgütsel-toplumsal mücadele zemini olarak da biricikliğini korumak zorunda. "Cüret edilen" sadece dışındaki iktidar odaklarını yenilgiye uğratma zorlukları değil; kendi mahallesinin imkânsız olarak gördüklerinin mümkün ve gerçekçi olduğuna dairdir. Daha sarih bir ifadeyle zor, ağırlığını dışa dönük, karşı kutba dönük politik-örgütsel mücadeleleri tarif ederken; imkansız, ağırlığı içe dönük, ezilenlerin kurtuluş mücadelelerinde gerçekleşmesi mümkün görünmediği için yüzleşmekten kaçınılanı tarif ediyor. Dolayısıyla programından alıntısını yaptığımız cümleyle HDK, zor ve imkânsız görüleni iç içe başarmaya odaklı önermelerde bulunuyor.

Zor: Üçüncü Yol, Üçüncü Kutup Başarıldı… Mı?

Zor diye tarif edilen "egemenlerin iki akımının dayatmalarına" karşı üçüncü bir seçeneğin, kutbun siyasal olarak vücuda gelmesine dairdir. Kuruluşundan günümüze değin ideolojik ve siyasal kodlarını bu dikotomi üzerinden kuran resmi paradigmanın dışında üçüncü bir seçeneği oluşturmak, üçüncü bir yolu açmak elbette zordu. Bir taraftan tüm siyasal egemenlik alanını yıkıcı bir düşünce gücüyle zorlamak, diğer taraftan kurucu bir siyasal-toplumsallık inşa etmek bu zorluğun ifadesiydi. Tüm zorluklarına rağmen Kürt halkının ve Türkiye halklarının demokratik devrimci mücadele dinamiklerinin üzerinden yükselen Kongre, içinden çıkardığı Halkların Demokratik Partisiyle(HDP) birlikte İslamcı, Türkçü ve ulusalcı iki ana akım hegemon siyasete karşı ezilenlerin siyasal adresi olmayı büyük oranda başardı. Nesnel olarak kendi toplumsal ve siyasal sınırlarına tam anlamıyla ulaşmadığı için büyük oranda başardı diyoruz. HDK'nin siyasal ve toplumsal olarak sunduğu üçüncü seçenek, HDP şahsında siyasal-toplumsal, temsiliyetini bulmuştur.

Şöyle ki; Birinci Meclisten İkinci Meclise geçiş sürecinde dönemin ittihatçı ve Kemalist kadrolarınca tasfiye edilen Lazistanlıların, Kürdistanlıların, Ermenilerin, Süryanilerin, Ezidilerin, Alevilerin ve daha birçok etnik ve inanç kimliğinin; yine sosyalist, devrimci, antikapitalist, demokrat birçok siyasal kimliğin tekrardan Meclis zemininde temsil edilmesini sağlayarak, resmi ideoloji içinde ciddi siyasal gedikler açmış bulunmaktadır. Bu temsiliyet hali, aynı zamanda ulus-devletçi inşayı akamete uğratması boyutuyla da oldukça saygıdeğer bir konumdadır.

Meclis zemininde ortaya çıkan bu fotoğrafın resmi iktidar ve resmi muhalefeti ne kadar tedirgin ettiği, korkuttuğu ise yaşadığımız yakın dönem tecrübeleriyle sabittir. Tersine ortaya çıkan bu çoklu, çoğulcu görüntünün toplumsal kesimlerde yarattığı resmi paradigmayla yüzleşme ve hesaplaşma mücadelesini ne düzeyde canlandırdığı, hareketlendirdiği de herkesin malumu. Resmi paradigmayı iflas ettiren ve biat kültürü karşısında yurttaşlık kültürünü yeşerten bu tarihsel zor, ciddi oranda başarılmıştır. Konu bağlamında HDK ve içinden çıkan HDP'nin ezilen kimliklerin demokrasi ve özgürlük mücadelesinde oynadığı kritik rol ve rejimin korkularını ifade etmesi bağlamında Ertuğrul Kürkçü'nün şu sözleri oldukça açıklayıcıdır: ***"HDP'nin iktidar blokunun hedefi haline gelişinin gerçek nedeni, HDP'nin tek parti istibdadına karşı TBMM'deki biricik meşru ve koşulsuz direniş odağı olması, geçmişe, savaşa, sömürgeciliğe, istibdada, otoriterliğe, ırkçılığa, cinsiyetçiliğe ve faşizme dönüş önündeki en esaslı sosyo-politik engel olmasıdır. HDP, açık, aktif ve meşru bir sosyo-politik güç olarak var oldukça ne dinin ne etnisitenin başat olduğu bir restorasyon***

---

3 **https://www.halklarindemokratikkongresi.net/hdk/program**

için çoğunluğun rızasının üretilemeyeceğinin, HDP çöktürülmedikçe Türkiye'nin çöktürülemeyeceğinin iktidar sahiplerince idrak edilmesidir." [4] İşte ortaya çıkan bu irade, Türkiye'de egemenlik alanına dair ciddi darbeler indirse de mevcut durumu, ezilenler cephesinden tek ayaklı ya da eksik bir fotoğraf olarak değerlendirmek mümkün. Temsili demokrasi sınırlarını zorlama, toplumsal demokrasiyi mümkün kılma; örgütsel ve toplumsal ittifaklarını büyütme olanaklarının halen potansiyel olarak var olması, bu tespitlerimizi zorunlu kılıyor.

İmkânsız: Halkların Komünal Demokratik Yaşamı… Vakit Alıyor…

HDK'nin ikinci olarak yaptığı "ezilenlerin ve halkların komünal demokratik yaşamını egemen kılmanın mümkün ve gerçekçi olduğu" vurgusu ise özellikle "resmi mahallelerimizdeki imkansızlıklara" dair ciddi bir iç eleştiri konusu olarak da okunabilir. Özetle kapitalist, emperyalist, faşist iktidar odaklarına ve onların rejimlerine karşı yürütülen siyasal mücadele kazanımları, toplumsal özyönetim anlamına gelecek komün ve meclislerle tamamlanmadığı, güçlendirilmediği sürece gerek rejim-sistem değişikliği hedeflerine ulaşılamıyor gerekse o güne kadar elde edilen kazanımlar kalıcı kılınamıyor. Son yıllarda faşist rejimin siyasal soykırım ve çökertme politikalarının temel amacı da özgürlükçü, çoğulcu değerleriyle Türkiye ve Kürdistan halklarının nezdinde ciddi bir siyasal odak oluşturan üçüncü kutup mücadelesinin toplumsallaşma kapasitesini minimize etmekti. Dolayısıyla örgütlü halk gerçeğine işaret eden meclis, komün önermesi ve bu yöndeki çabalar, hem siyasal, kültürel ve ideolojik varlığını korumanın hem de demokratik, özgür bir yaşamın inşa edilmesinin öncelikli mücadele ödevlerinden birisi oluyor. Bir başka deyişle tekçilik ve hakikat kırımı üzerinden inşa edilen resmi meclise ezilenlerin temsilcilerinin gönderilmesi, egemenlerin kalesine atılan bir gol olarak değerlendirilebilir. Yanısıra kendi kalemize tekrardan gol yememenin bir yolu olarak, siyasal-toplumsal öz savunma, dayanışma ve özgür yaşam ısrarı anlamına gelecek halkın, emekçilerin, kadınların, gençlerin, inançların, ekolojistlerin meclislerini, komünlerini örgütlemek önem kazanıyor. Bu yaklaşımın doğal bir sonucu olarak, kapitalist modernitenin zihni kalıplarının içerisine hapsolmuş ve ulus-devlet gibi tüm sistem inşalarını ve ilişkilerini ezel-ebed aralığında kabul eden anlayışa karşı, demokratik modernitenin entelektüel, ahlaki ve politik praksisiyle "vakit alsa da imkânsızı başaracağız" diyenlerin düşünsel-örgütsel-toplumsal zemini oluyor HDK.

HDK: Günlük Pratiklere Kazınması Gereken İdeoloji

Bu çizgide ısrar etmek, alternatif olanın düşünsel izini sürmek, hiyerarşi üreten tüm yapılanmalara karşı söz, yetki ve kararı kolektiflere ait kılacak politik, toplumsal örgütlenme formlarını kurmaya cesaret göstermek, sonu ne olursa olsun yeni yaşamda ısrar etmek demek olacaktır. Israr etmeliyiz; çünkü gerçek olanın doğal toplumun komünal hafızası ve birikimi olduğunu; sapma olanın ise bu komünal birikim ve hafızayı sınırsız kâr hırsıyla tasfiye etmeye çalışan tekelci sermaye düzeni olan kapitalizm olduğunu çok iyi biliyoruz. Gerçek olanın sapmaya yenik düştüğü her durum ise sadece toplumsal mücadelemizi zaaflı kılmayacaktır; bu zaaflı hal içerisinde debelenen siyasal çevrelerin ve örgütlerin, tüm karşıt görünümüne rağmen sistemi zihniyet olarak yeniden üreten mezheplere dönüşmesinin önüne geçilemeyecektir. Ezilenlerin demokrasi ve özgürlük mücadelesi, kendi rengini, ideolojisini, zihniyetini, ilişkilerini, hayatını örgütlediği ve sistemini kurduğu oranda kazanacaktır. Kapitalist moderniteden ve onun eşitsizliğe, adaletsizliğe ve sömürüye dayanan dünyasından kurtulmak da böyle mümkün olacaktır. Slavoj Zizek, nihai kurtuluşun ve özgürleşmenin izini Kobanê üniversitesinde verdiği derste dile getirdiği şu sözlerle sürüyor: ***"Kürtler… sadece direnmenin değil, yeni bir düzen kurmanın da simgesi oldu. Bir devrimin görevi sadece insanları temsil etmek değil, aynı zamanda insanların ne istediklerinin farkına vardırmaktır. Burada olanın daha iyi işlemesi için çabalamak yerine, daha iyi bir dünya inşa etmeye çalışmalıyız. İdeoloji soyut bir değerler sistemi***

4 **https://www.medyaport.net/genel/ertugrul-kurkcu-den-aym-ye-hdpnin-kapatilmasi-turkiyenin-h33279.html**

değildir. İdeoloji, günlük pratiklerinize kazınmıştır."[5] Evet, günlük pratiklere kazınmayan ideoloji, soyut değerler sistemi olarak da pratik imkânsızlıklar üreten bir mekanizmaya dönüşme riskini beraberinde taşıyor. Sistemin politik-psikolojik dünyamızda yarattığı tüm imkânsızlıklar, iliklerimize kadar kendisini bizde örgütleme kapasitesiyle mümkün hale geliyor. Oysaki bu imkânsızlıkları, emekçi halkların ürettiği tüm değerler üzerinden inşa eden bir put rejimiyle karşı karşıya olduğumuzu unutmayalım.HDK ise örgütsel gücü, kapasitesi ne olursa olsun durduğu yer itibariyle, komünler ve meclisler aracılığıyla kolektif üretimi ve aklı esas almasıyla her türden put rejimi karşısında bir put kırıcıdır ve bunda ısrar etmek zorunda. Resmi ideolojinin yan yana gelmez dedirttiği (imkânsız kıldığı), birçok etnik, ideolojik, inanç, kültürel ve toplumsal cinsiyet kimliğini en zor siyasal iklimlerde bile yan yana tutuyor olması, bir öznel başarıdan öte hakikat zemininde kendisini yeşertmesiyle doğrudan ilgilidir. Temel çaba da bu hakikat zeminini, hayatı her gün birlikte örgütleyen, birlikte üreten, birlikte eyleyen öz yönetimli toplumsallığı inşa etme hedefiyle buluşturmak; zor ve imkânsızı birlikte somutlamaktır. Toplumun politikleştirilmesi, politikanın toplumsallaştırılması da ancak böyle mümkündür. Öz itibariyle HDK var olma haliyle her türden tekçi, monolitik, hiyerarşik, baskıcı sistem ve kurumlarına karşı çoğulcu, eşitlikçi, özgürleştirici bir siyasal ve toplumsal iklimin-ilişkilerinin var olma mücadelesinin önemli zeminlerinden birisidir. Dolayısıyla HDK'deki çoraklaşma, toplumsal muhalefetin sadece niceliksel değil ideolojik ve örgütsel çoraklaşması; HDK'deki yeşerme ise yine demokrasi ve özgürlük güçlerinin ideolojik-politik, örgütsel-toplumsal yeşermesi demek olacaktır.

Çözüm: Yine, Yeniden, İnatla HDK…

Peki, bu yeşerme nasıl mümkün? İlk elden HDK'nin kurucu hedeflerine bağlılık ve bunun gereği olarak yürünen yolların, aşılan engellerin pratik toplamlarını yapmak en elzem konu. Teorik zemin ve pratik toplamın doğru analizi ve doğru formülasyonu, zor olanın başarısını tescilleyeceği gibi imkânsız görünenin mümkün hale gelme vaktini de hızlandıracaktır. Sorular-cevaplar, yollar-yöntemler ısrarla, inatla diri tutulmalıdır. Diri tutulmalıdır çünkü günlük yaşamın örgütlü, komünal ya da meclislerle örgütlenmemesi sadece inançsızlıktan değil, bilinmezliktendir de. Bilinmezliği bilme haline dönüştürecek cesur pratikler, aynı zamanda soyutu somuta, imkânsızı imkân dâhiline getirmenin öz çabasıdır. Buradan hareketle HDK ve HDP çoklu, çoğulcu yapısıyla resmi paradigma perdesinin yırtılmasını pratik mücadeleyle sağlamış mıdır? Elbette. Hatırı sayılır bir özgürlükçü toplumsal mevzi biriktirmiş midir? Tabi ki. Bütün bu gelişmelere rağmen yırtılacak daha çok resmi perde, biriktirilecek daha çok toplumsallık var mıdır? Katiyetle. Mevcut durum hedefler bağlamında yeterli midir? Değildir. O nedenle başta Kürt sorunu olmak üzere derinleşmiş sorunların çözümünün anahtarı olan bu zeminin, kapıyı ardına kadar açacak yeni örgütsel ve toplumsal ittifaklara ulaşması, bu ittifakları direniş alanlarında, ihtiyaç temelli komün ve meclis örgütlenmelerinde oluşturması kaçınılmaz başka bir hedef olarak orta yerde duruyor. Örgütlerin ittifakının, toplumsal ittifaka dönüşmediği sürece temsili açmazlardan sıyrılanamayacığının bilinciyle hareket etmek; ilişkileri, işleyişi, dizilişi bu ihtiyaca göre tekrardan kurmak ise olması gerekendir. Halklara, emekçilere, kadınlara, gençlere, doğa savunucularına, toplumsal inanç kesimlerine zoru başarmanın haklı umudunu taşıran bu gücün imkânsız gibi görünenin üstesinden gelme ödevi de mevcut başarısının bir gereğidir. Tecrit, savaş, sömürü, talan yüklü rejimin kök kurutucusu olan HDK fikriyatını ve örgütsel birikimini, partisiyle(HDP) birlikte yeni örgütsel ve toplumsal ittifaklara açmak, Demokratik Cumhuriyet hedefinin olmazsa olmazıdır. O halde çözüm, tekçi rejimin ayrıştırdığı, ötekileştirdiği, yabancılaştırdığı, yok saydığı bütün ezilenlerinin HDK fikriyatı temelinde daha güçlü buluşması, demokrasi ve özgürlük mücadelesinde özne kılınmasındadır.

İnsanlık Kongreyi Çağırıyor!

HDK, fikriyatı ve sunduğu yeni politik mücadele kültürüyle sadece örgütlü kesimlerin ittifakını, dayanışmasını, birliğini değil; halkların ve dezavantajlı tüm kesimlerin toplumsal ittifakını önemli oranda gün yüzüne çıkardı. Gün yüzüne çıkarmakla kalmadı;

5 https://bianet.org/bianet/dunya/242672-zizek-kobane-universitesi-nde-ders-verdi

her bir sorunun tekil, parçalı direnişlerle değil birleşik, ortak ve birbirini gören bir bakış açısıyla çözülebileceğini gösterdi. Kürt sorununun çözümünün doğanın ve emekçilerin haklarının kazanılmasında kaçınılmaz olduğunu; kadın mücadelesinin kazanımlarının savaş siyasetinin dibe vurması demek olacağı; gençlerin faşizme karşı yükselttiği demokratik direnişin tüm ezilen kesimlere nefes aldıracağı gibi bütünlüklü yaklaşım ve diyalektik ele alış, HDK-HDP zeminiyle daha çok güçlendi, kabul gördü. Esasında bu mücadele süreci sadece güncel iktidar odaklarını değil onunla aynı ideolojik havuzdan beslenen sistem içi tüm siyasal anlayışları deşifre etti, onların alanlarını daralttı. Esas çelişkinin devletçi, iktidarcı, milliyetçi ve sermayeden yana güçlerle toplumsal güçler arasında olduğu bir kez daha görüldü. Yanısıra, sadece Türk ulus-devletinin değil devletli dünyanın çıkardığı bütün savaş ve sömürü alanlarının ulusötesi şirketlerin lehine halkların aleyhine olduğu her geçen gün daha fazla afişe oluyor. Bolluğu bir avuç zenginin paylaştığı, krizlerin faturasını ise maddi ve manevi halkların ödediği bu kapitalist çağ gerçekliği karşısında gün yüzüne çıkmanın yeterli olmadığı da bir başka gerçek. Varoluşsal krizin içinde debelenen kapitalist sistem ve ulus-devletler sistemi karşısında demokratik modernite ve demokratik ulus çizgisinin gerçek zemini olan Kongre zeminini her zamankinden daha fazla güçlendirmek ve yaygınlaştırmak ivedi politik önceliklerden görünüyor. Kapitalist modernitenin tüm krizleri ve çöküş süreci, Kongre esaslı fikriyatın ve mücadele zemininin doğruluğunun alametifarikası oluyor. Tüm gelişmeler Kongreyi çağırıyor; hegemonya savaşları, göçmen ve mültecilik gerçeği, gıda krizi, iklim krizi, salgın hastalıklar, derinleşmiş ekonomik krizler ve yoksullaşan milyonlar… Ve 21. Yüzyıl finans kapital çağ karşısında ezilenlerin, halkların demokratik kongresini, enternasyonalini arıyor… Karşı karşıya olduğumuz çağ, kendi Komünist Manifestosunu zorunlu kılıyor: Bütün dünyanın ezilenleri; göçmenleri, mültecileri, işçileri, ekolojistleri, kadınları, gençleri, inançları, halkları birleşin! İmkânsız sadece imkânsız değildir; sadece biraz vakit alır…

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Son notlar

* **Vladimir İlyiç Ulyanov Lenin**

Modernitenin Krizlerine Karşı Alternatif Bir Siyaset: 3. Yol

M. Nuri Özdemir

İnsanlık tarihi yaklaşık beş yüz yıldır batı modernitesinin sonuçlarını yaşıyor. Modernitenin siyasal ve iktisadi modeli, güvenlik mimarisi ve bürokratik formları tamamlanamayan ve yağmalanan aydınlanmacı aklın sapmasıyla doğayı, toplumu ve bireyi esaret altına aldı. Ve bugün kendi koşularının yarattığı sonuçlarla boğuşan insan, bu koşulların yarattığı riskleri bertaraf etmek için yeni bir yol bulmak zorunda. Yeni yollar, yerleşik düşüncelere meydan okunarak aşılabilir, insanlık tarihi bunun örnekleri ile doludur. Hegel 1807'de bir arkadaşına yazdığı mektupta eski kurumları, ayakları sıkmaya başlayan, yürümeyi engelleyen ve devrimcilerin kurtulmayı başardıkları çocuk ayakkabılarına benzetir. Devletin, kapitalizmin ve siyasetin değişmediği bir momentte eski silahlarla savaşmayı ısrar etmek, kişileri ve yapıları Don Kişot romantizmine mahkum eder. Zira modernite siyasi, iktisadi ve kültürel formlarda muazzam değişimler yaratan romantik ve şiirsel bir yoldu; şiirin ve romantizmin zamanla küresel faşizme dönüşebileceğine öngörenler olduysa da pek ciddiye alınmadı. Çünkü batının filozofları ile devlet elitlerinin moderniteden anladığı şey çoğu zaman farklıydı. Değişen egemenlik özneleri, söylemleri, kuramları ve kurumsallaşmaları değişimi doğru analiz etmemiz için bizleri entelektüel bir göreve; yeni sömürü biçimlerini teşhir etmek için ahlaki göreve ve alternatif üretmek, inşa etmek ve örgütlemek için de politik bir göreve davet ediyor. Bu makale, üçlü görev sorumluluğundan hareketle güncel gelişmeler ışığında iki kapitalist kutbun rekabetinin dışında kalan üçüncü yol siyasetini genişletme çağrısı olarak okunabilir.

Modernitenin Körleşmesi

Kolonyalizmin eski bir iktidar hastalığı olduğunu Roma hukukunda geçen "ayaklar nereye basıyorsa vatan orasıdır" sözünden anlıyoruz. Fransız devrimi tüm yolları batı uygarlığı adına ulusallaştırdı, İngilizler bu yolları aynı uygarlık adına kapitalistleştirdi. Fransız siyasalı karayı, İngiliz siyasalı denizi sömürgeleştirirken Almanlar bir kaç kıtayı eş zamanlı cehenneme çevirdi. Ruslar ilk zamanlarda toplumcu bir kahraman gibi sahaya inmiş olsa da yeni krizler üretti ve son olarak ABD modern imparatorluğun son büyük temsilcisi olarak oyuna dahil olup dünyaya tüm zamanların en geniş hakimiyet biçimlerini dayattı. Modernitenin ulus ideolojisi tebayı yurttaşlaştırarak modern dönemin yeni öznesini inşa etme derdine düşmüştü. Her Alman uçmayı öğrenmeliydi, her İngiliz birer donanmacı olarak denize açılmayı, her Fransız ölüme gözünü kırpmadan ilerleyerek yürümeyi ve karada bir kahraman olmayı başarmalıydı. Batı siyasalı, modernite merceğiyle dünyaya bakınca gezegen üzerinde her türlü "hakka" sahip olduğu yanılgısına kapılmıştı.

Hak olgusu zaman içinde çoklu suçlara, şiddetin her türlüsüne ve zengin sömürgeleştirme tekniklerine dönüştü. Bu projeksiyon, moderniteyi felsefeden, bilimden, edebiyat ve sanattan arındırarak devletleştirdi, sermayeleştirdi, militerleştirdi ve nihai olarak tamamen sömürgeleştirmenin bir modeli haline getirdi. Modern iktidarların deniz, kara ve hava üzerindeki barbarlığı modernite filozoflarını bunalıma sürüklemesi gerekiyordu, lakin böyle bir şey olmadı.Tarih, 2010'lu yıllardan 2020' li yıllara doğru akarken savaşların, ekonomik krizlerin, yoksulluğun, işsizliğin ve güvenlik risklerinin genişlediği bir evrede insanlık, yaşamını bu risklere rağmen sürdürmeye çalışıyor. 2020'nin başında küresel bir salgın olarak dünyayı kasıp kavuran Covid19 ile birlikte kapitalist modernitenin yapısal krizleri yönetilemez hale geldi. Salgın süresi boyunca modern hegemonya etkili olmaya başlayan ve gittikçe kalıcı hale

gelen dijital evrende çevrimiçi düzenler inşa etmeye çalıştı. Yaşamın dijitalleşmesi, üretim krizleri, işsizlik kaygısı ve buna eklenen iklim krizi küresel aktörlere yeni iktidar alanları açtı.

Kapitalist modernitenin hava, deniz ve karaya hakim olma stratejisi toplumu kontrol etmek için yetmeyecekti, modern hegemonya için daha kitlesel ve otomatik bir kontrol ve denetim tekniği gerekliydi: Bio-iktidar. Batı'nın ilk defa savaş teknolojisinde kullandığı "fleet being-varolma seyri" dedikleri strateji tamamen görünmeyen bedenlerin, hareketlerin sanatı olarak gerçekleştiren bir lojistik olarak inşa edildi. Düşmanı, yeri ve zamanı belirsiz olacak şekilde tehdit altında tutan ve ilk zamanlarda donanma için düşünülen bu iktidar tekniği zamanla bir toplumsal rejim haline geldi. Doğrudan kan dökmeden, şiddet uygulamadan sonuç alıcı olan bu teknik 21. yüzyılda en geniş denetim ve kontrol teknolojisi haline geldi. Biyoiktidar pratikleriyle nüfusun kontrol edilmesi pandemi de daha da kolaylaştı. Küresel düzeyde yaşanan salgın, yeni bir ulusal güvenlik stratejisi yarattı. Böylece Covid19 pandemisi ile birlikte dünya, panoptik[1] hapishaneden panoptik topluma geçiş yaptı. Yaşamın güvenlikleştirilmesi ve militarizasyonu bugüne kadar herhangi bir toplumsal soruna çözümler üretmese de, bu paradigmaların projeksiyonuyla insanlık lehine ortak bir gelecek ve umutlu bir yaşam inşa edilmese de çoğu zaman kitleler bu tür uygulamalara rıza gösterebiliyor. Ancak insanlığın direngen yanı, modern sömürünün olduğu her yerde yeni itiraz biçimleri geliştirerek modern düzene meydan okumaya devam ediyor. Fuco'ya atfen söylersek iktidar her yerdedir ve iktidarın olduğu her yerde direniş de vardır. Salgın çeşitli izolasyon modellerini hayatımıza sokarken devletler ve şirketler arasında yeni bir işbirliği ve yeni iktidar alanları açtı.[2] Devletin önemi salgın süresi boyunca arttı, ama "nasıl bir devlet?" sorusuna henüz yanıt verilmiş değil. Daha yaşanılır bir gezegen için yaşamın demokratikleştirilmesi, doğanın korunması ve merkezi siyasete karşı yerel yönetimlerin hakim kılınması gerekirken, salgın boyunca sağ otoriter ve popülist rejimler daha baskıcı pratiklerle kapitalizmin yerel sürümlerini de pratize ederek siyasal ve toplumsal yaşam üzerinde icra ettikleri sömürü alanlarını daha da genişlettiler. Sonuç olarak siyasal yapıların küresel ölçekte otoriterleşerek merkezileştiğine ve yerel siyasetten hızla uzaklaştığına tanıklık ettik. Dünyada fikirsel olarak farklı yelpazede duran birçok kesim Covid19 ile birlikte modern kapitalist hegemonyanın, liberal batı demokrasileri normlarından uzaklaşarak otoriterliğe kaydığına yönelik saptamayı destekliyor. Avrupa'nın dibinde kapsamlı bir savaşın başlaması (Ukrayna Savaşı) otoriterliğe kaymanın modern şiddetin yeniden üretimidir. Covid'ten önce hegemonya tarafından her türlü krizi bastıran bir aparat olarak görülen savaş olgusu, bizleri şaşırtmayacak şekilde salgının yarattığı krizleri perdelemenin en bilindik yolu olarak yeniden devreye konuldu. Ukrayna savaşını bu temelde değerlendirmek mümkün. Otoriterizm ile ekonomik, askeri, siyasi ve yargısal gücün tek elde toplanması (kuvvetler birliği) dönemsel kolaylıklar yaratabilir; ancak bu tip kapalı ve basınca-baskıya dayalı rejimlerin yarattığı tahribatların enkazı uzun yıllar ortadan kaldırılamayacağını hatırlatarak devam edelim.Dünyanın gelecekteki riskleri öngörme ve önleme kapasitesi, modern tahribatların artmasıyla eş anlı daralıyor. Hava kirliliği, işsizlik, göç, yoksulluk, suların kirlenmesi ve temiz gıdaya erişim gibi küresel ölçekte risklerin büyümesi ve önlenememesi toplumsal kaygı düzeyini alt üst etmiş durumda. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu riskler daha çok otoriter rejimlerin yükselmesine yararken dünya solunun, toplumsal hareketlerin (kadın, ekoloji ve savaş karşıtı hareketler) sorun çözme veya gidişatı değiştirme kapasitesi etkisiz protestolarla sınırlı kaldı. Toplumsal ve siyasal mücadelelerde "protestolar" her zaman ilk etapta başvurulan bir yöntem olsa da protestoların dağınık, örgütsüz, yerel ve istikrarsız kalması sonuç alıcı durumlar yaratamadı. Karşımızda 20. yüzyılın risklerini kamusal alanda üstlenen bir sosyal devlet de yok. Hem geleneksel dayanışma ağlarını (aile-akraba) hem de kamusal alanın modern riskleri karşılama kapasîtesinin zayıflığı toplumda büyük bir tedirginliğe neden olurken çaresizlik, korku ve kaygı dolu bir yaşam toplumları daha korumacı, muhafazakar ve kapalı bir modele itiyor. Bugün dünya nüfusunun %70-72'si modernitenin yarattığı risklerle dolu kentlerde yaşıyor. Gezegenimiz hızla belirsizlikler üreten riskler etrafında modern türbülanstan bir türlü çıkamıyor ve dünya siyaseti henüz bu riskleri bertaraf edebilecek

1 **Panoptik: Görünmeden gören hükmedici iktidarın gözünü tasvir eder.**

2 **Güncel Bir Okuma İçin: Evren Balta Ve E. Fuat Keyman, Gelecek Siyaseti, Ayrıntı Yayınları**

kapsayıcı bir yönetim aklına sahip değil. Modern sömürü düzeninin tahribatlarına 20. yüzyıldan kalan meseleleri (Filistin sorunu ve Kürt meselesi gibi) omzunda taşıyan Ortadoğu gibi coğrafyalar daha çok maruz kalıyor. Bu tür coğrafyaların toplumları Kapitalist modernitenin beslediği ve organize ettiği felaketleri anlamada, algılamada, çözümlemede, buna çeşitli alternatifler geliştirme de daha büyük zorluklar yaşıyor. Bu coğrafyaların siyasal iktidarlarının kriz anında başvurdukları tek yol ise devletin tüm baskı aygıtlarını devreye sokarak etnik ve dini milliyetçilik hezeyanları ile hakikatin üzerini örterek toplumsallaşmasını engellemek. Yaşadığımız her felaket (salgın, savaş, sel, deprem) modernitenin mevcut iktisat modeli olan neoliberal kapitalizmin çöküşünü ve negatif sonuçlarıyla yüzleşmemizi hızlandırıyor. Bu yüzleşme yerel, bölgesel ve küresel dayanışmanın zorunluluğunu, mevcut düzene alternatif olabilecek bir siyasal kuramı, bu kuramı harekete geçirecek politik kurum ve hareketlerin varlığına yönelik eksikliği ortaya çıkarıyor. Bu makale politik eksikliğe cevap olabilmek için modernite eleştirisinden yola çıkarak, modern krizleri teşhir edip yerel, bölgesel ve küresel ölçekte yaşanan krizlere üçüncü yol siyasetinin merceğiyle bakmayı deniyor.

Demokratik Siyaset Aktörlerinin Üçüncü Yol Tahayyülü

Kürt hareketinin çıkışı devletin düzen Kürtleriyle sürdürdüğü siyasete karşı üçüncü bir siyasal alternatif olarak okunabilir. Daha sonra kapitalist modernite analizleriyle güçlendirilerek geniş kitlelerin sistem karşıtı siyasal modeli gibi tartışılmaya başlanan 3. Yol siyaseti; Kürtler açısından, düşman azaltarak Kürtleri daha fazla koruma amacının barışçıl yol ve yöntemi olarak anlaşılıyor. Çağımızın alternatif siyasetleri bağlamıyla bakarsak Üçüncü Yol fikriyatının kurucu babası sayın Abdullah Öcalan'dır. Sayın Öcalan'ın Üçüncü Yola ilişkin önermeleri ve teorik analizleri reel siyasette de karşılık buldu. Bugün ise birçok siyasal aktör üçüncü yol siyasetini çoklu sömürüye karşı bir alternatif olarak görüyor. Makalemizin bu kısmında bu siyasal aktörlerin üçüncü yolu nasıl tanımladıklarına ve nasıl yorumladıklarına odaklanacağız. Demokratik Modernite yazarlarından Özgür Birtek Üçüncü yolu her şeyi yeniden değerlendirip, çözümlemenin ve mevcut olan her argümana karşı geçmişe, ana, geleceğe dönük hakikat rejiminin gücüyle alternatifler üretebilen bir yol olarak tanımlar.[3] HDK Eş Sözcüsü Cengiz Çiçek ise Kürt halkının ulusal ve kültürel bayramı olan Newroz'u 'Üçüncü Yol'da ısrar' olarak tanımlayarak üçüncü yol siyaseti ile Kürtlerin geleneksel bayramı arasında bağ kurmaya çalışıyor. Cengiz Çiçek üçüncü yol siyasetini "daha az devlet daha çok toplum"un teorik/pratik izini süren bir yol olarak görüp sınıflı uygarlığın geleneksel kodlarına radikal bir şekilde eleştiri yönelten ve ondan büyük oranda kopan zihinsel, kuramsal ve ideolojik bir zemin olarak tanımlar.[4] Çiçek'in Kürt meselesi ile üçüncü yol arasındaki bağlantısı ise dikkate değer bir saptamadır: ***"Demokratik Kürt muhalefetinin Kürt sorununu gündemleştirme, çözümünü dayatma ve bu konuda sorunun çözümüne daha yakın duran güçlerle demokratik müzakere yürütmesi, üçüncü yolun temel siyasal ilkelerindendir. Üçüncü yol, mevcut iktidarların elinde sürekli bir darbe mekaniği haline gelmiş Kürt çözümsüzlüğünü sonlandıracak politikaları öncelemektedir."*** Bu nedenle Çiçek, savaşa karşı barış mücadelesini üçüncü yolun siyasal pusulası olarak görür.Pratik siyasette yapılan konuşmalarla ve sosyal medya mecralarında demokratik siyasetin temsilcisi olan özneler, hareket halinde olan bir siyaset olduğu için üçüncü yol vurgusu ve tanımını güncel sorunlarla ve toplumsal sorun alanlarıyla ilişkilendirerek bir süreklilik ve canlılık katmaya çalışırlar. HDP Eş Genel başkanı Pervin Buldan'a göre Üçüncü Yol siyaseti, farklılıkları yok sayanlara karşı Kürt sorununu diyalog ve müzakere yoluyla çözmekten yana olanların yoludur. Eş Başkan Mithat Sancar ise enflasyonun yükselmesi, adalet, hukuk ve demokrasinin sıfırlanması karşısında denklemi tersine çevirecek, ülkeye adaleti, refahı, eşitliği ve barış içinde ortak yaşamı getirecek siyasetin üçüncü yol ile mümkün olabileceğini söyler. HDP eski eş genel başkanlarından Sezai Temelli HDP'nin 4.Konferansında yaptığı konuşmada Üçüncü Yol siyasetini "Ortadoğu halklarının özgürlük siyaseti" olarak tanımlamış ve bu siyasal yolu Kapitalizmin merkezlerine karşı inşa etmenin siyaseten büyük önem taşıdığını söylemişti. Amed büyükşehir belediyesi Eş Başkanı Adnan Selçuk Mızraklı ise Üçüncü Yol'un

---

3 **Özgür Birtek, Üçüncü Yol: Hakikat Patikası, Demokratik Modernite, Kapitalizm, Pandemi ve 3. Yol, Sayı,32, S.12-18**

4 **Cengiz Çiçek, Üçüncü Ayak... Neden Ve Nasıl? Demokratik Modernite, Kapitalizm Pandemi ve 3. Yol, Sayı32, s.138-144**

siyaset tarzına olan ihtiyaca vurgu yapar. Mızrak'lıya göre birbirine benzeyen siyasi yapılara karşı yeni bir siyasi çalışma ön plana çıkmak zorundaydı; halkların alternatifsiz ve umutsuz olmadığını beyan etmek gerekliydi. Mızraklı, Üçüncü Yol sadece Kürt sorununun çözümünü değil aynı zamanda Türkiye de bir kangren haline demokratikleşme sorununu da, ekonomik krizi de çözeceğini iddia ediyordu. HDP'nin Çocuk Sempozyumunda, Komisyon eş sözcüsü Nuray Türkmen çocukluğa dair hâkim yaklaşımlara karşı başka bir çocukluk algısı ve yaklaşımıyla '3. Bir Yol Mümkün mü?' tartışmasını başlatarak gelecek kuşakların yaşamını bu perspektifle izah etmeye çalışması bir ilkti. Üçüncü Yol siyaseti hem sosyalistlerde hem Kürtlerde karşılık buldu. Üçüncü yolun hem sol cephede hem de Kürdi cephede karşılık bulması devrimci ve demokratik siyaset açısından önemli bir bariyerin aşılması anlamına geliyor. HDP ve sosyalist bileşenler, "Sağın iki yüzüne de mecbur değiliz, üçüncü bir yol mümkün" diyor. ESP Eş Genel başkanı Şahin Tümüklü' ye göre "Tek çıkış yolu Üçüncü Yol' dur; bu nedenle ezilenler ve onlar adına siyaset üreten politik güçler bağımsız bir programı ile öne çıkmalıdır." HDP Diyarbakır Milletvekili İmam Taşçıer, partisinin "Oyuncu değil, oyun kurucu" olduğunu belirterek, Üçüncü Yol seçeneğiyle ülke siyasetinin değişeceğini söylüyor. Sosyolog Azad Barış, Üçüncü Yolu salt bir mücadele hattı veya alternatif bir yaşamın modeli olarak değil, aynı zamanda kapitalist sistemin siyaset felsefesinin ve bölgesel modernist hareketlerin karşı karşıya kaldıkları kavram ve söylem krizlerine de radikal bir cevap olarak tanımlıyor. Makalemiz tüm bu tanımlamaları anlamlı bulduğu gibi bunlara ek yapmayı da bir sorumluluk olarak görüyor. Kutuplaştırma ve antagonist çelişkiler modernitenin kalbidir, ikilik uygarlığın motorudur. Dünya ikilikler arasında dönmüyor elbette, fakat ikilikler arasında oynanan oyun dünyanın merkezi haline getiriliyor. İnsanlık tarihinde çoğu zaman iki zıt düşüncenin aynı anda iktidara, erkek egemen sisteme, doğa tahribatına, devlet fetişizmine hizmet ettiği anda her zaman üçüncü bir koridora, bir nefes borusuna ihtiyaç duyulur, ancak her zaman üçüncü bir yol bulunmaz. Hem statükoya karşı hem de statüko karşıtı olup cevap olmakta zorlanan alternatiflere karşı Üçüncü Yol bir çıkış koridorudur; ikiliklere maruz kaldığımız kriz anlarında cankurtaran gibidir. Kriz anında müzakereci ve çözümcüdür, stratejik düşünme ve örgütlenme tekniğidir, kendini topluma dayatan iki çözümsüz alternatiften sıyrılma hamlesidir, bürokratizme ve uzmanlığa alternatif devrimci bir hattır. Çatışma kaçınılmaz bir hakikattir. Ancak toplumcu olan fikriyatın çatışmanın ötesinde politikleşerek toplumsallaşan, iknayı ve inşayı aynı anda icra eden bir iddiaya sahiptir; başka bir deyişle üçüncü yol ikna ederek inşa eden öz irade, öz direniş ve öz politikadır. Üçüncü yolun felsefesine hakim olmak üçüncü yolda olmanın ön koşuludur. Üçüncü yol çürümenin başladığı yerde durmaz, iktidarın ve hiyerarşinin mekanında barınmaz, amatör bir ruhla yapılır; elit değil toplumsal, eril değil eşitlikçi, hiyerarşik değil yatay ilerleyen bir yoldur. Teorik olarak sürekli genişleyen ve toplumsal sorunlara alternatif ve de pratik çözümler bulmaya çalışan bu politika biçimi, yapısal sorunlarıyla sürekli yüzleşerek yola devam etmeyi tercih ediyor. Ancak kendisini dar sorunsallıklara boğmadan kesintisiz bir özgürlük arayışıyla[5] yol yürüyor. Mezopotamya uygarlıklarından batı uygarlığına, sürekli gasp edilen "özgürlük arayışı" üçüncü yolun yolcularını, yapılarını ve güzergahını milliyetçilikten, cinsiyetçilikten, dincilikten, şiddetten ve gericilikten koruyan temel olgudur. Zira yol tarif edilebilmeli, ön görülebilmeli; bunun için yolun hedefleri olmalı, öznesi tanımlanmalı. Yol bizi istediğimiz amaçlara götürebiliyorsa genişletilmeli. Üçüncü yol bu yönüyle devrimci diyalektiğin izlerinin takip edilmesi, güzergahların genişletilmesidir; küresel, bölgesel ve yerel ölçekte değişen ve dönüşen siyasi, iktisadi ve sosyolojik parametreleri takip ederek alternatif yollar sunan dinamik ve devrimci aklın öznesidir. Bu bağlamıyla üçüncü yol siyaseti sol diyalektiğin moderniteye karşı direnişinin güncellenmiş politik, ideolojik ve örgütlü stratejisi olarak tanımlanabilir.

Eşitliğin ve Özgürlüğün Ütopyası 3. Yolda Olmayı Gerektirir

Bilindiği gibi soğuk savaş yıllarından sonra bölgesel ve küresel rekabet, iki farklı ideolojik kutup arasında değil sadece kapitalist dinamikler arasında geçmektedir; kapitalist modernite içinde gelişen bu vahşi rekabet, iktisadi olarak sermaye grupları, siyaseten de devlet

5 Kesintisiz özgürlük arayışı kesintisiz devrimlere gönderme yapar. Tarihsel Bir Okuma için: Michael Löwy, Sürekli Devrim Teorisi, Ayrıntı Yayınları, 2016

uzantısı siyasi blokların ilişki ağlarında yansımasını bulmaktadır. Bu kavgada birbirine benzeyen ve bir birinin uzantısı olan iki aktörün çoklu krizlere yönelik bir çözüm olabileceğini düşünmek için çok saf olmak gerek. Her iki rekabetçi kanadın vazgeçemediği iktidar alanları olarak devlet, militarizm, milliyetçilik ve kapitalizm gibi yapısal alanlar, yaşadığımız ve yaşayacağımız krizlerin ve olası felaketlerin ana kaynağını oluştururken buralardan çözüm beklemek için çok çaresiz olmak gerek; devlet makro iktidarı, militarizm savaş rejimini, milliyetçilik etnik ve ulusal eşitsizliği, kapitalizm sınıfsal çelişkiyi yeniden ürettiği sürece "bizler" yani dünyanın ezilen ve sömürülen kitleleri olarak yeni yollar aramak zorundayız. Bu alanlarda değişim sağlanmadan bize sunulan yeşil ekonomi, yeşil adalet ve sahte barışlar büyük bir aldatmacaya dönüşür. Peki ne yapmalı, nasıl yapmalı?

Elitlerin krizi yönetmek için bir rasyonaliteye sahip olmaması, farklı menfaat ve bağımlılık ilişkileri ile hareket etmeleri, küreselleşen dünyada devletin, iktidarın, iktisadın ve hukukun ilişkisel birer inşa olması siyasal alanda büyük yarıklar açıyor. Bu yarıkların olduğu her parametre yerel, bölgesel ve küresel ölçekte dünyayı yerel demokrasilerle yönetmeyi öneren üçüncü yol siyaseti için bir direniş ve değişim olanağı sunuyor. Bu açıdan toplumsal ve siyasal yapıları yerel, bölgesel ve küresel ölçekte "kamusal yarar" meselesine duyarlı hale getirmek çoklu iktidarların siyaset ve toplum üzerindeki sömürü kapasitesini sınırlandırmakla eşdeğerdir. Doğrudan ve dolaylı mücadelelerle kamusal desteği arkasına alabilecek bir siyaset inşası üçüncü yolun enternasyonal bağlamını güçlendirecektir. Söylemsel düzey ile sınırlı olmayan örgütsel ve eylemsel boyutları hayata geçirebilecek; ırkçılığa, ayrımcılığa, cinsiyetçiliğe, faşizme ve otoriterliğe meydan okuyabilecek bir politikleşme ancak 3. Yol siyasetini içselleştirmekle mümkün olabilir. Buradan hareketle demokrasiye yönelik erozyon, iklimsel krizler ve çoklu sömürü biçimleri üçüncü yolun siyasal felsefesi ve örgütsel modeli ile durdurulabilir, faşizm ve otoriterliğin genişlemesi üçüncü yolun çoklu direnişleriyle frenlenebilir. Bu bağlamda zengin alternatifler sunmak ve sistemi zorlamak zorundayız. Zorlamanın farklı repertuarları var. Bu repertuar doğrultusunda yerel, bölgesel ve küresel ölçekte "direniş, talep ve inşa" at başı gitmek zorunda. Bu nedenle öncelikle daha az tüketip üretimi sınırlandırarak kitleleri politikleştirmek ve çoklu iktidar biçimlerinin sömürü pratiklerini kesintisiz bir şekilde teşhir etmek amacıyla geniş bir yelpazede protestolar, forumlar, kitle eğitimleri, sosyal medya mecralarını özgürleştirerek anlık reaksiyonlar göstermek önemli. Tüm bunların yanı sıra dayanışma biçimlerini çoğaltmak, söylemsel setler oluşturmak, alternatif ekonomileri genişletmek, temiz ve ucuz gıda için kendi kendine yeten tarımı başlatmak, göçleri durdurmak, yeni ve yaşanılabilir yaşama alanları, yıkılan toplumsal kırılmaları ve duygusal kopuşları tamir etmek için yeni kamusal alanları kurmak zorundayız. "Bizler" öz gücümüze dayanarak, kimseden beklemeden kendimizden başlamak suretiyle ortak geleceğimizi kurmak zorundayız. Devletin kapitalist modernite içinde kristalleşen iktidarcı ilişkiselliğini anlamak ve çözümlemek, üçüncü yol siyasetinin kalıcı tartışma başlıklarından biri olarak belirleyiciliğini sürdürüyor. Devrimci bir hedef olarak 21. yüzyılın olmazsa olmazlarından birisi yeni bir dünyanın inşası için devlet-modernite-iktidar ilişkisinin yeniden kurulması ve çözümlenmesidir. Devlet iktidarlaşmanın anasıdır; bu organizma sanıldığı gibi homojen değil, çeşitli rant odaklarının yan yana gelmesiyle yönetilen bir paylaşım alanıdır.[6] Devlete ruh üfleyen ise siyasi rejimlerdir; dolayısıyla iktidar ve kaynak dağılımı rejimin niteliğine göre değişebilir. Peki kaynaklar nasıl eşit dağıtılabilir, iktidar nasıl sınırlandırılabilir ve yeni bir modernite için iktidarın merkezi yapısı olan devletin dönüşümü mümkün mü? Bu sorular üçüncü yol siyasetinin temel sorularından bir kaçıdır. Modernitenin siyasal uzantısı olan devlet, ekonomik uzantısı olan kapitalizm ve mekansal uzantısı olan kentler, devrimin ve değişimin yapılabileceği alanların başında gelmektedir. Bu alanlardan herhangi birine yönelik toplumsal ve siyasal mücadeleyi ihmal etmeden ortak bir gelecek yaratmak her zaman mümkündür. Siyaset kuramsal, örgütsel ve eylemsel bir pratiktir. Bu pratiğin devlet ile sınırlı kalması kurucu karakterine zarar veriyor. Kaldı ki siyaset kurucu olabildiği kadar devrimci olabilir. Bunun aşmanın yolu ise yeni yapılara alan açmaktan geçer. Demokratikleştirilmiş bir modernite bireysel ve toplumsal özgürlüğü hedefleyen

---

6 Devlet üzerine daha detaylı bir sunum için daha önce Demokratik Modernite'de kaleme aldığımız makaleye bakılabilir. https://demokratikmodernite.org/olmayan-hikayemiz-baska-bir-devlet-mumkun-mu/

demokratik siyasal alanlarını devlete bırakmayacak şekilde genişletmek zorunda. Yeni yapılar, yeni konuşma, örgütlenme ve itiraz etme alanları, merkezileştirilmiş siyasete karşı demokratik mevzi görevi görecektir. Siyasetin devlet dışına çıkarılması, partilerle sınırlı kalmaması, yeni öznelerin, yeni kurumsallaşmaların siyasal mekanlara dönüştürülmesi siyasetin yeniden kurucu olma karakterini güçlendirebilir. Kongre, platform, sivil yapılar, sendika ve dernekler üçüncü yol siyasetinin yeniden politikleşebileceği alternatif yapısallıklardır. Toplumdan yana ve devlete mesafeli olan bu yapıların yeniliğe karşı yapısal bir direnci olsa da bu yapıların hala üçüncü yolun yerel, bölgesel ve küresel ağlarını kurabilecek politik yapısallıklar olduğu unutulmamalıdır. Sistem çökerken, ezerken ve sömürürken her zaman için unutmadığı veya ihmal etmediği bir şey var: Karşı alternatifleri boğmak, alternatif sistemlere asla tahammül etmemek, sistemsel alternatifleri ne ideolojik ne de politik bir zemin bırakmamak. Arap baharının radikal dincilerin parlatılmasıyla sapmaya başlaması, Rojava'da barışçıl Kürt baharının savaş ve işgallerle domine edilmeye çalışılması bunun somut örnekleridir. Yerel direniş ve protestoların hegemonya eliyle hızlıca bastırılarak boğulması enternasyonal bağlantıları önlemeye yönelik ideolojik müdahalelerdir. Bu da müesses nizamın olası çözüm ve alternatifleri kendi içinden çıkarmasına yönelik bir ortaklaşmaya yol açıyor. Türkiye'deki muhalefet ve iktidar bloğunun ilişkileri bunun somut örneği. Kapitalist kutuplar arasında bölgesel ve küresel ölçekte rekabet sürerken, sistem karşıtı direnişlerin yerellerde hala "sömürenler ile sömürülenler" arasında yaşanması "yerelleri" üçüncü yol siyasetinin üzerinde yükseleceği devrimci bir mevzi haline getiriyor. Yereller, direnen halkın, sömürülen sınıfların ve parçalı da olsa kritik reaksiyonlar gösteren toplumsal hareketlerin bölgesel ve küresel amaçları gerçekleştirmek için bir toplanma istasyonu görevi görmektedir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için yerelin demokratikleştirilmesi ve yerellerde konuşabilme alanlarının çoğalması siyasetin merkezi yapılara karşı en rasyonel alternatifidir. Bu nedenle siyasetin toplumsallaştırılarak yeni sınırlar çizmesi artık kaçınılmazdır. Gericiliğe karşı demokratik ve seküler, merkezileşmeye karşı yerel, suça karşı meşru bir siyasetin ihtiyacını hissediyoruz. Yerellerden başlamak üzere siyasetin ortak ve genel yarar kapasitesini genişletmek için yurttaşların katılım biçimlerini, eleştirel düzeyini, rıza eşiklerini yeniden düşünmek gerekiyor. Yerelde kurulacak yeni siyasal yapılar demokratik siyasete yapılacak müdahalenin kurucu araçlarıdır. Dolayısıyla güçlendirilmiş demokratik yerel yönetimler, sivil yapı ve platfomlar genç kadın ve erkeklerin öncülüğünde bir sinerji yaratarak 3. Yolun yürüyüşünü büyütülebilir. Toplumsal olana ve müştereklere saldırılar her zaman ideolojik ve politiktir, masumane değil tehlikelidir. Bu nedenle siyasetin ideolojik bağlamını ve yeni yolları yeniden kurmak zorundayız. Çünkü yaşanan altüst oluşlar siyasal modellerin yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılıyor. Batının liberal demokrasi macerası, neoliberal ekonominin salgınla birlikte sönmeye başlayan balonu, kapitalist modernitenin yaşanan krizleri bertaraf etme kapasitesinin daraldığını, dahası işlemez hale geldiğini gösteriyor; bu da pandemi sonrası iç krizlerini aşmak için savaş rejimine hızlı (Ukrayna savaşı) dönüş yapan ve çoklu krizleri şiddet ve güvenlik denklemi ile bastırmaya çalışan modernitenin şiddet aklına karşı yeni direnme alanlarını kaçınılmaz kılıyor. Her yerde barıştan her yerde savaşa giden bir hegemonya var dünyada; her yerde barışı ararken savaşı bulan bir uygarlık ile karşı karşıyayız. Hem soğuk savaş döneminin iki kutbu hem de kapitalistler arası rekabetin hegemonik dinamikleri savaş toplumunun uzantılarıdır. Modernite zafiyet barışını yarattı; modern barış, Mayıs 1945'ten bu yana savaş ekonomisinden barış ekonomisine geçiş yapmakla sınırlı kaldı. Üçüncü yol siyasetinin ütopyası ise barış toplumudur. Barış üçüncü yol için taktiksel değil stratejik hedeftir, konjonktürel değil ilkesel ve tarihseldir.Ortak geleceğimizin tahayyül edilebileceği potansiyeli yüksek mekanların başında sokaklar gelmektedir. Dünya nüfusunun %70 72'si kentlerde yaşadığını ve nüfusun en çok büyük kent bulvarlarıyla temasını unutmamak lazım. Joseph Goebbels'in 1931'de Nasyonal sosyalistlerin Marksistlere karşı yürüttüğü kampanyada "sokağı fetheden devleti de fetheder" demesi boşuna değildi. Sokağın gücüne inanmak gerekiyor. Sokak, itirazlarımızı yükseltmek ve dünyayı değiştirmek için hala kullanılabilecek en demokratik yöntem ve en sonuç alıcı direniş alanıdır. Engels 1848'de "ilk sokak gösterileri Paris hayatının en yoğun biçimde aktığı yer olan büyük bulvarlar da ortaya çıktı" diye yazar. Demokrasi ve yeşil dünya savunusu, savaş,

cinsiyetçilik, milliyetçilik ve ırkçılık karşıtlığı en kalabalık bulvarlar da protesto edilmeli. Üçüncü yol siyasetinin siyasal mekanı sokaktır; sokak 3. Yolun demokratik kamusal alanıdır.

Üçüncü Yol ve Umut İlişkisi

Paul Virilio[7] hegemonyanın umutsuzluk ve korku stratejini şöyle açıklıyor: Umutsuz bir çarpışmaya zorlanmamak ama düşmanda uzayıp giden bir umutsuzluk yaratmak, düşmana sürekli onu zayıflatan ve çökerten manevi ve maddi ıstıraplar yaşatmak. Bu strateji bir halkı kan dökmeksizin umutsuzluğa düşürebilir. Halkı hiçbir zaman öldürmez, ama yaşatmaktan da alıkoyar. Virilio bunu korkuya benzetir. "Korku canilerin en acımasız olanıdır, hiçbir zaman öldürmez ama yaşamaktan da alıkoyar" der. Nazizm'in tutkulu siyaseti Alman halkını faşist uyuklar haline getirilişinin zemini hazırlayan bu umutsuzluk olmuştu. Toplumsal kuşatmayı sürdürme, düşmanlıkları sonsuza kadar uzatma tekniği bu umutsuzluğu ve korkuyu besliyor. Mesela Türkiye'nin egemen siyasetleri Kürt meselesini güvenlikleştirerek kitleleri umutsuzluğa itiyor. Bu bağlamda üçüncü yolun siyasal söylem seti mutlaka umut ve cesaret ile ilişkilendirilmeli. Risklerin genişlemesinden kaynaklı artık birçok kesim geleceğe yönelik "nasıl yaşamalı" sorusunun yerine "yaşayabilecek miyiz" sorusunu sormaya başladı. Bir taraftan iklim krizi, işsizlik, göç, savaş, militarizmin geri dönüşü, bencil-bireysel toplum, irrasyonelliğin fetişizmi, ortak kötülük, ütopyasızlık, iyimserliğin imhası ve kapitalist ilerlemecilik var; diğer taraftan direnişin eksikliği, toplumsal hareketin yokluğu ve kitlelerin "kim bizi kurtaracak" beklentisi. Engels 1848 kitlelerini "ya ekmek ve iş ya ölüm diyen umutsuz kitleler" diye tarif etmişti. Günümüz kitlelerinde 1848 kitlesinin duygu dünyasına benzer bir ruh hali söz konusu. Kolonyal şiddetin, eşitsizliğin, cinsiyetçiliğin, milliyetçiliğin, ırkçılığın, dinciliğin tüm yaşamımızı kuşattığı bir eşikte bu sömürü biçimlerinin olmadığı bir gelecek inşa edebilecek ve umutlu bir geleceğe inanabilecek kitleleri yaratmanın her zamankinden daha fazla zorlaşması çağımızın en büyük çelişkisidir. Üçüncü yolun siyasal felsefesiyle yoğrulan bir mücadele ve direniş hattı politik kadro ve özneleri ancak bu kitlelere inancı, umudu ve ortak bir gelecek inancını verebilir.Üçüncü yol dinamikleri umutsuzluğa karşı bugün ve gelecek ilişkisini her zamankinden daha fazla güçlü ve inandırıcı kurabilmeli. Hegemonyanın yüzyılımızın başından beri kendi menfaatleri doğrultusunda yönetmeyi ve işgal etmeyi hedefleyen stratejik planları var. İnsanlık tarihi bu planları daha önce bozdu. Gunther Anders' e göre eğer biz bugün evimizi ateşe verirsek, bugünün alevlerinin henüz doğmamış çocukların, henüz inşa edilmemiş evlerine sıçramasını ve onları küle çevirmesini engelleyemeyeceğiz. Gelecek nesillerin evlerine şimdiden yangını taşımamak için şimdiyi örgütleyen, geleceğin tehlikelerini şimdi de iptal eden bir siyaset lazım. Bu siyaset geçmişten ders alan, anı doğra okuyan ve geleceğin tehlikelerinin şimdi de önleyerek geleceği aydınlık tutan umutlu bir siyaset olmak zorunda. Dolayısıyla yerel, bölgesel ve küresel direnişler, ahlaki politik ve entellektüel görevlerle iç içe güncellenerek sürmeli.

3. Yol Siyasetinde Demokratik Cumhuriyet ve HDP

2010 anayasa değişikliği referandum boykotu üçüncü yol siyasetinin demokratik siyaset alanında kritik bir parametredir; özellikle Kürtler açısından "xwebun" olabilmenin olanakları boykot kararıyla önemli oranda genişledi. Halkın birçok noktada birbirinden pek de farklı olmayan iki iktidarcı kutuptan birini tercihe zorlandığı bir dönemde boykot, ötekilere yönelik farklı sömürü biçimlerinin yeniden planlandığı bir zamanda, sistemin stratejik aparatlarını çöplüğe atan bir çıkıştı; dahası boykot, üçüncü yol siyasetinin oyun bozucu olarak toplumsal rolünü oynadığı momentin en rasyonel stratejiydi. Boykotun yarattığı öz güce dayalı motivasyon, üçüncü yol siyasetin bileşenleri ve siyasi kadrolarında ciddi bir moral pompalarken siyaseten de nitel bir sıçramayı doğurdu. Oyun bozucu potansiyelinin farkına varan üçüncü yol siyaseti bu motivasyonla hızlıca bir araya gelerek HDK' yi kurdu. HDK ise kısa bir zaman sonra HDP'yi kurdu. Boykot deneyimi HDP ile 2011 genel ve 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde başarılı sonuçlar kaydetti. Aynı tarihlerde Arap baharının amacından saptırılması ile Ortadoğu'da küresel ve emperyal bir savaş başladı. Birçok ülkenin iktidarları domino taşları gibi yıkıldı; fakat savaş Suriye'ye taşınınca burada başka bir aşamaya

7 Paul Virilio, Hız Ve Politika, Metis Yayınları, 2021, s.49

geçildi. Suriye işgali sırasında Kürtler öncülüğünde üçüncü yol siyaseti askeri, siyasi ve kültürel savunma pozisyonuna uyarlandı ve ciddi sonuçlar alındı. Ne küresel-emperyal-bölgesel aktörlerden yana ne de rejimden yana olan, savaşa ve şiddete mesafeli-demokrasiye dayalı kanton modeli ile toplum yönetildi. Fehim Taştekin'e göre Rojava Kürtleri için üçüncü yol, savaşı kendi kentlerine sokmama siyasetiydi. Taştekin, üçüncü yol siyasetinin Kürtlerin kendi kaderi açısından son derece stratejik bir değeri olduğunu vurgular. Türkiye'de Boykot ile gelişen ve Rojava'da bir sisteme dönüşen üçüncü yol siyaseti halklar için bir umut olmaya devam ediyor.HDP geleneğinden gelen siyasal geleneğin iki blok arasında kalmadan, özgün bir yol tutturduğunda kazanmaya başladığını akılda tutmak stratejik bir tutumdur. Oluşan birikim ve deneyimler 7 Haziran seçimlerinde daha somut bir çıktıya dönüştü; amaç ve yol uyumu büyük başarı ile neticelendi. 7 Haziran'da iktidarı düşüren 3. Yol siyaseti, tırmandırılan savaş politikalarına ve siyasi darbelere rağmen tüm seçimlerden belli bir başarıyla çıktı. 2019 yerel seçimlerine gelindiğinde ise stratejik hareket edebilen ve hızlı mobilize olabilen örgütlü bir stratejik oy hareketine dönüşmüştü; ve bu dönüşümle çeyrek asırlık belediyeleri otoriterleşen iktidarın elinden almayı başardı. Başarının en önemli sonucu HDP geleneğinden gelen toplumcu siyasetin "oyun bozucu" rolünü tahkim etmiş olmasıydı. Bu strateji, hem cumhur ittifakına kaybettirdi hem de millet ittifakına "ben olmadan kazanamazsın" mesajını veren üçüncü yolun aklıydı. İktidar bloğunun 7 Haziran'dan beri elindeki tüm imkanlarla kesintisiz bir şekilde Kürtler şahsında Hdp siyasetini boğmaya çalışan şiddet politikası, HDP'nin her halükarda Üçüncü Yol siyasetinin ilkeleri doğrultusunda kurucu bir müzakereyi referans alan hakikatine, sağlam ve kararlı iradesine çarpıyor. Tabandan gelebilecek dalgayı karşılayacak ve yeni bir şey söyleyebilecek siyaset HDP'nin 3. Yol siyasetidir. Bu siyaset, amacına ve ruhuna uygun yapıldığında hem "otoriter iktidarın" (AKP) hem de "taktiksel muhalefetin" (CHP) 18 yıldır seçmenler üzerinde kurduğu hegemonyayı kırabilme potansiyeline sahiptir. İki tarihsel blok da (CHP-AKP) burada biriken enerjiyi görüyor ve 3.Yol siyasetini zayıf düşürmek için biri "açıktan" diğeri "görmezden" gelerek nefes aldırmamaya çalışıyorlar. Demokratik cumhuriyet tezi, hem demokratik yollarla tekçi ulus devletin dönüşümünü ve hem de sömürü düzeni kuran kapitalizme karşı ortak mücadeleyi esas alır; bu yönüyle kapsayıcıdır. Demokrasi mücadelesi ile Kürt halkının mücadelesinin iç içe geçmiş olması kapsayıcılığın temelini oluşturuyor; ve bu gerçeklik dönüşümün gerçekleştirilmesi için önemli fırsatlar sunuyor. Fırsatlar mücadeleleri ortak amaçlar doğrultusunda yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. 3.Yol siyaseti bu fırsatları amaçlar doğrultusunda demokratik siyaset yoluyla gerçekleştirmeyi hedefleyen, demokratik cumhuriyet teziyle yoğrulmuş bir perspektifin ürünüdür. Türkiye' de statükocu blok, beyazların ve seküler üst kimliğin hakim olabileceği bir cumhuriyeti; İslamcı blok ise Osmanlı nostaljisi etrafında toplanan post-monarşik İslamcı bir cumhuriyet modelini tahayyül etmektedir. İkisinin ortak yanı Kürtleri, sosyalistleri, ezilenleri ve yoksulları defolu yurttaş olarak olarak görmesidir. Üçüncü yol siyaseti ise bu dinamikleri özne haline getirerek statükocu bloğun restorasyoncu çizgisine ve siyasal İslam'ın tek adam modeline karşı daha kapsayıcı olan "demokratik cumhuriyet tezini" savunur; ve bu tez devleti, kapitalizmi ve erkeği dönüştürmeyi hedefleyen demokratik devrim teorisinden kaynağını alır. Türkiye siyasetinde mevcut haliyle toplumu statükoya ya da siyasal İslam'a zorlayan müstakil akla karşı yeni bir seçenek sunarak demokratik yeni yaşamı kurmayı hedefler. Kadınlar, işçiler, eski ve yeni Marksistler, Kürtler, ekolojistler, sosyal demokratlar ve demokratik İslam bileşenleri üçüncü yolun geniş politik özneleridir. Ancak bu siyasetin ontolojik olarak "kurucu dinamikleri" Kürt siyasal hareketi ve Türkiye sosyalist hareketidir; bu iki dinamik aynı zamanda HDP'nin öncü politik özneleridir.3. Yol siyasetinin temel esprisi çoklu sömürü alanlarına çoklu aktörlerle müdahale ederek toplumsal savunmayı güçlendirmektir. Araçlar amaca ve ilkelere hizmet ettiği müddetçe değerlidir; araçta esneklik, amaçta netlik şarttır. Seçimler amaçları gerçekleştirmek için araçları kullanma fırsatı sunuyor. Bu açıdan seçim sathı mailinde geniş ittifaklara alan açabilecek politikalar araçlarla amaçlar arasındaki uyuma direnç kazandırabilecek hamleleri içeriyor. Kuşkusuz HDP bir ittifaklar partisidir. Kürt siyasal hareketi ile Türkiye sosyalist hareketinin ittifakı HDP'nin çatı ittifakıdır. Bu ittifaklar stratejiktir ve HDP'nin omurgasını oluşturur. Ancak mevcut kurucu ittifakın yanı sıra, seçim sathı mailinde demokratik siyasetin genişlemesi için yeni taktiksel ittifaklara da

her zaman bir esneklik payı bırakmak gerekiyor. Buradan hareketle seçim süreçlerinde kurucu dinamiklerin dışında ittifakların genişletilmesi kaçınılmazdır. Kürt partilerinin birleşebileceği "Kürdi ittifak", sol partilerin bir araya gelebileceği "Sol ittifak"; kadın ve ekoloji gibi toplumsal hareketlerin, seküler kesimlerin, inanç gruplarının, çeşitli platformların, STK çevrelerinin ve demokratik kitle örgütlerinin dahil olabileceği "Demokrasi ittifakı" üçüncü yol siyasetinin seçim odaklı çoklu ittifak dinamikleri olabilir. Bu ittifaklar demokratik bir hegemonya etrafında birleşerek seçimlerde ciddi bir başarı elde ederek kalıcı mevziler kazanabilme potansiyeli taşımaktadır. HDP'nin yerel seçimlerde Kürdi partilerle ulusal ittifak, laik-seküler kesimlerle de demokrasi cephesinde buluşması doğru ve yerinde olmakla birlikte bu ittifak bazı riskleri bertaraf etmeye yetmemiş. Daha da önemlisi iki ittifak biçiminin özellikle demokrasi cephesindeki buluşmanın HDP'nin genel stratejisi ve 3. Yol siyaseti ile bağlantısının zayıf kurulduğunu ve seçim taktiği ile sınırlı kaldığını söylemek mümkün. 3. Yol siyasetinin cılız kalması HDP' yi demokrasi ittifakında CHP'ye, Kürt meselesine dair olası çözüm süreçlerinde ise AKP'ye eklemlenme algısına neden oldu. HDP'nin mevcut durumuna Kürdi bir formül ararsak eğer her anlamda "xwébun" en büyük çözümdür. Siyasal kutuplaşma (siyasal klanlaşma) toplumun genel olarak kutuplaştırılmasıdır. Politik ve ahlâkî toplum buradan çıkmaz. HDP'ye de kutuplaşma siyaseti değil 3. Yol siyaseti gerekiyor. Mevcut koşullarda Kürt halkı için de 3. Yol dışında başka çıkış yolu yoktur. Türkiye siyasetinde normalleşmeye giden yol bu siyasete kurulan tuzaklardan kurtulmaya bağlıdır. Bu denklemde koşulları doğru okumak, demokratik ve müzakereci tavırdan taviz vermemek ve kendine has olmak gerekir. Bunun için 3. Yol siyasetinin teorik ve pratik aksaklıklarına yoğunlaşmak lazım. Demokrasi cephesinin ve çözüm sürecinin kavramsal ve ilkesel muğlaklığı olabilir. Bu muğlaklığı giderecek ve HDP'ye soluk aldıracak olan asıl adım 3. Yol siyasetinin yeterli düzeyde örgütlenmesidir. HDP' nin ve demokrasi güçlerinin bundan sonraki kaderini belirleyecek olan olgu, 3. Yol siyasetini ne kadar uygulayıp uygulamayacağına bağlıdır. Demokratik cumhuriyete giden yol ise müesses nizamın dışında kalan dinamiklerin stratejik becerisine ve ortak aklına bağlıdır. Mevcut momentin 3. Yol siyaseti ile yeni bir ivme kazanılacağı politik atmosferin sinyallerinden anlaşılmaktadır. Bu konuda HDP geleneğinin başarılı deneyimleri var. Tarihsel olanakların yoğun olduğu bu dönemde deneyimleri yeniden tazelemek gerekiyor. Deneyimler şimdi daha kritik bir seçimle daha iyi kazanımları elde edebilecek bir potansiyel taşıyor. Hem Kürt meselesinde gelinen aşama hem halkın yaşadığı derin yoksulluk bu deneyimlerin kazanıma dönüşmesini zorunlu kılıyor. Önceki dönem seçim stratejileri, oyun bozucu rol ile kaybettirmeye yönelikti; önümüzdeki seçimler oyun kurucu rol ile kazanmayı hedefliyor. Kazanma stratejisinin istenilen hedeflere ulaşması, polemiklere ve kutuplaşmalara boğulmadan tüm muhalif dinamikleri üçüncü yolda yan yana getirebilme başarısına bağlıdır. 3. Yol siyasetini referans alan bir ittifak tüm olumsuzluklara rağmen cumhuriyetin demokratikleşmesine ve Kürt meselesinin çözümüne güç katabilecek en rasyonel ittifak olacaktır.Sistemin yapısal krizleri genişleyerek büyüyor. Büyüyen riskler hem sistemin kendisini hem de bütün insanlığı tehdit edecek kadar tehlikeli risklerdir. Uluslararası kurum ve kurumlar ve insan hakları kuruluşları gibi sivil yapılar bir konsept doğrultusunda itibarsızlaştırılıyor. Savaşın, şiddetin, cinsiyetçiliğin, iklim krizinin olduğu bir eşikte demokrasinin, barışın ve sol değerlerin itibarsızlaştırılması boşuna değil. İtibarsızlaştırma ile birlikte küresel ilişkilerin yozlaşması modernite açısından küresel ölçekte ciddi bir meşruiyet krizi doğuruyor. Özetle zenginin daha zengin olduğu, küçük bir azınlığın büyük bir gelir ve refah içinde yaşadığı, işsizlik ve yoksulluğun sistematik bir sorun haline geldiği, savaşın ve şiddetin kesintisiz yaşandığı küresel bir dünyada yaşıyoruz. Çok boyutlu, çok aktörlü bir ilişki ile ayakta kalan dünyamızın demokrasiye değil popülist ve otoriter rejimlere alan açması, yeni alternatifleri düşünmemizi zorunlu kılıyor. Yaşanan altüst oluşlar bize hegemonyanın eliyle yeni bir dünya düzeninin inşa edildiğini gösteriyor. Yeni düzenin kimin eliyle ve nasıl inşa edildiği hepimizi ilgilendiriyor. Böylesi bir eşikte doğayı, toplumu ve bireyi koruyan, hem sömürüyü teşhir eden hem de buna karşı alternatif siyaseti inşa eden politik bir yola ihtiyacımız var. Bu alternatifi bize yerel, bölgesel ve küresel ölçekte Üçüncü Yol siyaseti sunuyor.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Sivil Topluma Özgürlük Sosyolojisi ile Bakmak

Tuncer Bakırhan

Toplum denilen şeyin ne olduğuna, nasıl tarif edilebileceğine ve anlamlandırılacağına dair sorunsal her daim bir biçimde varlığını sürdürmüştür. Bu sorunsala ilişkin yanıtlar, doğal olarak bir toplumsal gerçeklik kurgusuna dayanmaktadır. Bu kurgu esasen bir sosyolojik inşayı da ifade etmektedir. Modern dönemde toplumun tarif edilmesinde, iki sosyolojik inşa hattından söz etmek mümkündür. Toplumların modern biçimine ilişkin sosyolojik inşa faaliyetlerini "uyum" ve "çatışkı" modeli olmak üzere iki yaklaşım biçimlendirir. Uyumcu sosyoloji toplumsal kurgusunu işlevselci bir doğallaştırma ile oluştururken, çatışkı modeli sosyoloji ise toplumsal kurgusunu farklı kesimlerin uzlaşmaz çıkar çatışmasına dayandırır. Bu sosyolojik tercih önemlidir. Çünkü başta sivil toplum olmak üzere pek çok alana ilişkin bakışı da belirler.

Meslek vs. Sınıf Dikotomisi[1]

Modern dönemde uyumcu sosyoloji toplumu kurgularken meslek ve sınıf arasında öngördüğü farklılık ve karşıtlığı baz almıştır. Meslek ile sınıfı karşı karşıya getiren bu yaklaşım bilinçlidir. Sınıf kategorisinin karşıtı olarak mesleğin öne çıkarılması kasıtlı bir anlayıştır. Meslek vs. sınıf dikotomisinin kurulması, sistemin hegemonya söylemlerinden biridir. Tahakkümün, sömürünün ve eşitsizliğin var olduğu bir toplumsal yapıda, bunların gizlenmeye çalışılması taktiğin bir parçasıdır. Bu dikotominin toplumsal gizleme işlevi, aynı zamanda rıza yaratım süreciyle de iç içedir. Çünkü sınıf ile mesleğin karşı karşıya getirilmesi, toplumda çatışkının değil aksine işbölümü temelinde bir uyumun söz konusu olduğu fikrine dayanır. Böylelikle sistem, bir rıza yaratım mekanizması olarak sınıf kategorisinin söylemsel inkarını meslek vurgusuyla inşa eder.Sistemin bu dikotomosi, modern dönemin felsefesini de bir hayli uğraştırmıştı. Modern toplumun neliği üzerine kafa yoran, kalem oynatan pek çok entelektüel, bu karşıtlığın kendisini örtük ya da sarih bir biçimde konu edip tartışmıştı. Örneğin Hegel, Tin'in modern dönemdeki realizasyonu üzerine yoğun mesai harcarken, modern toplumu maddi temelde düşünmüştü. Modern toplumun neden ve nasıl ortaya çıktığı, hangi temellere dayandığı sorusuna yanıt ararken, bu sürecin maddi temelde gerçekleştiğini görmüştü. Kapitalist modernitenin kurumsallaşması sürecinde ortaya çıkan yeni toplum tipini ve bu toplumun ilişki biçiminin temeline ekonomiyi yerleştirmişti. Bu hususta özellikle İskoç Aydınlanması düşünürlerinden etkilenmişti. Modern toplumu maddi-ekonomik temelde ele alırken tıpkı Karl Polanyi gibi ortaya çıkan yeni toplumun, kapitalist ilişkiler temelinde biçim ve içerik kazandığını savunmuştu.

Hegel, modern tinin olgunlaşıp kendini var kıldığı modern toplumu "burjuva toplum" olarak ifade etmişti. Daha yaygın bir biçimde "sivil toplum" olarak adlandırılan bu toplum modeli maddi temellere dayanır. Buna göre Hegel için sivil toplumun temelinde "ihtiyaçlar sistemi" vardır. Hegel'in sivil topluma içkin bir biçimde düşündüğü özellikle "ihtiyaçlar sistemi" kavramsallaştırması, toplumsal uyumu ifade eder. Çünkü Hegel'e göre, ihtiyaçlar sistemi sivil toplumun bir uyum temelinde faaliyet göstermesini sağlar. Yeni dünyanın ekonomi temelindeki karşılıklı ilişkiler ağı özgürlük getirir. Modern toplumun ortaya çıkışı tarihin teleolojisinin olumlu bir sonucudur. Buna karşılık, Hegel'in kavrayışıyla, özgürlüğün kendisini

1 Dikotomi: Genellikle birbiriyle çelişkili kısımlar, kategoriler veya fikirlere olmak üzere, ikiye bölünme demektir. Bir değişkenin ancak birbirinin zıddı iki değer alabilmesidir.

var kıldığı maddi temeldeki modern toplumda, sınıflar iş kollarıyla tasnif edilir. Örneğin tarımsal sınıflarda büyük toprak sahibi ile toprağı olmayan çiftçi aynı sınıfa dahil edilir. Hegel'in bu kavrayışı, aynı zamanda uyumcu bir taksonomiyi içerir. Bu taksonomi, modern ekonominin yani kapitalist piyasa ekonomisinin ne şekilde algılandığını da gösterir. Hegel modern sivil toplumun teorisini yaparken kapitalist üretim, mübadele ve mülkiyet ilişkilerinde özgürlüğün gerçekleştiğini savunur. Dolayısıyla Hegel'in sivil toplum yani burjuva toplum kavrayışında uyum, özgürlük ve işkolları öne çıkar. Tam da bu noktada, modern topluma ilişkin tahayyülün uyum ve çatışkı ile sınıf ve meslek arasındaki dikotomide yer bulması önemli bir tartışma alanını daha çağırır. Bu tartışma hattı da korporatizmdir.

Sınıfsız, Kaynaşmış Kitle: Korporatist Toplum Tahayyülü

Klasik korporatizm, en genel düzeyde toplumu meslekler temelinde ele alan bir düşünce sistemidir. Esasen reaksiyoner bir düşünce sistemi olarak tarif edilebilecek korporatizm, orta ölçek bir ideoloji olarak muhafazakarlığın bir varyantıdır. Tarihsel olarak modern dönemde sınıfsal çelişki ve çatışkıların had safhaya çıktığı bir süreçte bu "kargaşa"ya düzen tesis edici bir öneri sunarak ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'yle birlikte keskinleşen modern sınıf çelişkilerinin getirdiği toplumsal "anomali" halini mesele edinerek meslek ahlakına dayalı orta çağdaki lonca örgütlenmesine atıfla restorasyoncu bir düzen vaadinde bulunmuştur. Toplumu mesleki işbölümü, denge, düzen ve ahenk ile inşa edeceğini ilan etmiştir. Korporasyonlar temelinde bir toplumsal örgütlenme modelini savunmuştur.Sanayi Devrimi'nin yarattığı alt üst oluş koşullarında korporatizm düşüncesi hem taraftar kazanmış, hem de özellikle 1920'li yıllarda pratiğe de dökülmüştür. Bazı Avrupa ülkelerinde korporatizm ideolojisi temelinde uygulamalara gidilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin özellikle erken döneminde de korporatizm önemli bir gündem maddesiydi. Hatta hatırlatmak gerekirse Ziya Gökalp, 1924 Anayasası tartışmalarında mesleki temsile dayalı meclisleşmeyi önermişti. Ancak kabul görmemişti. Buna karşılık, korporatist kurumsallaşma pratik olarak sağlanamamış olsa da, korporatizm özellikle erken cumhuriyet döneminin ruhu olmuştu. Yeni cumhuriyet kurulur ve kurumsallaşırken kendi sosyolojisini de inşa ediyordu. Bu inşada Emile Durkheim'ın muhafazakar-iktidarcı homojenizasyon sosyolojisi önemli bir referans kaynağıydı. Modern cumhuriyetin toplumu, tepeden inme bir biçimde dizayn edilirken Kemalist kadrolar, yeni rejimin ideolojik ayaklarından biri olarak korporatizmi teorize edip savunmuşlardı. Kemalizm bir düşünce olarak formüle edilirken belirlenen altı ilkeden biri, toplumun ne şekilde dizayn edileceğini ilan eden bir ilkeyi ifade ediyordu. Halkçılık olarak adlandırılan bu ilke, esasen korporatist bir anlayıştan ilhamını alır. Kemalizmin altı okundan biri olan halkçılık ilkesi, toplumsal yapıyı imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış kitle olarak tarif eder. Bu ilke, en genel ifadesiyle uyumcu bir sosyolojiye yaslanır. Yeni cumhuriyetin yeni toplumu mutlak uyum ve ahenk temelinde tanımlanır. Tüm bu toplum okumasının temelinde ise sınıfsal sosyoloji yaklaşımlarına bir zıtlık vardır. Dolayısıyla uyum ve ahenk yerine, sınıflar ve onların uzlaşmaz çıkarları temelinde çatışkılı bir toplum okuması yapan Marx'ın sosyolojisiyle karşıtlık kurulur. Modern cumhuriyetin ülkedeki tüm toplumsal farklılıkları bir zenginlik olarak ele almak yerine tek tip olmaya zorlaması ideolojik besinini tam da buradan alır. Kapitalist modernitenin ulus-devlet mekanizması, kurguladığı toplum modelinde işbölümü, ahenk ve sınıf işbirliği temelinde, Max Weber'in muhteşem ifadesiyle toplumu demir kafese alır. Toplumu demir kafese alan Türkiye Cumhuriyeti ulus-devlet mekanizması da, dayandığı ulus paradigmasıyla toplumsal çeşitliliğe karşı hem teorik hem de pratik düzeyde muazzam bir saldırı kampanyası başlatmıştır. Bu saldırı kampanyası salt "sınıf vs. meslek" denklemiyle sınırlı değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus projesi, kapitalist modernitenin tanımladığı ulusa dayanır. Hem etnik, hem kültürel, hem sınıfsal olarak bir homojenizasyon projesidir. Bu demir kafesten çıkmanın, o kafesi parçalamanın yolu yeni bir toplum anlayışıyla, yeni bir sosyolojiyle mümkündür. Bu da Özgürlük Sosyolojisi'dir.

Özgürlük Sosyolojisinin İmkanları

Abdullah Öcalan'ın yaklaşık beş bin yıllık uygarlık sistemini tarihsel ve teorik temelde eleştirdiği

ve Demokratik Uygarlık Manifestosu başlığıyla yayınlanan beş ciltlik savunmaları pek çok boyutu içeriyor. Ancak Öcalan temelde sınıflı, sömürücü, ataerkil, doğa düşmanı uygarlığa karşı yeni bir evrensellik çağrısı yapıyor. Yeni türden bir modernite fikrini geliştiriyor. Demokratik Modernite adını verdiği yeni bir evrenselliği teorize ediyor. Beş bin yıllık uygarlığa karşı yeni bir sistem önerisinde bulunuyor. Meseleye sistemik ve yapısal temelde baktığı için de çözümü de sistemik ve yapısal temelde formülleştiriyor.

Demokratik Modernite'nin inşasındaki en önemli alanlardan birinin yeni bir bilme biçimi olduğunu savunuyor. Demokratik Uygarlık Manifestosu üst başlığıyla yayınlanan beş ciltlik çalışmasının her cildinin yöntem sorunları ile başlaması rastlantı değildir. Diğer kapsamlı çalışmalarında da bilmenin felsefesine ilişkin tartışmayı her daim açık ya da gizli olarak yürütüyor olması oldukça önemlidir. Bu durum, bilginin neliğinin ve sistemle bağının açık edilmesinin, yeni bir bilme biçimi geliştirilmesinin olmazsa olmazı olduğuna yönelik bir ısrarın ifadesidir. Kuşkusuz yeni bir yaşam, yeni bir toplum, ahlaki ve politik toplum; yeni bir bilme biçimi, yeni bir sosyoloji anlayışı olmadan inşa edilemez. Kapitalist modernitenin bilgi üzerindeki tekeli kırılmadan bu mümkün değildir. Sistemin baskı kurarak anlam gücünü rehin almış olması gerçeği sonlandırılmadan gerçekten yeni bir toplum var edilemez. Özgürlük sosyolojisi olmadan ahlaki ve politik toplumun kurumsallaşması mümkün değildir.

Çünkü kapitalist modernitenin imal ettiği toplum ve bu toplumun bilimi olarak sunulan sosyoloji, sistem için kritik önemdedir. Hem kurucu hem de meşrulaştırıcı role sahiptir. Toplumun bilimi olarak sunulan sosyoloji, maalesef en günahkâr disiplin olmuştur. Kapitalist modernitenin hizmetine sunulmuştur. Örneğin Immanuel Wallerstein, modern sosyoloji biliminin tarihsel kuruluşunu, sınıfsal gerçekliklere dayandırmıştı. Sanayi Devrimi'yle modern işçi sınıfının ortaya çıkması, dahası 1848 İşçi Devrimleri'yle proletaryanın modern siyaset sahnesine bir özne olarak konumlanması sistemde bir kırılma yaratmıştı. Sınıfsal çelişkinin özellikle kentlerde yoğunlaşması, bu çelişkinin ve sorunun çözülmesini gerekli kılmıştı. Wallerstein'in altını çizdiği gibi sosyoloji, işte tam da bu konuma yerleştirilmişti. Artan sınıfsal çelişkilerin kapitalist modernite lehine kontrol altına alınması sosyolojinin temel işlevi olarak belirlenmişti. Dolayısıyla sosyolojinin ve daha genel düzeyde sosyal bilimin egemenler eliyle sistemin hizmetine koşulması, toplumsalın bilgisinin de çarpıtılması anlamına gelmiştir. Her ne kadar modern bilgi yapısının ve sosyolojinin bu sistemik bağına başta Marx'ın açtığı yol olmak üzere bazı direniş odakları karşı çıksa da, anaakım sosyal bilimin ve sosyolojinin iktidar tarafından rehin alınmasının önüne geçilememiştir. Kapitalist modernitenin bilimciliği ve pozitivizmi, bilgi alanlarının tümüne ve sosyolojiye biçim ve içerik yüklemiştir. Pozitivist paganizmin çarpıtılmış toplumsal gerçekliği, modernitenin kesinlikçiliğinden güç devşirerek hegemonyasını kurmuştur.

Tarafsızlık kılıfı altında ve kesinlikçilik iddiasıyla imal edilen sahte sosyal rasyonalite, sistemin çıkarları doğrultusunda bir toplumsal işleyiş öngörür. Bu işleyiş de imal edilen homo economicus modeliyle bencil rekabetçi ahlaka dayalı bir biçimde geliştirilmiştir. Kapitalist modernitenin imal ettiği toplum ve birey modeli, yok edici rekabet hırsı temelinde yükselmiştir. Sistem bir bütün olarak iktisadi temelde bir rasyonaliteyi kâr hırsıyla yükleyerek toplumsal gerçekliğe yedirmiştir. Oysa ahlaki ve politik toplum dayanışmacı ahlakın üzerine inşa edilir. Ahlaki ve politik toplum modeli, kapitalist modernitenin sahte uyumcu sosyolojisine dayanmaz. En temelde kapitalist modernitenin aşılmaz bir ufuk olarak sunulmasına radikal bir itirazı içeren özgürlük sosyolojisi, hem ahlaki toplumun hem de yeni bir sivil toplum anlayışının teorik-felsefi temelidir.

Neoliberal Küreselleşme ve Sivil Toplum

Kapitalist modernite, yukarıda da ifade edildiği gibi, sivil toplum olarak ifade edilen alanı kendi öncelikleri ve çıkarları doğrultusunda, tarihsel olarak değiştirip dönüştürmüştür. Adına küreselleşme denen süreçte de sivil toplum alanı yeniden tanımlanmıştır. Dahası, sistemin işleyişinde vitrine çıkarılarak önemli rol ve misyonlar verilmiştir. Küreselleşme olarak ifade edilen, sermayenin yeryüzünde büyük bir akışkanlık kazanarak hareket etmesi sürecinde neoliberalizm bu sürecin ideolojik ruhu olarak öne çıkmıştı. Yeni bir

kapitalist rasyonalite olarak neoliberalizm, her şeyin iktisadileştirilmesinin yolunu açmaya çalıştı. İktisadi rasyonaliteyi toplumsal gerçekliğin tümüne yaymak istedi. Kapitalist küreselleşme, sermaye önündeki tüm engelleri kaldırırken, emekçilere ve halklara aynı deregülasyonu sağlamadı. Aksine emekçilerin ve halkların önüne yeni engeller koydu. Sermaye dilediği gibi yeryüzünde hareket kabiliyeti kazanırken kendisini toplum karşıtı bir ideoloji ile tahkim etti. Sermaye tekelleri toplumun aleyhine muazzam bir biçimde büyüdü. Bir diğer deyişle sömürü önündeki engeller kaldırılırken emeğin önüne yeni engeller çıkarıldı. Yani bir taraf muazzam bir mobilizasyon kazanırken onunla karşıt çıkarlara sahip emekçi sınıfların eli kolu bağlandı. Oysa neoliberalizm öncesi dünya sisteminde durum farklıydı.Neoliberal küreselleşme döneminden önce farklı versiyonlarıyla da olsa, dünyanın farklı coğrafyalarında yürürlükte olan keynesyen sosyal refah devleti uygulamaları, esasen emek örgütlerinin, işçi sınıfı sendikalarının toplumsal bir özne olarak sistemde yer alması üzerine kurumsallaşmıştı. İki kutuplu dünyada, Sovyetler Birliği'nin, reel sosyalizm deneyimlerinin ve güçlü sistem karşıtı hareketlerin varlığı koşullarında emek örgütleri güçlü pazarlık kapasiteleriyle toplumsal yapının önemli bir bileşeniydi. Neokorporatizm olarak da ifade edilen bu süreçte, sendikalar toplumsal işleyişte söz sahibiydi. Sistem, esas olarak devlet, emek örgütleri ve sermaye kesimi arasındaki ilişki üzerinde şekilleniyordu.

Ancak 1980'lerle birlikte dünya yüzeyinde iyiden iyiye uygulama alanı bulan neoliberalizm, bu toplumsal kompozisyonu sermaye lehine tartışmasız bir biçimde bozdu. Sermayenin kesin zaferinin ilanı eşliğinde yeni türden bir toplumsal model inşa edilmeye çalışıldı. Bu yeni neoliberal toplumsal kurguda özneler temel olarak üç ayak üzerinden tanımlandı. Bunlar devlet, sermaye ve STK'lardı. Bu üçlü arasındaki ilişki biçimi ise sermayenin mutlak belirleyiciliği altında şekilleniyordu. Keynesyen sosyal refah devleti döneminden farklı olarak bu kez sendikalar sistemde temel özne olma rolünü kaybetmişti. Sendikalar artık sistemin STK ayağı içerisinde bir bileşen olarak yer alıyordu. Emek örgütleri, STK torbasının içerisine atılıyordu. Bu, bir dönemin sonuna işaret ediyordu. Dünyada alternatif sistemlerin, reel sosyalizm deneyimlerinin var olduğu bir tarihsel aralıkta işçi sınıfının ve ezilen halkların dünyanın hayaleti haline gelmiş olması, sistemin buna göre pozisyon almasına neden olmuştu. Ancak "toplum diye bir şey yoktur" demeye kadar varan neoliberal atak, bir bütün olarak sivil toplum alanını, mesleki örgütlenmeleri, dernekleri, odaları sermayenin neoliberal kıskacına almıştı.

3. Yol ve Sivil Toplum

Günümüzde sivil toplum alanı bir geçiş dönemini yaşamaktadır. Eski biçimiyle var olamayacağı belli olan ancak yeni biçiminin de ne olacağı henüz belli olmayan bir aralıktayız. Neoliberalizm, Post-Washington Uzlaşması gibi hamlelerle kendisini revize etmiş olsa da, 2008 dünya ekonomik krizi halen devam ediyor. Bu süreğen kriz haline Covid-19 pandemisi de eklenince dünya sistemi arayışlarını artırmıştır. Sermaye tekelleri, açıkladıkları yeni makro sistem projeleriyle hegemonyalarını devam ettirmek istiyorlar. Bu arayışın önemli bir ayağı da devlet, sermaye ve toplum arasındaki ilişkilerin yeniden yapılandırılmasıdır. Bu kompozisyonda sivil toplumun rol ve misyonu önemli bir gündem maddesidir.

Buna karşılık halkların ve ezilenlerin kendi karşı hegemonya projelerini inşa etmeleri bir zorunluluktur. Sistem, bir bütün olarak devlet, sermaye ve toplum arasındaki ilişkiyi yeniden dizayn edeceğini ilan ederken halkların, emekçi sınıfların ve ezilenlerin yanıtı hazır olmalıdır. Sisteme, sistemle yanıt verilmelidir. Bu yanıtı sağlayacak olan yaklaşımın adresi, Demokratik Modernite'dir. Bu karşılık verme mücadelesinin somut pratik adımları için, demokratik ve dayanışmacı sivil toplum imkânlarını özgürlük sosyolojisi sağlamaktadır. Özgürlük sosyolojisi, toplumsal kurguyu demokratik temelde inşa etmenin yegâne yoludur. Özgürlük sosyolojisi ile ne sermayeye, ne de resmi iktidara-otoriteye, devlete sırtını yaslamayan, onların bir aparatı olmayan bir sivil toplum alanı mümkündür. Sivil toplum kuruluşları, neoliberal ve iktidarcı biçimlerinin tam aksine, sermaye ve devlet kıskacına toplum lehine karşı duran, toplumun kamusal fayda amaçlı sivil öz savunma mekanizmasıdır. Devlet aygıtının ve sermayenin etki alanının dışında faaliyet gösterirler. Ancak mevcut durumda, sistemin

baskısının ötesinde, sivil toplum kuruluşlarının yetersizlikleri ortadadır. Özellikle mesleki örgütler, dernekler ve inisiyatiflerin parçacı siyaset anlayışıyla hareket ediyor olması toplumun ve kamusal faydanın savunulmasında zafiyet yaratmaktadır. Gerek mesleki, gerek belirli bir sorun alanı üzerinden örgütlenen STK'ların iştigal alanlarını tutucu bir anlayışla mikro iktidar alanlarına sıkıştırıyor olmaları eleştiriye açıktır. Sivil toplum alanı, parçacı kopuk siyasete hapsolmamalıdır. Sivil toplum kuruluşları mikro iktidar adacıklarına dönüştürülmemeli, fon toplama merkezleri haline getirilmemelidir. Oysa STK'ların, ahlaki ve politik topluma giden yolda dönüştürücü ve değiştirici anlamda kritik bir rolü vardır. Bu nedenle demokratik bir gerçek STK anlayışının daha da yaygınlaşarak pratiğe geçirilmesi oldukça önemlidir. Ne devlet güdümünde, ne de sermaye güdümünde olan STK'lar bunu yerine getiremezler. STK'lar ve sivil toplum hususunda da 3. Yol'da ısrar edilmelidir.

STK'ların değiştirici ve dönüştürücü rolü, Türkiye'deki mevcut siyasal yapıda da oldukça önemlidir. Tam da bu noktada statüko ve restorasyon arasında sıkıştırılmaya çalışılan ülke siyasetinde gerçek demokrasi ve değişim taleplerinin ifadesi olan 3.Yol'un inşasında sivil toplum alanına ve STK'lara önemli işlevler düşmektedir. AKP-MHP bloku da, 6'lı masa olarak ifade edilen blok da esasen iktidarcılığın, devletçiliğin, milliyetçiliğin, kapitalist piyasacı anlayışın farklı tonlarını ifade etmektedirler. AKP-MHP bloku bunu statükocu bir değişim karşıtlığı tutuculuğuyla yaparken, 6'lı masa ise sınırlı bir değişimle restorasyon önermektedir. Her iki blok da farklı tonlarıyla günün sonunda, siyasetin özgürleştirici potansiyelini ifade etmekten uzaktırlar. Oysa 3. Yol, ne statükocudur, ne restorasyoncudur. Gerçek ve sistemik radikal değişim taraftarıdır. Siyasetin gerçek demokrasiyle buluşmasını ifade eder.

STK'lar ve güçlü sivil toplum olmaksızın 3. Yol olmaz. 3.Yol, salt siyasi partilerin aritmetik toplamı ve fiziksel yan yana konumlanışı anlamına gelmediğinden, STK'lar Demokrasi İttifakı'nın en temel doğal bileşenleridirler. Ahlaki ve politik topluma doğru giden yolun taşlarını döşeyebilirler. Siyaseti parlamentoya hapsedip teknik bir idare derecesine indirgeyen teknokratik akla karşı STK'lar halkın siyaset hakkını hayatın tüm alanlarına yayabilirler. Ne yazık ki uzun zamandan beri ayrıştırılmış durumda olan emek ve demokrasi mücadelesini bir araya getirebilirler. Solun ekonomizm bataklığından kurtulma mücadelesine katkı sağlayabilirler. Demokrasinin hayatın her alanına yaygınlaştırılarak derinleştirilmesinde emek mücadelesini salt ekonomi alanına sıkıştırmadan gerçekleştirmenin pratiğini ortaya koyabilirler.

Tüm bunlar sivil toplum alanında faaliyet gösteren örgütlenmelerin demokratik ve özgür toplumun inşasındaki işlevlerinin hayati karakterini ortaya koyar. Kapitalist modernitenin söylemden öteye geçmeyen birlik ve dayanışma iddiasına karşılık, sivil toplum alanı gerçek bir dayanışma ve birliği en temelden inşa edebilir. Zaten bu söylemin bizzat kendisi bir rıza yaratımı işleviyle görevlendirilmiştir. Sınıflı, eril, anti-ekolojik bir sistemde birlik ve dayanışma söylemi, sistemin tüm bu tahakkümcü mantığının gizlenmesi anlamına gelir. Bu durum, kamusal kabulün çeşitli vasıtalarla sağlanmaya çalışılmasıdır. Gerçek bir dayanışma ve birliği en temelden inşa edebilecek sivil toplum örgütlenmeleri, kapitalist modernitenin uyumcu sosyolojisinin tektipleştirici eritme potasına karşı durabilir. Sınıfsal, ulusal, inançsal, kültürel ve toplumsal cinsiyet meselelerini dayanışma ve birlik ruhuyla toplum lehine çözümlenmesinin yolunu açabilir. Kapitalist modernitenin adına ulus dediği homojenizasyon mekanizmasına karşı gerçek anlamda bir ulusun ifadesi olan, farklılıkların zenginlik olarak içerildiği Demokratik Ulus'un inşasında ön ayak olabilirler.Dahası, ahlaki ve politik topluma giden yolda sivil toplum kuruluşları sadece ulusal değil, bölgesel ve küresel düzeyde birlik ve dayanışmanın gerçekleştirilmesinde kritik roller oynayabilir. İktidar olmadan dünyanın değiştirilmesinin mümkün olduğunu savunan düşünce hattı haksız değildir. Toplumsal değişim ve dönüşüm, her düzeyde toplumsal birlik ve dayanışma, salt resmi iktidarın elde edilmesi ile gerçekleşmez. STK'lar ahlaki ve politik toplum temelinde örgütlenerek bunu başarabilirler. Bunun için hem ülke hem de küresel konjonktür elverişlidir. Zaman, harekete geçme zamanıdır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Bir Olmak, İri Olmak, Diri Olmak

Metin Yamalak

Her şeyin birleşme veya dağılma karakterinde var olabildiği evrende her birlik tümel birlik içinde tikel birliktir. Her birlik aynı zamanda bir dayanışmayı ifade etmektedir. Bunun iyi ya da kötü olduğu ise toplumsal ahlakla belirlenen bir yargıdır. Aborjinlerin törenlerde söylediği bir şarkıda şöyle demektedir: "Bize sessiz şarkılar söyleyen/ Bize birbirimiz yoluyla öğreten/ Sonsuz birlik/ Adımlarıma güç ve bilgelikle rehberlik et/ Yürürken dersimin ne olduğunu görebileyim/ Tüm yaratılışların amacı saygı duyabileyim." Birlik için ve birlikle yürüyen insanın bu sonsuz birliğin amacına saygı duyması, bu amaca göre yaşaması demektir. Birçok kurumun evrenin sonsuz birliğin amacına yönelik farklı tanımları vardır; bizce sonsuz birliğin amacı özgürlüktür. Bu amaca bağlanmadan hiçbir birlik ve dayanışma ezilen, sömürülen insanlığın lehine başarılı olamaz.

Varlık-bilinç-form diyalektiği sonsuz bir döngü olarak hem doğada hem toplumda birbirinden farklı nitelik ve biçimlerde kendini gerçekleştirmektedir. Ona sonsuzluğu sağlayan ise birliğin kendi içinde yaşam sürecini tamamlayıp farklılaşarak dağılma eğilimine girmesidir. Yaşam diyalektiği içerisinde hiçbir form ebedi değildir. Her form bir birliği ifade ettiği gibi bu formun dinamiklerinin olgunlaşıp farklılaşma eğilimine girmesiyle o birliğin ömrü tamamlanmakta, dağılma eğilimine girmektedir. Birlik kadar dağılma, parçalanma farklılaşma da doğa ve toplumda yaşam diyalektiğinin temel karakteridir. Bu karakter bilmeden doğayı ve toplumu doğru yorumlamak olanaklı değildir.Doğada atom altı parçacıklarının birliği atomları, atomların birliği elementleri, elementlerin birliği maddi varlıkları, nesneleri oluşturarak gezegenleri, yıldızları, evreni oluşturmuştur. Hepsi en küçükten en büyüğe doğru birer birlik olmadır, birlik olmayla bir güç yoğunlaşması oluşturmaktadır. Bu güçler nitel-nicel dönüşümler yaşayarak dağılmakta veya başka varlıklarla birleşme eğilimine girerek ilk formlarını kaybetmektedir. Birleşme dağılma döngüsü kendi içindeki sonsuz değişme, dönüşme devinimiyle süreklilik kazanmaktadır.

Toplumsal yaşam da böyledir. Varlık-bilinç-form diyalektiği içinde klan, kabile, aşiret, kavim, ulus, aile, hanedan, tarikat, cemaat, mezhep, din, kültür, dil, sınıf, sosyal birlikler, ekonomik birlikler, hatta iktidar devlet birlikleri dahil olumlu-olumsuz çok fazla birlik biçimiyle tarihsel toplum niteliği kazanılmıştır. Eğer birlik kavramının oluşturduğu anlamla insanlık tarihine bakılırsa, bir yanıyla tarihin bir birleşmeler, ayrılmalar, dağılmalar tarihi olduğu görülecektir. Kendini milyonlarca yıl sürdürülebilen ilk toplumsal birliklerden olan klanlar da ömürleri yüzyılları alan devasa imparatorluklar da kabile, aşiret konfederasyonları da dağılmışlardır. Dağılanlar başka nitelik ve niceliklerde yeniden birleşmeye çalışmışlardır. Dağılmış olan birleşme eğilimine birleşmiş olan dağılma eğilimine meylederek diyalektik döngüyü tamamlamaktadır.

Buna rağmen tarihsel, toplumsal hafızasında her dönem en çok aranılan şey "birlik" olmuştur. Birlik olmak övünülmüş, birlik olamama eleştirilmiş, nasihatler hep birlik olmak için verilmiştir. Tarihsel deyimler, atasözleri hep birlik olmayı öğütlemişlerdir. "Birlikten kuvvet doğar." "Bir elin nesi var , iki elin sesi var." "Yek yek e, dudu gelek e, sê zibareyek e." "Eger hûn nebin yek, hûn ê herin yek bi yek."(Eğer bir olmazsanız, bir bir gidersiniz.) Bunlar gibi her

halkın dilinde onlarca sayılabilecek benzer atasözleri birliği öğütlemektedir. Derginin bu sayısının konusu da aslında aynı tarihsel öğütlemeyi yapmaktadır.

Birlik olmak toplumsal ihtiyaçtır. Bunun niteliği ve işlevi oluştuğu olan amaç, ihtiyaç etrafında belirlenmektedir. Doğal ahlaki ve politik toplum niteliğinin korunduğu bütün toplumsal yapılarda her birlik toplumsal ve bireysel ihtiyaçları karşılamak, var olan bir soruna çare bulmak, toplumsal yaşamı korumak, sürdürmek, geliştirmek esasına dayalıdır. İnsanlık tarihinin iktidar, devlet sapmasıyla çatallandığı zamandan bu yana birlik olmanın niteliğin amacı da çatallanan bu tarihsel kolların niteliğine ve amacına bağlanmıştır.

Birlik olmak övünülmüş, birlik olamama eleştirilmiş, nasihatler hep birlik olmak için verilmiştir

Toplumsal tarih ırmağının çatallanmasından sonra oluşan iki ayrı kolun var olabilmesi birbirine karşı yürüttükleri mücadeleye bağlıdır. İktidar, devlet kolu, ahlaki ve politik toplumu yıkarak kendini var edip geliştirmektedir. Ahlaki ve politik toplum ise devletli uygarlığa karşı mücadelesini geliştirdikçe varlığını koruyabilmektedir. Demokratik uygarlığın da devletli uygarlığın da varlık mücadelesi bir yanıyla kendi birliğini oluşturma ve geliştirme mücadelesidir.İlk toplum formlarının oluştuğu zamandan günümüze kadar süregelen ve devlet, iktidar dışı toplumları oluşturan bütün kültür, etnisite, sosyal sınıflar, kadın, inanç hareketlerinin oluşturduğu total birlik, demokratik modernite olarak somutlaşmaktadır. Diğer tarihsel kol iktidarcı, devletçi, sömürücü sınıflar, sosyal, siyasal, ekonomik gruplar ve bunların oluşturduğu kurumlar bütünüdür. Ve devletli uygarlık veya güncel biçimiyle kapitalist modernite olarak somutlaşmaktadır. Bu iki karşıt yapının doğrudan veya dolaylı birbiriyle ilişkilendiği veya keskin biçimde ayrıştığı yaşam alanları vardır. Demokratik modernite unsurlarının kapitalist modernite unsurları tarafından sistematik bir şekilde saldırıya uğraması ve geriletilmesi sonucunda, dünya büyük çoğunluğuyla kapitalist modernite unsurları tarafından işgal edilmiş durumdadır.

Her Bir Toplumsal Örgüt, Amacına Göre Birlikler Oluşturur

Kapitalist modernite unsurlarının kendi var olma amaçları gereği sürekli güçlenmek ve demokratik modernite unsurlarına (inanç, kültür, ahlak, komün, etnisite hareketlerine, uluslara ve bunların modern biçimleri olan her türlü sivil toplum kuruluşlarına, örgütlerine) saldırarak var olabilmektedir. İnsanlığı ve oluşturduğu mirası sömürmenin olanağını bu sistematik saldırılarla elde etmektedir. Köleleştirilmeyen insanı sömürmek olanaksızdır. Bunun için saldırıp özgür iradesini kırmak, onu özgür yaşamın bütün maddi ve manevi olanaklarından mahrum bırakmak, amacına göre kendini konumlandırmaktadır.

İnsanlığın tarihsel var olma hakikatinden sapmanın ifadesi olan iktidar-devlet yapıları karşısında özgürlüğü, özgür yaşamı savunmanın yegane yolu her biçimi ile direnişi geliştirmektir. Nasıl ki iktidar devlet yapıları kültürel, sosyal, inançsal, düşünsel, ekonomik, askeri ve benzeri yaşamın bütün biçimleri ve unsurlarıyla saldırıyorsa yaşamın bütün biçimleri ve unsurlarıyla kapitalist modernitenin yıkımına karşı direnmek özgür yaşamın olanaklarını geliştirmek, savunmak bir zorunluluktur.

Üçüncü Dünya Savaşı'nın yaşandığı günümüzde ezilen, sömürülenlerin her türlü sorunlarını çözmek için birlik, dayanışma ve güç birliği yapmaya ihtiyaç vardır. Yaşamın her alanı içinden çıkılmaz sorunlar yumağına dönüşmüştür. İktidar, devlet, sömürü, sınıflaşma, sağlık, eğitim, ekoloji, kültür, dil, demokrasi, doğa, siyaset, hukuk, güvenlik, kadın, aile, sosyal vb. sorunlar birer mücadele konusu ve mücadele alanıdır. Bu mücadelede başarı, örgütlenme ve birlikte gelecektir. En küçük yerel birimden küresel boyuta kadar birlikler oluşturmak benzer sorunlar etrafında güç birliği, dayanışma örgütlemek, demokratik iradeyi açığa çıkarıp geliştirmek ve Üçüncü Dünya Savaşı'na bir karşı cephe olarak dayatmak, günümüzde insanlığın aranılan birliğidir.

Her bir toplumsal örgüt, kendi alanı ve özel amacına göre yaşam üretmeye çalışan bir birlik olarak, kapitalist modernite sistemine muhalefet eden onu halkların eşitliği, özgürlüğü lehine değişime, dönüşüme zorlayan etkinliği bu temelde hareket eden bütün diğer muhalefet unsurlarıyla dolaylı birliği ve dayanışmasını da ifade etmektir. Sistem muhalefetine karşı kapitalist modernitenin geliştirdiği savunma liberal demokrasi, sosyal refah devleti politikalarıyla esnek, tolere edici bir yaklaşımla karşı muhalefetin basınç ve şiddetini emen, sistemin içine çekip kendine benzeştirmeye çalışan, etkisizleştiren yönlendirme, planlama taktikleriyle karşılamak olmuştur. Kapitalist modernite sistemi küresel çapta alternatif sistem olma iddiasıyla çıkış yapan sosyal demokrasi, reel sosyalizm, ulusal kurtuluş hareketlerini de içine çekip kendine benzeterek, sistemin birer mezhebi haline getirmiş, onlar aracılığıyla halkların, bütün toplumsal muhalefet örgütlenmelerinin fasifizasyonunu, marjinalleşmesini önemli oranda sağlamıştır. Alternatif bir cephe, birlik olma hedefi olan muhalefetin sistemin içine çekilerek tolere edilebilir sınırlara (sistemin hukuksal, idari siyasi yapısına bağlanması) hapsedilmiştir. Tolere edilemeyen sistemin esnetilmiş idari, hukuki sınırlarını aşma çabasında olan örgütlenme, muhalefet birlikleri ise yalnızlaştırılarak hedef haline getirilmekte ve sistemin bütün iktidar araçlarıyla saldırıp tasfiye etmeyi esas almaktadır.

Tarih boyunca toplumlar çeşitli amaçlar için birlikler oluşturmuşlardır. Devletler, imparatorluklar birer güç iktidar birliğidir. Kabile, aşiret konfederasyonları, tarikat, cemaat, mezhep, din gibi inanç birlikleri de kimi zaman tarihsel süreci şekillendirmişlerdir. Tarih ırmağının devletli uygarlık kolu da demokratik uygarlık kolu da her çağın kendine özgü örgütlenme birliklerini oluşturmuş, bunlarla belli tarihsel süreçleri belirleyip etkilemişlerdir.

Demokratik Uluslar Birliği

Marksist-Leninist gelenek bütün ezilen, sömürülen halkların, sınıfların kurtuluşu adına sosyalizm, komünizm inşa etme amacıyla kapitalist modernite sistemi karşısında alternatif bir sistem kurmaya çalışmıştır. Birçok ülkede devrimler olmuş, adına sosyalist denilen devlet, iktidar yapıları oluşturulmuştur. Ancak bunların, halkların küresel birliğini oluşturmak yerine zamanla kapitalist modernite sistemine benzeşmeye başlamasının nedeni iktidar, devlet ve zor araçlarını bir inşa aracı olarak kullanılmasıyla bağlantısı vardır. Birçok ülkede gerçekleşen sosyalist devrimlerin yarattığı değerlerin üzerinde iktidar-devlet yapıları oluşmuş ve bunlar halkları, toplumları özgürleştirmek, özgür toplumlar birliği oluşturmak yerine diğer güya sosyalist olan devletlerle ekonomik, askeri, siyasi, teknolojik dayanışmayı esas almıştır. Sosyalizmde alakası olmayan iktidar, militarizm yarışı kapitalist modernite unsurlarından beter baskıcı diktatoryal yapılar oluşturmuş ve sonunda Sovyetler Birliği gibi küresel bir birlik bile sosyalizm amacına ters düşmenin bedelini dağılmayla ödemiştir.

Ezilen, sömürülenlerin, özgürlük sorunu olan bütün toplumların ve toplumsal farklılıkların nasıl bir alternatif birlik, dayanışma, mücadele oluşturması gerektiği sorusu tekrar sorulmaya başlanmıştır 1968 hareketi bu soru etrafında gelişen bir harekettir. Anarşist, ekolojist, feminist ve diğer komünal demokratik hareketler, toplumsal kurtuluş ve özgürleşme alanında oluşan boşluğu doldurmaya çalışmışlardır. Proletarya birliğiyle oluşturulmaya çalışılan diğer birlik ve özgür yaşam amacı gerçekleşmedi. Ama iktidar ve devlet sisteminin dışında kalan bütün toplumların özgür yaşam amacı devam ediyor. Bunun için yerelde komün, meclis, kooperatif, akademi gibi sınırlı örgütlenmelere kadar bölgesel, küresel dayanışmaya, birliğe de ihtiyaç var.

Kapitalist modernite, "imparatorluk", "çokluk" kitaplarının yazarlarının anlattığı gibi dünyayı bir ağ gibi sarmış, başı ile kuyruğunda aynı kanın aktığı bir canavardır, bu ağ olabildiğince yerele, doğaya yayılmakta, oluşturduğu her yeni birimle simbiyotik bir ilişki kurmaktadır. Kanser gibi toplumsal varoluşu sağlayan tüm yaşamsal kaynakları sömürerek, kurutarak var olabilen bir birliktir. İğneden ipliğe yaşamın bütün maddi ihtiyaçlarını kapitalist modernitenin hegemonik ağının içinde tedarik edildiği, ağın dışında kalan tedavi olanaklarının sistematik olarak yok edildiği bir birliktir, bu canavar. O kadar büyümüştür ki, ölümsüzlüğe çok

yakın bir aşamadadır. Fakat onun çelişkisi de budur; ölümsüzlüğe yaklaştıkça ölmeye başlayan, zirvede enerjisini yitirmeye başlayan, kendi kuyruğunu yemeye başlayan bir yapıdadır. Bu şekilde bile uzun süre yaşayabilir dünyanın herhangi bir dağından sistemin ağına bağlanmış telefonuyla oynayan çoban da dünyanın süper zenginleri listesine giren büyük sermayedarlar da bu ağın bir parçasıdır. Hegemonya o kadar yayılmıştır ki havanın, toprağın, suyun, güneşin tedarikinin dahi önemli oranda sistemsel ağdan sağlandığı bir durum yaşanmaktadır. Her dağ orman, ırmak, çeşme vs. özel mülke dönüştürülüp kapitalleştirilmektedir. Bu sistemsel ağ devasa bir doğa toplum karşıtı birliktir, her şeyi yutup midesinde öğüten, bünyesine dahil eden dinamik, değişip dönüşen zayıflıklarını, ihtiyaçlarını tespit edip gideren kendini yenileyen bir birliktir.

Yerelde komün, meclis, kooperatif, akademi gibi sınırlı örgütlenmelere kadar bölgesel, küresel dayanışmaya, birliğe de ihtiyaç var

Bütün toplumların bu devasa kapitalist modernite birliğine karşı birlik olmaya ihtiyacı vardır. Ancak bu birlik iktidar, devlet olmaya doğru giden, hiyerarşik, merkeziyetçi karakterde değil; her türlü iktidarcılık, devletçilikten demokratikleşmeye, komünalleşmeye, ahlaki ve politik toplum olmaya doğru giden bir karakterde olmalıdır. İktidarcılığı, devletçiliği, dinciliği, sınıfçılığı, milliyetçiliği esas alan birlikler tarihsel süreç içinde çokça kurulmuşlardır. Bu birliklerin bir çokları halkların direniş mirasına çok şey de katmışlardır ancak bunlar günümüzün birlik ihtiyacına cevap olamazlar. Aşiret, kabile konfederasyonları veya Hristiyanlık, İslamiyet gibi dini birlikler işlevselliklerini yitirmiş, çağın sosyo-kültürel politik ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte değillerdir. Yeni bir anlayışı ve zihniyet yapılanmasıyla birinci ve ikinci doğayı ekolojik, demokratik bir anlayışla yeniden yapılandırma hedefi olan bir birlik olmalıdır. Topluma ve doğaya karşı saygılı olan, onların uzun süreli yaşaması için gereken şartları oluşturmaya çalışan, kapitalist modernitenin oluşturduğu yıkımı tamir edecek bir anlayışı ve programı olan bu hedefleri demokratik birlik ve örgütlenmelerle gerçekleşmeyi planlamış bir birlik, halkların birlik olma ihtiyacına cevap verebilecektir. Demokratik çeşitliliğin, her türlü homojenleştirme karşısında bir toplumsal ekoloji oluşturduğu, dayanışarak tehlikeleri bertaraf etme ve yaşam koşullarını oluşturan bir birlik, halkların, toplumların arayışına umut olabilir. Bu birlik doğa ve toplum ekolojisinin teminatı olmalıdır. Bunu gelecek bir zamana ertelemeden şimdi başarmaya çalışmalıdır. Dikey değil, yatay örgütlenmeyi esas alan; yerelden evrensele doğru en küçük toplumsal örgütü dahi içine alan, dayanışan demokratik modernite ağının kılcal ve ana damarlarını oluşturan; herkesin yaşamının diğerlerinin yaşamasına bağlı olduğu; iktidar, devlet sınırlarını aşmış bir toplumlar, halklar birliği, kapitalist modernitenin çökmeye başladığı, Üçüncü Dünya Savaşı koşullarında çağın birlik ihtiyacına çare olabilir.

Bu kıstasları ilke edinmiş tek somut model A.Öcalan'ın önerdiği ve Özgürlük Hareketi tarafından pratikleştirilmeye çalışılan Demokratik Ulus, Demokratik Modernite sistemidir. Demokratik Ulus birliği ülke veya bölge özgülünde bulunan bütün kültürleri, etnisitelerin, dilleri, ezilen, sömürülen sınıfları, kadınları ve diğer sömürülen sosyal grupların, bütün inanç toplumlarını, siyasal örgütlerin, ahlaki ve politik toplumun geleneksel ve modern bütün örgütlerini radikal demokrasi etrafında, demokratik ulus çatısı altında birleştirme projesidir. Halkların ekolojik, demokratik, komün, meclisi kooperatif, akademiler şeklinde örgütlenen, kendi kendine yeten, kendi kendini yöneten, özgür demokratik toplumlar birliğidir. Bunun uluslararası biçimini Öcalan, "Demokratik Uluslar Birliği" olarak adlandırmaktadır. Demokratik Uluslar Birliği, kapitalist modernite sistemi karşısında gerçek mücadele ve alternatif sistem olarak halkların, ulusların birliği ve dayanışmasını ifade edecek ve pratikleştirecektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Tüm Sayılarımız

TOPLUMSAL HAKİKATİN YİTİMİ
(Uygarlığın Gelişimi)

1. Sayı

Toplumsal Hakikatin Yitimi (Uygarlığın Gelişimi)

ZAMANIN BÜYÜCÜSÜ KAPİTALİZM

2. Sayı

Zamanın Büyücüsü Kapitalizm

EVRENSELİN ANA DAMARI
ORTADOĞU

3. Sayı

Evrenselin Ana Damarı Ortadoğu

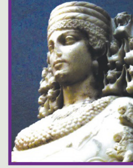

TOPLUMSAL BAŞKALDIRI
VE
KOMPLO TARİHİ

4. Sayı

Toplumsal Başkaldırı ve Komplo Tarihi

YAŞAMI YENİDEN
İNŞA ETMEK

5. Sayı

Yaşam Yeniden İnşa Etme

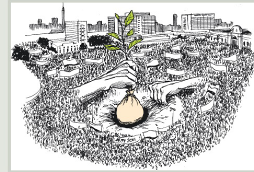

ÇATIŞMALI SÜREÇLERDEN
DEMOKRATİK ÇÖZÜME

6. Sayı

Çatışmalı Süreçlerden Demokratik Çözüme

DEMOKRATİK ÇÖZÜM
VE
ÖZGÜR YAŞAM

7. Sayı

Demokratik Çözüm ve Özgür Yaşam

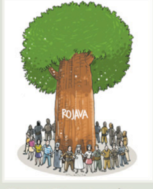

ROJAVA DEMOKRATİK
HALK DEVRİMİ

8. Sayı

Rojava Demokratik Halk Devrimi

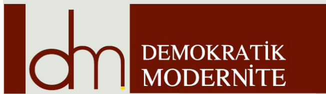

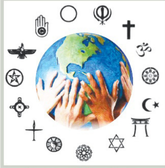

ROJAVA DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ

9. Sayı

Demokratik Özerklik ve Yerinden Yönetim

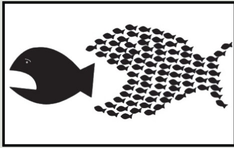

ORTADOĞU'DA İNANÇ GERÇEĞİ VE DEMOKRATİK MODERNİTE

10. Sayı

Ortadoğu'da İnanç Gerçeği ve Demokratik Modernite

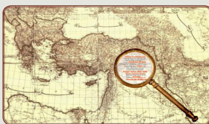

TOPLUMSAL YAŞAMDA KOMÜNAL VE TOPLULUKLAR EKONOMİSİ

11. Sayı

Toplumsal Yaşamda Komünal ve Topluluklar Ekonomisi

20. Yüzyılda Türk-Kürt Sorunsalı VE Çözüm Arayışları

12. Sayı

20. Yüzyılda Kürt-Türk Sorunları ve Çözüm Arayışları

Düşünce ve Kuram Dergisi • Haziran - Temmuz - Ağustos 2015 • Sayı: 13 • 7 TL

Tarihten Günümüze Devrimler

13. Sayı

Tarihten Günümüze Devrimler

SÖMÜRGECİLİK VE DEMOKRATİK SİYASET

14. Sayı

Sömürgecilik ve Demokratik Siyaset

HALKLARIN ÇÖZÜMÜ DEMOKRATİK ULUS

15. Sayı

Halkların Çözümü Demokratik Ulus

DEMOKRATİK ULUSUN BEDENİ

16. Sayı

Demokratik Ulusun Bedeni

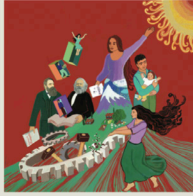

DEMOKRATİK ULUŞLAŞMA BOYUTLARININ İNŞASI

17. Sayı

Demokratik Uluslaşma Boyutlarının İnşası

KURAMSAL MARKSİZM'İN TIKANIKLIKLARI VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

18. Sayı

Kuramsal Marksizm'in Tıkanıklıkları ve Çözüm Arayışları

BÜYÜK EKİM DEVRİMİ, ÇÖZÜLÜŞÜ VE UMUDUN YENİDEN DOĞUŞU

19. Sayı

Büyük Ekim Devrimi Çözülüşü ve Umudun Yeniden Doğuşu

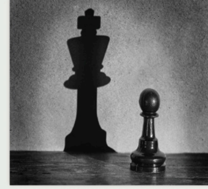

ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI VE ORTADOĞU

20. Sayı

Üçüncü Dünya Savaşı ve Ortadoğu

FAŞİZM

21. Sayı

Faşizm

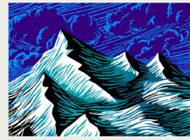

RADİKAL DEMOKRASİ

22. Sayı

Radikal Demokrasi

ÖZGÜRLÜK

23. Sayı

Özgürlük

DEVRİM

24. Sayı

Devrim

25. Sayı

Ahlaki-Politik Toplum

26. Sayı

Kültür

27. Sayı

Neoliberalizm

28. Sayı

Post Gerçek Çağ

29. Sayı

Tarihsellik ve Şimdilik

30. Sayı

Ahlak, Hukuk ve Kürtler

31. Sayı

Geçmişten Günümüze Kürt-Türk İlişkileri

32. Sayı

Kapitalizm Pandemisi ve 3.Yol

33. Sayı

Direnişin Meşruiyeti

34. Sayı

Demokrasi ve Adalet

35. Sayı

Kürt Ulusal Birliği

36. Sayı

Özel Savaş Kuramı

37. Sayı

Devlet ve Türkçülük

38. Sayı

Politika ve Özgürlük

39. Sayı

3. Dünya Savaşı ve Hegemonya

İçindekiler İçin Tıklayınız...